

Stenografični zapisnik

šestnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 11. februvarija 1896.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar Oton Detela.
— Vladna zastopnika: c. kr. deželni predsednik baron Viktor Hein in c. kr. okrajni komisar baron Viljem Rechbach. — Vsi članovi razun: ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia in Feliks pl. Lenkh. — Zapisnikar: deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje deželno-zborskega zapisnika XV. seje dné 10. februvarija 1896.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 53. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za 1896. leto (k prilogi 41.) in o dotičnih prošnjah.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o izvršitvi sklepov, katere je storil visoki deželni zbor v seji dné 29. julija 1895. l. vsled potresne katastrofe (k prilogi 48.).
5. Ustno poročilo finančnega odseka o samostalnem predlogu gosпода poslance Hribarja gledé oprostivte po potresu poškodovanih poslopij od deželnih priklad (k prilogi 19.) in o prošnji mestnega magistrata Ljubljanskega za sprejem tega predloga.
6. Ustno poročilo stavbinskega odseka o § 9. in 10. stavbinskega reda za mesto Ljubljano.
7. Ustno poročilo upravnega odseka o § 6., marg. st. 135 letnega poročila: Zeleznica Celovec-Trst.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gosпода poslance Frana Povšeta in tovarišev o osnovi kmetijskih zadrug (k prilogi 23.).

Zacetek seje ob 9. uri 20 minut dopoldne.

Stenographischer Bericht

der sechzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 11. Februar 1896.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela.
— Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Victor Freiherr v. Hein und k. k. Bezirkscommissär Wilhelm Freiherr v. Rechbach. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia und Felix v. Lenkh. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der XV. Landtagsitzung vom 10. Februar 1896.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 53. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1896 (zur Beilage 41) und über diesbezügliche Petitionen.
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Durchführung der vom hohen Landtage in der Sitzung vom 29. Juli 1895 infolge der Erdbebenkatastrophe gefassten Beschlüsse (zur Beilage 48).
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Hribar, betreffend die Befreiung der durch das Erdbeben beschädigten Gebäude von den Landesumlagen (zur Beilage 19) und über die diesbezügliche Petition des Stadtmagistrates Laibach.
6. Mündlicher Bericht des Bauausschusses über § 9 und 10 der Bauordnung für die Stadt Laibach.
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, über § 6, Marg. Nr. 135 des Rechenschaftsberichtes: Eisenbahn Klagenfurt-Triest.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Franz Povše und Genossen, betreffend die Bildung von landwirtschaftlichen Genossenschaften (zur Beilage 23).

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 20 Minuten vormittags.

Deželni glavar:

Proglāsam sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

1. Branje deželno - zborskega zapisnika XV. seja dné 10. februvarija 1896.

1. Lestung des Protokolles der XV. Landtagsſitzung vom 10. Februar 1896.

Deželni glavar:

Zapisnik včerajsne javne seje se do danes ni mogel spisati, ker je jako obširen. Prosim torej dovoljenja, da se bo ta zapisnik, kakor je bilo pri zadnjih sejah doslej že običajno, pozneje potrdil po gospodih verifikatorjih.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Prosim pa gospoda tajnika, da izvoli prečitati sklepe iz včerajsne tajne seje:

Tajnik Pfeifer:

(bere: — liest:)

«1.) Ferd. Omejcu se letna osebna doklada zviša za 100 gld. za toliko časa, dokler se ne premakne v višji plačilni razred.

2.) Prošnja deželnega blagajnika Karola Žagarja, da bi se mu pri svoječasnem vpokojenju poleg redne plače 1500 gld. vštela v pokojnino tudi osebna doklada letnih 190 gld., se prosilec vrača z opomnjo, da sedaj ni povoda za rešitev prošnje, ki se bo svoječasnno primerno upoštevala, ako bo do vpokojenja zadovoljivo služboval.

3.) Prošnja Viktorja Hofmana se vrača z opombo, da sedaj ni povoda za meritorno rešitev prošnje.

4.) Ferdinandu Pfeiferju se dovoljuje pokojnine šest osmink njegove redne plače.

5.) Prošnji Fr. Ravniharja, da bi se mu pokojnina zvišala za 400 gld., se ne more ugoditi.

6.) Prošnji Antona Prelesnika, deželnega knjigovodje, za osebno doklado letnih 290 gld. se z ozirom na organizacijo deželnih uradov z dne 17. februvarija 1894 ne more ugoditi.

7.) Deželni odbor se pooblašča, da služabniku Jožefu Šelkotu za zgradbo hiše po svoji previdnosti dovoli starega stavbnega gradiva od razrušenih deželnih hiš.

8.) Dem Wachinspecteur Franz Pavločič wird vom 1. Jänner 1896 an eine in die Pension nicht einrechenbare Personalzulage jährlicher 120 fl. bewilliget.

9.) Predlogu gospoda poslanca Hribarja, da bi se gosp. deželnemu inženirju V. Hraskemu podelil naslov nadinženirja ali pa deželnega stavbnega svetnika, se z ozirom na organizacijo deželnih uradov z dne 17. februvarija 1894 ne more ugoditi.

10.) Die Regelung der Bezüge für die landschaftlichen Primärärzte und die Systemisirung des Postens eines definitiven Assistenzarztes für die chirurgische Abtheilung werden in allen Punkten, mit Ausnahme der Personalzulagen, bezüglich welcher keinerlei Aenderung eintreten soll, nach den in dem Berichte des Landesausschusses vom 4. Februar dieses Jahres, Z. 139/pr., Beilage Nr. 51, gestellten Anträgen genehmiget.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Naznanjam visoki zbornici, da mi je bil izročen od gospoda poslanca Hribarja in tovarišev sledeči samostalni predlog:

(bere: — liest:)

«Samostalni predlog gosp. poslanca Ivana Hribarja in tovarišev

tičoč se ukrepov, katere je deželnemu odboru staviti, predno reši meritorno predlog poslanca Ignacija Žitnika in tovarišev.

Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj se, predno se spusti v meritorno reševanje predloga poslanca Ignacija Žitnika in tovarišev glede ustanovitve deželne zavarovalnice z neobligatornim zavarovanjem proti požaru, toči in živinskim boleznim, obrne:

a) do c. kr. zavarovalnega urada pri ministerstvu za notranje zadeve na Dunaji s prošnjo, naj bi mu blagovilil o tem izraziti svoje mnenje;

b) do c. kr. osrednjega statističnega urada na Dunaji s prošnjo, da mu dopošlje statistični materijal o točah in živinskih boleznih v vojvodini Kranjski v letih 1880 do 1895.

V Ljubljani, dne 11. februvarija 1896.

Ivan Hribar, dr. Ivan Tavčar, Klun, Povše, Pfeifer, Gabrijel Jelovšek, Ažman, dr. Žitnik.»

Utemeljevanje tega samostalnega predloga sledilo bo v nadaljevanji sedanje sesije po Veliki noči. Gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. deželni predsednik baron Hein.

Visoka zbornica! Na interpelacijo, katero so mi stavili gospodje poslanci Kalan in tovariši gledé neke med Luko Grilcem v Novi vasi na jedni strani in med več travniškimi posestniki na drugi strani tekoče vodno-pravne pravde, imam čast nastopno odgovoriti:

Ta zadeva je deželni vladi, ki je imela o nji razsojati v drugi instanciji, znana, toda stvar je bistveno drugačna, nego je opisana v interpelaciji.

Na prošnjo Luka Grilca, naj bi se mu dovolilo narediti žago ob potoku Zgoščica, se mu je z razsodilom prve in druge instancije dovolilo narediti žago pod tem pogojem, da se v mlinškem potoku naredi naprava, ki

zagotovi travniškimi posestnikom prosti odtok 46 litrov vode vsako sekundo. Toliko vode se je dovolilo zategadelj, ker travniški posestniki niso mogli dokazati obseg in mero svojih pravic do namakanja travnikov, po tehničnem računu pa glavna struga namakalne naprave ne more sprejemati večjo množino vode.

Na rekurz travniških posestnikov pa je visoko e. kr. poljedelsko ministerstvo to razsodilo ovrгло ter zaukazalo, da je postopanje ponoviti ter storiti novo razsodilo, ker je potrebno, subjektivno in objektivno popolnoma razjasniti obseg in mero pravic travniških posestnikov.

Dotično razsodilo poljedelskega ministerstva z dné 28. junija 1895. leta je dospelo dné 3. julija 1895. na deželno vlado, dné 13. julija na okrajno glavarstvo in dné 21. julija na Luko Grilca.

Dné 22. julija je dospelo pri okrajnem glavarstvu v Radolici naznanilo, da je Grile žago odprl. Še isti dan je bil z dekretom z dné 22. julija 1895. l., št. 11.191, Grileu obrat žage prepovedan in Grile sam na 21. dan avgusta 1895. l. povabljen h kazenski razpravi, pri kateri je bil tudi na globo obsojen.

Ker je na poljedelsko ministerstvo vložena pritožba dospela pri okrajnem glavarstvu šele 6. septembra, torej šele 16 dni po dognani kazenski razpravi, je jasno, da je trditev interpelacije, da je bil obrat žage prepovedan šele pozneje, dejansko nepravdo.

Res pa je, da se Grile ni pokoril tej prepovedi, ampak da je nadaljeval obrat žage, zaradi česar je dné 6. oktobra 1895. iznova pri okrajnem glavarstvu dospelo naznanilo, ki je imelo za nasledek novo kazensko razpravo dné 16. oktobra, pri kateri je bil Grile obsojen na globo 25 gld., in dne 17. oktobra se je dognalo, da je žaga ustavljena. Pri poljedelskem ministerstvu vložena pritožba je došla šele 20. oktobra okrajnemu glavarstvu, torej ob času, ko je bilo drugo kazensko uradovanje že izvršeno in žaga tudi že dejansko ustavljena. Torej tudi tukaj je jasno, da je okrajno glavarstvo naglo in uspešno storilo svojo uradno dolžnost in da na poljedelsko ministerstvo vložena pritožba nikakor ni bila potrebna, ampak popolnoma odveč.

Kar se tiče daljše pritožbene točke, da voda še vedno teče na Grilčevo žago, samo s tem razločkom, da žaga sama zdaj stoji, je tukaj pripomniti, da ta dotok posreduje že nekaj let obstoječi kanal, ki drži pod okrajno cesto ter takozvani «Mali graben» veže s potokom «Zgoščica» samim.

Ta kanal je bil poprej z zatvornico zaprt, in voda «Malega grabna» je tekla na travnike dotičnih posestnikov, če zatvornica ni bila odprta. Leta 1894 pa je bila ta zatvornica odtrgana in tako se je naredila neovirana zveza «Malega grabna» z «Zgoščico». Zavoljo tega dejanja je vložila vas Novavas po dr. Moschetu dné 15. avgusta 1894. pri okrajnem sodišču v Radolici tožbo zaradi motenja posesti zoper Alojzija Mencingerja, pastórka Luka Grilca, in tožba zahteva, naj se prizna, «da ima tožnik pravico v potoku „Mali graben“ narejati zatvornice ter jih tam vzdrževati in da se sodno varuje ta pravica».

V tem tožbenem predmetu je bilo določenih 15 narokov; samo pri 6 narokih se je razpravljalo, 7 narokov

je bilo v sporazumu obeh strank preloženih, 2 sta se pa preložila uradoma, tako da ta prepir o motenju posesti, ki je za travniške posestnike jako važen, do danes ni še poravnan.

To zakasnitev pa so zakrivili sami tožniki, ki so za sedemkratno preložitvev razprave ali prosili, ali pa tej preložitvi pritrdili.

Jasno je, da, dokler ta prepir o moteni posesti ni rešen, se tudi podrtá zatvornica ne sme iz nóva napraviti, najmenj pa sme odrediti politično oblastvo, naj se napravi, ker bi s tem poseglo v sodniško že pred 16 meseci na pomoč poklicano razsodilo.

Stvar je torej travniških posestnikov, oziroma vasi Novavas, da najprej doženó do konca omenjeni prepir o moteni posesti; ako to pravdo dobé, potem sodno oblastvo odredi od travniških posestnikov zahtevano postavitev v prejšnji stan.

Iz navedenega sledi, da postopanje e. kr. okrajnega glavarstva v Radoljici ni bilo nepravilno, najmenj pa je bilo takšno, da bi bilo kvarno uradni časti, zlasti ker nadzorovanje zares brezoblastvene stavbe spada v področje občine, ta pa ni podala nikakega naznanila, tako da je okrajno glavarstvo vselej šele po naznanilih zasebnih udeležencev uradno izvedelo o Grilčevih presegah.

Kolikorkratkoli pa je doznalo o stvari, vselej je z vsem podvikanjem poseglo vmes. Če je zatorej trpela uradna čast, zgodilo se je to samo v žaljivo pisanih vlogah Jožefa Gogole in tovarišev, in zato je e. kr. okrajno glavarstvo v Radoljici s kazensko-sodno obsodbo imenovanih prejelo potrebno zadoščenje.

Od visokega e. kr. poljedelskega ministerstva ukazano ponovitev razprave je okrajno glavarstvo že pričelo, zatorej ni nobenega povoda, da bi se odredilo kaj drugega, nego da se ta razprava tako naglo dožene do konca, kakor to dopuščajo potrebne raztezne poizvedbe in zasliševanje prič. V tem oziru se je provzročilo, kar je bilo treba.

Deželni glavar:

Preidemo na dnevni red. Na vrsto pride tretja točka, to je:

3. Priloga 53. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za 1896 l. (k prilogi 41.) in o dotičnih prošnjah.

3. Beilage 53. Bericht des Finanzanschlusses über den Vorschlag des Landesfundes für das J. 1896 (zur Beilage 41) und über diesbezügliche Petitionen.

Poročevalec Klun:

— Visoki deželni zbor! Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1896, bilo je gospodrom poslancem pravočasno izročeno, in vsakdo je imel priliko, se o finančnem stanju dežele Kranjske informirati in poučiti se o raznoterih potrebščinah, tako da zamore samostalno presojeti finančno stran. Zato mislim, da

mi za sedaj v splošni razpravi ni treba obsirneje govoriti; pridržujem si pa končno besedo, ako bi bilo treba kaj omenjati. Za sedaj samo prosim visoko zbornico, da izvoli preiti v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo. K besedi se je oglasil gospod poslanec Luckmann.

Abgeordneter Luckmann:

Geehrte Herren! Bei der Verhandlung über das Präliminare des Landesfondes für das laufende Jahr glaube ich Ihnen die Verhandlungen der früheren Jahre über den nämlichen Gegenstand ein wenig in Erinnerung bringen zu müssen, namentlich aus dem Grunde, weil wir jetzt in einer neuen Session uns befinden und nicht alle geehrten Herren in der früheren Session dem hohen Landtage angehört haben. Es möge mir daher gestattet sein, einige Sachen zu recapituliren, die meiner Ansicht nach maßgebend sind für jene Anträge, die wir bezüglich der Bedeckung unserer Ausgaben zu stellen in der Lage sind. Hierbei muß ich Ihnen vor allem die Verhandlungen des Jahres 1888 in Erinnerung bringen, wo wir die Convertirung der Grundentlastungsschuld vorgenommen und eine Last von jährlich 600.000 fl., die wir damals für die Grundentlastungsschuld zu tragen hatten, auf den Betrag von 160.000 fl. vermindert und außerdem für sechs Jahre noch einen Staatsbeitrag von rund 127.000 fl. erhalten haben. Damals gaben wir uns der Hoffnung hin, daß wir diesen Staatsbeitrag für verschiedene, hauptsächlich productive Meliorationen im Interesse des Landes verwenden können. Man hat sehr viele von diesen Meliorationen angeführt, ich muß aber aufrichtig gestehen, daß wir nur wenige davon wirklich durchgeführt haben. Die eine davon, allerdings die wichtigste, nämlich den Bau der Unterfrainer Bahnen, haben wir zwar durchgeführt, aber diese Unternehmung hat glücklicherweise bisher nur rechnungsmäßig das Land in Anspruch genommen, indem wir einen factischen Beitrag hiefür zu leisten bisher nicht genöthigt waren. Ferner haben wir eine Kaserne mit einem Kostenaufwande von 272.000 fl. gebaut, die allerdings zu den productiven Auslagen zu rechnen ist, die anderen Sachen aber, und darunter hebe ich namentlich das Krankenhaus hervor, dessen Bau sehr große Mittel in Anspruch genommen hat, sind nur in einem idealen Sinne zu den productiven Auslagen zu rechnen. Ich sage, in einem idealen Sinne, weil diese Ausgabe höheren Zwecken gewidmet ist, den Kranken so rasch als möglich Hilfe zu gewähren. Allein wenn man diese Investition vom Standpunkte des Landesfackels betrachtet, dann muß man sagen, daß diese Auslage nur im idealen Sinne productiv ist, de facto aber für den Landesfond eine passive Anlage darstellt, weil diese Anstalt alle Jahre noch weitere Auslagen erfordert, die sich in den nächsten Jahren noch steigern werden. Für verschiedene Meliorationen aber, mit welchen damals die Convertirung der Grundentlastungsschuld motivirt wurde, so namentlich für die Morastentumpfung, die einen bedeutenden Betrag in Anspruch nehmen wird, ferner für die Erweiterung des Irrenhauses, haben wir bis heute noch gar nichts gethan, und doch ist die glückliche Zeit vorüber, wo wir noch einen

Staatsbeitrag erhielten. Vor zwei Jahren, meine Herren, hat der Landesfond den Referenten gewechselt, indem der frühere Referent, Hofrath Sülke, welcher durch viele Jahre das Referat über den Landesfond hier im hohen Hause geführt hat, vor zwei Jahren durch das Votum des Finanzausschusses, welcher seiner Majorität nach auf eine Erhöhung der Umlage auf die directen Steuern durchaus nicht eingehen wollte, sich veranlaßt gesehen hat, sein früheres Referat niederzulegen, um die Anträge der Minorität des Finanzausschusses zu vertreten. Von der Zeit an führt das Referat über den Landesfond der gegenwärtige Referent, Herr Canonicus Kun. Ich möchte die geehrten Herren bitten, die Debatte vom Jahre 1894, die gerade vor zwei Jahren stattgefunden hat und die außerordentlich instructiv ist für diejenigen, die derselben nicht beigewohnt haben, ein bißchen nachzulesen.

Schon damals ist betont und geltend gemacht worden, daß wir den Abgang von über 250.000 fl. nicht ausschließlich durch Schulden, sondern nach dem Antrage der Minorität des Finanzausschusses theilweise durch eine Erhöhung der Umlage zu den directen Steuern im Ausmaße von 4% bedecken sollen. Es ist damals in ausführlicher Weise dargethan worden, daß wir in verhältnismäßig kurzer Zeit schon genug Schulden gemacht haben, und daß es nicht angehe, von Jahr zu Jahr die Schuldenlast zu vergrößern und nur durch Schulden die steigenden Landesbedürfnisse zu decken. Es ist namentlich betont worden, daß sich nicht nur die außerordentlichen, sondern auch die ordentlichen Ausgaben von Jahr zu Jahr erhöhen, und gleichzeitig nachgewiesen worden, daß dieselben in den Jahren von 1890 bis 1894 um rund 200.000 fl. gestiegen sind. Wir haben noch im Jahre 1888 die Landesumlage auf die directen Steuern um 6% ermäßigt, indem wir dieselbe beim Landesfonde von 34% auf 28% heruntergesetzt haben. Nachdem wir in sicherer Aussicht hatten, daß der Staatsbeitrag von jährlich 127.000 fl. in Kürze aufhören werde, uns aber gleichzeitig verschiedene nothwendige ordentliche und außerordentliche Auslagen, die in nächster Zukunft an uns herantreten werden, vor Augen hielten, so ist schon vor zwei Jahren darauf hingewiesen worden, daß es weit praktischer wäre, nach und nach die Umlage zu erhöhen, als endlich durch die ein paar Jahre andauernde Schuldenvermehrung genöthigt zu werden, auf einmal eine empfindlichere Erhöhung der Umlage zu beschließen. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Sehr richtig!»)

Meine Herren! Wenn schon einmal etwas zur Ordnung der Landesfinanzen geschehen muß, so ist es, glaube ich, für die Steuerträger doch besser, wenn dies nach und nach geschieht, anstatt plötzlich in der Umlagerhöhung einen großen Sprung zu machen, weil in diesem letzteren Falle die Steuerträger viel empfindlicher getroffen werden. Ich gebe sehr gerne zu, daß eine Umlagerhöhung eine unangenehme Sache ist, heißt es doch, daß geben seliger ist, denn nehmen, aber wenn man alles das thun will, was die geehrten Herren beantragen, wenn man Meliorationen machen, Straßen und Wasserleitungen anlegen, sanitäre Vorkehrungen treffen, Krankenhäuser bauen will u. s. w., so ist das alles recht schön, aber man muß hiefür auch die Mittel irgend woher nehmen können. Dieses Kunststück bringe ich nicht zustande, ohne zu nehmen, weshalb wir uns mit dem Gedanken vertraut machen müssen, an die

Steuerträger heranzutreten und zu nehmen. Der Referent der Minorität des Finanzausschusses hat damals in ausführlicher und interessanter Weise dargethan, daß das Land Krain mit seinem verhältnismäßig kleinen Budget sich dadurch auszeichnet, daß es die Hälfte seines Erfordernisses durch indirecte Abgaben deckt, während andere große Länder mit einem viel größeren Budget, z. B. Böhmen und Niederösterreich, nicht einen Heller durch indirecte Abgaben, durch Zuschläge zur Verzehrungs- und Brantweinsteuer, sondern nur durch Umlagen auf die directen Steuern ihr Erfordernis decken. Es wurde damals weiter hervorgehoben, daß diese Art der Bedeckung des Erfordernisses auch vom socialpolitischen Standpunkte nicht gerechtfertigt erscheint, und ich glaube, daß wir diese Bedenken auch heute noch uns vor Augen halten sollen. Nun, ein Umstand tritt uns allerdings in unserem Lande entgegen, der uns veranlassen kann, darauf zu sehen, daß die Brantweinsteuer erhöht wird, um den immer steigenden übermäßigen Genuß des Brantweines in den bezüglichen Bezirken zu vermindern. Wenn wir auch der Ansicht sind, daß die ärmeren Classen der Bevölkerung von dieser Steuer viel empfindlicher getroffen wird, so sind wir doch immer darin einig gewesen, daß wir die Umlagen auf die Brantweinsteuer außerordentlich mehr, als es jedes andere Land bisher gethan hat, erhöhen sollen. In dieser Beziehung sind wir also immer einig gewesen und mußten diese Erhöhung, durch welche vor allem die ärmere Classe der Bevölkerung getroffen werden wird, damit begründen und uns damit trösten, daß dadurch in sanitärer Beziehung und in volkswirtschaftlicher Richtung ein Fortschritt erreicht wird. Wenn wir nun das erreichen, daß der steigende Consum des Brantweines nicht weiter, in dem Tempo, wie seit den letzten fünf bis sechs Jahren, fortschreitet, so können wir mit dem Erfolge zufrieden sein. Es wurde ferner die Erhöhung der Consumsteuer auf Bier angeregt, wogegen ich mich jedoch aus volkswirtschaftlichen und sanitären Rücksichten mit aller Entschiedenheit aussprechen müßte, da wir dieses gesunde Genußmittel der Bevölkerung an Stelle des Brantweines so billig als möglich zu bieten trachten sollen. Der Ertrag aus der Erhöhung der Brantweinumlage wird mit 60.000 fl. veranschlagt, trotzdem aber haben wir noch einen Abgang von 65.000 bis 66.000 fl. Nun, meine Herren, haben wir vor zwei Jahren beschlossen, 250.000 fl. Schulden zu machen, um unseren Abgang zu decken, im vorigen Jahre haben wir 50.000 fl. Schulden gemacht und aus Anlaß des Erdbebens wieder 200.000 fl., das gibt zusammen schon 500.000 fl. Schulden. Und nun frage ich, kann es, nachdem wir auch die Auszahlung der Grundentlastungsschuld von vier Millionen bis zum Jahre 1929 prolongirt haben, in diesem Tempo noch weitergehen? Glauben Sie, meine geehrten Herren, daß es unter diesen Umständen möglich sein wird, die Landesumlage auf die directen Steuern auf dem gegenwärtigen Stande zu erhalten? Ich glaube das gewiß nicht, sondern bin vielmehr davon überzeugt, daß wir ein paar Jahre hindurch durch eine weitere Vermehrung der Schuldenlast uns zwar noch behelfen könnten, daß aber dann weitere Creditoperationen um so fataler sein werden, denn wir müssen bedenken, daß wir infolge der Erdbebenkatastrophe nicht nur größere Auslagen, sondern auch geringere Einnahmen zu verzeichnen haben werden, und daß außer den bereits im Jahre 1888 ins Auge gefaßten noch verschiedene andere

Ausgaben nothwendig sein werden für Meliorationen, die wir zwar sehr gern wünschen, die wir aber nicht bedecken können. Ich will unseren Steuerbehörden keinen Vorwurf machen, als ob sie nicht eifrig wären im Erhöhen und Vorschreiben der Staatssteuern, aber das muß ich doch sagen, daß sich unsere Erwerbsverhältnisse und infolge dessen die Gesamtsteuern nur langsam oder gar nicht heben, denn sie stehen schon seit einigen Jahren auf der nahezu unveränderten Höhe von circa 1½ Millionen, und wir wollen nur hoffen, daß die Hebung der Industrie und des Gewerbes, wie sie die in diesem hohen Hause gestellten Anträge bezwecken, eine Steigerung der Staatssteuern und damit auch der Landesumlagen zur Folge haben wird. Wenn nun die Ausgaben, sei es die ordentlichen, sei es die außerordentlichen, von Jahr zu Jahr außerordentlich zunehmen und steigen, dann frage ich: Ist es denn etwas so Ungerechtes, wenn das Land Investitionen macht, wie sie dasselbe seit einigen Jahren durchgeführt hat und dann auch die directen Steuerzahler etwas mehr heranzieht? Diese letzteren sind allerdings in der Stadt Laibach durch das Erdbeben schwer betroffen worden, ebenso ist es richtig, daß die Landwirte eine schlechte Ernte und überhaupt ein ungünstiges Jahr hatten, aber das ungünstigste Jahr von allen hat doch sicherlich der Landesfond gehabt. Wenn man alle diese Verhältnisse bedenkt, dann glaube ich und hege die Ueberzeugung, daß es viel besser ist, diesen Zustand nach und nach zu saniren, als die Schuldenlast wieder zu vermehren, die Verlegenheit auf diese Weise zwar auf ein paar Jahre hinauszuschieben, dann aber dieselbe nur noch größer werden zu lassen. Wenn wir unsere letzte Reserve, den ehemaligen Domesticalfond, angreifen, die Papiere verpfänden oder verkaufen, was bleibt uns dann für noch schlechtere Zeiten als Reserve übrig? Es können eben in politischer Beziehung Verwicklungen eintreten, ein Krieg ausbrechen u. s. w., da ist es immer gut, wenn das Land einen Fond hat, und aus dem Grunde dürfen wir denselben nicht zu sehr vermindern.

Ich bin daher unmaßgeblich mit meinen Parteigenossen — denn dies kann ja nicht der Gegenstand irgend eines Parteistandpunktes, sondern nur Gegenstand kalter Beurtheilung vom finanziellen Standpunkte aus ohne Rücksicht auf eine Parteirichtung sein — der Ansicht, daß es sich empfehle, etwas guten Willen damit zu zeigen, daß wir die Umlage für den Landesfond um ein Unbedeutendes erhöhen und werde mir darum in der Specialdebatte eine Erhöhung um 2% bei den directen Steuern zu beantragen erlauben. Was aber die Spiritussteuer anbelangt, so werde ich mir in der Specialdebatte den Antrag zu stellen erlauben, die Umlage auf die versüßten geistigen Getränke entsprechend zu erhöhen. Wenn nämlich die Landesumlage für gewöhnlichen Spiritus per Hektolitergrad auf 30 fr. erhöht, für Liqueure und versüßte geistige Flüssigkeiten aber die bisherige Auflage von 6 fl. per Hektoliter beibehalten wird, so könnte leicht der Fall eintreten, daß man Spiritus mit gebranntem Zucker färbt und versüßt und so die höhere Auflage umgeht, da man dann von diesem gefärbten und versüßten Spiritus per Hektoliter nur 6 fl. statt 30 fl. zu zahlen hätte. Aus allen diesen Gründen behalte ich mir vor, in der Specialdebatte diesbezüglich entsprechende Anträge zu stellen. Ich möchte die geehrten Herren nur noch daran erinnern, daß unsere Zuschläge in früherer Zeit, bevor noch die Grundentlastungsschuld prolongirt wurde, 57% vom

Ordinarium, was gleich ist 44% von den Gesamtsteuern, betrogen, und daß es erst dann möglich geworden ist, diesen Procentfuß herabzudrücken, als das Ausnahmengesetz bezüglich der Schulen in Laibach aufgehoben wurde, wodurch sich die Umlage um 2% ermäßigte. Der höchste Stand betrug 47% von allen Steuern, und diese 47% sanken nach und nach auf 28% für den Landesfond und 10% für den Normalshulfond, somit im ganzen auf 38% herab. Wenn man diese 38% mit den Zuschlägen in der früheren Zeit vergleicht und zugleich in Betracht zieht, daß im Jahre 1881 die Grundsteuer um nahezu 200.000 fl. ermäßigt worden ist, so wird man ersehen, daß nur die Landtage in Wien und Triest in einer besseren Lage sich befinden, alle anderen Länder aber höhere Zuschläge aufweisen als Krain. Wir werden genöthigt sein, uns an die hohe Regierung um Gewährung eines Darlehens zu wenden und müssen diesbezüglich alles Mögliche thun, um ein solches Darlehen zu erreichen, denn es werden noch verschiedene Vorlagen bezüglich der Landschaftsgebäude, des Irrenhauses, der Morastentsumpfung, abgesehen von anderen, an uns herantreten. Ich sage nun: Wenn wir an die hohe Regierung herantreten und deren Hilfe in Anspruch nehmen wollen, so müssen wir auch unsererseits den guten Willen zeigen, daß wir bereit sind, zu den Bedürfnissen des Landesfondes etwas mehr beizutragen, und daß wir also trotz der schweren Lage, in welcher wir uns alle ohne Ausnahme befinden, nicht nur diejenigen, welche eine Grund- und Bodensteuer, sondern auch diejenigen, welche eine Erwerbs- und Einkommensteuer entrichten, das Mögliche thun wollen, um einen geordneten Haushalt herbeizuführen. Dies soll der Wunsch von uns allen sein und deshalb appellire ich an den guten Willen der geehrten Herren und erbitte mir Ihre Unterstützung zu dem Antrage, welchen ich in der Specialdebatte stellen werde, dahingehend, daß der Zuschlag zu den directen Steuern um 2% und die Auflage von dem Verbräuche von Liqueuren und versüßten geistigen Getränken ebenfalls entsprechend erhöht werde. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Besede častitega gospoda predgovornika, iz katerih razvidim, da bo stavil v specialni debati posebne predloge, dajo mi povod, da si izprosimo za nekaj trenutkov naklonjenost visoke zbornice, da tudi spregovorim k proračunu deželnega zaklada, katerega razprava se ima sedaj vršiti.

Gospod predgovornik je precej temno naslikal naš finančni položaj, in jaz sem zadnji, ki bi nasprotno rekel, da se nahajamo v srečnih odnošajih. Ako sem si izprosil besedo, storim to, da bi nasprotoval temu, da bi se že letos sklenilo povišanje naklade na direktni, na zemljiški in hišni davek, v letu namreč, ki sledi za letom 1895., katero ostane v dolgem spominu našemu narodu na Kranjskem, kajti grozna potresna nesreča je mnogo tisoč gospodarjem razrušila dom, in če so tudi dobili nekoliko podpore od vlade, morali bodo vender tekom let ta dolg odplačevati. Poleg te grozne nesreče pa boste gospodje, ki živite med narodom, mo-

rali priznati, da je lansko leto tudi glede kmetijskih pridelkov eno najslabših let. Dejansko je, da je gošpodar, ki je druga leta imel 20 do 30 štantov snopja v kozoleu, lansko leto napolnil komaj 5 do 6 štantov in še iz tega je imel malo semena. Vzemimo ajdo. Jesenski pridelek se je malokomu posrečil v toliko, da je le seme nazaj dobil. To je razlog, ki daje meni in somišljenikom mojim povod, da se letos protivimo povišanju naklade na direktne davke.

Toda bodi mi dovoljeno, da se oziram tudi nekoliko na številke predležečega proračuna, da dokazem, da tudi v tem oziru ni pravega povoda, letos povišati deželne naklade na direktni davek, osobito ne glede na izredno slabo letino, ki jo imamo za seboj.

V proračunu najdemo dve svoti, ki ste nastali potrebni vsled prekoračenja proračunanih stroškov pri deželni bolnici.

Visoka zbornica je svoječasno dovolila pokritje 42.670 gld. kot prekoračenje in ob enem votirala 15.000 gld. nadaljne potrebsčine za končno uravnavo deželne bolnice. To, gospoda moja, je že vsota 57.670 gld., toda oglejmo si še nekoliko proračun in njegove potrebsčine. Tu notri najdete, gospoda moja, svoto za nasaditev novih vinogradov in sicer brezobrestna posojila v znesku 20.000 gld. To je kapital, ki se ima deželnemu zakladu vrniti. Gospoda moja, ali je to redna potrebsčina? To je le posojilo (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Katero se ne bo vrnilo!»).

Dalje imate predplačila za agrarske operacije v znesku 5000 gld. Vstavljenih je v proračunu 15.000 gld., ali ostane jih le 10.000 gld., ker se bo 5000 gld. refundiralo deželnemu zakladu.

Nadalje vidimo svoto 4000 gld., katero je visoka zbornica dovolila kroparski žrebljarski zadrugi in to za nakup 40 deležev. To je zopet investiranje deželnega premoženja, ne pa izdatek, katerega deželni zaklad ne bo več nazaj dobil.

Dalje se nahajata v proračunu 6000 gld. za šolske zgradbe, katere morajo šolske občine zopet povrniti deželnemu zakladu.

Ti zneski znašajo skupaj 37.000 gld. in ako tem zneskom, kateri se bodo deželnemu zakladu vrnili, prištejemo svoto 57.670 gld. za deželno bolnico, katere zopet reprezentuje višjo vrednost deželne imovine, najdemo svoto 94.670 gld., in ta že daleč presega primanjkljaj, ki je izkazan v proračunu. Ako navajam, da je tudi 20.000 gld. med rednimi dohodki manj vstavljenih kot odpis deželne naklade davkov vsled potresa, vidimo, da pač letos absolutno ni treba povišati naklade na direktni davek.

Bodi mi pa tudi dovoljeno, gospoda moja, ker je ravno častiti gospod predgovornik poudarjal, da prej ali slej moramo priti k povišanju deželne naklade na direktni davek, da se nekoliko ozrem tudi v bližnjo bodočnost.

Nadejam se, da se v najkrajšem času dožene davčna reforma, od katere je velika večina paragrafov že sprejeta in se ravna samo še za sprejetje zadnjega oddelka, ki pa ni finančnega pomena, ampak se nahajajo v njem le določila glede kazni za krivično napovedane prihodke. Ako se sprejme finančni del cele

davčne reforme, kakor jo predlaga sedanji finančni minister in kakor jo je že predložil bivši finančni minister, potem se iz dohodkov personalnega davka, odšteje svota 3.000.000 gld., ki se ima odkazati posameznim deželam. Iстина je, da odpade na Kranjsko 65.000 gld. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Kaj pa je to?») Gotovo pa je in jaz sem trdnega prepričanja, da bo vlada gotovo skrbela, da bo personalni davek več donasal, kakor je sedaj proračunjeno, kajti kadar se vpelje kak nov davek, proračunavajo se dohodki zmiraj nižje, kakor pa potem znašajo. Spominjam Vas le na to, kako znajo davčni uradi pritiskati, in zato je opravičeno, če rečem, da bo Kranjska dežela morebiti od tega davka dobila 100.000 gld.

Sedaj pa pridem k tisti točki, katero je častiti gospod predgovornik poudarjal, da bo prišel čas, ko se bomo morali lotiti povišanja deželne naklade na direktni davek. Dobro, gospoda moja. Ako ne bo mogoče najti nobenih virov za nove dohodke, naj se to zgodi, ampak zgodi naj se v boljših odnošajih, kakor so današnji, osobito ker sem prepričan, da se bo davčna reforma kmalu dognala in po tej se bo znižal zemljiški davek za 10—15%, hišnorazredni za 12½% in obrtni za 25%. Takrat, gospoda moja, kadar bodo te olajšave direktnim davkoplačevalcem v prid prišle, takrat bo čas, povišati deželno naklado, ako bomo videli, da deželni zaklad sicer ne more izhajati, dandanes pa absolutno ne morem priznavati sile ali neizogibnosti, da bi morali že sedaj povišati naklado na direktne davke.

Zaradi tega se bomo jaz in vsi moji somišljeniki protivili proti vsakemu povišanju deželne naklade za sedanji čas. (Zivahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. deželni predsednik baron Hein:

Visoka zbornica! Nič drugega mi ne daje povoda, udeležiti se razprave o proračunu deželnega zaklada, nego nasvet finančnega odseka, vsled katerega naj se poviša naklada na žganje do 30 kr. V imenu gospoda finančnega ministra imam čast, visoki zbornici naznanjati, da gospod finančni minister za eno leto, namreč za l. 1896., ne nasprotuje temu povišanju. (Odobravanje v središči in na levi. — Beifall im Centrum und rechts.) Primoran sem pa izrečno naznaniti, da za bodočnost ni računati na tako visoko naklado na žganje.

Wöge hierin auch der sehr geehrte Herr Abgeordnete Luckmann die Antwort finden auf die Frage, die er gestellt hat, daß nämlich von Seite des hohen Finanzministeriums bezüglich der Erhöhung der Brantweinauflage auf 30% für das Jahr 1896 keine Einwendung erhoben wird, daß aber für die Zukunft eine so hohe Auflage geradezu ausgeschlossen ist.

Prosim visoko zbornico, da naj to na znanje vzame. (Odobravanje — Beifall.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Jaz za svojo osebo bom glasoval za predlog, katerega stavlja častiti gospod tovariš Luckmann. V finančnem odseku sem imel priliko naglašati, kako silno važna stvar mora biti za deželno gospodarstvo, da se vendar že jedenkrat ustanovi ravnovesje v deželnem budgetu. Dokler ni ustanovljenega tega ravnovesja, dokler kupičimo dolgove na dolgove, ne more govora biti o rednem deželnem gospodarstvu, in ako ne bomo konca napravili dosedanji upravi deželnega premoženja, ko se vedno le kopiči dolg na dolg, bo prišla dežela jedenkrat v silno kalamiteto, in deželni zastop sklepati bo moral o jako visokem povišanju davčne priklade, ki bo davkoplačevalce veliko hujše zadelo, kakor povišanje za 2 kr. na 1 gld. direktnega davka, kakoršno danes predlaga častiti gospod tovariš Luckmann.

Odkodi pa je prišlo, gospoda moja, da potrebščine deželnega zaklada od leta do leta tako silno naraščajo? To je prišlo od todi, ker se je pred leti vrglo v dežel načelo, da se mora kolikor mogoče amelioracijskih in drugih takih del zvršiti, češ: mi smo sklenili z državo tako ugodno kupčijo, kupčijo gledé konverzije zemljiško-odveznega dolga, da nam je mogoče porabiti državni prispevek 127.227 gld. vsako leto za investicije.

Gospoda moja, ne bom danes o tem govoril, ali je tista kupčija za nas res bila tako ugodna, kakor se je mislilo, ker bi to predaleč segalo. Jaz za svojo osebo sem popolnoma prepričan, in trdim z vso odločnostjo, da deželni zbor kranjski v teku zadnjih 12 let ni storil nesrečnejega sklepa, nego je bil oni, s katerim se je sklenilo, da se ima zvršiti konvertovanje zemljiškoodveznega dolga. Vzel sem si lani časa, da sem preračunil vse dotične račune o konverziji zemljiškoodveznega dolga in prišel sem do zaključkov, kateri bi Vam, ako bi jih hotel danes razkladati, dokazali, kako grozno smo z dotično konverzijo za 40 let obremenili svoje potomce, ne da bi bili sebe le količkaj odbremenili. Takrat se je — kakor sem dejal — vrglo v dežel vabilo: «Brž se oglašajte! Kjer potrebujete vodovod ali vodnjak, ali kako drugo podporo v gospodarske namene, stopi naj pred deželni zbor, on bo vse to zvršil.» (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «Kdo je to govoril?») Dvorni svetnik Suklje je to večkrat naglašal in poslanci — gospod Povše morebiti tudi k tistim spada — so ga ubogali in začeli volilcem pripovedovati, kako veliko denarja ima sedaj dežela ter jih pozivljati, naj pridno vlagajo prošnje. In ravno iz onih okrajev, katerih zastopniki ste Vi gospodje na tej strani zbornice, največkrat apelujejo na deželni zbor. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «Iz ljubljanske okolice?») Ne ravno iz ljubljanske okolice, ampak iz okrajev, katerim so zastopniki poslanci Vaše stranke. Gospod tovariš Povše je slučajno tako srečen, da ne zastopa okraja, ki spada med one, ki bi preveč zahtev stavljali do deželnega zaklada.

Stvar je prišla tako daleč, da imamo sedaj veliko izrednih troškov, ki so po mojem prepričanju redni. Če bi se pa imelo zvršiti vse ono, za kar se sedaj

prosi in kar je v narodnogospodarskem oziru končno res važno, potem bomo imeli velik nedostatek.

Tudi jaz sem si iz letošnjega proračuna sestavil nekoliko števil, in sicer o izrednih troških, ki se nahajajo pri IV., VII., VIII. in IX. poglavji in sem tem troškom pristel onih 10.000 gld., katere kot redni trošek vsako leto postavljamo v proračun za napravo okrajnih cest in mostov. Vse to znaša skupaj ogromno svoto 182.574 gld. Finančni odsek se je moral torej vprašati, ali ne bi kazalo, da bi te izredne izdatke nekoliko omejili in ako jih omejimo, kako naj bi to storili. V tem oziru sem si dovolil v finančnem odseku staviti precizne predloge. Častiti gospod poročevalec si je po nalogu finančnega odseka te predloge osvojil ter nasvetuje, naj se v bodoče vsako leto pri vsakem teh poglavjih določi neka gotova svota, preko katere se ne sme iti pri sestavljanji proračuna. Ako se bo to zvrševalo, potem bo mogoče, da se spravi red v deželne finance, zlasti ako sprejmemo nasvet častitega tovariša Luckmanna, kajti potem nam bo toliko denarja preostajalo, da bomo vsako leto 51.000 gld. mogli porabiti — poleg tega, da se bodo pokrili vsi redni in izredni troški — za vsakovrstne naprave, ki jih bomo morali zvrševati, in v to, da se bo nabiral nek zalog, iz katerega se bodo povračali dolgovi, ki jih je napravila dežela. Za amelioracijske namene pa bo kazalo najeti večje posojilo, kakeršnega nam bo jedenkrat na vsak način treba. Kar se tiče tega posojila, naznanjam, da bom takoj po Veliki noči v izrednem zasedanji stopil pred visoko zbornico s preciznimi predlogi in sicer s predlogi, ki bodo merili na to, da naj bi dežela naša najela neko večje posojilo, ako bo visoka vlada zagotovila, da bo dotični fond, ki se ima v deželi ustanoviti, podpirala v tisti meri, kakor sedaj podpira amelioračne naprave po amelioracijskem zakonu. Potem bom stavlil tudi predlog, kateri pa danes samo kratko naznanjam, da onih 20%, ki spadajo na interese dežela vzame na posodo na račun interesentov proti odplačilu v večjih obrokih. Ako jedenkrat do tega pride, da se bodo na tak način zvrševale te važne amelioracijske reči, potem ne bomo mogli več zaiti v take kalamitete, kakor so dosedanje, dokler ni bilo gotovih rednih števil pred nami, katerih prekoračenje ni bilo dovoljeno.

Pri tej priliki pa, ker se, gospoda moja, tako rado naglašja, kako preobremenjeni so naši davkoplačevalci, kako slabo se godi našemu ubogemu kmetu in kako stoka pod veliko težo davkov, kakor da bi morebiti razmere nikjer ne bile tako žalostne, kakor pri nas, in ker se tako rado vedno in vedno naglašja, kako ravno mi, ki sedimo tukaj v središču visoke zbornice, trosimo denar, ne da bi pomislili, kako hudo zadenemo kmeta, naj mi bo dovoljeno, da navedem nekoliko statističnih podatkov iz knjige «*Nichtmann: Geographisch-statistischer Tafel-Atlas von Oesterreich-Ungarn*», in sicer nekoliko statističnih podatkov gledé indirektnih in direktnih davkov, katere plačujejo v raznih kronovinah.

Ta primerjava je jako interesantna zaradi tega, ker dokazuje, da, izvzemši Galicijo in Bukovino, Kranjska plačuje najmanj direktnega in indirektnega davka, da

torej trditev, da je dežela naša tako silno obremenjena — saj bremena čutimo pred vsem v Ljubljani, kjer jih največ nosimo — ni povsem opravičena. Od vseh direktnih davkov in priklad za deželne, okrajne in občinske namene, ki se plačujejo v Dolenji Avstriji, pripada na osebo prebivalstva 19 gld. 60 kr. na leto, v Gorenji Avstriji in na Solnograškem 10 gld. 60 kr., na Češkem 9 gld. 10 kr., v Moravski in Šleziji 9 gld., na Štajerskem in Koroškem 8 gld. 60 kr., na Tirolskem in Predarlskem 6 gld. 70 kr. in na Kranjskem pa 5 gld., med tem ko za Kranjsko, Primorsko in Dalmacijo, ki jednako veliko davka plačujejo, stojita le še Galicija in Bukovina, ki plačujeta le po 3 gld. 70 kr. na leto.

Indirektni davek pa, kateri končno občinstva ne teži tako, ker občinstvo ne ve prav, kedaj ga plača, pa se razdeli na posamezne kronovine takole: Na jedno osebo prebivalstva pripada na Nižje Avstrijskem 28 gld. 60 kr., kar je končno opravičeno s tem, ker največ indirektnega davka plačuje Dunaj; torej te dežele ne moremo primerjati s Kranjsko, pač pa druge dežele. Na Moravskem in Šleskem pripada na osebo prebivalstva indirektnega davka 14 gld. 60 kr., na Češkem 13 gld. 60 kr., na Gorenjem Avstrijskem in Solnograškem 11 gld. 50 kr., na Štajerskem in Koroškem 9 gld. 30 kr., na Tirolskem in Predarlskem 7 gld. 50 kr., na Kranjskem pa 6 gld. 90 kr., med tem ko Galicija in Bukovina plačujeta po 5 gld. 60 kr. na osebo.

Gospoda moja, te številke sem si dovolil tukaj zaradi tega navesti, da se končno ne bo napačno sodilo o davčnih bremenih, katera ima nositi dežela Kranjska.

Sedaj pa mi bodi dovoljeno, da izpregovorim še nekoliko besed o davčni reformi. Častiti gospod tovariš Povše nam je naznanil, da ima upanje, da se davčna reforma v kratkem dožene. Jaz tega upanja nimam, ker se bo v državnem zboru pred vsem zahtevalo, da izvede ministerstvo nagodbo z Ogersko in volilno reformo. Ako se ministerstvu v dveh ali treh letih posreči izvesti davčno reformo, reči se bo moglo, da se je stvar še hitro rešila. Seveda bi me jako veselilo, ko bi ministerstvo že poprej dobilo potrebno večino, da reši to važno zadevo. Pač pa se mi, gospoda moja, glede davčne reforme zdi važno, da tudi naš deželni zbor zavzame svoje stališče. Ako bo tudi v bodoče tako šlo, kakor dosedaj, bodo naklade vedno bolj naraščale. Zato so se nekateri deželni zbori že oglasili z opravičeno zahtevo, naj bi država ves realni davek prepustila deželam za lastno upravo, med tem ko naj bi država — kakor na Pruskem — gospodarila samo z osebnimi davki. V bistvu stvari je ta zahteva popolnoma opravičena in ako bi se vlada res izrekla za to načelo — kakor vemo, so se pogajanja v tem smislu v ministerstvu že vršila — potem je jedenkrat za vselej konec storjen naši mizeriji in potem bomo mi z realnim davkom lahko pokrivali vse troške za redne in izredne deželne potreščine.

Dovoljujem si torej, gospoda moja, v tem oziru staviti resolucijo in priporočati jo blagohotnosti visoke zbornice. Ta resolucija slove:

«Visoki deželni zbor skleni:

Visoka vlada se pozivlja, da pri izvedbi davčne reforme deželam za pokritje potrebščin odkaže realne davke.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadostno podprta in je torej v razpravi.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Povše.

Poslanec Povše:

Izprosil sem si besedo, da nekaj dejansko popravim. Gospod poslanec ljubljanskega mesta navedel je iz neke statistike, koliko davka odpade na prebivalce v raznih kronovinah in je hotel dokazati, da Kranjska spada med one dežele, v katerih na osebo pripada najmanj davka. Ker naše besede, ki se govore tukaj, gredo tudi ven in ker bi se vsled tega res utegnulo misliti, da smo tako srečni glede davka, dovoljeno mi bodi navesti, da se v kranjski deželi nahaja kras, torej ozemlje, katerega pač ni mogoče drugače obdačiti, kakor je obdačen. Pomislite, gospoda moja, koliko je v naši deželi neproduktivnega sveta in potem, na kaki stopinji se nahaja naše poljedelstvo in agrikultura v primeri z drugimi deželami, ki se odlikujejo z večjim davkom. Vzemimo Češko, Moravsko, Slezko in Nižjo Avstrijo, tam sladorna pesa na oral po 100 gld. vrže dobička. To so dohodki, o katerih pri nas nikdo niti sanjati ne more. Potem pa je po teh deželah obrtnost vse drugače razvita, kakor v naši kronovini in primera torej ne velja. To so uzroki, da plačujemo primeroma manj davka, kakor druge dežele, ki se nahajajo v srenejših odnosajih.

Kar zadeva resolucijo gospoda poslanca Hribarja, pa lahko navajam, da se je tudi že v državnem zboru razpravljalo, kako bi bilo mogoče rešiti to vprašanje in da so zastopniki raznih kronovin vsi naglašali, da se mora deželam dati fond, da bodo oproščene vednega nakladanja na direktne davke.

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod poslanec Luckmann.

Abgeordneter Luckmann:

Hoher Landtag! Ich muß erklären, daß mich die Zulage der hohen Regierung, den Beschluß bezüglich der Erhöhung der Brantweinauflage sanctioniren zu wollen, sehr erfreut hat, aber andererseits, meine Herren, möchte ich doch hervorheben, daß gerade der Umstand, daß der geehrte Herr Landespräsident erklärt hat, daß wir für die nächsten Jahre darauf nicht rechnen dürfen, Sie mit zwin- gender Nothwendigkeit veranlassen muß, meinem Antrage zuzustimmen und nicht heuer noch den Abgang lediglich durch Schulden zu decken, nachdem wir heuer die Einnahmen aus der Brantweinauflage mit dem hohen Betrage von

über 300.000 fl. präliminirt haben und nun aus der Erklärung der hohen Regierung erhellt, daß wir nächstes Jahr auf die Erhöhung nicht zu rechnen haben. Was wird also nächstes Jahr geschehen? Es wird nichts anderes übrig bleiben, als die Zuschläge zu den directen Steuern entsprechend zu erhöhen, denn mit Schuldenmachen geht es nur bis zu einer gewissen Grenze, dann aber kann unser Credit, wenn wir nur Schulden machen, abnehmen, denn «der Krug geht so lange zum Brunnen, bis er bricht». Heute sind wir, Gott sei Dank, noch nicht so weit, aber es kann mit der Zeit dazu kommen, wenn wir alle Jahre, nachdem wir ohnehin schon eine bedeutende Schuldenlast zu tragen haben, die Schulden noch weiter vermehren.

Der geehrte Herr Collega Hribar stimmt meinem Antrage zu, ich kann es jedoch nicht unterlassen, nebenbei auf eine von seinen Bemerkungen zurückzukommen, welche dahin gieng, daß die Thatsache, daß wir die Grundentlastungsschuld convertirt haben, als ein Unglück zu betrachten sei. Auf diese keine Bemerkung möchte ich mit ein paar Worten zu erwidern mir erlauben, insoferne wir annehmen, daß wir die Grundentlastungsfonds-Last von 600.000 fl. jährlich bis heute getragen hätten und nunmehr infolge der Erdbebenkatastrophe an die Regierung mit der Bitte herangetreten wären, uns die von ihr bestrittenen Vorschüsse zu schenken, so könnten wir heute allerdings schuldenfrei sein, allein wir müssen die damaligen Umstände ins Auge fassen und die ganze Action im Hinblick auf die Umstände, unter welchen sie abgeschlossen worden ist, beurtheilen. Unter den damaligen Verhältnissen war der Zinsfuß noch nicht so niedrig wie heute, und ich kann daher nur annehmen, daß der Herr Abgeordnete Hribar die Convertirung nur insoferne als ein Unglück betrachtet, als er den heutigen Zinsfuß im Auge hat und einen für das Jahr 1888 voraussetzt. Damals wurde an die Uebernahme der Grundentlastungsobligationen seitens der finanzirenden Bank die Bedingung geknüpft, daß die einheitliche Rentenrente nicht unter 76 falle, es wurde also damals der Renten-cours von 76 schon als ein guter betrachtet, heute aber steht der Cours der gemeinschaftlichen Rentenrente auf 101 $\frac{1}{2}$, was freilich etwas ganz anderes ist. Hätten wir damals Rentenrente gekauft, so hätten wir beim Course soviel verdient, aber damals haben wir mit einer 5% Verzinsung gerechnet und die Zahlung von der Regierung mit 4% escomptirt. Insoferne also kann man die Convertirung nicht als ein schlechtes Geschäft betrachten, wenn man den damaligen Zinsfuß berücksichtigt, und deshalb sind wir alle damals der Meinung gewesen, daß wir diese Sache auch durchführen und die Zahlung des jährlichen Betrages von 600.000 fl. auf diese Weise prolongiren sollen. Diese Bemerkung glaubte ich mit Beziehung auf die Convertirung vorbringen zu müssen zur Rechtfertigung der im Jahre 1888 einstimmig gefassten Beschlüsse.

Dem unmittelbaren Herrn Vorredner hat bereits der Herr Abgeordnete Hribar, der für meinen Antrag gesprochen hat, sehr gut erwidert und ich möchte nur noch die kurze Bemerkung beizufügen mir erlauben, daß, wenn der Herr Vorredner behauptet, daß andere Länder vom Grund und Boden eine bedeutend höhere Rente beziehen als wir, weil der Grund besser cultivirt ist, dieselben auch eine ganz andere Grundsteuer zu entrichten haben wie wir, und daß unsere specifischen Verhältnisse bei der Regulirung der Grundsteuer berück-

sichtigt worden sind, weshalb dieselbe um nahezu 200.000 fl. ermäßigt worden ist; das dürfen die Herren nicht vergessen, welche sich über eine Erhöhung der Umlagen so sehr beklagen, daß damals die Landesumlagen-Verhältnisse bezüglich der Grundsteuer sich außerordentlich zum Nachtheile derjenigen verschoben haben, welche die Erwerb- und Einkommensteuer, namentlich aber die Gebäudezinssteuer zu tragen haben.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Gospoda moja! Ne mislim Vas dolgo časa muditi, ker hočem napraviti le nekaj kratkih opazek.

Gospod tovariš Hribar je prej omenil, da naše poljedelsko prebivalstvo ni preveč obremenjeno, in da ni tako močno obteženo z davki, kakor prebivalstvo v drugih deželah. Na to je v kratkem že gospod tovariš Povše odgovoril in mislim torej, da mi ni treba, stvar na dolgo in široko razpravljati. Omenjam samo, da je naš poljedelec revež, kakor si večjega misliti ne morete. Nisem še hodil po Moravskem in Češkem, vem pa, da so tamošnji kmetje v primeri z našimi pravi graščaki. Koliko pa imate boljših kmetov pri nas? Od sto dobite komaj enega, ki ne bi bil popolnoma zadolžen, in če je gospod poslanec Hribar izračunal, da na osebo prebivalstva pri nas pripada 5 gld. davka, moram reči, da naš kmet teh 5 gld. dvakrat težje plačuje, kakor češki ali moravski kmet 9 ali 10 gld. Pritožbe glede prevelikih bremen našega kmetškega stanu niso pretirane. Pomislite, kako že dandanes naš kmet omaguje pod težo davkov in kako preobložen je z drugimi nujnimi izdatki. Naš kmet ljubi svojo rodno zemljo in ljubi svojo kočo, če je tudi majhna in raztrgana. Pa koliko jih je, katerim se še ta borna streha vzame in katerim ne preostaje drugega, kakor da gredo v tuji svet, v Ameriko. Priznavam, da dežela stori kolikor mogoče — gospod ces. svetnik Murnik ima dokaj sitnosti, če prihajajo ljudje po podpore — ali vsem se ne more pomagati in splošne bede slavni deželni odbor ne more odpraviti. Dostikrat se očita našemu kmetu, da je prekonservativen (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Preklerikalen!») — tisto ne — ker se boji vsakterih novih naprav, ali gospoda moja, lahko je reči kmetu: «Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal», ampak kmet ni Pavliha, ki je padel v vodo, zgrabil se za lase ter se vrgel na suho. (Veselosť — Heiterkeit.) Te spretnosti kmet nima. Res je, če pridejo uime, povodenj, toča i. t. d., kakor jih je n. pr. lansko leto bilo le preveč, odpišejo se mu davki, ali kaj to zaleže, če je prišel ob ves prihodek in mora kruha stradati! Res je, da si marsikateri kmet tudi sam z neprevidnim gospodarstvom, žganjepitjem, potratnostjo nakoplje revščino, toda teh napak, katere vidimo pri naših ljudeh, naučili so se pri drugih. Zato pravi pisatelj nemški: «Die Fehler der Helfenden, aus diesen entstehen die Fehler der Hilfebedürftigen, über die wir soviel Klage führen.» Te napake, gospoda moja, so večinoma posledice drugih napak, posledice sedanjih razmer.

Dovolite mi sedaj, častiti gospodje, da mimogrede izrečem nasproti slavni vladi neko željo in omenjam neke stvari, akoravno prav za prav ne spada v visoko zbornico. Povod k temu so mi dale mnoge prošnje, ki so mi došle ne samo iz poljedelskih in obrtnskih krogov, ampak tudi od drugih stranij.

Gospoda moja, kazenski zakon glede odredbin iz leta 1835 — Gefällsstrafgesetz — je tako drakoničen, da gorje tistemu, ki pride pod paragraf tega zakona. Prebivalstvo težko čaka in iskreno želi, da bi se že enkrat preustrojilo formalno pravo tega zastarelega, prav po Lykurgovem zistemu napravljenega zakona, in ublažilo časovnim razmeram primerno. Ta želja se leto za letom izraža tudi v državnem zboru. Finančni stražniki izvršujejo zakon z vso strogostjo, višji uradniki pa sami pravijo: «Nam so pri pritožbah roke zavezane, mi moramo postopati strogo po zakonu in dasiravno bi morda večkrat radi ugodili kaki pritožbi, moramo venderle kaznovati.» In kake so te kazni! Tu imam pismo navadnega moža pri sebi. Kuhal je žganje in je pri tem res nekaj malega zakrivil, pa ne iz zlobnega namena, temveč ker mu dotični predpis ni bil natančno znan. Vrednost žganja, ki ga je skuhal, je znašala okolu 30 gld., kazen pa nad 60 gld. Takih slučajev, ki spričujejo strogost zakona, bi se dalo veliko navajati in zato bi bilo res želeiti, da bi državni zbor ta zakon primerno pre naredil. Vsaj formalno pravo — v meritornem oziru naj zakon že ostane — naj se ublaži, namreč tisto strogo, drakonsko postopanje finančnih stražnikov nasproti še tako malenkostnim prestopkom, ki se največkrat zgodijo le vsled neznanja zakonskih predpisov. Če v takem slučaju revež zapade kazni, pa je ne more plačati, mora pa v sramotnem zaporu pre-mišljati, kako draga je nevednost. Rekurzi po navadi ne pomagajo nič. Dva ali tri leta leže vloge pri finančni direkciji in konec je navadno ta, da so ljudje strogo kaznovani. Istina je, da država morda ni dolžna, poučevati vsakega človeka o zakonskih predpisih, toda finančni stražniki bi to lahko semtertje storili, ne pa da samo pazijo na tiste deleže od glob, kajti ravno ta «Ergrößerenthel», katerega v gotovih slučajih dobivajo finančni stražniki, je poglaviten vzrok, da se ljudje tako britko pritožujejo o tem zakonu. Navesti Vam hočem istiniti slučaj, ki se je pred kratkim v naši deželi pripetil. Nekemu posestniku je pogorela hiša in zgorel mu je tudi njegov sin. Sosedje so mu iz goreče hiše rešili kotel za kuhanje žganja brez vsake zlobne nakane, ter ga odnesli na prosto. In kaj se je zgodilo? Revež je bil kaznovan, ker finančni stražnik ni našel kotla na prejšnjem mestu.

Drug slučaj je bil ta. Kmet, če hoče žganje kuhati, mora to seveda naznaniti finančnemu stražniku in reči, da bo kuhal n. pr. slivovko v tem in tem času, na tem in tem prostoru itd. Neki kmet torej je naznanil, da bo kuhal žganje ob 6. uri. Zgodilo pa se je, da je dotični finančni stražnik menda svojo uro nazaj pomaknil in prišel pol ure pozneje. Našel je kotel odpečaten in ubogi kmet je dobil znatno kazeno.

V nekem drugem slučaju je neki kmet zapadel globi 5 gld., odrajtal jih je finančnemu stražniku in ta je izginil, kmet pa je moral še jedenkrat plačati.

(Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «To bi bil moral kazenskemu sodišču naznaniti!») Seveda, pa ljudje si ne vedo pomagati; karakteristično pa je vender, da se taki slučajji dogajajo.

Kar se tiče tistih deležev od glob, omenjam še, da je bivši minister dr. pl. Plener sam pri neki priliki v državnem zboru izjavil, da treba dotični zakon iz leta 1835. prenarediti zlasti v tem zmislu, da se odpravijo oni deleži, ki so sramota za sedanje razmere.

Dalje se ljudje pritožujejo o tem, da posamezniki ne smejo svoje kuhe pri sosedu kuhati, če tudi to pravilno naznanijo. Zahteva se od njih, da si morajo omisliti kotel, če imajo tudi še tako malo kuhe, da se jim to ne izplača.

To sem hotel mimogrede omeniti; sedaj pa mi naj bo dovoljenih še par besed, katere bi sicer bolj spadale v nadrobno razpravo, katere pa si brez rekriminacij in prav mirno usojam izraziti že sedaj, da se mi ne bo pozneje zopet treba k besedi oglasiti.

Kakor je gospodom znano, očitalo se nam je od neke strani, da smo «klerikalci», ko so se nam predložili končni računi o zgradbi bolnice, molčali in s tem pritrdili, da je vse tisto res, kar se je v visoki zbornici od druge strani naglašalo, ne pa ono, kar smo mi govorili po shodih. Gospoda moja, jaz naravnost rečem, da z zgradbo nove bolnice nismo agitirali, jaz gotovo nikakor ne. Kot kandidat sem si bil stavil nalogo, ljudstvu poljudno razkladati deželni proračun, troške in dohodke, da ljudje vsaj površno spoznajo, s čim želja pokriva svoje troške. Pri tej priliki prišel sem, kakor naravno, tudi na točko bolnica in to je resnica, da sem dejal ljudem: «Mi sami priznamo, da je nova bolnica potrebna.» (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Dobro!») Tako sem govoril, na tem stališči sem bil prej in sem sedaj, ne gledé na to, da je potres porušil staro barako. Ali stališče naše stranke je bilo ob enem tudi to: Bodimo varčni in previdni pri zgradbi, kajti skušnja nas uči, kakor n. pr. pri gledališči, da se troški vedno za tretjino prekoračujejo. Ta strah je mene že iz početka navdajal in zato sem rekel, da ne bom glasoval za tako razmerno visoko svoto. In, gospoda moja, poročevalec o bolnici gospod baron Schwegel sam — mislim, da to ni taka tajnost, da bi je ne smel izdati — izrazil se je pri neki priliki: «Jaz sem bil do srca prepričan, da se svota 570 000 gld., katero je večina zbornice» — namreč častita gospoda v središči in od one (desne — rechten) strani — «dovolila, niti za krajcar ne bo prekoračila.» To, gospoda moja, so besede gospoda barona Schweglja samega, in spominjajte se, gospodje, da on pred dvema letoma, ko je šlo za dovoljenje višjih stroškov, niti poročila ni hotel prevzeti, katero je v zadnjem trenutku moral prevzeti častiti gospod tovariš Luckmann. In kaj pravi gospod inženir Klinar v poročilu, katero je sestavil, vsaj kar je tehničnega?

Da so se troški prekoračili «zaradi tega, ker se je stavba zvršila le po približnih proračunih.» Torej sklepali smo veliko zgradbo, načrti pa so bili površni in približni in prišlo je vse tako, kakor smo mi vedno napovedovali. Proračunjenih je bilo 573.000 gld., sedaj pa vidimo, da bo zgradba stala 700.000 gld. Ta svota

pa gotovo še ni konec izdatkov, kajti vem, da se morajo še mnoga dela dovršiti, ki niso bila v proračunu. Ali Vaša večina je rekla A, sedaj naj reče še B! Ako bi naša stranka sedaj imela večino, morala bi ona izpiti juho, ki ste jo Vi presolili. Zaradi tega za svojo osobo izjavljam, da, kakor sem že prej glasoval proti višjim stroškom, tudi danes ne bom glasoval bi z vsemi desetimi glasovi proti temu povišanju 15.000 gld.

Potem, gospoda, še nekaj drugega. Primanjkljaj naš znaša 65.000 gld. Če pa vzamete, da tistih 42.670 gld. za bolnico drugo leto odpade, imate razločka k večjemu še nekaj nad 20.000 gld. Zaradi tega je popolnoma nepotrebno, zvišati deželno naklado za 2%, in jaz izjavljam, ko bi imel deset glasov, glasoval bi z vsemi desetimi glasovi proti temu povišanju.

Končno še nekaj! Nedavno ste nam očitali, da je gospod deželni glavar v imenu naše stranke snubil gospode zastopnike veleposestva. Vi pa, gospodje, niste samo snubili, temveč ste se z njimi zaročili. (Veselosť na levi — Heiterfeit links.) Imeli ste konventikelne, in prva posledica te zaroke je bila deželno-odborna volitev. Želim samo, da zaroka, ki ste jo sklenili, ne bo deželi in narodu slovenskemu na škodo. Tovariš gospod dr. Tavčar ima, kakor pravijo, dobro, skoraj bi rekel, mehko srce, in bojim se, da so se pri poroki stavili kaki pogoji. Želim, da bi se ne bili stavili, če se je pa to zgodilo, da bi to vsaj ne prišlo na škodo našemu narodu. Gospoda moja, iz mladostnih let se spominjam, da je neki Kočevcec nosil lajno po vaseh in si s to godbo — mož je bil slep — služil kruh. V lajni so bile razne figure, ki so se vrtile po godbi, ob strani pa je stal ptič, ki je kljuval in ščipal vrteče se pare. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Ljubljanski škof tudi rad ščiplje!») Kdo je tisti, ki v zbornici sedaj vrta lajno, to gospodje veste najbolje Vi sami!

Gospoda moja, tudi jaz želim, da bi se dosegla poštena sprava in obstinila želja častitega gospoda tovariša dr. Schafferja, da bi se enkrat združili na socialnem polju v skupno delovanje. Vsaj je to lahko mogoče, če si vsi predočujemo izrek: «In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas.» (Poslanec Hribar: Abgeordneter Hribar: «Tega ne poznajo v škofijstvu!») In s tem sklepam in Vam tukaj v središči le še kličem v spomin znani latinski rek: «Videant consules ne respublica quid detrimenti capiat.» (Živahno odobranje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, sklepam splošno razpravo in prosim gospoda poročevalca, da poprime končno besedo.

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Vem sicer, da gospodje komaj čakajo sklepa današnje zadnje seje pred Velikonočjo; zato bi se najraje besedi odpovedal, pa ker so nekateri gospodje govorili, jim moram tudi jaz odgovorjati.

Častiti gospod poslanec Luckmann je kazal na tisti zaklad, ki nam je prihajal po državnem donesku za deželni posojilni zaklad skozi šest let in iz katerega so si nekateri gospodje poslanci obetali Bog ve koliko dobrot za našo deželo; tudi gospod poslanec Hribar je na to reflektiral. Jaz bi gospode tovariše opozarjal na izkaz v obširnem poročilu deželnega zaklada na četrti strani, kjer je razloženo, da je dežela dobila vsega skupaj od države 763.362 gld.; prav tam imate tudi naštetu, za kaj se je vse to izdalo; sedaj pa pogledajte, ali so bile to res take melioracije, kakor so si jih nekateri gospodje poslanci prej domišljevali? S to svoto se je pokrila zgradba domobranske vojašnice, posojilo za zgradbo dveh pazniških hiš, nakup mitniške hiše v Krškem, zgradba radeškega mostu, donesek za zgradbo nove bolnice in gledališča, nakup stavbišča za Bežigradom, nakup prioritetnih obveznic kamniške železnice, donesek garancijskemu zakladu dolenskih železnic, donesek za belokranjsko železnico in podpore za po uimah poškodovane, skupaj 765.083 gld. To so vse tiste zboljšave, o katerih je bilo govorjenje, katere pa prav za prav niso nobene melioracije, ampak samo troški za nekatera deželna podjetja in poslopja. Prav dobro je omenjal gospod poslanec Luckmann, da to niso troški, ki bi nam dosti koristili, izvzemši morebiti vojašnico in radeški most, marveč troški, ki nam bodo vsako leto prizadejali večjo režijo zlasti pri deželni bolnici.

Gospod tovariš Luckmann je predlagal, da naj se za pokritje primanjkljaja poviša deželna naklada na direktni davek za 2%. Kakor ste iz mojega poročila, oziroma iz poročila finančnega odseka razvideli, bil je v odseku stavljen predlog, da naj se deželna naklada poviša za 4%, in šele pozneje se je to povišanje znižalo na 2%. Razlogi, kateri so pripravili finančni odsek k temu, da je odklonil ta predlog, bili so jako tehtni, ker jih je pa že tovariš gospod Povše omenjal, mi jih ni treba ponavljati. V jednom oziru pritrjujem tovarišu gospodu Luckmannu, da namreč ne bomo mogli dolgo shajati brez povišanja naklade, ako bomo hoteli zadostiti deželnim potrebam. To je res, ampak ozir na jako neugodne okolščine preteklega leta nam zabranjuje, da bi temu povišanju mogli pritrčiti že letos; omenjam pa, da bi bil deželni odbor sam že predložil nekako povišanje, ako bi bil zvršil resolucijo, katera se je lansko leto sklenila pri razpravi proračuna normalnega šolskega zaklada in ki se glasi:

«Deželnemu odboru se naroča prevdarjati, ali bi ne kazalo spremeniti deželnega zakona z dne 28. decembra l. 1894. v tem smislu, da bi se vsa potrebščina za šolstvo pokrivala s posebno šolsko naklado in bi ne bilo treba na deželni zaklad prevajevati jeden del tega bremena. V prihodnjem zasedanji naj deželni odbor visokemu zboru poroča o tej zadevi, oziroma pripravi potrebne predloge.»

Jaz sem iskal v letnem poročilu deželnega odbora, ali se je kaj pogodilo v tem oziru, pa nisem našel čisto nobene opazke. Ako bi bil deželni odbor zvršil ta sklep, bi bili z ozirom na to, da naraščajo troški za normalno-šolski zaklad vsako leto za okroglih 10.000 gld., za učiteljski pokojninski zaklad pa vsako

leto za okroglih 2000 gld., in da imamo dalje vsako leto redno potrebščino za nove šolske zgradbe, lahko že letos premenili zakon v tem zmislu, in potrebščino za šole pokrivali s posebno šolsko naklado, katero bi bili prav lahko pomnožili, ne da bi se bil kdo spodtikal nad tem. To naj bo deželnemu odboru navodilo, da res zvrši resolucijo in potem se bo vsako leto brez vsakega ugovora zvikševala ta priklada. S tem se bodo pomnoževali deželni dohodki in če bodo tudi troški za normalni šolski zaklad vsako leto naraščali, bomo vender pri deželnem zakladu dosegli tako stanovitnost, da ne bo treba povikševati deželne naklade, ker mislim, da bomo venderle imeli še toliko dohodkov, da se bo mogla pokrivati redna potrebščina.

Ako vzamemo letošnji proračun v roke in izločimo številke, ki se v prihodnje ne bodo ponavljale, videli bomo, da ta proračun ni neugoden; jaz moram celo reči, da je jako ugoden. Kakor je že prej računil tovariš gospod Povše, moramo izločiti znesek 57.670 gld. na deželno bolnico, potem 20.000 gld., ki se imajo odpisati od davkov kot podpora vsled potresa; dalje omenjam, da se je za Mirno letos v proračun postavila svota 5000 gld., katera tudi ne bo zmiraj trajala, dalje potresna podpora učiteljem v znesku 2082 gld., podpora uradnikom v znesku 2700 gld. Vsi ti zneski znašajo skupaj 87.452 gld., torej za 22.000 gld. več, kakor znaša letošnji primanjkljaj; in če pri vsem tem še pomislimo, da je v proračun za letošnje leto postavljenih 10.000 gld. za semiški vodovod in 4000 gld. kot zadnji donesek za vodovod v Kočevji in da smo potrebščino za vinarske podpore povikšali za 5000 gld., potem znaša vse to, kar moramo izločiti iz proračuna 106.452 gld., ker se dotični troški ne bodo leto za letom ponavljali. In če so se deželnemu zakladu tako veliki troški prizadejali, kateri spadajo večidel na deželno bolnico, opozarjam vas, gospoda moja, da se je vsled ogromne pomnožitve teh troškov, katerim se je pa naša stranka zmirom upirala in vedno opominjala, da bodo za deželo nastala prehuda bremena, vender v enakem razmerji pomnožilo deželno premoženje z vrednostjo deželne bolnice. V razkazu imovine imamo tudi gotov znesek za vrednost deželne bolnice. Če se je pa pomnožilo deželno premoženje, četudi ne za lukrativen namen, potem ne vem, zakaj bi se za pokritje izrednih troškov ne smel vzeti del deželnega premoženja in zakaj bi se ne smelo prodati nekoliko glavinskih delnic, da se pokrije primanjkljaj letošnjega leta.

Ko je gospod poslanec Povše govoril o davčni preosnovi in omenjal, da dobimo že po sedanjem razmerji za deželne potrebe od države 65.000 gld., oglasil se je gospod poslanec Hribar in rekel: «Kaj je to!» Vzemite v roke letošnji proračun in videli boste, gospoda moja, da znaša naš primanjkljaj ravno 65.000 gld.

Torej bi bil že ta donesek sam zadosten, da pokrijemo letošnji primanjkljaj; torej to ni tako mala reč, kakor sodi gospod Hribar. Teh 65.000 gld. bi bigotov dohodek za deželo, ki bi se pa na vsak način še nekoliko povikšal.

Prečastiti gospod deželni predsednik nam je že povedal, da hoče finančni minister za letos privoliti v

povišanje deželne naklade na žganje od 18 kr. na 30 kr., dostavil pa je, da za prihodnje leto to pač več ne bo mogoče. Gospoda, meni se dozdeva, da bo jako težko, prihodnje leto znižati to naklado in iskati nadomestila za ta odpadek, zato mislim, da bo treba, ako se letos visoka zbornica upira povikšanju naklade na pivo, to venderle povikšati drugo leto na 1 gld. 50 kr., in zato še enkrat obžalujem, da se to ni zgodilo že takoj lani, ko smo vpeljali to naklado.

Tem besedam nimam več dosti dostavljati. Omenjam le še to, da se naš davkoplačevalec pač ne nahaja v tako ugodnem položaji, kakor ga nam je naslikal gospod poslanec Hribar, ki se je nekako izražal, kakor da bi bila naša dežela glede davčnih bremen ena naj-srečnejših. Že tovariš Povše je omenjal, odkodi to prihaja, da pri nas na osebo res spada manjši davek, kakor v nekaterih drugih deželah in jaz mislim, da je to pojasnoval z dokaj pravnimi uzroki, opozarjam Vas pa tudi še na to, da bi utegnili pri odmerjenji davka kaj slabo vplivati, ako se v eno mer trobi, v kako srečnem položaji da smo in kakor da bi bila naša dežela zares kak Eldorado ali kako dete, katero vse pestuje. Mislim, da se v tako posebno dobrem položaji ne nahajamo in da davčno breme pri nas ljudje pač le preveč občutijo. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Pa ga vender z veseljem plačujemo!») Gospod poslanec dr. Tavčar je zopet neko besedo vskliknil (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Katero ste Vi govorili!»), ki ni resnična. Ko se je bila ta stvar v «Slovenskem Narodu» sprožila, obljubil sem bil 1000 cekinov njemu, ki bi zamogel dokazati, da sem jaz v javnem ali privatnem življenji tkeđaj to rekel, kar mi gospoda dr. Tavčar in Hribar očitata. To pa nista danes prvič storila, ampak že večkrat. Jaz teh besed nikdar nisem govoril, ampak to je bil vsklik dr. Mengerja na Dunaji. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Čujmo!») Poslanec dr. Menger je pri neki priliki, ko sem jaz govoril o plačevanji davkov, vmes zaklical: «A, sedaj se pa davki z naidušenjem plačujejo!» in te besede so se bile podaknile meni. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Ali sta si tako podobna?») To je torej čisto napačna trditev, mislim pa, da gospod dr. Tavčar sam prav dobro ve, kako se davki plačujejo. Kdor ima dosti, jih lahko plačuje in jih plača, ne da bi se upiral, kdor ima malo, plačuje po zmožnosti, kdor pa nič nima, tega eksekvirajo.

Gospod poslanec Hribar je v finančnem odseku predlagal neko resolucijo, po kateri naj bi se nekako uredil naš proračun. Natisnjena je v poročilu finančnega odseka, ker se je finančni odsek ž njo strinjal in jej je pritrđil; pritrđujem ji tudi jaz, ker mislim, da je to pač nekak način, po katerem bi se dal red spraviti v deželne finance, ker se bo potem vedelo, koliko se sme za to ali ono reč izdati in se bodo ljudje lahko po tem tudi ravnali. Dotične doneske bo namreč mogoče pravočasno vstaviti v dotično poglavje, kar bo pa preveč prosilcev, se bo lahko potolažilo s tem, da pridejo drugo leto na vrsto, kakor se je to zgodilo že letos pri odmerjenji podpor za šolske zgradbe.

Ravno tako priporočam visoki zbornici, naj pritrđi resoluciji gospoda poslanca Hribarja, katera je sedaj v razpravi in ki se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Visoka vlada se pozivlja, da pri izvedbi davčne reforme deželam za pokritje potrebščin odkaže realne davke.»

Če bi se dalo to doseči, bi bilo gotovo najboljše za deželo, ker bo potem vedno vedela, pri čem da je, in ker je najbolj gotovi dohodek ravno realni davek, ki ne fluktuiru in se ne spreminja tako zelo, kakor indirektni davek.

Po teh besedah prosim, da smem preiti v nadrobno razpravo in pričeti s čitanjem dotičnih števil, ob enem pa prosim dovoljenja, da mi ne bo treba čitati vsega, ampak samo končne številke posameznih naslovov.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Die Ausführungen des Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik zwingen mich, mit ein paar Worten auf dieselben zurückzukommen.

Der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik hat sich darin gefallen, heftige Angriffe gegen die Finanzorgane vom Stapel zu lassen. Ich kann nur mein Erstaunen darüber aussprechen, daß der Herr Abgeordnete, wenn er von der Richtigkeit der von ihm vorgebrachten Daten und einzelnen Fälle überzeugt ist, keinen anderen Weg gefunden hat, nämlich den Weg der Beschwerde an die höheren Instanzen, um diesen Uebelständen abzuhelfen. Solange daher diese Fälle nicht eclatant erwiesen sind, muß ich alle Angriffe, die hier gegen die Finanzorgane heute vorgebracht wurden, zurückweisen, und zwar auf das schärfste zurückweisen, weil derartige Angriffe, wenn sie hier im hohen Hause vorgebracht werden, eigentlich nur deshalb vorgebracht werden, um sich gegenüber der ländlichen Bevölkerung, welche sich nur zu gerne Uebertretungen gegen die Gefällsvorschriften zuschulden kommen läßt, einer gewissen — ich kann nicht anders sagen, als einer gewissen Popularitätshascherei zu befleißigen. Wenn es dem Herrn Abgeordneten wirklich nur um die Sache zu thun ist, dann wäre der richtige Weg der der Beschwerde an die höhere Instanz gewesen. Wenn der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik weiters die Geschichte eines Falles erzählte, wo die Uhr des Finanzwachorganes anders gezeigt hat, als jene des betreffenden Bauers, der den Brantwein gebrannt hat, so spricht, wenn eine Differenz zwischen den Uhren wirklich vorhanden war, die Wahrscheinlichkeit wohl dafür, daß die Uhr des Finanzaufsehers richtiger gezeigt hat als jene des Bauers, und daß vielleicht eine von dem letzteren veranlaßte Differenz der Grund zu seiner Straffälligkeit geworden ist. Indes, wenn dieser Fall bis an die dritte Instanz geleitet wurde, und nach den Ausführungen des Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik muß ich annehmen, daß die Sache bis an das Finanzministerium gegangen ist, so ist die bezüglichliche Entscheidung sicherlich nach vollkommen genauer Constatirung des ganzen Sachverhaltes erlossen und ich muß daher heute

eine jede andere Anschauung als unberechtigt erklären, schärfstens verurtheilen und zurückweisen. Wenn weiters aus den Ausführungen des Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik herausklingt, daß die Finanzorgane, weil sie unter Umständen eines Ergreiferantheiles sich versichern wollen, oder richtiger, weil ihnen ein Ergreiferantheil zufällt, die Bevölkerung förmlich zu Uebertretungen verleiten, so muß ich eine solche Anschuldigung ebenfalls auf das ernsteste zurückweisen; das sind Anschuldigungen, welche den Vorwurf des Mißbrauches der Amtsgewalt involviren, und ich bitte denjenigen, welcher solche Vorwürfe erhebt, dieselben an der betreffenden behördlichen Stelle vorzubringen, nicht aber hier unter dem Schutze der Immunität, und für solche Vorwürfe dort einzustehen, wie ein Mann zweifellos für alles, was er thut, einzustehen hat.

Wenn weiters aus diesen Ausführungen hervorgeht, daß die Finanzorgane die Bevölkerung darüber, wie sie vorzugehen hat, belehren sollen, so muß ich hierauf bemerken, daß dies ohnehin geschieht, aber man muß anderseits auch verlangen, daß sich die Bevölkerung den gesetzlichen Bestimmungen füge, was leider nicht immer der Fall ist, denn kein Gesetz wird so gerne übertreten, als jenes über die Besteuerung der Brantweinbrennerei. Was endlich den Fall betrifft, den der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik angeführt hat, daß ein Bauer deshalb abgestraft wurde, weil er das zu brennende Obstquantum einem Nachbar zum Brennen übergeben hat, so kann ich den Herrn Abgeordneten darüber belehren, daß der Vorgang, wenn der Betreffende deswegen bestraft wurde, ein vollkommen correcter war, denn er darf im Sinne des Gesetzes nicht gemeinschaftlich mit einem anderen brennen, vielmehr ist dies absolut ausgeschlossen und verboten. Wenn also in diesem Falle eine Bestrafung erfolgt ist, so war dies vollkommen in Ordnung. Wenn weiters der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik behauptete, daß diesfällige Recurse, wie er sagte, jahrelang bei den Behörden liegen bleiben, so möchte ich dies bezweifeln, mir wenigstens ist nichts dergleichen bekannt. Indes aber, was sind das für Recurse? Das sind Strafrecurse, an deren rascher Erledigung die Partei kein Interesse hat, denn sobald der Recurs erledigt ist, muß sie die Strafe zahlen, im anderen Falle aber hat sie, solange die Sache noch in Schwebe ist, nichts zu zahlen und das kann für die Partei nur ein Vortheil sein. Uebrigens bin ich überzeugt, daß die Recurse nicht so lange pendiren, und soviel ich aus eigener Wahrnehmung weiß, kommen dergleichen Entscheidungen sehr rasch vom Finanzministerium herab. Und was diese Entscheidungen des Ministeriums selbst anbelangt, so kann ich constatiren, daß auf keinem Gebiete der Strafrechtspflege mit so großer Raschheit vorgegangen wird, als bei Gefällsstrafen, denn sie werden bis auf ein Minimum gewöhnlich nachgesehen. Ich kann nur damit schließen, daß ich alle diese Angriffe nochmals auf das entschiedenste zurückweise und die Anschuldigungen als vollkommen unrichtig bezeichne, insofern nicht der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik die Sache bei den betreffenden Behörden außerhalb des hohen Landtages anhängig gemacht und dort die Richtigkeit seiner Behauptungen bewiesen hat.

Deželni glavar:

Ker je gospod zastopnik visoke vlade po končani splošni razpravi poprijel za besedo, otvarjam vnovič razpravo.

Gospod poslanec dr. Žitnik se je oglasil k besedi za faktični popravek.

Poslanec dr. Žitnik:

Nasproti gospodu deželnemu predsedniku izjavljam samo toliko, da moj namen, ko sem navajal dotične pritožbe, nikakor ni bil, da bi si s tem kaj pridobil na imenu; na to ne reflektujem. Storil sem to, ker so se ljudje do mene obrnili in me prosili, da te stvari spravim v razgovor. Besede moje se pa nikakor niso nanašale na finančne uradnike, kakor misli gospod deželni predsednik, ampak govoril sem izrecno in izključno samo o finančnih stražnikih in samo teh se tičejo dotične pritožbe, ki sem jih navajal.

Glede tistega «Ergreifersantheila» opozarjam gospoda deželnega predsednika, da se je minister pl. Plener sam izjavil, da se mora odpraviti in da naj bi se zato dotičnim organom povikšala plača. To je govoril v državnem zboru.

Kar se tiče slučaja, da je nekdo hotel žganje pri sosedu žgati, nisem rekel, da je bil kaznovan, ampak rekel sem samo, da je imel čisto malo tvarine, tako da bi se mu ne bilo izplačalo, doma žgati; prosil je, da bi smel žgati pri sosedu in to se mu je prepovedalo.

Toliko v faktični popravek.

Deželni glavar:

Gospod poslanec ekscelenca baron Schwegel se je oglasil k besedi.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Nachdem die Debatte wieder eröffnet worden ist und wir im Laufe der Generaldebatte verschiedene Erklärungen gehört, insbesondere aber von Seite des verehrten Herrn Landespräsidenten die Mittheilung bezüglich der Ausichten für die Erhöhung der Brantweinaufgabe in der Zukunft vernommen haben, glaube ich es als eine Pflicht unserer Partei betrachten zu sollen, hier den Standpunkt zu präcificiren, den dieselbe bezüglich des Antrages auf Erhöhung der Landesumlage um 2% einnimmt. Jenen Herren, die im Finanzausschusse dieser Angelegenheit mit Aufmerksamkeit gefolgt sind, wird es erinnerlich sein, daß wir bei diesen Verhandlungen nachdrücklichst die Nothwendigkeit einer derartigen Erhöhung betont haben, was wir auch in früheren Jahren schon, und zwar nicht bei einem, sondern bei verschiedenen Anlässen gethan haben, und so haben wir auch vor einem oder zwei Jahren für eine Erhöhung der Landesumlage als die nach unserer Auffassung einzig richtige Behandlung des Landesbudgets gestimmt, indem wir es vermeiden wollten, unsere Ausgaben durch Schulden zu decken und darum bestrebt waren, die ordentlichen Ausgaben, soweit es in unseren Kräften liegt, mit den ordentlichen Einnahmen ins Gleichgewicht zu bringen. Im Finanzausschusse haben wir den Erklärungen gegenüber, welche von verschiedenen Seiten bezüglich der schwierigen Lage vorgebracht wurden, in welcher sich die Landwirtschaft befindet, Zweifel gehegt, ob es möglich wäre und ob es sich empfehlen würde, schon für das laufende Jahr einer derartigen, im Principe

als gerechtfertigt anerkannten Erhöhung zuzustimmen. Aus den Ausführungen des Herrn Berichterstatters für das Budget haben wir nun heute entnommen, daß derselbe den gleichen Standpunkt, wie ihn unsere Partei, vertritt, daß die Erhöhung der Landesumlage unvermeidlich sei und daß er diese Erhöhung schon für dieses Jahr bewilligt haben würde, wenn der Landesauschuß seiner Anregung im verfloffenen Jahre bezüglich der Erhöhung der 10 % Schulumlage Rechnung getragen hätte. Wenn nun ein derartiges Veräumnis von Seite des Landesauschusses heute als der einzige Grund dafür vorgebracht wird, warum eine Erhöhung der Landesumlage nicht statthaft sein sollte, so muß ich gestehen, daß dies kein triftiger Grund dafür ist, eine derartig mäßige, den Verhältnissen entsprechende Erhöhung nicht schon in diesem Jahre platzgreifen zu lassen. Wir sind nämlich der Meinung, daß bei der schwierigen Lage des Landes alle Mittel und Kräfte aufgeboten werden müssen, um für die bestehende Nothlage soviel als möglich aus eigenem Abhilfe zu schaffen. Wir wissen aber auch, daß wir unmöglich imstande sind, aus eigenen Mitteln für alle unsere Erfordernisse aufzukommen, und schon der nächste Punkt der Tagesordnung wird den Beweis erbringen, wie begründet unsere Besorgnisse bezüglich der zukünftigen Lage des Landes sind, und wie sehr wir darauf angewiesen sind, in diesen schweren Zeiten, in welchen sich das Land gegenwärtig befindet, an die Hilfe des Staates zu appelliren. Aber gerade deshalb, weil wir dies thun müssen und von dem Wunsche geleitet werden, daß unsere diesfälligen Bemühungen von Erfolg begleitet werden mögen, damit uns diese Unterstützung zutheil werde, müssen wir vor allem aber selbst den Beweis erbringen, daß wir alles thun wollen und auch thun werden, was wir mit unseren Kräften selbständig thun können. Die Erhöhung der Landesumlage um 2 %, wie sie von Seite des Herrn Abgeordneten Luckmann in Antrag gebracht wird, ist an und für sich keine namhafte Erhöhung, aber trotzdem hätten wir gerne davon Umgang genommen, wenn wir die Ueberzeugung hätten, daß die bedeutende Erhöhung der Brantweinaufgabe, die wir ins Auge gefaßt haben, uns die Hoffnung gebe, auf längere Zeit hinaus dem Lande damit eine neue Hilfsquelle eröffnen zu können. Nach der Mittheilung jedoch, die uns über diesen Punkt von der maßgebendsten Seite heute zutheil geworden ist, soll uns dieses Zugeständnis nur für das laufende Jahr und nur mit dem ausdrücklichen Vorbehalte gewährt werden, daß eine derartige Zusage für das nächste Jahr nicht in Aussicht genommen sei. Es wäre nun ein bedenkliches Experiment gegenüber den Steuerträgern, wenn wir es nicht versuchen würden, zwischen dem gegenwärtigen Stande der Umlagen und demjenigen, welcher sich nach den Anschauungen aller Kreise in Zukunft herausstellen wird, eine vermittelnde Ausgleichung zu bewerkstelligen. Diese Vermittlung ist jedoch nur in der Weise möglich, daß wir heute schon in einem bescheidenen Ausmaße einen Theil unserer Auslagen durch eine Erhöhung der Landesumlage decken. Wir glauben auch, daß der Druck, welcher aus dieser Umlage erwachsen wird, weniger aus der Landesumlage als aus den Gemeindeumlagen auf den Betreffenden lasten wird, und daß daher eine unserer ersten Aufgaben darin gelegen sein muß, in jeder Weise dahinzuwirken, daß die Gemeindeumlagen nicht jene exorbitante Höhe erreichen, wie sie in einzelnen Fällen zum

Schaden der beteiligten Gemeindeangehörigen denselben auferlegt werden. (Poslanec grof Barbo: — Abgeordneter Graf Barbo: «Sehr gut!») Auch diese Angelegenheit ist im Finanzausschusse eingehend erörtert und hiebei anerkannt worden, daß auf diesem Wege das meiste für die Verbesserung unserer finanziellen Verhältnisse bezüglich der Umlagen erreicht werden kann, und wir hegen die zureichende Hoffnung, daß es dem Landesauschusse gelingen wird, in dieser Richtung durch entsprechende Einwirkung auf die Gemeindegewirtschaft bessernd einzugreifen.

Aus diesen Gründen habe ich die Ehre, im Namen meiner Herren Gesinnungsgenossen die Erklärung abzugeben, daß wir dem Antrage auf Erhöhung der Landesumlage von 28 % auf 30 % die Zustimmung ertheilen werden. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Höher Landtag! Ich habe mich bei den bisherigen Debatten über den Vorschlag des Landesfondes stets erhalten, meine Anschauung über die Art und Weise der Bedeckung des Erfordernisses auszusprechen, und bin auch heute noch der Ansicht, daß es sich hiebei um eine Angelegenheit handelt, welche ausschließlich nur den hohen Landtag berührt und ein Eingreifen von Seite der Regierung nur insoferne rechtfertigt, als hiebei die Möglichkeit oder Nichtmöglichkeit der Erhaltung der Allerhöchsten Sanctionen der hierüber gefaßten Beschlüsse in Frage kommt. Wenn ich nun heute von diesem Grundsatz abgehe und das hohe Haus bitte, mich auch bezüglich der Anträge betreffend die Bedeckung des Erfordernisses anzuhören, so geschieht es deshalb, weil nach meiner festen Ueberzeugung diejenigen Anträge, welche auf eine Erhöhung der Landesumlage hinauslaufen, mit der heutigen Lage im Lande nicht gut in Einklang zu bringen sind. Gerade dieses Jahr, welches auf ein Unglücksjahr folgt, wie Krain ein ähnliches seit Jahrhunderten nicht gesehen hat, zu einer Erhöhung der Landesumlagen auf die directen Steuern zu benützen, scheint mir eine verfehlte finanzielle Maßregel zu sein, denn die Hilfsquellen eines jeden einzelnen Steuerträgers wurden bereits im Laufe des Jahres 1895 nahezu bis zur Grenze erschöpft und werden im Laufe des Jahres 1896 jedenfalls noch weiter und auf das stärkste in Anspruch genommen werden. Ich weiße, wie ich es auch im Ausschusse gethan zu haben mich erinnere, zunächst darauf hin, daß die Gemeinden eine andere Einnahmsquelle als die Zuschläge zu den directen Steuern eigentlich gar nicht haben, denn das Bier und den Brantwein hat ihnen das Land bereits weggenommen und denselben nichts anderes übrig gelassen, als die directen Steuern und allenfalls noch eine Art Luxussteuer, die Hundesteuer. Mit dieser Luxussteuer, die auf dem Lande in der Regel keine Luxussteuer ist, weil dort die Hunde als Wachhunde benöthigt werden, können die Gemeinden ihren Haushalt nicht decken; einer jeden weiteren Erhöhung der Gemeindezuschläge auf den Consum von Bier und Brantwein aber mußte aus dem Grunde entgegengetreten werden, weil, wie gesagt, diese beiden Auflagen das Land selbst schon bis zur höchsten

zulässigen Grenze erschöpft hat, und zwar soweit erschöpft hat, daß von Seite des hohen Ministeriums nur ausnahmsweise für dieses Jahr eine weitere Erhöhung für zulässig erklärt wird. Wenn nun eine Erhöhung der Landesumlage zu den directen Steuern von 28% auf 30%, somit eine Erhöhung von 2% in Antrag gebracht wird, so heißt das soviel, als diese 2% der Umlage wieder den Gemeinden wegnehmen, und wie sehr ich auch dafür sprechen müßte, daß in den Haushalt der Gemeinden eine gewisse Ordnung gebracht wird, und zwar durch eine strenge Hand, die der Landesauschuß auf die Gemeinden legen sollte, wenn sie unvernünftige Auslagen machen wollen, so kann damit doch nicht die Erhöhung der Landesumlage gerechtfertigt werden. Mit der Erhöhung der Umlage allein wird die wirtschaftliche Lage der Gemeinden nicht besser, dieselbe kann nur dadurch besser werden, wenn der Landesauschuß mit allem Ernste seines Amtes waltet und alle Ausgaben streicht, die nicht unbedingt benötigt werden; wenn aber das Land auch noch selbst die Umlage auf die directen Steuern erhöht, so gibt es damit den Gemeinden nur das Beispiel, wie sie gleichfalls verfahren sollen, da sich auch bei ihnen dann die Ueberzeugung Bahn brechen wird, daß, wenn der hohe Landtag selbst die Umlagen auf die directen Steuern erhöht, dieselben bei den Gemeinden für den eigenen Haushalt auch noch einige Procente vertragen werden, und umsonsten kann der Landesauschuß solchen Gemeinden gegenüber erklären: «ihr dürft mit der Umlage auf die directe Steuer nicht hinaufgehen, denn das wäre irrationell», wenn das Land selbst zu seinem Vortheile das nämliche thut.

Wenn weiters der Herr Abgeordnete Excellenz Freiherr von Schwegel im Namen seiner Partei erklärt hat, es bestimme ihn und seine Parteigenossen, für eine Erhöhung der Umlage zu den directen Steuern zu stimmen, zunächst der Umstand, daß das hohe Finanzministerium nur für das Jahr 1896 eine Erhöhung der Umlage auf den Brantwein zugestehet und daß deswegen auch noch die Umlage zu der Grundsteuer erhöht werden soll, weil wir für das nächste Jahr auf eine so hohe Brantweinumlage nicht rechnen können, so kann ich, Se. Excellenz möge entschuldigen, den Causalnexuz nicht einsehen. (Poslanec Luckmann — Abgeordneter Luckmann: «Ist aber trotzdem ein Abgang vorhanden!») Der Herr Abgeordnete Luckmann macht mich darauf aufmerksam, daß trotzdem ein Abgang vorhanden sei. Ganz richtig, das weiß ich ja, ich war so frei, die Vorlage zu lesen (Veselost — Heiterkeit) und habe schon im Finanzausschuße die Entdeckung gemacht, die der Herr Abgeordnete Luckmann hier neuerdings zu enthüllen für nothwendig fand, daß ein Abgang vorhanden sei, denn wäre ein solcher nicht da, so würde ich darüber einfach nicht sprechen, sondern würde nur sagen: Wir haben keinen Abgang, folglich brauchen wir keine Bedeckung. Nun, ich komme darauf zurück, was ich bereits früher erwähnt habe, daß zwischen der Erhöhung der Brantweinauflage und der Nothwendigkeit, deshalb die Umlage auf die directen Steuern ebenfalls zu erhöhen, mir der urfächliche Zusammenhang zu fehlen scheint. Das Finanzministerium sagt: «Mit Rücksicht auf außerordentliche Verhältnisse, welche im Lande herrschen, und auf das factische Bedürfnis, in welchem sich das Land und die Steuerträger befinden, gestatte ich für heuer eine höhere Brantweinauflage, weil ich selbst der Anschauung bin, daß es mit Rücksicht auf die Verhältnisse des Landes besser

ist, für heuer die Brantweinauflage, anstatt die Umlage zu den directen Steuern zu erhöhen.» Wenn also das hohe Finanzministerium von diesem Gesichtspunkte ausgeht, dann fehlt ja die Basis für die Zusicherung, die es gegeben hat, falls die Umlagen zu den directen Steuern erhöht werden. (Odobranje na levi. — Beifall links) Ich habe im Finanzministerium mich angefragt, ob dasselbe der Erhöhung der Brantweinauflage zustimme, respective keine Einwendung dagegen erhebe, eben weil das Land mit Rücksicht auf seine gegenwärtige Lage eine Erhöhung der Umlage auf die directen Steuern nicht recht verträgt, und habe auf Grund dieser Darstellung die Antwort erhalten, daß das Finanzministerium mit Rücksicht auf die ausnahmsweisen Verhältnisse des Landes der beabsichtigten Erhöhung der Brantweinauflage für heuer nicht entgegen treten werde. Diese Anfrage gieng von der Voraussetzung aus, daß eine Erhöhung der Umlage zu den directen Steuern nicht eintritt; so ist es auch im Finanzausschuße angenommen worden und so steht es auch im Berichte des Finanzausschusses. Ich verstehe also nicht, warum trotz der Erhöhung der Brantweinauflage auch noch eine Erhöhung der Umlage zu den directen Steuern platzgreifen soll. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Weil noch ein Abgang daist!») Dieser Abgang ist, wie heute wiederholt nachgewiesen worden ist, kein solcher, welcher unter die ordentlichen Ausgaben zu rechnen ist, er stammt vielmehr aus den außerordentlichen Ausgaben her, und dieser Umstand scheint es meiner Ansicht nach vollständig zu rechtfertigen, da eine Transaction eine Creditoperation zu versuchen, um auf einem anderen Wege den Abgang zu decken. Ich möchte mir weiters darauf hinzuweisen erlauben, daß thatsächlich die Gebarung kaum einen wirklichen Abgang ergeben dürfte, denn es finden sich im Voranschlage Posten vor, von denen es im höchsten Grade zweifelhaft ist, ob sie im Jahre 1896 überhaupt zur Ausgabe gelangen werden, eingestellt aber mußten sie werden, weil man, um für alle Fälle gerüstet zu sein, sie nicht unberücksichtigt lassen konnte; daß sie aber thatsächlich und im ganzen Umfange zur Auszahlung gelangen werden, erscheint mir doch zweifelhaft. Es befinden sich darunter Posten, von denen der eine vielleicht vollständig zur Auszahlung gelangen wird, der andere aber nicht, ohne daß man in dem gegenwärtigen Momente mit apodiktischer Gewißheit bestimmen könnte, welche von diesen Posten nicht zur Auszahlung gelangen werden. Wohl aber können als solche zweifelhafte Posten vor allen anderen folgende hervor gehoben werden: Für den Uferschutzbau der Feistritz bei Bišče 2000 fl.; es ist wahrscheinlich, daß dieser Betrag zur Auszahlung gelangen wird, nachdem die diesbezüglichen Verhandlungen schon weit gediehen sind, aber fraglich ist es doch noch. Weiters ist für den Bau der Wasserleitung Semitsch-Tschernembl ein Betrag von 10.000 fl. eingestellt. Ich hoffe, daß die Bauten so weit fortgeschritten werden, daß dieser Betrag wenigstens zum Theile verwendet wird, aber ganz gesichert ist die Sache auch nicht. Weiters ist hier ein Betrag für die Umbruser Wasserleitung präliminirt, die geradezu in Frage gestellt ist, weil bezüglich deren künftiger Erhaltung sich Schwierigkeiten ergeben haben, die erst einer Lösung bedürfen, so daß man mit fast apodiktischer Gewißheit sagen könnte, daß dieser Betrag im Jahre 1896 nicht verwendet werden wird. Ferner sind 20.000 fl. für Vorschüsse für die Wiederherstellung von Weingärten eingestellt.

Dieser Betrag mußte eingestellt werden, weil das Erfordernis am Papiere allerdings soviel beträgt, aber es ergibt sich alle Jahre, daß einzelne von den Weinbauern mit ihren Arbeiten im Rückstande sind, und daß von dieser Post immer 2000 fl. bis 3000 fl. factisch zur Auszahlung nicht gelangen. Dasselbe gilt bezüglich der Post: Capitel VIII, Titel 5 «Unterstützungen für junge Künstler 1000 fl.»; allerdings ist hier das Birement mit der nächsten Post in Aussicht genommen, aber auch diese ist eine solche, daß sie unter Umständen nicht zur Auszahlung gelangt oder wenigstens theilweise nicht. Und so finden sich noch mehrere andere Posten vor, die voraussichtlich nicht im vollen Umfange oder vielleicht auch gar nicht zur wirklichen Auszahlung gelangen werden, so daß das thatsächliche Deficit auf eine wesentlich geringere Summe, vielleicht auf 20.000 fl., herabsinkt. Wegen dieser geringfügigen Summe die Bevölkerung mit einer Erhöhung der Umlage zu den directen Steuern um 2% zu belasten, scheint mir außer allem Verhältnisse zu stehen, und zwar insbesondere deshalb, weil im Jahre 1896 die Bevölkerung sich mit den eigenen Bauten und mit der Wiederherstellung der öffentlichen, durch das Erdbeben schwer beschädigten Objecte beschäftigen muß. Wenn auch die Staatshilfe unter Hinzurechnung der Sammelgelder für die beschädigten Kirchenbauten eine so bedeutende war, daß ich glaube, sagen zu können, die Gemeinden werden nur jene Kosten aufzubringen haben, welche auf die Hand- und Zugarbeit entfallen, so repräsentiren diese Kosten doch eine so große Summe, daß die Gemeinden gezwungen sein werden, ihre Umlagen ausgiebig zu erhöhen. Das alles lastet schwer auf der Bevölkerung und selbst dort, wo die Leute selbst Hand anlegen und mit eigenem Zugvieh die Fuhrn verrichten, macht sich das empfindlich geltend, weil derjenige, welcher dabei sein eigenes Zugvieh verwendet, überdies einen Arbeitstag verliert, während er in Privatdiensten mit seinem Gespann auch etwas verdienen kann. Wer kein Gespann hat, wird Handarbeiten verrichten müssen und dadurch viele Arbeitstage, die ihm sonst entlohnt werden, verlieren, und das ist der Grund, welcher die Gemeinden bestimmt, in den meisten Fällen selbst die Hand, und Zugarbeiten nicht in natura zu leisten, sondern zu vergeben. Diese Nothwendigkeit ergibt sich besonders in einzelnen kleinen armen Gemeinden, wo man oft kaum ein Gespann aufreiben kann, weshalb diesen Gemeinden nichts anderes übrig bleibt, als auch die Hand- und Zugarbeiten zu vergeben. Das Jahr 1896 wird also sowohl an jeden einzelnen, wie auch an jede Gemeinde solche Anforderungen stellen, daß mir eine jede Mehrbelastung derselben sehr bedenklich erscheint, eine Mehrbelastung durch die Erhöhung der Umlagen zu der Grundsteuer aber insbesondere deshalb, weil die Gemeinden, wie ich bereits früher erwähnt habe, auf eine andere Steuer absolut nicht greifen können, denn sie haben nichts anderes. Geben Sie den Gemeinden die Gelegenheit, ein anderes Object zu besteuern, aus anderen Quellen zu schöpfen, was sie für ihre Bedürfnisse brauchen, dann wird gewiß niemand eine Einwendung gegen die Erhöhung erheben, aber das ist eben jenes Unbekannte, möchte ich sagen, welches wir ja erst suchen müssen, jenes Object, nach welchem die Gemeinden greifen könnten. Ich bitte jene Herren, welche für die Erhöhung der Umlage von 28% auf 30% sind, mir außer der Erhöhung der Umlagen auf die directen Steuern, irgend ein Object zu

nennen, an welchem die Gemeinden sich regressiren könnten, und ich erkläre mich für geschlagen und werde den Herren sehr dankbar sein, wenn sie den Gemeinden eine solche Einnahmsquelle eröffnen. Solange man aber solche Einnahmsquellen nicht einmal andeutet, geschweige denn schafft, halte ich es unter den gegenwärtigen Verhältnissen nicht für zweckmäßig, für das Jahr 1896 eine Erhöhung der Umlage auf die directen Steuern eintreten zu lassen. Wenn dieses eine Jahr überstanden sein wird, wenn die Wunden geheilt sein werden, welche im Jahre 1895 der Bevölkerung nicht nur durch das Erdbeben, sondern auch durch die abnormen klimatischen Verhältnisse, durch Mißernten, langdauernde Ueberschwemmungen u. s. w. geschlagen worden sind, dann wird man auch eine Umlagen-Erhöhung um 2% oder 3% vertragen können, für das Jahr 1896 aber mögen Sie die Bevölkerung mit dieser Belastung umjomehr verchonen, als es sich nur um ein Erfordernis von vielleicht 20.000 fl. oder 30.000 fl. handelt, welches de facto nicht bedeckt erscheint, das aber vielleicht mit einer einfachen Creditoperation seine volle Deckung finden wird. (Zivahno odobranje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links).

Deželni glavar:

Gospod poslanec Luckmann se je oglasil k besedi.

Abgeordneter Luckmann:

Ich muß meine Freude ausdrücken über die Rede des verehrten Herrn Landespräsidenten, welcher damit gezeigt hat, daß er sehr warm für die Interessen unseres Landes fühlt und der in einer Weise gesprochen hat, wie es keiner von uns patriotischer hätte thun können. Trotzdem ich ihm dafür sehr dankbar bin, wird er es mir, glaube ich, doch nicht übel nehmen, wenn ich noch einige Worte mir erlaube, um den Gegenstand ein wenig von der sachlichen Seite zu beleuchten, und den Gründen, die uns für die Erhöhung der Umlage zu den directen Steuern zu sprechen scheinen, die aber noch nicht alle vorgebracht wurden, noch einige beizufügen.

Der Herr Landespräsident hat vor allem gesagt: Heuer haben Sie die große Brantweinaufgabe, folglich können Sie für heuer auf die Erhöhung der Umlage zu den directen Steuern verzichten. Das gebe ich zu, aber trotz der Brantweinaufgabe von 300.000 fl. kommen wir nicht aus, sondern haben noch einen Abgang von circa 66.000 fl.! Wenn der Abgang trotzdem ein so bedeutender ist, so empfiehlt es sich doch gewiß, schon jetzt für die Zukunft ein wenig vorzusehen und die Umlagen um ein Unbedeutendes zu erhöhen, um nicht später gezwungen zu sein, auf einmal einen zu hohen Sprung zu machen. Nun hat der Herr Landespräsident, der auch im Ausschusse unseren Berathungen mit regiamem Eifer gefolgt ist, die Auslagen, wie sie bewilligt sind, der Reihe nach durchgenommen und bemerkt, daß ein Theil hievon in diesem Jahre vielleicht nicht nothwendig sein wird. Nun, meine Herren, darüber läßt sich debattiren; aber dagegen möchte ich dem Herrn verehrten Landespräsidenten in Erinnerung bringen, daß wir hiebei gar keine Rücksicht genommen haben auf Ausgaben, die uns ganz gewiß noch bevorstehen, z. B. für die

landschaftlichen Gebäude, wofür hunderte von Tausenden nothwendig sein werden. Ferner möchte ich mir erlauben, dem Herrn verehrten Landespräsidenten in Erinnerung zu bringen, daß wir gar keine Rücksicht nahmen auf die Cassabarthschaft, die in der Landescaße vorhanden sein muß, um die in früheren Sessionen beschlossenen präliminirten, jedoch noch nicht verausgabten Beträge zu decken, wie Sie aus dem Eingange des Berichtes des Landesauschusses ersehen. In den früheren Präliminarien wurden in die Bedeckung auch verschiedene Beträge eingesetzt, die erst in Jahren eingehen werden, die aber schon ausgegeben wurden, so z. B. für den Bau des Krankenhauses, für welchen die Stadtgemeinde Laibach erst in drei Jahren ihren diesbezüglichen Beitrag zahlen wird und ebenso wird auch der restliche Beitrag der krainischen Sparcaße für das Siechenhaus per 20.000 fl. erst später eingezahlt werden. Nun ist eine Landescaße ohne Barschaft, — und das ist unjere, weil sie gezwungen ist, bedeutende Beträge auszuliegen, bevor sie eingehen, — eine mißliche Sache, und der Landesauschuss wird damit nur schwer regieren können. Weiters hat der Herr verehrte Landespräsident von den Schwierigkeiten der Wiedergutmachung der durch das Erdbeben verursachten Schäden gesprochen. Diese Folgen haben wir auch empfunden, ich glaube jedoch, daß dieselben nur einen beschränkteren Theil des Landes treffen. In Laibach freilich ergibt sich ein Ausfall an der Gebäudezinssteuer, allein man darf den Umstand nicht übersehen, daß in Laibach auch verschiedene große Gesellschaften, z. B. die Südbahngesellschaft, die vom Erdbeben gar nicht betroffen worden sind, Steuern zahlen und zu unseren größeren Bedürfnissen verhältnismäßig herangezogen werden sollen; es gibt größere Gesellschaften, die ihren Sitz gar nicht im Lande haben, aber doch einen Theil ihrer Steuern in Laibach zahlen, und diese sollen auch herangezogen werden, weil sie in anderen Ländern ohnehin mehr Steuern zahlen als bei uns. Was die Grundsteuerzahler betrifft, so muß ich hervorheben, was ich schon früher betont habe, daß dieselben seit dem Jahre 1881 bedeutend besser daran sind, als früher, denn sie haben von der Zeit an zum Landesfonde vielleicht um 40% weniger beigetragen als früher, was sich ja ziffermäßig nachweisen läßt. Abgesehen davon kommt aber auch noch der weitere Umstand in Betracht, daß gewisse Gesellschaften, die wir mit den Umlagen treffen wollen, die Gemeinden am Lande mit ihren Umlagen gar nicht treffen können, dies kann vielmehr höchstens nur in der Stadt Laibach geschehen. Was speciell die betrübenden Folgen des Erdbebens betrifft, so muß in Laibach die Staatssteuer abgeschrieben werden; wird aber die Staatssteuer abgeschrieben, so wird dies auch bezüglich der Landesumlagen der Fall sein, indem schon ein diesbezüglicher Antrag des Herrn Collegen Hribar in Vorberathung ist und alle Aussicht hat, durchzudringen. Es wird also bei den betreffenden Steuerträgern in Laibach die Befreiung sowohl bezüglich der Staatssteuer als auch bezüglich der Landesumlagen eintreten, von den Landgemeinden aber sind verhältnismäßig nur wenige vom Erdbeben stärker betroffen worden, so daß es meiner Ansicht nach in finanzieller Beziehung schlecht wirtschaften hieße, wollte man beim Landesbudget diese paar Gemeinden berücksichtigen. Für diese Gemeinden muß übrigens im Wege der christlichen Liebe, durch Beiträge, durch Staatshilfe oder auch mit speciellen Opfern

von Seite des Landes geforgt werden. Den Grund aber, daß man wegen einiger Landgemeinden das ganze Landesbudget so einrichten müßte, daß man nicht schon heuer die Landesumlage, die übrigens bei diesen paar Gemeinden ohnehin nur wenig ausmacht, um 2% erhöhen dürfte, sondern beim Landesbudget im großen und ganzen die schlechte Finanzwirtschaft, wie sie seit ein paar Jahren herrscht, fortführen müßte, kann ich nicht einsehen. Und so sehr ich dem geehrten Herrn Landespräsidenten für sein warmes Eintreten für die Sache dankbar bin, so bin ich doch vollständig verschiedener Ansicht mit ihm und glaube vom finanziellen Standpunkte aus — er möge es mir verzeihen — daß er sich da in einem Irrthume befindet. (Odo-bravanje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

K besedi se je oglašil gospod poslanec Murnik.

Poslanec ces. svètnik Murnik:

Visoki zbor! Tudi jaz moram priznati, da letina preteklega leta ni bila taka, da bi se moglo s tem utemeljevati povišanje deželne naklade na direktni davek, ali jaz sem tega mnenja, da se na letine deželni zbori in državni zbor sploh ne morejo ozirati, ker bi bil sicer preudarek stroškov v vsaki deželi skoraj nemogoč, ker je letos tukaj, prihodnje leto drugodi slaba letina. Mi se imamo torej le baviti z našim proračunom, in kako je ta nastal? Po mojem mnenju je visoka zbornica proračun deželnega zaklada tako ustvarila, kakor je tukaj, in če smo sklenili vse te izdatke, ki so notri, je popolnoma konsekvantno, da moramo gledati, kako se te stvari pokrijejo.

Par let sem smo si pomogli s tem, da smo rekli, naredimo dolgove, in tako gre vedno naprej in tako bi šlo najbrž ad infinitum, ako bi ne prišli do tega, da mora enkrat vendar konec biti temu vednemu napravljani dolgov. Seveda se trdi, da so se dolgovi naredili za stvari, katere bodo ostale in za katere morajo tudi naši potomci skrbeti. To je resnica, da morajo skrbeti, ampak posamezne številke iz proračuna vzeti, recimo 42.000 gld. za bolnico in 15.000 gld. tudi za bolnico in reči: «to so tiste številke», to sega vendar predaleč. Ravno tako lahko tudi rečem: ta in ta vodovod, to in to cesto bodo rabili naši potomci, in nazadnje pridemo do tega, da Vam dokažem, da je treba prav za prav za vsako stvar narediti dolg. Mislim, da to niso pravi argumenti.

Visokočastiti gospod deželni predsednik se je bil tudi potrudil, da je pogledal v naš proračun in je mnenja, da se semtertje kak trošek ne bo izdal v letošnjem letu. To se navadno zgodi, da se nekateri troški prihranijo, kakor je tudi navadno, da se proračuna, da bo priklada toliko in toliko nesla in da je dohodek potem večji. Preverjen sem, da se bo pri tej ali oni točki res manj izdalo, kakor je proračunjeno, ali glede jedne točke, katero je omenil prečastiti gospod deželni predsednik, glede podpor za nasaditev novih vinogradov, moram pa vendar reči, da se mi čudno zdi, da se mu je ravno ona tako dopadla, da jo je omenil in to zato,

ker se je pri dotični razpravi, ki se je vršila v visokem zboru, reklo, da je to dokaj premajhna svota in da bi se moralo dovoliti veliko več, in ker je poročevalec v deželnem odboru rekel, da ima celo kopo prošenj v rokah samo iz jednega okraja, tako, da bi bilo samo za tisti okraj morda teh 20.000 gld. premalo. Če je prečastiti gospod deželni predsednik omenil, da se troški za zagradbo bregov Kamniške Bistrice pri Bišči, za Ambruški in Črnomaljski vodovod, ki so v proračun vstavljeni, letos morebiti ne bodo porabili, opozarjam jaz na to, da za te naprave ne bo treba samo to izdati, kar je sedaj proračunjeno, ampak da bomo o podporah za te stvari morali sklepati tudi prihodnje leto in še tri leta. Te stvari so sklenjene in treba je torej skrbeti za pokritje, da ne pride do tega, da bo naenkrat deželna blagajnica prazna in se bomo vedno morali obračati do hranilnice za posojilo, kadar bomo potrebovali kako večjo svoto.

Prečastiti gospod deželni predsednik je bil tudi mnenja, da mu nikdo ne ve povedati, s čem da bi občine mogle pokrivati svoje troške. Nekatere občine to že vedo, zakaj druge ne, tega ne vem, mislim si pa, odkod to prihaja. Kakor so gospodje brali v letnem poročilu v § 5., imamo nekatere občine, ki pobirajo po 50 do 60 kr. doklade na pivo, druge pa te doklade nimajo. Večinoma si je seveda zato ne nalože, ker imajo merodajno besedo tisti gospodje, ki naklade nečejo plačevati. Sicer pa mislim, da bi si občine, oziroma cestni odbori lahko prihranili marsikatero troško. Mi vidimo, da imajo cestni odbori navadno 20 do 30 % priklado. Sklenili smo jako dober zakon glede deželnih cest in sedaj postavljamo zanje vsako leto po 62.000 gld. v proračun deželnega zaklada. Poglejmo pa proračune naših cestnih odborov, ali so se ti vsled tega kaj znižali? Poprej smo iz deželnega zaklada dajali za cestne namene po 20.000 gld. na leto, sedaj dajemo pa 62.000 gld. le za deželne ceste, torej za 42.000 gld. več; cestni odbori pa, v katerih so gotovo v prvi vrsti zastopani naši poljedelci, prav nič ne mislijo, da bi znižali svoje potrebščine. Tukaj bi se že dalo nekoliko prihraniti, kar bi dežela morda lahko porabila za svoje potrebščine. Treba je pa na vsak način tudi, da se začne z malim povikšanjem deželne doklade, da ne bo pozneje treba naenkrat priti s previsoko doklado, in to posebno z ozirom tudi na naše ljudske šole. Skušnja nas uči, da potrebščina pri normalnošolskem zakladu že nekoliko let vsako leto za 10.000 gld. narašča in ker to še ne bo kmalu se predugačilo, ker še niso vse potrebne šole ustanovljene, treba bo, da se bomo naenkrat morali deželno priklado na direktne davke jako zelo povečšati, kar bo za davkoplačevalce dokaj bolj občutno, kakor pa malo povišanje, ako se že danes sklene. Ako si letos skušamo pomagati samo s povišanjem naklade na žganje na 30 kr., kaj pa bo, če vlada enkrat ne bo več dovolila tako visoke naklade, — kajti mi imamo sicer pravico, sklepati o tej stvari, vlada pa ima pravico, dotične sklepe oziroma visokost naklade od leta do leta potrditi ali ne potrditi. Akoravno priznavam, da je to žalostno, mora se pa vendar pomisliti, da nobena doklada, bodisi na direktni davek, bodisi na užitnino ali na žganje, vsem ljudem ne bo

dopadla, in naklada na žgane opojne tekočine, kakor se je to že v finančnem odseku poudarjalo, kmeta končno ravno tako zadene, kakor doklada na zemljiščni davek.

Z ozirom na to, da si drugače ne moremo pomagati, da spravimo red v deželne finance, kakor na ta način, da za malo svoto povišamo doklado na direktni davek, izjavljam v imenu svojih somišljenikov, da bomo v specialni debati glasovali za povišanje. (Odobranje v središči. — Beifall im Centrum.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Visoka zbornica! Besede in izjave gospoda predgovornika so me napotile, da spregovorim par besed. Gospod predgovornik je izrazil stavek, da letine ne vplivajo na sestavo proračuna, ampak da imamo proračun sam zase tukaj in ga moramo brez ozira na dobro ali slabo letino izdelovati, in za primanjkljaj iskati pokritja. To je tisto načelo, katero mi ravno obsojamo. Gotovo je namreč, da je jedino zdravo in naravno načelo to, da pri vsaki sestavi proračuna gledamo na večjo ali manjšo davčno moč ljudstva; to je pravo merilo, ne pa proračun sam brez ozira na to, ali je bila letina dobra ali slaba, ali je bil potres ali ne, in ali so razmere, v katerih se nahaja ljudstvo, take, da dopuščajo, da se mu nakladajo kake večje dolžnosti ali ne. To načelo je po mojem mnenju popolnoma napačno. Čemur se pa najbolj čudim, je to, da se je na tako stališče postavil in da se je izrekel za povišanje deželne naklade ravno načelnik one stranke, iz katere je izšel predlog, s katerim se bomo še danes pečali, naj se za prebivalce, ki so po potresu poškodovani, za pet let odpišejo deželne naklade. V vašem klubu torej, ko se je sklepalo o tej stvari, odločeval je pač ozir na potres na dejanske razmere, tukaj pa, pri sestavi proračuna, naj bi slaba letina, ki jo imamo letos skoro po vsej deželi, kar nič ne vplivala. Res je sicer, da se, recimo še tako slaba letina ne da primerjati s potresom, toda poškodovanci po potresu, zlasti ljubljanski, so dobili jako velike, ne rečem zadostne, ampak vendar primeroma jako velike podpore. Vzemite pa naše kmetovalce, ki so večinoma po celi deželi imeli silno slabo letino, pa ti niso dobili nikake odškodnine in zato jim bo še težje plačevati naklado, kakor onim, ki so bili po potresu prizadeti. Ako se torej ozir jemlje na ljubljanske prebivalce — in tudi jaz sem za to, in bom glasoval za dotični predlog, ker vem, da so potrebni — da se oprosté deželne naklade, mislim, da mora konsekvntno in logično vsak pa tudi biti za to, da se za ljudstvo na deželi, ki se tudi nahaja v slabih razmerah, ki ni dobilo nikakih podpor in bo to doklado še težje plačevalo, ne sme v istem trenutku, v isti seji, ko se sklepa, naj se ljubljanski prebivalci deželne naklade oprosté, pomnožiti ta doklada. To je nedosledno, napačno, in zato izražam svoje začudenje, da je načelnik ravnoiste stranke,

ki je predlog o oprostitvi naklade spravila pred zbornico, imel pogum, danes se izreči za povišanje deželne naklade. Jako radoveden sem, kako bo gospoda brnila in zagovarjala svoje stališče.

Gospoda moja, od vseh strani se je popolnoma stvarno in brez strasti poudarjalo, da ni nobenega aktuelnega povoda, nobene dejanske sile, sploh letos povišati deželno naklado. Vsi, gospoda moja, z gospodom baronom Schwegljem vred, smo v finančnem odseku bili tega mnenja, da za letos, z ozirom na izredne razmere, v katerih se nahaja dežela naša, pač kaže, ozirati se na čutstvo ljudstva in njegove potrebe, in da ne gre, po nepotrebnem ga dražiti. Gospoda moja, le vzemite samo našega kmeta; kruha nima, vode nima, v najhujšem položaji se nahaja in boben vedno bije ob njegovi hiši, sedaj naj pa dobi poročilo: deželna naklada se je povišala. Jaz mislim, nekoliko ozira se mora vendar imeti na ljudstvo, in le kadar je neobhodno potrebno, sme se reči: «Da, hudo je to, vendar naklado moramo povišati, ker se deželno gospodarstvo ne da drugače urediti.»

Akoravno se bo meni in somišljenikom očitalo, da to reč porabljam zato, da ljudstvo begamo, vendar jasno izjavim, da bom tudi jaz, kadar bom tega prepričanja, da deželno gospodarstvo nima toliko pogojev, da bi se brez te točke moglo ugodno reševati, ne gledé na kako drugo stvar glasoval za povišanje deželne naklade na direktni davek iz tega ozira, ker je za deželno gospodarstvo potrebno, da se to zgodi. Danes pa to ni potrebno. Gospod deželni predsednik je natančno in s številkami pojasnil, da se gre letos de facto k večjemu za primanjkljaj 20.000 gld. To se da z malo kreditno operacijo pokriti, nekoliko papirjev se proda in stvar je poravnana. Čemu torej jezo in strast zanašati v ljudstvo (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Kdo jo bo zanesel?»), ki se bo unela ne proti naši stranki, ampak proti vsem zastopnikom, ker bomo morali tudi zunaj zbornice pojasniti, da tega sklepa ni bilo potreba. To ni nobeno hujskanje, ampak spričanje resnice in sklicevali se bomo na priče, ki so popolnoma objektivne.

V interesu dobre stvari in kot zastopnik svojih volilcev, katere bi hudo zadelo povišanje deželne naklade, če tudi ne tako hudo, kakor ljudstvo v drugih okrajih, bi z ozirom na to, da deželno gospodarstvo in proračun ne trpita nikake škode, ker je dejansko in s številkami dokazano, da faktično potrebe za pomnoženje deželne naklade na direktni davek ni, visoki zbornici toplo priporočal, da sprejme predlog finančnega odseka in se odloči za to, da naj letos ostane deželna naklada, kakoršna je bila dosedaj in to zlasti zato, ker se je po posredovanji gospoda deželnega predsednika posrečilo, naklado na žganje tako visoko povzdigniti.

(Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Debata se vrši že tri ure in zato se je bom jaz udeležil samo s kratkimi besedami, ker sem bil v to izzvan od zadnjega gospoda predgovornika.

Že takoj v začetku, ko sem danes prvič govoril, dejal sem, da je moje prepričanje, da kaže vendar že jedenkrat vpeljati redno deželno gospodarstvo. Zato pa je neobhodno potrebno, da se deželna naklada na direktni davek že letos nekoliko poviša. Gospod predgovornik pa se je nasproti naši stranki, v katere imenu je častiti gospod tovariš Murnik izjavil, da bomo vsi, ki sedimo v središči te visoke zbornice, glasovali za povišanje deželne naklade na direktni davek, skliceval na naš predlog, ki bo danes tudi še prišel v razpravo, in je stvar nekako tako zavil, kakor da bi imel ta predlog priti na korist samo prebivalcem mesta ljubljanskega.

Temu nasproti konstatujem, da se glasi predlog, da imajo tiste dobrote, ki so z njim nameravane, v jednaki meri priti na korist prebivalcem mesta ljubljanskega in drugim krajem, ki so bili vsled potresa prizadeti, torej tudi prebivalcem na deželi.

Nepravilno je torej, ako se naši stranki očita, da smo imeli pred očmi jedino le koristi prebivalcev mesta ljubljanskega. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Hört!»; poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Nisem rekel, samo Ljubljančanov!») Prosim, Ljubljano ste imenovali. Gospod predgovornik mora tukaj pomisliti, da, če smo se mi odločili glasovati za povišanje deželne naklade na direktni davek, če sem se za to odločil zlasti jaz in tovariš, ki z mano vred zastopa mesto ljubljansko v tej visoki zbornici, da smo vendar imeli precej premišljevat, predno smo se odločili za ta korak, kajti ravno mesto Ljubljansko plačuje večino indirektnega davka in je torej največ prizadeto po zvišanji deželne naklade na direktni davek. Ali končno smo si morali pa vendar reči, da veliko pametneje gospodarijo tisti, ki hočejo deželno naklado na direktni davek povišati za 2 kr. na 1 gld., ker to vendar ni toliko (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «30.000 gld. na leto!»), da bi se ne moglo prenesti, kakor pa tisti, ki še hočejo vedno kopičiti dolgove na dolgove, potem pa najedenkrat povišati naklado veliko bolj izdatno.

Gospoda moja, ako se sprejme predlog častitega gospoda tovariša Luckmanna, bo s tistimi 2 kr. povišanja naklade na direktni davek v deželne finance prišel tak red in se bo ustanovilo tako ravnovesje, da se vsaj za bližnjo bodočnost, — za sedanjo zakonodavno dobo — ako se bomo držali sklepa, ki je izražen v resoluciji, katero predlaga finančni odsek pod točko VI., absolutno ni bati, da bi bilo potrebno še bolj povišati naklado na direktni davek. Ako pa danes ne povišamo te naklade za 2 kr. in se izrečemo za to, da se imajo napraviti novi dolgovi, potem jo nam pa bo v prihodnjem letu na vsak način treba povišati pa ne za 2 kr., ampak za veliko več. Sedaj pa vprašam častitega gospoda predgovornika, ki pravi, da je letos tako težko glasovati za to malo povišanje naklade,

kako mu pa bo prihodnje leto pri sreč, ko bo moral glasovati za tako ali celo višjo naklado? Tisti razlogi, ki veljajo letos, veljali bodo tudi drugo leto; ali končno pa mora vendarle jedenkrat v deželne finance priti red. To vprašanje treba torej presoditi mirno, objektivno in brez strasti, ne iz stališča, katero je zavzel gospod predgovornik v poslednjih svojih besedah, ko je rekel: «Bomo stvar nesli na ulico ven med ljudstvo in mu pojasnjevali, kako ga oškodujete.» Tako ne smete soditi o tej stvari, ampak presojajte jo vestno, s stališča deželnih financ; ne zmatrajte jo kot agitacijsko sredstvo in potem bo sami prišli do prepričanja, da to, kar mi hočemo, bo v korist deželi in davkoplačevalcev samih. Stališče Vaše mi je bilo takoj jasno, in če ne, pojasnil mi ga je gospod predgovornik sam. Rekel je: «Mi bomo pojasnili, kaj ste sklepali!» (Poslanec Zelen: — Abgeordneter Zelen: «Se mora pojasniti!») Pojasniti se mora, dobro, pa vsaka stvar se mora tako slikati, kakor je. (Poslanec Zelen: — Abgeordneter Zelen: «Se bo zgodilo!») Gospodje, Vi imate veliko vpliva na ljudstvo, kar se je pokazalo pri zadnjih deželnozborskih volitvah; bojim se pa, ko boste prišli predenj, da mu boste stvari vse drugače, kakor vestno pojasnjevali. Stopite na stališče, kadar stopate pred narod, da mu poveste, da se mu tistih 2 kr. ni treba ustrašiti, ker ga to malenkostno povišanje deželne naklade le za bodočnost obvaruje večjih bremen in potem se Vam ni bati nikakeršne razburjenosti, kakor se je jaz ne bojim od strani Ljubljanskih svojih volilcev.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše se je oglasil k besedi.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Na besede gospoda poslanca Hribarja naj mi bo dovoljeno, sledeče opaziti. On je namreč navedel, da tisti zakon, o katerem bo poročal tovariš gospod dr. Majaron, in sicer z ozirom na predlog, katerega je gospod poslanec Hribar sam stavil glede olajšave, da se odpiše tudi deželna naklada pri vseh tistih, ki so vsled potresa deležni oprostitev od državnih davkov, ne bo prišel samo v prid Ljubljančanom, ampak tudi prebivalcem vseh drugih krajev, ki so bili v deželi po potresu prizadeti. Temu nasproti moram omeniti, da bodo te olajšave, v kolikor odpadejo na prebivalce iz okolice ljubljanske in drugih po potresu prizadetih krajev jako minimalne. Večina olajšav je namenjena za stavbe, ki se imajo na starih prostorih na novo zgraditi in za katere je dovoljena 25letna oprostitev od državnih davkov, potem za vse nove stavbe, ki se imajo tekom 5 let zvršiti, in glede katerih je država dovolila 18letno davčno oprostitev; vse to so zgradbe, ki se bodo zvršile le v mestu, in edino gledé tretjega oddelka predloga, kjer se govori o tem, da se ima oprostitev deželne naklade dovoliti tudi glede onih poslopij, glede katerih se je hišni davek odpisal za dobo enega, dveh ali petih let, priznavam, da odpade minimalen odstotek teh dobrot tudi v prid prebivalcem

na deželi. Vsekako pa je jasno, da postane teh dobrot v veliki večini deležno le prebivalstvo ljubljanskega mesta. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Pa proti glasujte!») Tega ne, ker mu te dobrote privoščimo.

Gospod poslanec Hribar je rekel, da mesto ljubljansko največ davka plačuje in nosi največ bremen. To je dejansko, na drugi strani pa je tudi gotovo, da bodo hišni gospodarji v Ljubljani zvrčali povišano naklado na najemnike, kmetovalec pa tega ne more.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Klun:

Visoka zbornica! Nisem pričakoval, da se bo debata še jedenkrat in tako strastno unela, najmanj sem pa pričakoval, da se bo oglasil prevzvišeni gospod baron Schwegel in podpiral predlog glede povišanja naklade na direktni davek. Gospod poslanec Hribar je bil v finančnem odseku predlagal povišanje deželne priklade za 4% in gospod poslanec Luckmann je podpiral ta predlog, vendar pa predlagal, da naj se povikša samo za 2%. Od teh dveh gospodov poslancev sem se torej pač nadejal, da bosta tudi v zbornici govorila za povišanje deželne naklade za 2%, ker se je gospod poslanec Hribar končno strinjal s predlogom gospoda poslanca Luckmanna. Ali eksclenca gospod baron Schwegel je sprevidel tehtnost razlogov, ki so se poudarjali v finančnem odseku in ki govore za to, da nikakor ne kaže letos povišati deželne priklade, ter je v odseku sam priznaval opravičenost teh razlogov. Zato pravim, da ne bi bil pričakoval, da bo danes tudi on ustal in priporočal povikšanje naklade na direktno davke. Dotična seja finančnega odseka se je vršila v petek, zato bi mislil, da se v teh par dneh razlogi in okolščine niso spremenile v toliki meri, da bi mogel kdo popustiti prvotni sklep, za katerega je pred par dnevi glasoval v finančnem odseku, in se postaviti na drugo stališče. Besede, ki jih je govoril prečastiti gospod deželni predsednik in s katerimi je naznanjal, da bo vlada pritrdila povikšanju doklade na žganje od 18 na 30 kr., pač niso mogle biti merodajne za gospoda poslanca barona Schwegelja, ker je gospod deželni predsednik ob enem poudarjal, da se to povišanje priklade na žganje dovoljuje ravno z ozirom na slabe okolščine, ki so nastale v deželi vsled potresa. Vprašanje pa nastane sedaj, ali vlada še ostane pri tem in pritrdi povikšanju naklade na žgane opojne tekočine od 18 kr. na 30 kr., ako vidi, da deželni zbor povikšuje deželno naklado na direktni davek.

Prečastiti gospod deželni predsednik je že omenjal, zakaj ne kaže pomnožiti deželne naklade, ker morajo namreč vse občine svoje potrebščine pokrivati ravno z dokladami na davke. Seveda se je ugovarjalo, zakaj občine za svoje dohodke ne iščejo drugih virov, in gospod poslanec Murnik je celo omenjal, da bi se

bil jeden tak vir že zdavnaj lahko našel v nakladi na pivo. Ali vprašam Vas, gospodje, koliko občin imamo v naši deželi, ki bi zamogle vpeljati naklado na pivo, da bi od nje vsaj toliko prejemali, kolikor potrebujejo za najnujnejše potrebe? To je mogoče samo večjim občinam, mestnim in trškim občinam, kjer se nekoliko več piva popije; ali večinoma imamo le majhne občine, kjer se ves teden ne iztoči jeden hektoliter piva; koliko bi torej, ako si take male občine nalože naklado 50 ali 60 kr. na hektoliter piva, donášala taka naklada? Komaj 25 do 30 gld. na leto, s katerimi si pa nobena občina ne bo mogla veliko pomagati.

Gospoda moja, če je že treba povikšati naklado na direktne davke, vprašam Vas, zakaj naj se povikša sploh na vse davke v jednaki meri? Že večkrat se je v raznih deželni zborih in v državnem zboru poudarjalo, da hišnorazredni in zemljiški davek ne moreta ostati tako visoka, kakor sta sedaj odmerjena; naglašalo se je, da je treba preustrojiti davke in skrbeti v prvi vrsti za znižanje hišnorazrednega in zemljiškega davka. Če se pa to priznava, potem mislim, da bi bilo treba pri povikšanji deželne naklade delati venderle nekake izjeme glede davkov, katere se hoče zadeti. V tem oziru bi ne bil imel nič proti temu in mislim, da moji tovariši tudi ne, ako bi se bil oglasil gospod poslanec Hribar ali gospod poslanec Luckmann in predlagal, da naj se najprej povikšata prihodninski in pridobninski davek, hišnorazredni in zemljiški davek pa naj ostaneta z dosedanjimi 28%; ali tega nista storila, ker vesta in tudi jaz tako sodim, da naš obrtni stan ni v tako ugodnem položaji, da bi se mu moglo na rame naložiti tako povikšanje.

Gospod poslanec Murnik je govoril o dotaciji deželne blagajnice. Stvar je pojasnjena tudi v prilogi 41. deželne odbora, v kateri se letos nahajajo res tako hvalevredna pojasnila, da se zamore sleherni izmed nas nekako poučiti o stanji naših financ. Iz te priloge je tudi razvidno, da naša deželna blagajnica res potrebuje neko dotacijo, ki pa ni potrebščina za deželno posojilo, ki je v proračunu že vse pokrito; dotični dohodki bodo prišli vsi v blagajnico, če tudi ne v prvem trenutku, ampak šele pozneje. Prve dni pa res ni zadosti denarja, da bi se mogli dotični kuponi izplačati. Obresti deželnega posojila ima namreč dežela plačevati dne 1. januarja oziroma dne 1. julija, pokritje za te in druge troške pa jej dohaja šele meseca februarja in v prihodnjih mesecih, oziroma meseca avgusta, septembra i. t. d. S posojilom za dotacijo deželne blagajnice se torej dežela ne bo nič obtežila in sem prepričan, da bo imela naša blagajnica iz preostankov, katere je omenjal že prečastiti gospod deželni predsednik, gotovo toliko prebitka, da bo že drugo leto z lastnimi preostanki mogla zmagovati ta predplačila. (Poslanec Hribar: — »Glede na to, da je Hribar: »Kje pa so preostanki?») Nekaj jih bo gotovo; tudi jaz sem istega mnenja, kakor gospod deželni predsednik, da gotovo ne bomo potrebovali vseh troškov, ki so postavljeni v deželni proračun, ampak da jih bo nekaj na vsak način kot preostanek ostalo v blagajnici.

Kar se tiče trditve gospoda poslanca Hribarja, da bo povišanje naklade največ zadelo ljubljansko mesto,

ker ono plačuje največ direktnega davka, poudarjal je že gospod tovariš Povše, da bodo tisti, ki plačujejo hišnonajemninski davek, dobili povračila od najemnikov, med tem ko kmet nima drugega užitka od svoje hiše, kakor da sam v njej prebiva in da živino spravi pod streho.

Govorilo se je že, kako težko občine zmagujejo svoje potrebe. Troški, ki jih imajo, so večinoma taki, katerim se res ne morejo izogniti. Gosposka sklone, da ima občina graditi novo šolo in občina mora tej zahtevi ustreči. Dokazov in zgledov imamo dovolj, da si morajo občine ravno v take namene nakladati po 50 do 60% naklade na davke; ne more se jim torej očitati, da so same krive teh izdatkov, ampak prisiljene so po postavi. Ako mora torej enkrat priti do tega, da bo treba povikšati deželno naklado na direktne davke, morala bo dežela tudi skrbeti, kako bo odškodovala občine, da bodo mogle izhajati glede lastnih potrebščin. Kakor namreč mi zahtevamo, da nam mora vlada dati nekako povračilo za deželne potrebe, ako se vsled preustroje davkov znižajo naši deželni dohodki, ravno tako, mislim, bi bilo prav, ako bi tudi dežela v slučajih, da se povikša deželna naklada, in vsled tega občinam zmanjšajo dohodki, pustila občinam nek gotov znesek svojih naklad, katerega bi zamogle porabljati za občinske potrebe.

Drugega, mislim, mi sedaj nič več ni treba omenjati, pač pa še enkrat prosim visoko zbornico, da naj pritrdi predlogom finančnega odseka. Predlogi so bili dobro prevdarjeni in preiščeni, vsaj mislim, da so si vsi gospodje, ki so članovi finančnega odseka, po najboljši vesti in zavesti prizadevali pravo zadeti; zato res ni nobenega povoda, da se večina, katera se je bila v finančnem odseku našla za te predloge, ne bi mogla najti tudi v zbornici, temveč bi se odločila za to, da naj se povikša naklada na direktni davek. Omenjal sem že, da sem sam prepričan, da bo enkrat treba zvišati deželno naklado, naznanjal pa sem tudi pot, po katerem bomo drugo leto lahko prišli do tega, in da bomo takrat imeli pravo priliko za povikšanje; za letošni pa, mislim, bodo sedanji dohodki še vedno zadosti veliki za pokritje cele potrebščine; mislim celo, da se bo moglo ustreči tudi želji gospoda poslanca Hribarja, ki je izražena v resoluciji od njega nasvetovani. Drugo leto odpade velik del izrednih troškov, katere imamo še letos, ne da bi se nam bilo treba bati, da pridejo na njih mesto drugi. Nekaj jih bomo seveda zmirom imeli, ali gledati bomo morali na to, ali more naš deželni zaklad vse to zmagovati ali ne. V zadnjih petih letih, — gospod poslanec Hribar je slabo gospodarjenje grajal — vezane so nam bile roke, bili smo pa preverjeni, da tako ne sme in ne more ostati. Glede bolnice sem vedno svaril pred prevelikimi troški, nazadnje je vse tako prišlo, kakor sem Vam pravil; ali sedaj se postavljam na stališče; zdaj, pravim, bodimo veseli, da smo se po večjem že enkrat znebili zneskov, ki jih je požrla zgradba nove bolnice; prihodnje leto bomo za bolnico mesto 57.000 gld. kakor letos, imeli plačati le še 15.000 gld. in če tudi še kaj po vrhu pride, kar po sedanjih skušnjah pričakujem, vender ti zneski ne bodo več tako ogromni, da bi jih dežela ne mogla zmagovati. Kar se pa tiče šolskih potrebščin, lahko vpeljemo posebno šolsko naklado, kakoršno sem že prej

priporočal, in ki jo moremo vsako leto povikšati po dejanski potrebi.

Da ne izgubimo še več časa, sklepam in le še prosim, da naj sedaj prestopimo v nadrobno razpravo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich bitte um das Wort zu einer factischen Berichtigung.

Deželni glavar:

Gospod poslanec ekscelencia baron Schwegel ima besedo za faktučni popravek.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Der Herr Berichterstatter hat in seinen Ausführungen unter anderem auch hervorgehoben, daß ihm die Gründe nicht erklärlich sind, aus welchen ein Mitglied des Finanzausschusses, beziehungsweise ich, über die Auffassung dieser Frage, beziehungsweise hinsichtlich der Zustimmung zu den Anträgen des Finanzausschusses, eine veränderte Haltung einzunehmen sich bewogen gefunden hat. Ich habe zwar in meinen früheren Ausführungen die Gründe ganz klar auseinander gesetzt, halte mich aber trotzdem, um ein jedes Mißverständnis und eine jede Anschuldigung in dieser Beziehung in vorhinein auf das entschiedenste zurückzuweisen, für verpflichtet, thatsächlich zu constatiren, daß in erster Reihe die Mittheilung, daß wir im nächsten Jahre auf die Bewilligung der erhöhten Brantweinauflage kaum rechnen dürfen, wesentlich meine Entschliebung in dieser Frage bestimmt hat, und zweitens, daß ich in dieser letzteren Auffassung hauptsächlich bestimmt wurde durch die Erklärung des Herrn Berichterstatters selbst, der hier im offenen Hause erklärt hat, er würde auch heuer schon für die Erhöhung der Umlage stimmen, wenn der Landesausschuss es nicht veräumt hätte, die betreffende Vorlage bezüglich der Erhöhung der Umlage für den Normalschulfond einzubringen. Das waren die Gründe, welche mir triftig genug erscheinen, um damit die Nothwendigkeit dieser unserer Haltung bei dieser Beschlusfassung zu motiviren.

Deželni glavar:

Preidemo v nadrobno razpravo. Da kolikor mogoče okrajšamo obravnavo, predlagam, da postopamo na ta način, da se, kdor hoče govoriti k tej ali oni točki, takrat oglasi k besedi, kadar pride dotična točka na vrsto, ako pa se nihče ne oglasi, izrekam, da se bo dotični postavki smatral sprejetim.

(Nihče ne ugovarja. — Es wird kein Widerspruch erhoben.)

Ker ni ugovora, smatram, da se visoka zbornica strinja s tem nasvetom, in torej se bo na ta način postopalo.

Poročevalec Klun:

Potrebščina se proračunava tako-le:

Poglavje I. troški deželnega zbora 14.534 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poglavje II. administrativni troški 65.540 gld.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Kersnik ima besedo.

Poslanec Kersnik:

Odsek za letno poročilo je o priliki, ko se je posvečeval o § 3. lit. C letnega poročila, sklenil predlagati visoki zbornici neko resolucijo, katero pa hočem pri tej točki spraviti v razgovor. Usojam si jo prav kratko utemeljiti.

Tiskani deželni zdravstveni zakon in službeno navodilo za okrožne zdravnike sta že popolnoma pošla in kar je mladega zdravniškega naraščaja in kolikor je tudi zdravstvenih zastopov, nobeden več ne razpolaga s tem zakonom; odsek za letno poročilo je torej sklenil predlagati, naj bi se deželnemu odboru naročilo, da kolikor mogoče pospešuje, da se izda še tekom tega leta zdravstveni zakon, in službeno navodilo za okrožne zdravnike na Kranjskem z vsemi dosedaj izdanimi poznejšimi zakoni in naredbami. V ta namen naj bi se deželnemu odboru dovolil kredit do 50 gld. Tukaj pri kreditu za tiskovine je jedina vrzel, v katero se lahko pomaši ta predlog in zato si usojam staviti ga v smislu, da se deželnemu odboru nalaga pospešiti izdanje omenjenih zakonov, ob enem pa se mu dovoli v ta namen iz kredita za tiskovine in druge nepavšalirane pisarniške potrebščine, poglavje II., naslov 10., točka a, porabiti primeren znesek. V odseku se je mislilo, da bo znesek 50 gld. popolnoma zadostoval. Vse drugo se prepušča deželnemu odboru.

Resolucija se glasi:

«Slavni deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča pospešiti izdanje zdravstvenega zakona in službenega navodila za okrožne zdravnike na Kranjskem z vsemi dosedaj izdanimi poznejšimi zakoni in naredbami, ter se mu v ta namen dovoli porabiti primeren znesek iz za tiskovine in nepavšalirane pisarniške potrebe proračunjene svote.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Kersnika, izvolijo vstati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadostno podprta in je v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o predlogu finančnega odseka. Gospodje, ki odobrujejo poglavje II. s skupno potrebščino v znesku 65.540 gld., izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto. O resoluciji gospoda poslanca Kersnika bomo glasovali koncem razprave. Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Klun:

Poglavje III., troški za deželno posestvo 6.583 gld. (Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Poglavje IV., troški za deželno-kulturne namene in za vodne zgradbe 89.979 gld.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Jaz sem dosedaj v šestih letih, kar sedim tu v visoki zbornici, vsako leto ponavljal predlog — kateri pa nikdar ni našel milosti pred očmi gospodov poslancev v tej zbornici — predlog namreč, da naj se za deželo ustanovi zavod, kateri bi bil silno važen za povzdigo realnega kredita, pa tudi za izvrševanje mnogih v deželi tako potrebnih naprav, kakor so n. pr. te naprave, za katere proračunamo tako izredno velike zneske pri poglavju IV.

Gospoda moja, v finančnem odseku se je, ko smo govorili o regulaciji Vipavščice, naglašalo, da bi se morebiti dala najti kaka pot, po kateri bi se dala izvrševati taka velika dela, ne da bi se ljudstvo vedno zanašalo na pomoč države in dežele. Častiti gospod poslanec ekselencen baron Schwegel je potem v zbornici o tej stvari govoril. Meni je v veliko zadoščenje, da se je mož tako izrednega finančnega znanja, tako izrednih narodnogospodarskih vednostij, postavil na tisto stališče, katero sem zavzemal jaz, ko sem prvič govoril ob ustanovitvi deželne hipotečne banke. On je posegel za šest let nazaj, ko je dejal, da bi kazalo ustanoviti zavod, ki bi izdajal amelioracijske obligacije, in da bi s tem mogoče bilo, izvrševati take naprave, kakor so osuševanja ali namakanja zemljišč; za šest let nazaj pravim — in mene to posebno veseli — ker sem jaz takoj s početka, ko sem pred šestimi leti prvič govoril o deželni hipotečni banki, dejal, da bi se imel ob jednem ustanoviti posebni oddelek za melioracijski kredit, da bi se izdajale melioracijske obligacije, in za občinski kredit, da bi občine dobivale posojila na podlagi občinskih obligacij.

Danes ne bom dolgo govoril, ampak to rečem, ako je gospod tovariš dr. Žitnik takrat, ko je utemeljeval svoj samostalni predlog ob ustanovitvi deželne zavarovalnice proti ognju, toči in živinskim boleznim dejal, da bi taka deželna zavarovalnica silno zelo povzdignila realni kredit, opozarjal bi ga na to, da je pa ravno on in njegova stranka bila proti načelu, da se ima skrbeti za povzdigo realnega kredita, ko je glasovala proti mojemu predlogu, da se ustanovi deželna hipotečna banka. Ako je kaj v deželi, s čemer je mogoče realni kredit povzdigniti, je gotovo pred vsem deželna hipotečna banka zato poklicana. Deželna hipotečna banka bi pa tudi, kakor sem svoje dni razložil, deželi naši donašala lepih dohodkov za pokritje vsakoletnih potrebščin, kadar bi njen rezervni fond dosegel gotov znesek. Danes se nahajamo v takih težavah in toliko ste govorili proti povišanju deželne

naklade na direktni davek za 2 kr.; tega pa ne pomislite, da bi, ako bi Vi bili takrat, ko sem prvič stavil svoj predlog glede ustanovitve deželne hipotečne banke, sprejeli ta predlog, da bi mi morebiti danes že ne bili daleč tistemu času, ko bi bila deželna hipotečna banka dajala deželni blagajnici lepe doneske za pokrivanje vsakoletne potrebščine.

Od tistega časa, odkar sem zadnjič govoril o tej zadevi, je koroški deželni zbor, ki se je o ustanovitvi deželne hipotečne banke kasneje začel posvetovati kakor deželni zbor kranjski, sklenil dne 8. januarja l. 1896. sledeče:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die kärntnische Landeshypothekenanstalt ist sofort nach Vollendung der ohne Verzug einzuleitenden einschlägigen Vorarbeiten längstens aber mit 1. Juli zu eröffnen.

Der Darlehens- und Pfandbriefzinsfuß wird bis auf weiteres mit vier von Hundert bestimmt, doch wird der Landesauschuß ermächtigt, im Falle der Zweckmäßigkeit dem Curatorium die Gewährung 3½percentiger Darlehen und Ausgabe 3½percentiger Pfandbriefe zu gestatten.»

Častiti gospod poročevalec o tej stvari v deželnem odboru je svoje dni v tej visoki zbornici naglašal, da se on ne more ogreti za ustanovitev takega zavoda, ker bi tak zavod le opravičen bil, ako bi mogel pri posojilih na posestva delovati s posojili na znižane obresti in ako bi mogel izdajati zastavne liste vsaj po 3½%. Ako so takrat tedanjega gospoda poročevalca v deželnem odboru navdajali taki pomisleki, moram reči, da so ti pomisleki v sedanjem času popolnoma odpadli, kajti izkušnja nas uči, da so povsodi, kjer so se ustanovili taki deželni hipotečni zavodi, obresti od posojil začele padati in da kmetovalci za posojila veliko manjše obresti plačujejo, kakor so jih plačevali poprej hranilnicam. Prišlo je tako daleč, da se zastavni listi izdajajo že po 3½%.

Naj mi bo dovoljeno, da gledé padanja obresti pri posojilih na posestva v tistih deželah, kjer poslujejo deželne hipotečne banke, navedem nekoliko fakt. Na Gornjem Avstrijskem, kjer je poprej veljala glede hipotečnih posojil 4½% obrestna mera, so od predlanskega leta, ko je dežela sklenila ustanovitev posebne hipotečne banke, vsi denarni zavodi hranilnice in drugi kreditni zavodi znižali obresti za taka posojila na 4¼% do 4%. Nekateri zavodi so znižali obresti za ½%; kmet torej ½% obresti manj plačuje.

Na Koroškem so hranilnice, ki so poprej zahtevale po 4¾% obresti, boječ se konkurence deželnega hipotečnega zavoda, znižale obrestno mero na 4¼%. Torej je koroški hranilnični dolžnik sedaj za ½% na boljsem.

Gospoda moja, ako se nič drugega ne doseže z ustanovitvijo deželne hipotečne banke, nego to, govori že to dosti glasno zato, da se ustanovi tak zavod tudi pri nas. Ali, gospoda moja, taki zavodi imajo pa tudi sicer jako veliko koristi. Vzemimo slučaj, da ne bi vedno ostalo pri sedanjih nizkih obrestih, recimo, da se obresti zopet začenjajo zviševati, kaj bo naravna posledica? Hranilnice bodo primorane obrestno mero pri hipotečnih posojilih zopet povišati. Ako je pa deželni hipotečni zavod tukaj, ki je izdal zastavne liste po 3½, ali 4%,

potem teh obresti nikdar ne more zvišati, temveč dolžniki bodo plačevali tudi za naprej 4% respective 3½% obresti, pa naj bi se tudi zvišala obrestna mera na 6—8%.

To je že druga dobrota, katere so dolžniki deležni pri hipotečnih zavodih. Ne manj važno pa je načelo, katero velja pri hipotečnih zavodih, da se posojila ne dajo odpovedati. Hranilnica dolžniku, ako ne bi hotel plačati višjih obresti, lahko posojilo odpove in istotako mu zamore odpovedati posojilo, ako pride v zadrego, da sama denar potrebuje. Pri deželnem hipotečnem zavodu pa to ni mogoče, tukaj se dolžniku ni bati, da bi se posojilo od njega nazaj tirjalo v drugem kakor v pogodjenem roku.

Najvažnejša stvar pa je pri vsem tem vprašanji — in to zopet naglašam — venderle konvertovanje višjeobrestnih posojil v nižjeobrestna. Pri nas imamo še toliko dolgov vknjiženih, od katerih plačujejo posestniki višje kakor 4½% obresti, da bi deželni hipotečni zavod, ako bi se z nobeno drugo stvarjo ne imel pečati kakor samo s konvertovanjem višjeobrestnih v nižjeobrestna posojila, imel dosti opraviti. Kmetovalcu, o katerem gospoda na tej (levi — linken) strani tako rada deklamuje, bi bilo s tem prihranjenih na stotisoče goldinarjev.

Glede poslovanja deželnih hipotečnih zavodov v drugih deželah pogledal sem nekoliko po spisih, ki razpravljajo to stvar, in v tem oziru je jako poučno poročilo, katero je koroški deželni odbor predložil deželnemu zboru v posvetovanje.

Deželni glavar:

Prosim gospoda govornika, da glede na to, da je čas kratek in da imamo rešiti še mnogo važnih točk, kolikor mogoče svoj govor okrajša, ker zadeva hipotečne banke prav za prav ne spada popolnoma pod točko, ki je sedaj v razpravi.

Poslanec Hribar

(nadaljuje — fortsetzend):

Ne bom dolgo govoril, ker sam vem, da imamo le še malo časa in bi sam rad imel, da že pridemo do konca. Ali če gospod deželni glavar pravi, da deželna hipotečna banka ne spada k stvari, ki je v razpravi, moram reči, da se tukaj razpravljajo troški za deželno kulturo in vodne zgradbe, o katerih sem pa ravno rekel, da bi se s pomočjo deželnega hipotečnega zavoda laglje pokrivali.

Deželni odbor koroški torej pripoveduje v dotičnem svojem poročilu, da je poslal oficijala deželnega knjigovodstva v Lincu in v Opavo, da se natančno pouči in na lici mesta prepriča, kako poslujeta deželna hipotečna zavoda nižjeavstrijski in šlezki, in da poizveduje, ali ima Koroška tudi pričakovati ugodnih uspehov od svoje hipotečne banke. Iz tega poročila je posneti, da so dotičnemu uradniku v Lincu pri direkciji deželnega hipotečnega zavoda rekli, da je vsekakor pričakovati, da bo zavod jako uspešno posloval.

Višjeavstrijska deželna hipotečna banka je l. 1895. od 1. januarja do 30. septembra izplačala posojil za 1,205.150 gld., pri čemer je omeniti, da 75% od te

številke spada na konvertovanje višjeobrestnih dolgov v nižjeobrestne.

Dotični uradnik je vprašal tudi pri deželnem odboru gorenjeavstrijskem in pri direkciji deželnega hipotečnega zavoda gorenjeavstrijskega, ali morebiti okolščina, da so hranilnice začele zniževati obrestno mero pri hipotečnih posojilih, ne bi utegnila slabo vplivati na poslovanje koroškega deželnega hipotečnega zavoda, dobil pa je odgovor: «daß auch unter diesem Umstande, nämlich der erfolgten Herabsetzung des Zinsfußes für Hypothekendarlehen bei den Sparcassen, an der bereits beschlossenen Errichtung der kärntnerischen Landes-Hypothekenanstalt festgehalten werden solle.» Zupan opavskega mesta dr. Rochowansky in ravnatelj šlezkega hipotečnega zavoda dr. Neusser pa sta mu rekla: «daß trotz der Herabsetzung des Darlehenszinsfußes der Sparcassen die kärntnerische Landes-Hypothekenanstalt ebenso wie die Schwesteranstalten in Troppan und Linz bald auf eigenen Füßen stehen und gut gedeihen wird.» V Opavi so ga še posebno opozorili na to, da šlezka hipotečna banka nima ravno ugodnega stališča, kajti v Šleziji, ki je, če se primerja s koroško deželo, za polovico manjša, posluje 29 hranilnic, poleg tega pa je več kakor jedna petina dežele v rokah veleposestva — nemškega viteškega reda, kneza Liechtensteina, knezoškofa vratislavskega, nadvojvodske komore v Těšinu, grofa Wilezeka, grofa Larischa in drugih takih oseb, ki nikdar niso potrebovale hipotekarnega kredita. Pa vender se je naglašalo pri ravnateljstvu šlezkega hipotečnega zavoda, da ima zavod sedaj 370.000 gld. rezervnega fonda in da poleg tega vsako leto daje še nek gotov donesek deželni upravi za pokrivanje njenih potrebščin.

Gospoda moja, če vse to premislimo, če se ozremo na potrebe dežele Kranjske in če preudarimo, koliko je v deželi Kranjski takih dolgov, ki bi se mogli konvertovati, potem moramo pač priti do prepričanja, da bi bilo dobro, resno študirati vprašanje, ali ne bi kazalo ustanoviti deželno hipotečno banko za Kranjsko in zato si bom dovolil predlagati:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj:

1.) stopi v dogovor z deželnimi odbori v Pragi, v Brnu, v Opavi, na Dunaji, v Lincu, v Lvovu in v Poreču v ta namen, da poizve, kakošen vpliv je v dotičnih deželah imela ustanovitev in kakošen dosedanje poslovanje deželnih hipotečnih zavodov na kreditne razmere in zlasti na realni kredit, in imajo li te dežele od svojih hipotečnih zavodov pričakovati tudi kako direktno korist;

2.) da se obrne do deželnega odbora kraljestva českega s prošnjo, naj mu poroča, kako se je razvilo poslovanje česke deželne banke, zlasti kar se tiče melijoračnih in občinskih posojil;

3.) da se z jednako prošnjo obrne do deželnega odbora v Lvovu gledé poslovanja deželne banke za kraljevino Galicijo in Lodomerijo, ter veliko vojvodino Krakovsko;

4.) da se obrne do ravnateljstva hipotečne banke českega kraljestva v Pragi, deželne hipotečne banke nižjeavstrijske na Dunaji, deželne hipotečne banke gorenje-

avstrijske v Lincu, „towarzystwa kredytowego ziemskiego v Lvovu“, „Istituto del credito fondiario del Margraviato d' Istria“ v Poreču in „Desterr.=schles. Boden=Credit=Anstalt v Opavi“ s prošnjo, da mu sporoče, kakšen vpliv je njihovo dosedanje poslovanje imelo zlasti gledé na boljše vanje in potemtakem tudi na ceno kmetskih posestev ter da mu pripošljejo tabelarične izkaze o svojem poslovanji;

5.) da na podlagi teh poizvedeb poda deželnemu zboru v bodočem zasedanji končne svoje obrazložene nasvete. >

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat sich zum Worte gemeldet. Ich ertheile ihm dasselbe.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich werde mir selbstverständlich die Mahnung des geehrten Herrn Vorsitzenden gegenwärtig halten und mich dementsprechend bei meinen Bemerkungen zu der soeben gestellten Resolution außerordentlich kurz fassen, nachdem das hohe Haus in dieser Stunde und am voraussichtlich letzten Tage dieser Session nicht gewillt und auch nicht in der Lage sein dürfte, eine ausführliche Debatte über die Einrichtung einer Landes-Hypothekenbank zu führen, zumal wir in früheren Jahren ausgedehnte und sehr instructive Debatten über diesen Gegenstand zu führen Gelegenheit hatten. Immerhin aber glaube ich doch ein paar kurze Bemerkungen auch heute noch vorbringen zu sollen.

Ich habe schon bei früheren Erörterungen zugegeben und auch neulich erst gelegentlich meiner Ausführungen über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik andeutungsweise bemerkt, daß ich selbst unter gewissen Umständen die Errichtung einer Landes-Hypothekenbank für den richtigen und besten Weg halte, um der ländlichen Bevölkerung einen billigen Realcredit zu verschaffen. Auf diesem Standpunkte stehe ich auch heute noch, gleichzeitig aber muß ich auch betonen, daß, wie die Verhältnisse in Krain liegen, und diese haben sich seit dem vorigen Jahre nicht wesentlich geändert, nach meiner persönlichen Ueberzeugung in Krain der Boden für die Errichtung einer solchen Hypothekenbank nicht vorhanden ist.

Wenn ich nun auf die Ausführungen des Herrn Abgeordneten Hribar mit ein paar nur flüchtigen Bemerkungen zu erwidern mir erlaube, so hat derselbe als einen der Hauptgründe für die Errichtung einer Landes-Hypothekenbank die Unkündbarkeit der Darlehen angeführt. Es ist ja richtig, daß die Pfandbriefe der Hypothekenbank nicht kündbar sind, während die Darlehen der Sparcassen nach den Statuten zwar kündbar, thatsächlich aber ebenfalls so gut wie unkündbar sind, denn bei uns in Krain sind die Sparcassen froh, wenn ihnen das Capital nicht gefündigt wird, und es fällt auch ihnen nicht bei, jemandem das Darlehen entziehen zu wollen.

Ein zweiter, besonders großer Vortheil, den sich der Herr Abgeordnete von einem solchen Institute verspricht, wäre der, daß durch die Errichtung einer Landes-Hypotheken-

bank der Zinsfuß der Sparcassen herabgedrückt würde. Das könnte allerdings geschehen, aber zu diesem Zwecke bedarf es nicht der Errichtung einer Hypothekenbank, denn die Sparcassen würden nicht ungerne auf 4% und nicht nur auf 4 1/4 % heruntergehen. Warum aber halten sie den höheren Zinsfuß aufrecht? Um wenigstens 4% für die Einleger zu retten! (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Das ist nicht nothwendig!“) Der Herr Abgeordnete für die Stadt Laibach jagt, daß sei nicht nothwendig! Dem gegenüber bitte ich nur zu bedenken, daß es sich hiebei um die Interessen von Tausenden und Tausenden Einlegern handelt, die zum größten Theile den ärmeren Classen der Bevölkerung, der Classe der Dienstboten u. s. w., angehören, um Interessen also, die gewiß jedwede Berücksichtigung verdienen. Das ist demnach auch einer der Gründe, warum die Sparcassen in Krain keinen billigeren Zinsfuß für die Darlehenswerber feststellen, weil sie eben auch die Interessen dieser ärmeren Einleger schützen wollen.

Endlich ist auch von der Convertirung gesprochen worden. Ich werde auch auf diese Frage nicht ausführlich eingehen, sondern bemerke nur, daß ich keinen Grund einsehe, warum bei gehöriger Sicherheit mit 7%, 8% und sogar 10% verzinsliche Darlehen nicht auch schon jetzt bei den Sparcassen in 4 1/2 % ige Darlehen convertirt werden könnten.

Das sind ein paar flüchtige Bemerkungen, die ich bei dieser Gelegenheit vorbringen zu müssen glaube, allein ich sage trotzdem: Prüfungswert ist die Sache. Ich glaube zwar nicht, daß hiedurch an den gegebenen Thatfachen etwas geändert wird, aber vielleicht kommt man doch zu der Ueberzeugung, daß es trotzdem zweckmäßig sei, die Frage näher zu studiren, und darum bin ich für meine Person nicht gegen die beantragte Resolution, hielt mich aber für verpflichtet, schon in diesem Momente meine Bedenken in aller Kürze vorzubringen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Lenarčič ima besedo.

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! Ne bom gospode mučil z dolgim govorom, oglasil sem se pa k besedi, ker mi je le pri tej točki dana prilika, opozarjati Vas na neko stroko narodnega gospodarstva, namreč na konjerejo. Konjereja je v zadnjem času na Kranjskem čudovito napredovala in zlasti se je na Gorenjskem reja težkih konj tako povzdignila, da kupci iz unanjih dežel kaj radi prihajajo kupovat mlada žrebeta, katera v dotičnih deželah kot vzrastli konji jako dobro ugajajo. Opozoril bi pa na nek nedostatek in to je pomanjkanje primernih žrebcev težke pasme, kakoršne potrebuje Gorenjska. Dosedaj se rekrutirajo iz državnega žrebetišča v Osijaku. Ali žrebeci, ki prihajajo iz Osijaka, ne zadoščajo popolnoma zahtevam naših kmetovalcev, katerim je na tem ležeče, da ima konj res maso v sebi in zato bi si usojal visoko vlado opozoriti in prositi, naj se ona blagohotno ozira na opravičene in prijavljene želje konjerejskega odseka naše c. kr. kmetijske družbe ter preskrbi za deželo Kranjsko primernih žrebcev. Ako jih v državnem žrebetišči v Osijaku ni najti, iskala naj bi jih drugod. Manjka

nam takih žrebcev, kakor jih imajo n. pr. na Gorenje-Avstrijskem.

Ako bo visoka vlada naklonjena konjereji, potem sem prepričan, da bo Kranjska gotovo dobila primerno število takih žrebcev, ki odgovarjajo našim potrebam.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, preidemo na glasovanje o predlogu finančnega odseka, da se pri poglavju IV. sprejme potrebščina v skupnem znesku 89.979 gld. Gospodje, ki glasujejo za ta predlog, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto. Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Klun:

Poglavje V., troški za javno varnost 23.998 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poglavje VI., troški za zdravstvo 29.674 gld.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! V XII. seji dné 10. maja 1893 je bila sprejeta v tej zbornici sledeča resolucija:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja županstev občin Studenec, Iška Loka, Iška Vas, Verbljene, Tomišlje, Pijava Gorica in Želimlje, za izločitev iz Šmarijskega zdravstvenega okraja in za ustanovitev posebnega zdravstvenega okraja za te občine, s sedežem na Studencu, odstopa se deželnemu odboru v poizvedovanje in rešitev ter poročanje v prihodnjem zasedanji.»

Od tistega časa so pretekla tri leta, trikrat smo se kasneje že sešli ali poročanja deželnega odbora o dotičnih poizvedovanjih čakamo še vedno. Stvar je važna in končna rešitev nujno potrebna. Navedene občine, ki štejejo 5732 duš, prišle so sedaj do prepričanja, da je bolj, ako se zanje ne ustanovi poseben zdravstveni okraj s sedežem na Studenci, ampak da bi bilo dobro, ako se priklopijo zdravstvenemu okrožju v političnem okraju ljubljanske okolice. Da je resnica, da v zdravstveno okrožje Šmarije ne spadajo, o tem se vsakdo lahko prepriča, ako pogleda na karto, ali če pomisli, kakošna je zveza, katero imajo te občine s Šmarijami respektive z Grosupljem. Z Ljubljano občujejo skoraj vsak dan, ker spravljajo sem svoje pridelke. Zaradi tega pa bi bilo veliko lažje zanje, ako bi se priklopili zdravstvenemu okrožju v političnem okraju ljubljanske okolice, kakor pa če bi ostale v zdravstvenem okrožju Šmarije.

Želim torej, da bi deželni odbor to stvar vendar že jedenkrat rešil, in sicer ugodno rešil v smislu želja prebivalcev teh občin.

Zato stavljam sledečo resolucijo in priporočam, da jo visoka zbornica sprejme:

«Visoki deželni zbor sklени:

Deželni odbor se resno pozivlja, da vendar že reši v XII. seji deželnega zbora dné 10. maja 1893 odkazano mu prošnjo županstev občin Studenec, Iška loka, Iška vas, Verbljene, Tomišlje, Pijava gorica in Želimlje za izločitev iz Šmarijskega zdravstvenega okrožja v političnem okraju ljubljanske okolice.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadostno podprta in torej se bo o njej glasovalo.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o svoti potrebščine, katero nasvetuje finančni odsek pod poglavjem VI., namreč v znesku 29.674 gld.

Gospodje, ki odobrujejo ta postavek, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto. Prosim gospoda poročevalca, da izvoli nadaljevati.

Poročevalec Klun:

Poglavje VII. Dobrodelne naprave 292.980 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Poglavje VIII. Troški za pouk, omiko in dobrodelne namene 272.486 gld.

Med to potrebščino se nahajajo zneski, kateri so že dovoljeni, deloma pa tudi zneski, katerih visoki zbor še ni potrdil, ampak katere mora danes pri rešitvi tega poglavja potrditi.

Priporoča se namreč, da se dovoli:

1.) Dramatičnemu društvu 6000 gld., 2.) društvu «Theaterverein» 6000 gld., 3.) Muzealnemu društvu 400 gld., 4.) Ciril-Methodovi družbi 1000 gld., 5.) Filharmoničnemu društvu (za tri leta po 300 gld. I. rok) 300 gld., 6.) dunajskemu «Studenten-Krankenverein» 50 gld., 7.) graški podpiralni zalogi 150 gld., 8.) «Asylverein» na Dunaji 50 gld., 9.) «Mensa academica» na Dunaji 25 gld., 10.) podpornemu društvu slovenskih visokošolcev na Dunaji 200 gld., 11.) dunajskemu medicinskemu podpornemu društvu 20 gld., 12.) «Frei-tischstiftung» za tehnike v Gradcu 30 gld., 13.) podpornemu društvu na rudarski akademiji v Ljubnem 20 gld., 14.) «Radogoj» 200 gld., 15.) podpornemu društvu na spodnji gimnaziji ljubljanski 250 gld., 16.) na gimnaziji novomeški 200 gld., 17.) na gimnaziji v Kranju 100 gld., 18.) na gimnaziji kočevski 100 gld., 19.) na višji realki v Ljubljani 50 gld., 20.) Luki Jeranu za uboge dijake 200 gld., 21.) ljudski in dijaški kuhinji ljubljanski 100 gld., 22.) novomeški dijaški kuhinji 50 gld., 23.) dijaški kuhinji v Kočevju 25 gld., 24.) «Narodni šoli» 200 gld., 25.) dijaški kuhinji v Kranju 100 gld., 26.) «Rudečemu križu» 100 gld., 27.) «Patriot. Frauenhilfsverein» 50 gld.,

28.) bolniškemu društvu zasebnih uradnikov 100 gld.,
29.) slovenskemu planinskemu društvu 200 gld.,
30.) podpornemu društvu na filozofični fakulteti na
Dunaji 20 gld., 31.) podpornemu društvu juridične fakultete na Dunaji 25 gld.

Skupni znesek vseh tukaj nasvetovanih «Podpor» znaša 16.315 gld. in za gori omenjenih 315 gld. pre-sega nasvet deželnega odbora.

Podpornemu društvu dunajske «Hochschule für Bodencultur» se predlaga 30 gld. iz deželnega kulturnega zaklada, za strokovno šolo v Kočevji pa 250 gld. iz kredita za obrtni pouk, iz katerega naj se izplača tudi podpora 25 gld., dovoljena društvu «Berein für Knabenhandarbeit in Wien». Tukaj ne posebej omenjene prošnje za podporo št. XXVIII, LIII in CXI se po nasvetu finančnega odseka odklanjajo.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Pri poglavju VIII., naslovu 9., lit. *d* je postavljenih v proračun 2000 gld. za izdajanje šolskih knjig. Pri tej priliki dovoljujem si staviti sledečo resolucijo, katero prosim, da bi visoka zbornica sprejela in katero si bom usojal v kratkem utemeljiti. Resolucija se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča:

1.) Obrniti se do c. kr. zaloge šolskih knjig na Dunaji z nujno prošnjo, naj izda: *a*) slovensko berilo za štirirazredne ljudske šole po mestih s posebnim ozirom tudi na dekliske šole, *b*) slovensko slovnico in slovensko berilo za več ko štirirazredne ljudske šole, *c*) prvo, drugo in tretjo računico;

2.) izposlovati na pristojnem mestu, da se potrdi Fr. Orožnovega «zemljepisja II. del» in Anton Nedvédova knjiga «Početni nauk v petji»;

3.) izdati v svojej založbi, ali pa s primernimi prispevki podpirati privatno založbo sledečih slovenskih učnih knjig za ljudske in meščanske šole: *a*) geometrijo, *b*) prirodopisje za sedmi in osmi razred, *c*) zemljepisja III. del, *č*) prirodoslovje za sedmi in osmi razred, *d*) atlant za ljudske šole, *e*) stilistiko in poetiko, *f*) računsko knjigo za obrtno-nadaljevalne šole.

V ta namen stopi naj v dogovor s pisatelji, ki imajo za jeden ali drugi teh predmetov že prirejene rokopise ali pa so pripravljani spisati jih.»

Gospoda moja, drugi del resolucije umeven je sam po sebi, in menim, da ga ni treba še posebej utemeljevati. Omenjeni dve knjigi sti že dalje časa natisnjeni, pa se še nista potrdili, da bi se smeli v šoli rabiti; ker sta pa jako potrebni in ker je škoda, ako pouk trpi samo zaradi tega, ker knjigi še nimata aprobacije, zato bi bilo prav, da se deželni odbor obrne do pristojnega mesta in prosi, da bi se knjigi kar najhitreje potrdili.

Gledé prvega dela moje resolucije mi je omeniti, da za nižje razrede ljudskih šol izdaje knjige c. kr.

zaloga šolskih knjig na Dunaji. Pred seboj imam tukaj razkaz knjig, ki so se v raznih jezikih izdali od c. kr. zaloge šolskih knjig. Iz tega izkaza je razvidno, da se je s Slovenci postopalo precej po mačehovsko. Najvažnejše za ljudske šole pri jezikovnem pouku so poleg slovnice dobre čitanke. Takih imajo Nemci 17, Italijani 9, Čehi celo 20, Hrvati 6, Slovenci pa samo 4. Te 4 čitanke pa niso rabne za vse razrede ljudske šole. Tako je slovensko berilo potrebno za štirirazredne ljudske šole po mestih. Berila, katera je izdala c. kr. zaloga šolskih knjig, so sicer rabna za ljudske šole, a pedagogih pravijo, da morajo biti berila za mestne šole drugače uravnana. Istotako niso rabna za dekliske šole, ker mora zanje materijal drugače prirejen biti, kakor za deške šole. Ravnotako manjkajo berila za peti, šesti, sedmi in osmi razred ljudskih, oziroma za prvi, drugi in tretji razred meščanskih šol. Nemci imajo veliko takih beril, med tem ko mi za šesti, sedmi in osmi razred ljudskih šol teh knjig nimamo, dasiravno imamo take šole v Ljubljani in dasiravno imamo meščansko šolo v Krškem.

Ravnotako nam manjka slovenske slovnice. To mora tudi c. kr. zaloga šolskih knjig izdati. Slovnica, katero je izdala in katero je spisal Peter Končnik, ne zadostuje, ker je namenjena samo za četrti in peti razred ljudskih šol, med tem ko za šesti in sedmi razred nimamo nobene slovnice. Janežičevo pač imamo, pa ta je namenjena za srednje šole, za te razrede je pa pretežka.

Istotako je potrebno, da se omisli prva, druga in tretja računica za višje stopinje ljudskih šol, kajti sedanja računica zadostuje za prve razrede, med tem ko za višje razrede za pouk matematike ni nobenih pravih učnih knjig.

Računic je c. kr. zaloga šolskih knjig izdala za Slovence samo tri, med tem ko jih imajo Nemci 10, Italijani 10, Čehi 10 in Hrvati 5. Tudi tukaj vidimo, da se c. kr. zaloga šolskih knjig na Slovence ni toliko ozirala, kakor na druge narodnosti.

Mislím, da je s tem zadosti utemeljen prvi del resolucije in da mi o njem ni treba več govoriti.

Tretji del resolucije pa govori o takih knjigah, ki so neobhodno potrebne, katerih pa ni zavezana c. kr. zaloga šolskih knjig izdajati. Za te bo torej treba skrbeti deželnemu odboru in sicer s kreditom, kateri je v proračun postavljen pod poglavjem VIII., naslov 9., lit. *d*.

Tu manjka pred vsem geometrije za višje razrede ljudskih šol in za meščanske šole. V kolikor sem poučen, je rokopiš že izgotovljen. Sestavil ga je meščanski učitelj Bezlaj v Krškem, in okrajni šolski nadzornik profesor Levec, ki je knjigo pregledal, se je izrekel, da je popolnoma pripravna. Gospod Bezlaj se je obrnil potem do deželnega odbora in prosil, da naj bi on plačal like, katere treba naročiti pri Tempskem v Pragi; in ki bili precej dragi; toda deželni odbor je odgovoril, da on likov ne more naročiti, ampak da naj gospod Bezlaj knjigo sam izda. Ker imamo pa samo dve meščanski šoli in ker bi se knjiga le še rabila v šestem, sedmem in osmem razredu ljudskih šol, je naravno, da si bo vsak pisatelj stvar dvakrat premislil, predno se

bo odločil, da poleg truda prevzame še materialno žrtev, ako bi hotel knjigo izdati.

Dalje nam manjka za sedmi in osmi razred ljudskih šol prirodopisja in prirodoslovja. Prirodopisje, katero je spisal gimnazijski ravnatelj v Kranji Josip Hubad, sega samo do šestega razreda ljudskih šol; za sedmi in osmi razred pa ni take knjige in istotako ne prirodoslovja, katero je pripravljen spisati ravnatelj Senekovič; tako da se vsled tega ta dva predmeta na slovenskih ljudskih šolah poučujeta v nemškem jeziku, ker ni slovenskih knjig.

Istotako manjka še slovenskega zemljepisja za sedmi in osmi razred. Gospod profesor Orožen je spisal zemljepisje za šesti razred, drugi del je tudi že tiskan in pričakuje se, da bo v kratkem odobren. Kadar se bo to zgodilo, bo deželnemu odboru skrbeti, da se bo priredil tudi tretji del.

Gospoda moja, atlanta pa Slovenci nimamo niti jednega, dasiravno se uči geografija po višjih razredih ljudskih šol jako intenzivno, kar je po mojem prepričanju tudi čisto pravilno in dobro, ker si more človek čim bolj svet pozna, pridobiti tem večje obzorje in je tudi za učence dobro, da ne spoznavajo v šoli samo domače zemlje, ampak poleg tega še drugi svet. Zaradi tega je prav, ako se geografija na ljudskih šolah goji kolikor mogoče obširno; zato pa je treba tudi skrbeti za atlante. Na Dunaji izdaja atlante firma Hölzl, in deželni odbor je že začel dogovarjati se z njo. Dosedaj vender še ni prišlo do nikakega zvršetka teh pogajanj; moja želja pa je, da bi se končno prišlo do ugodnega uspeha. Zatrjevalo se mi je, da je profesor Rutar, ki je priznan strokovnjak, rad pripravljen, preskrbeti slovensko terminologijo za atlante.

Silno važna knjiga za pouk v slovenščini je knjiga, ki je pred vsem poklicana, odgajati srea učeče se mladine, to je štilistika in poetika s kratkim pregledom slovstva. Tacih knjig imajo Nemci, Čehi, Italijani, Poljaki in Hrvati. Povsodi se skrbi zato, da bi se učenci in učenke nekoliko štilistike učili, da se izurijo v pravilnem pisanju; povsodi se pa tudi skrbi, da bi se učečej se mladini v srce vcepila ljubezen do materinega jezika s tem, da se jej kaže, kaka je literatura in da se jej predočujejo boljši proizvodi dotične literature.

Gospoda moja, tudi Slovenci nismo več zadnji med narodi na svetu, in s ponosom moremo reči, da dandanes že v lastni svoji literaturi nahajamo izvrstnih pesniških proizvodov in takih prozaičnih spisov, ki zamorejo jako blažilno in ogrejevalno vplivati na mladino. Na take proizvode je treba mladino s posebno knjigo opozarjati in to bi bila naloga štilistike in poetike. Reko se mi je, da ima profesor Levec veliko materiala pripravljenega, in mislim, da bo drage volje, ako se deželni odbor do njega obrne, prevzel nalogo, da spiše tako knjigo.

Zadnja knjiga, na katero bi opozoril deželni odbor, je računska knjiga za obrtne nadaljevalne šole. Teh imamo v naši deželi že veliko, in ako je poleg štilistike kak predmet, ki bi se na obrtnih nadaljevalnih šolah imel temeljito gojiti, je to gotovo računstvo, katerega

namen je, da se učenci, ki spadajo k obrtnemu stanu, po obrazcih nauče pravilno sestavljati in voditi račune.

Kolikor mi je znano, je slovenska taka knjiga že spisana in bi bil tiskar Hribar v Celji rad pripravljen, izdati jo, ako bi mu deželni odbor dovolil nekoliko podpore.

S tem sem v kratkem utemeljil svojo resolucijo. Upam, da bo visoka zbornica te stvari smatrala nujne in da bo resolucijo, kar toplo priporočam, soglasno sprejela.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Gospod poslanec dr. Schaffer si je izprosil besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Meine Herren! Ich bin von den guten und vielleicht in jeder Richtung auch zweckmäßigen Intentionen, von welchen der Herr Abgeordnete für die Stadt Laibach bei Stellung dieser seiner Resolution sich hat leiten lassen, überzeugt, aber trotzdem muß ich es bedauern, daß eine derartige, in ihrer Detaillirtheit und Ausgedehnthet sehr wichtige Angelegenheit in dieser Stunde in das hohe Haus kommt, wo es nicht möglich ist, nachdem wir die Resolution nur flüchtig gehört und uns über den Inhalt derselben nicht einmal ganz klar sind, in die immerhin meritorische Beschlusfassung, die in der Resolution selbst schon enthalten ist, einzugehen.

Soweit ich beurtheilen kann, wird in dieser Resolution eine ganze Reihe von Büchern angeführt, deren Herstellung von dem hohen Landtage mit Beschlus als nothwendig erklärt werden soll. Diese Frage halte ich trotz des besten Willens und ohne die Autorität des Herrn Abgeordneten für Laibach auf diesem Gebiete bestreiten zu wollen, in dem gegenwärtigen Momente in meritorischer Hinsicht nicht für discutirbar. Wir haben gehört, daß 5 oder 6 neue Bücher für Bürgerschulen (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «In višje razrede ljudske šole!») geschaffen werden sollen. Nun bitte ich aber zu bedenken, daß wir außer der deutschen Bürgerschule in Gurkfeld im ganzen Lande überhaupt gar keine Bürgerschule haben und daß daher die betreffenden Bücher höchstens als Lehrmittel in der 7. und 8. Classe der Volksschulen in Betracht kommen könnten. Ich glaube also, daß wir uns in eine meritorische Behandlung dieser Sache in dem gegenwärtigen Augenblicke nicht einlassen können, will aber der Prüfung des Gegenstandes im allgemeinen nicht entgegen treten; es wird sich daher der Herr Antragsteller vielleicht damit einverstanden erklären, daß der Resolution ungefähr folgende Fassung gegeben werde:

«Hoher Landtag wolle beschließen:

Der Landesauschuß wird beauftragt zu erheben, welche von den angeführten Büchern und sonstigen Lehrbehelfen schon derzeit als nothwendig erscheinen und bezüglich der Herstellung dieser die geeigneten Schritte einzuleiten.»

Mehr kann man, glaube ich, in dem gegenwärtigen Stadium nicht thun.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca dr. Schafferja, izvolijo vstati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Zeli še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Predlog častitega tovariša gospoda dr. Schafferja se nanaša na tretji del resolucije, katero sem si dovolil predlagati nimam nikakega uzroka, da ne bi se pridružil nasvetu gospoda predgovornika.

Moj namen je bil le ta, da se deželnemu odboru naroči, da stori kaj v pospeševanje izdajanja slovenskih šolskih knjig. V tem oziru se torej rad strinjam s predlogom gospoda poslanca dr. Schafferja. Kar se pa tiče prvega in drugega dela moje resolucije, prosil bi, da ju visoka zbornica sprejme brez ugovora. Prvi del resolucije se nanaša na knjige, katere ja dolžna izdati c. kr. zaloga šolskih knjig; drugi del pa se nanaša na dve knjigi, ki sta že izdani in glede katerih naj bi deželni odbor storil primerne korake, da jima izposluje potrjenje za učno porabo.

Deželni glavar:

Dalje se je k besedi oglasil gospod poslanec Kalan. Prosim!

Poslanec Kalan:

Visoka zbornica! Pod poglavjem VIII. med troški za pouk, omiko in dobrodne namene, nahajata se tudi dve visoki svoti in sicer podpora dramatičnemu društvu 6000 gld. in podpora društvu «Theaterverein» tudi 6000 gld.

To znaša skupaj 12.000 gld. Res prav velika svota, ako pomislimo, da se vedno toži o slabih razmerah naše dežele! Temu znesku pa je prišteti še tistih 3000 gld. primankljaja pri gledališkem zakladu, o katerih je gospod poslanec Hribar nekoliko časa v finančnem odseku trdil, da se bodo pokrili iz preostankov gledališkega zaklada, končno pa sam moral priznati, da je to upanje prazno in da se bo moral ta primankljaj pokriti iz deželnega zaklada. Torej se ravna za okroglih 15.000 gld., ki naj se izdajo kot podpora za gledališče. To je nekako 1% deželne naklade na direktni davek, katero gospoda nasprotnih strank danes želi pomnožiti za 2%. Ako bi se ta podpora opustila, šlo bi danes, ker je že po Vašem mnenji povišanje deželne naklade neizogibna potreba, samo za povišanje za 1%.

Gospoda moja, ne bom tukaj govoril o gledališčih in njegovem pomenu. Mislim, da smo v tem oziru vsi, kar nas je tukaj v visoki zbornici, približno enih misli. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Vsi ne!» — Deželni glavar: — Landeshauptmann: «Saj ne veste, kakšnih da je!» — Poslanec dr. Tavčar: Abgeordneter Dr. Tavčar: «On ima gotovo slabe misli!» — Veselost — Heiterkeit.) Gospodje, kulturni pomen gledališča je pač vsakemu znan, kjerkoli so imeli narodi kulturo, se je pokazala tudi dramatika, so se pokazala

gledališča. Tako je bilo v starih časih, v srednjem veku, ko je zlasti cerkev to stroko gojila, in tako je tudi v našem veku. Glede pomena gledališča torej ne bom besed izgovorjal. Gledališče in dramatične predstave silno vplivajo na duh in srce človeško, kajti tukaj se nekako združujeta umetnost in vednost, združujejo se poet, govornik, glasbenik in slikar. Ako vsi ti vtisi skupno delujejo, ni se čuditi, da je vpliv na dotičnega gledalca in opazovalca res velik, in zato se tudi povsod vidi velik vpliv dramatičnega slovstva in gledaliških predstav na kulturni razvoj dotičnega naroda. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Zakaj pa v «Slovencu» ne pišete tako?») Še preveč hvalimo gledališče. (Veselost — Heiterkeit.) Le eno besedo bi opomnil, da je namreč Schiller objavil spis «Die Schaubühne als moralische Anstalt betrachtet» in da je v tem spisu pregledno, lapidarno navajal namene, katere naj ima dramatično slovstvo. Omenjal je: gledališče naj bo idejalen trg življenja. Oni, ki so tako srečni, da se lahko zabavajo, vidijo nastopati reveža; učijo se sočutja in ko stopijo iz gledališča ven, naj tega utisa ne pozabijo, ampak ostane naj jim v srcih, da bodo v dejanskem življenju spolnovali svoje dolžnosti nasproti nesrečnim bližnjikom.

Dalje pravi, naj se v gledališči uči zgodovina. V koliko se to v sedanji dobi v gledališčih spolnjuje, prepuščam sodbi gospodov samih, pač pa bi omenil, da je mnogo celó takozvanih klasičnih iger, v katerih se zgodovina res prav klasično mrevari (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Barbara Ubrik!» — Smeh v središču. — Gelächter im Centrum.) Ne vem, zakaj gospod poslanec dr. Tavčar tako rad pobira stare fraze iz judovskoliberalnega časopisja, katere pa je ono že davno zavrglo, in jih kot novo blago nosi slovenski trg. (Klici na levi: — Rufe links: «Dobro, dobro!»)

Dalje pravi Schiller, da naj ima gledališče tudi namen, podpirati verstvo in npravnost. Tudi v tem oziru sem jaz, gospoda, z Vami glede nekaterih del nasprotnih misli.

To so torej idejalni nameni, katere ima gledališče, in ako bi se ti idejalni nameni v našem slučaju izvrševali, ne bi imel ničesa opomniti, in tudi glede stroškov bi ne imel nobenih posebnih pomislekov. Namen gledališča je torej jasen, o tem ne govorim dalje. Sedaj pa pride drugo vprašanje. Stvar precej stane, in kdo naj te stroške plačuje? V prvi vrsti seveda tisti, ki si privoščijo gledališčne predstave za kratek čas, kajti dandanes je glavni namen gledališča zabava. Temu bodo pač vsi gospodje pritrtili, da človek, ko celi dan trpi in dela, ne išče potem še tudi zvečer prilike, da bi mučil svojega duha. Torej zabava in kratek čas je poglavitni povod, ki vabi občinstvo v gledališče.

V Ljubljani imamo dve gledališči. Glede obeh namenov, katerih sem prej omenjal, bi samo na kratko načrtal, da se splošno ne igrajo na naših gledališčih take igre, katere bi bile bistveno v spodnjo v versko-npravnem oziru. Pravim splošno, kajti tu in tam so se vendar pojavljali slučajji, da bi bila marsikatera igra iz versko-npravnega, poleg tega pa tudi umetnostnega stališča boljše odpadla. Glede versko-npravnega stališča bi omenil, da se z igrami nekaterih modernih pisateljev, kakor

Ibsena, Sudermanna, kdor ima še količkaj krščanskega prepričanja, katero pri teh možeh kar nič ne pride v poštev, seveda ne more sprijazniti, temveč mora obžalovati, da naše ljubljansko nemško gledališče služi namenu, da se take igre predstavljajo. Opozarjal bi pa gledališki intendantsi tudi na to, da se marsikatera dobra igra s slabimi igralci pokvari. Tudi v nravnem oziru pripetijo se po igralcih včasih hibe. To ve tudi gospod poslanec Hribar, ki je — ne vem več, pri kateri igri — sina, ki je bil takrat še majhen, moral vzeti in zapustiti gledališče. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Pa pravite, da je brezverec!» Veselost — Heiterkeit.) Nek drug slučaj — je že precej let tega — karakterizuje nemško ljubljansko gledališče. V neki igri predrznil se je komik med drugimi vprašanji staviti tudi uganjko: «Was ist übersflüssiger als Wasser» in rekel je dalje: «Der Papst, weil er übersflüssig ist.» (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Pa je bil tudi kaznovan!») Da, bil je kaznovan po policiji, to je res, pa ko se je vrnil iz zapora, in zopet nastopil, ga je občinstvo sprejelo s poslanjem in ga obsulo z vencji. Pač znamenje, kakšen duh vlada med občinstvom. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «To je bilo pred 20 leti!»)

S tem sem načelno označil svoje stališče nasproti gledališču. Omenjal sem hibe, ki se nahajajo, bodisi pri tem, bodisi pri onem podjetji; vendar pa moram zlasti glede slovenskega gledališča priznati, da se intendantsca veliko trudi, spravi je na stopinjo, da bomo Slovenci res znatrali gledališče kot kulturni zavod. Zlasti velike težave ima z vpeljavo opere. Kdor pozna notranje poslovanje, ve, koliko stroškov stvar stane, in zaradi tega mora človek, naj si bo že teh ali onih mislij, priznati, da slovensko gledališče v Ljubljani, ako hoče ustrezati svojim namenom, z lastnimi dohodki ne more izhajati, marveč da mu treba podpore. Želel bi, da bi mu dala to podporo Ljubljana, kateri v prvi vrsti služi. Ker je pa gledališče deželna naprava, kar obžalujem, pride vsako leto na deželni zbor vprašanje glede podpore za gledališče.

Ne upiram se torej podpori. Pri tej priliki pa bi poudarjal neko stvar, katera se je od naše strani poudarjala tudi že pri drugih prilikah. V slovenskem gledališči pogrešamo namreč dobrih, domačih, našemu ljudstvu primernih dramatičnih proizvodov. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Pišite jih!») Ako pogledamo dela, ki se nam kažejo, igre, ki se nam predstavljajo, vidimo, da so večinoma le tuje blago, francosko in nemško, deloma boljše, deloma pa tudi slabije vrste. Intendantsca si ravno misli, kar vleče, to moramo dati, sicer popolnoma na cedilo ostanemo. Torej dobrih domačih iger, ki bi ustrezale našemu okusu in ki bi zlasti v versko-nravnem oziru odgovarjale, takih iger jaz posebno želim, in v tem oziru bi ne bil tako skop, da ne bi glasoval za kako večjo podporo, da se doseže ta namen.

Finančni odsek torej predlaga za slovensko gledališče podporo 6000 gld. in — čudim se — za nemško tudi 6000 gld.!

Gospoda moja! Slovensko gledališče je nov zavod, ki se ima boriti z začetnimi težavami; slovensko gledališče ima veliko stroškov za prelaganje iger in slovensko

gledališče oskrbuje opero, ki je pri gledališči najdražja stvar. Vsega tega nemškemu gledališču ni treba. Slovensko gledališče je zavod, namenjen za 95% prebivalcev v deželi, nemško samo za 5%, in vendar čudom gledam, da se enaka svota predlaga za slovensko dramatično društvo in enaka za društvo «Theaterverein». Kakor je gospoda od nemške stranke rahločutna v narodnih stvareh, bo po razlogih, ki sem jih navedel, ako je količkaj pravicoljubna, vendar gotovo rekla, da je v primeri nemško občinstvo veliko bolj očetovski obdarovano, kakor slovensko. (Živahno odobravanje na levi in na galeriji — Lebhafter Beifall links und auf der Gallerie.) Zato iz polnega prepričanja, računajoč samo z dejanskimi razmerami obeh gledališč in z ozirom na to, da naša stranka načelno nikdar ni bila proti gledališču in — kakor smo opetovano im tudi v verifikacijski debati naglašali — tudi ne proti zgradbi novega gledališča, temveč — enako kakor pri bolnici — tako tudi tukaj proti neprimerno velikim stroškom, katere smo grajali, in katere grajamo še danes, stavljam z željo, da bi naše gledališče spolnivalo tiste idealne namene, o katerih sem prej govoril in katere moderna gledališča žalibog dostikrat ne spolnjujejo, in z željo, da bi pomogli, da naše gledališče ta namen lažje doseže, v imenu stranke, kateri pripadati mi je čast, sledeči predlog:

«Visoki zbor skleni:

Dramatičnemu društvu naj se dovoli 6000 gld. — in sicer 4000 za tekočo sezono 2000 v ta namen, da se dobi primernih slovenskih dramatičnih iger.»

Glede nemškega gledališča pa predlagam:

«Visoki zbor skleni:

Društvu «Theaterverein» naj se dovoli 3000 gld. Trajno živahno odobravanje na levi — Anhaltender lebhafter Beifall links.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Jelovšek ima besedo.

Poslanec Jelovšek:

Visoki zbor! Nisem imel namena, glasiti se pri tej točki, vendar pa to storim, ker upam, da to, kar bom povedal, ne bo na škodo ampak le v korist dramatičnemu društvu.

Najprej pa prosim prečastitega gospoda deželnega glavarja, da mi dovoli prečitati kratek odlomek iz «Slovenskega Naroda».

«Slovenski Narod» je v najnovejšem času začel objavljati mušice. Eno teh mušic, ki se dotika v prvi vrsti dramatičnega društva, imam v mislih. Nekega dne sem namreč povabil prijatelja Koščaka in šla sva v slovensko gledališče. Nek gospod od «Slovenskega Naroda» nas je moral videti in porabil je to priliko, da je spisal ne ravno duhovito, pač pa precej dolgo mušico, ki se sledeče glasi: «Dr. Papež v loži:» «Francelj, tukaj sedite Vi! Tako! Tako-le položite roke... Dobro! In tja-le glejte proti zagrinjalu... Pst, na-á! Smejajte se samo takrat, kader se jaz. In

ploskati, t. j. tleči z rokami ob dlan, se pa tako ne spodobi nam dostojanstvenikom! — In Vi, Gabrijelček, sedite pa sem-le! Sodi svet, da sta povsod pridna in poslušna, kamor Vaju posadimo. Dobro! Takó, takó, z Vama se lahko ponašamo; prav za parado sta nama!» — Sedaj pa pride gospod Zelen na vrsto. — «Vesta, zelenje in celo velo in zmršeno je težko kazati po zimi, domače, slovenske mode» — to je gospod Modic — «tudi še nimamo, Lourence» — to je gospod Laurenčič — «ima pa po pratiki šele besedo, kadar so lešniki zreli in» — naposed mora seveda tudi gospod Pakiž na vrsto priti — «s pokaženci se tudi ne moreš poslavljati . . . Vidva sta, kakor bi Francoz rekel, naš créme — smetana, sladka smetana. Povše je dobro zbiral. E, Povše pozná mleko — posneto in tolsto! Seveda si rad pri smetani sam prste obliže. — In z gospodi pa ne gre tukaj paradirati; pohujšali bi se . . . Takó, takó . . . prav, prav!»

Gospoda moja, dvojni namen tiči v teh vrsticah. Prvi namen je namreč smešiti slovenske poslance kmetskih občin. Gospodje patroni pri «Slovenskem Narodu» smejo biti pa prepričani, da je tako pisarjenje neumestno, da ni lepo (Poslanec Zelen: — Abgeordneter Zelen: «Otročje!») in ne verujem, da bo narodni stranki prineslo dobrega sadu. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Vsaj časti ne!») Gotovo ne.

Drugi namen je pa še slabši, ta namreč, da se hoče nam poslancem kmetskih občin popolnoma zabraniti vhd v slovensko gledališče. (Klici v središči: — Rufe im Centrum: «Vsaj ni res!»)

Prosim, ako ne gremo, nam očitajte, da ne maramo za gledališče, ako pa gremo, nas pa zasmehujete. (Poslanec dr. Majaron: — Abgeordneter Dr. Majaron: «Mi pa v cerkev ne smemo! Če gremo, pravite, da smo hinavci!») Smete, vsaj Vas k vsaki maši zvon kliče. (Veselost — Heiterfeit.)

Tako postopanje, gospoda, Vam ni na čast, pač pa je v škodo dramatičnemu društvu. S tem ne boste dramatičnemu društvu pridobili nobenih prijateljev. Ali krčmar ali trgovec pametno ravna, če napada svoje goste? (Klici v središči: — Rufe im Centrum: «To je primera!») Prosim, dramatično društvo se mora ravnato ozirati na finančno stran, in gledati, da si kolikor mogoče poviša svoje dohodke. Ako pa uredništvo «Slovenskega Naroda» (Poslanec Kersnik: — Abgeordneter Kersnik: «To pa ni dramatično društvo!») tako postopa, je to gotovo neumestno in za dramatično društvo le kvarno. Upam torej, da bo intendantca našega slovenskega gledališča imela toliko takta, da bo pri patronih «Slovenskega Naroda» vplivala na to, da se obiskovalci slovenskega gledališča pri miru puste. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Čas je že precej potekel, ali vsled govora ne prečastitega gospoda Gabrijela Jelov-

ška, ampak gospoda Andreja Kalana sem nekako prisiljen, da označim stališče svoje stranke, koje bomo zavzemali pri tej zadevi.

Neposredni gospod predgovornik se je spustil v polemiko z nekim listom in njegovim redakterjem, ki po mojej vednosti ni poslanec; napadel je torej odsotno osebo, ki se vsled tega ne more braniti, ki bi se pa sicer morda lahko branila. Ta govor prav za prav ni spadal k stvari in zato se tudi ne bom ž njim dalje pečal. Ako se bo tukaj v zbornici razpravljala vsaka neslanost, ki se tiska, bodisi v «Slovenskem Narodu» bodisi v listu, kateremu je gospod Andrej Kalan odgovorni urednik (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Ni res! Ne več!») — tega nisem vedel, pa je vse jedno — potem ne vem, kedaj bomo končali svoje razprave. Take stvari torej ne spadajo v zbornico! Zunaj zbornice si povejmo, kar imamo na srcih, tam se lasajmo, kakor smo se dosedaj in kakor se bomo vzlic miroljubnemu in krasnemu govoru gospoda Andreja Kalana, tudi v prihodnje lasali!

Gospoda moja, predlog, kakor ga stavi gospod poslanec Kalan, je jako lep. Dasiravno ga je stavil kot duhovnik, vendar ne verujem, da je prišel iz pravega prepričanja! Če bi bil mogel gospod poslanec Kalan staviti predlog po svojem srci, glasil bi se ta predlog vse drugače. Pri tem bi bil brez dvojbe stal na tistem stališči, na katerem je bil za časa volitev, ko je hujskal s svojo stranko — opozarjam le na glavno glasilo te stranke —, da se s kmetskimi žulji ne sme podpirati niti nemško, niti slovensko gledališče. Če mi torej danes človek, ki ima v tem pogledu pravo voljo dlako na sebi, pride s tako sladkimi besedami, potem se moram nehoté vprašati, ali je vse to naravno in ali za gospodom Kalanom ne tiči nek drug zajec, ki se vestno skriva pred zbornico. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Ga boste pa Vi povedali!») Najprej se moram pri tej priliki spominjati drugega govornika, ki je danes o naši stranki govoril. In sicer ne s posebno krščansko ljubeznijo, ampak z nekim hudobnim namenom (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Vse je hudobno, samo pri Vas ne!») — recimo torej z nagajivim namenom! Dam mu odvezo in njegovih besed ne štejem mu v smrtni greh! (Veselost v središči. — Heiterfeit im Centrum.) Ustal je namreč gospod dr. Žitnik in se koncem svojega govora kot duhovnik obrnil do nas, češ, da se hoče izvršiti neka poroka, pri kateri pa mislim, da bi bil ta gospod brez dvojbe čisto nepotreben, ker če se bo sklenila, izvršila se bo brez duhovnika. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Civilno!») Da, civilno, ne da bi klicali častite duhovščine! (Živahna veselost v središči in na desni. — Lebhaftes Heiterfeit im Centrum und rechts.) Njemu ne bom veliko odgovarjal, samo najnujnejše hočem naglašati! Če je bil o tej stvari tako poučen, kakor o tistih «jebljartarih», ki jih je danes pekel pred zbornico (Smeh v središči. — Gelächter im Centrum.), potem mu jaz, ravnato kakor prej gospod deželni predsednik, lahko rečem: «Prijatelj, pojdi iz zbornice, poišči si boljših informacij in kadar imaš dokaze, dobro, takrat pridi in takrat se oglasi.» No, pa stvar je jedenkrat sprožena, in zato se mi vidi umestno, da

v tem oziru spregovorim nekoliko besed. Naša stranka se nahaja v položaji, v katerem mora, ako hoče pametno postopati in rešiti tiste uzore, za katere se vedno bojuje, paziti na to, da je njeni nasprotniki ne spravijo ob vso veljavo. Naša stranka se je podala v boj in našla dva huda nasprotnika v tej zbornici — pred vsem gospode od te (leve — linken) strani. Danes gospodje, ste sladki, to se mora reči, kadar pa pridejo volitve na vrsto, takrat pa nas — in svoje osebe ne izključim — napadate s tako strastjo, kakor nas nemška stranka nikdar še ni napadala. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Istina!»)

Če nas tako napadate od te (leve — linken) strani, potem vem, da nam ne morete biti prijatelj, ampak da ste nasprotniki, od kojih moramo najhujše pričakovati.

Da, gospodje, ko bi bili Vi že sami in bi ne imeli «Kočevarja», ki Vas okrog vrti, — z Vami bi se morda že še dalo izhajati! (Odobrovanje v središči. — Beifall im Centrum.) Ali nekdo je nad Vami in če kdo pleše po vinti, ki jo drug vrti, ste to Vi, ki plešete in ki morate plesati, če bi tudi ne hoteli. (Trajno burno odobrovanje in ploskanje v središči, na desni in na galeriji. — Ugovarjanje in nemir na levi. — Unhaltender stürmischer Beifall und Händeklatschen im Centrum, rechts und auf der Gallerie. — Widerspruch und Unruhe links.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Lütet.)

Gospode na galeriji pozivljam, da se vzdrže vsakega znaka odobravanja ali graje, sicer bom dal galerijo izprazniti. (Klici na levi: — Rufe links: «Dobro, dobro!»)

Prosim gospoda govornika nadaljevati svoj govor.

Poslanec dr. Tavčar:

Zaradi tega je naša stranka prepričana, da od Vas, ako si hoče ohraniti svojo eksistenco, pri najboljši volji ničesa ne more pričakovati.

Na drugi strani, častita gospoda, pa smo videli, da je Vaša stranka nevarna za narod slovenski. Pravim naravnost, nevarna, in sicer zaradi tega, ker ste privlekli pretiran klerikalizem v vrste našega ljudstva in ker hočete vse zatreti, kar ima le količkaj podobe prostega mišljenja in svobodoljubja. Ako se bojujemo za svoj narod, stati moramo na stališči, da je potrebno, ohraniti mu pametno svobodo mišljenja. Če bi pa Vi dobili krmilo v roke — prijatelj Andrej Kalan, položite roko na srce — in če bi v takem številu sedeli v tej zbornici, kakor ste pričakovali — ali ne bi bil prvi Vaš korak ta, da bi slovensko gledališče popolnoma uničili? (Ugovori na levi. — Klici v središči: — Widerspruch links. — Rufe im Centrum: «Tako je!») Vsaj pišete v svojih glasilih in govorite na shodih, da je slovensko gledališče nepotrebno, in da se v njem ničesa drugega ne počenja, nego greh.

Priznati se pa mora dalje, visoka zbornica, da je stranka na levi, dasiravno je tako pretirano klerikalna ter ima nazore, ki so škodljivi vsakemu narodu,

več ali manj dobila nekako podporo ali zaslonbo v visoki vladi. In to, gospoda moja, je moralo vsakega izmed nas preplašiti. Visoka vlada imela je pred vsem željo, uničiti stranko, kateri pripadam, in prepričan sem, ako bi gospod deželni predsednik kedaj mogel telegrafično na Dunaj naznaniti: «Ich habe die radicale Partei vernichtet», da bi bil to lep dan njegovega življenja! (Veselost v središči. — Poslanec Kalan: — Heiterkeit im Centrum. — Abgeordneter Kalan: «Takih radikalev se vladi ni treba bati!»)

Iz teh ozirrov je naša stranka jako pametno ravnala, da si je drugod iskala podpore. Istotako pametno bo ravnala, če si tudi za prihodnje obdrži to podporo, ne da bi nam bilo treba, popustiti načela, za katera smo se vedno bojevali in za katera se hočemo tudi v bodoče boriti.

To sem v obče hotel omeniti nasproti gospodu poslancu dr. Žitniku, da se ne bo mislilo, da je prav imel in da mu ničesa nismo mogli odgovoriti.

Konstatujem le, da je tudi o tej stvari bil ravno tako dobro poučen, kakor o oni drugi malenkostni zadevi, katero je danes pred zbornico razpravljal.

Po tem ovinku, gospoda moja, mi bodi dovoljeno, da se podam k gledališču. In tukaj naj mi bo dopuščeno, akoravno je čas potekel, da se tudi jaz nekoliko spominjam zgodovine, o kateri je gospod Andrej Kalan pravil, da se v klasičnih igrokazih slika tako, kakor ni bila. Gospoda moja, stranka, kateri pripada tovariš Kalan, ni od večeraj v tej zbornici; leta in leta že sedi tukaj. Dobro pa se spominjam slučajja, ko smo se jedenkrat dogovorili z voditeljem te stranke, da naj se podpora za gledališki podjetji odmeri nekako tako, kakor jo hoče danes odmeriti gospod poslanec Kalan. In omenjeni voditelj je rekel: «Bom premišljal o stvari». Ali drugi dan, ko je napočil čas, stvar v življenje spraviti, je vodja Vaše stranke prišel in rekel: «Nam ne kaže! Mi stojimo na stališči, da gre nemškemu gledališču ravno tolika podpora, kakor podjetništvu slovenskih gledaliških predstav.» (Poslanec Kersnik: — Abgeordneter Kersnik: «Čujte!») Takrat seveda so bile razmere drugače, takrat je ta stranka še nekoliko bolj stala z Vašo stranko. Prepričan sem sicer, če bi danes zopet nastale take razmere, da bi Vaša stranka za to spravo marsikaj rada žrtvovala, pred vsem pa gledališču! Ali gospoda, mi se na Vašo besedo ne moremo zanesti, Vi ste besedo svojo že velikokrat snedli. Tako ste nam obljubili, da bote glasovali za višjo deklško šolo. Ko pa ste z našim soglasovanjem v moč spravili nunsko šolo in je prišel čas glasovati za višjo deklško šolo, ste Vi pozabili dane besede, ter ste proti naši šoli glasovali. Taka fides je za nas nulla fides. In zato se na tak predlog ne moremo zanesti, kakor ga je tovariš Kalan danes stavil. In zakaj ne? Ker je rekel: mesto ljubljansko naj samo skrbi za gledališče, dovolimo pa za letos samo začasno to podporo!

Gospodje so si pač mislili, da nam bodo s tem predlogom nagajali in da bodo zasejali nasprotstvo med nas in nemško stranko. Ali, gospoda moja, kaj se bo zgodilo, ako mi glasujemo za ta predlog ter tako nemško stranko razdražimo? Dobro, za jedno leto smo slovensko gledališče spravili pod streho! S kakim sreem

bo pa prihodnje leto nemška stranka prišla v to zbornico? S sovražnim srcem, in predlagala bo: «Letos ne dajmo nobenemu gledališču podpore.» In ako bo ta (leva — linke) stranka postopala konsekventno po načelu, ki spada med prve točke njenega programa, potem bo z velikim veseljem drugo leto glasovala, da naj nobeno gledališče ne dobi nikake podpore. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «To je nemogoče!») Gospodje, vidite, da smo pametni in da smo tudi nekoliko diplomati. Vi mislite, da nam boste na ta način vodo kalili, ali opozarjam Vas, zlasti Vas, gospod Andrej Kalan, ki ste z velikim navdušenjem pisali članke, ko je šlo za jednojezične ulične napise ljubljanske, da takrat niste bili to, kar ste danes. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Ravno to!») Ako pravite, da je takrat Vaše stališče bilo pravo, potem je tudi naše stališče pravo, ker hočemo s tem, da danes nemško gledališče podpiramo, ohraniti si tudi slovensko gledališče, katero je gotovo izgubljeno, kakor hitro ga Vi v roke dobite. Da ga pa ne boste dobili, gospod Kalan (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Vsaj ga nečemo!»), za to Vam dajem poročstvo! Stali bomo danes na stališču tiste pravice, na katerem ste prej stali Vi, in glasovali bomo, kakor v zadnjih šestih letih, tudi danes za to, da obe družtvi dobita jednaki podpori, ker sta jih obe potrebni. To pa storimo samo zategadelj, ker hočemo preprečiti, da ne bi gledališče prišlo v Vaše roke in v tak položaj, da bi ga popolnoma zadavili, kakor bi ga radi. Da to dosežemo, k temu potrebujemo pomoči nemške stranke. Da pa je prišlo do tega, tega sicer niste Vi zakrivali, pač pa tist «Kočevar», ki Vas okrog vrti. (Veselosť v središču in na desnici. — Heiterkeit im Centrum und rechts.) Da se ne bo mislilo, da je naša stranka tako najivna, da dobrohotnega srca gospoda poslanca Andreja Kalana ne pregleda, zdelo se mi je na jedni strani kot poslancu narodne stranke, na drugi strani kot načelniku dramatičnega društva potrebno, te stvari pojasniti.

Skleпам in samo še jedenkrat naglašam, da bomo glasovali za jednaki podpori obema družtvoma, ker hočemo s tem slovensko gledališče rešiti, ki bi bilo izgubljeno, če pride v Vaše roke. (Živahno odobravanje v središču in na desni. — Lebhafter Beifall im Centrum und rechts.)

Landeshauptmann:

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat das Wort.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Trog der vorgerückten Stunde werden die geehrten Herren es vielleicht verzeihen, wenn ich in meiner Eigenschaft als Theaterreferent im Landesausschusse in dieser Angelegenheit das Wort ergreife. Die geehrten Herren werden es weiters begreiflich finden, dass ich mich in dieser meiner Eigenschaft einer möglichst ruhigen und objectiven Beleuchtung des Gegenstandes bestreibe.

Es ist selbstverständlich heute nicht an der Zeit, und würde es auch zu weit führen, sich über die Zweckmäßigkeit, den Nutzen und die Nothwendigkeit des Theaters des weiteren auszulassen. Betrachten wir daher nur die Verhältnisse an

und für sich, wie sie in Laibach sind. Auf der einen Seite wird man es nur begreiflich finden, dass die slovenische Bevölkerung, insbesondere deren Intelligenz, einen großen Wert auf die Entwicklung der dramatischen Kunst und des slovenischen Theaters in Laibach legt, auf der anderen Seite wird man es aber auch ebenso begreiflich finden, dass die deutsche Bevölkerung den größten Wert auf den Fortbestand des deutschen Theaters legen muss, eines Theaters, welches für diese Bevölkerung im Lande ein mehr als hundert Jahre altes Kunst- und Bildungsinstitut darstellt und welches in früherer Zeit ein ausschließlich deutsches Institut war, so dass es meiner Ansicht nach ein großer Mangel an Billigkeit wäre, wenn von irgend einer Seite der Fortbestand dieses Institutes, welcher für die deutsche Bevölkerung des Landes geradezu eine Herzenssache ist, in Frage gestellt werden wollte. Aus diesem Grunde ist auch das Verlangen ein natürliches, dass der hohe Landtag, welcher die Interessen beider Nationalitäten des Landes in gleich wohlwollender Weise zu wahren hat, auch beiden Theater-Instituten das gleiche Wohlwollen entgegenbringen soll.

Die Klagen des ersten Redners, des Herrn Abgeordneten Kalan, haben sich dahin erstreckt, dass unser Theater nicht auf jener Höhe stehe, wie sie dem Dichter Schiller in seiner bekannten ausgezeichneten Abhandlung über das Theater als moralische Anstalt vorschwebt. Das ist ja ganz richtig, meine Herren, aber man kann, wie die Verhältnisse einmal bei uns liegen, weder vom deutschen noch von dem slovenischen Theater verlangen, dass sie ausschließlich nur Kunstinstitute wären. Und warum? Wenn ein Theater der Aufgabe, ausschließlich ein Kunstinstitut zu sein, gerecht werden will, dann muss es Subventionen erhalten, wie sie nur Hoftheatern zufließen, in Laibach aber muss man die Mittel zur Erhaltung des Theaters von dem Publicum hereinbringen und muss daher der Geschmacksrichtung desselben Concessionen machen. Trogdem aber, meine Herren, können wir getrost behaupten, dass auch das Gebiet der Kunst in unserem Theater nicht vernachlässigt wird. So werden im slovenischen Theater Opernvorstellungen gegeben, die in vollkommen befriedigender Weise das Publicum mit den bedeutenderen musikalischen Werken auf diesem Gebiete bekannt machen, und die deutsche Theaterleitung war jederzeit bemüht, nebst classischen Dramen auch gute moderne Stücke ernsteren Genres aufzuführen. Es würde mich indes zu weit führen, wollte ich mich über diesen Punkt mit dem Herrn Abgeordneten Kalan in eine Polemik einlassen, darum will ich dies lieber vermeiden, denn auf diesem Wege können wir uns nie begegnen. Den Standpunkt, den der Herr Redner für die Beurtheilung von Bühnen-Kunstwerken einnimmt, kann ich nicht theilen und diesbezüglich wird er mich nicht bekehren, ich ihn auch nicht, daher verzichte ich auf eine weitere Polemik über diesen Punkt.

Nun hat der geehrte Herr Redner bei seiner Kritik über die Theatervorstellungen weiters bedauert, dass slovenische Originaldramen und insbesondere gute Volksstücke nicht zur Aufführung gelangen. Ja, bedauern kann jedermann, aber die Schuld hiefür kann man niemandem geben, denn gute Stücke kann man nicht ohneweiters aus dem Boden herausstampfen oder aus dem Armel herauskütteln. Da kann selbst mit der Ausschreibung von Preisen von 200 bis 300 fl. dem Mangel nicht abgeholfen werden,

sondern es geht hierin dem slovenischen Volke gerade so, wie es einem jeden anderen gegangen ist; es muß warten, bis der große Moment kommt, wo ihm ein großer Dramatiker oder Lustspielsdichter ersteht. Auf bloße Bestellung hin können solche Dinge nicht geliefert werden, sondern es heißt da, wie überall, Geduld haben. Nun, eines hat mich von dem Herrn Redner außerordentlich gewundert, daß er sich nämlich auf einen Standpunkt gestellt hat, welcher in diesem hohen Hause als ein schon längst überwundener zu betrachten ist; das ist der Standpunkt von 95% und 5% der beiden das Land bewohnenden Nationalitäten, ein Standpunkt in Kunstfachen, der mich bei einem Manne von seiner Qualität und mit akademischer Bildung ausgefattet wahrlich Wunder nimmt! Ich glaube, auf einen schiefen Weg kann man sich nicht begeben, als wenn man rohe Zahlen auf Kunstangelegenheiten anwendet und von diesem Gesichtspunkte aus deren wahren Wert tagirt!

Es gibt aber auch noch einen anderen Standpunkt, der hier nicht übersehen werden kann, die Steuerleistung, und wenn diese in Betracht gezogen wird, so wird der geehrte Herr Redner nicht in Abrede stellen können, daß sich da das Verhältnis von 95 zu 5 etwas verschieden gestaltet. Aber mag dem wie immer sein, ich will die Geduld des hohen Hauses damit nicht weiter in Anspruch nehmen, sondern bemerke nur — und damit nähere ich mich dem Schlusse: In diesen Angelegenheiten muß man einen höheren Standpunkt einnehmen, man hat hierin mit gewissen imponderablen Factoren zu rechnen und deshalb gebe ich mich der zuversichtlichen Hoffnung hin, daß das hohe Haus von dem einzig richtigen Standpunkte, den es im Laufe der Jahre angenommen hat, auch heute sich nicht abbringen lassen, vielmehr eine Majorität für den Antrag des Finanzausschusses sich finden wird, wornach die Subvention an beide Institute gleichmäßig vertheilt werden soll. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Lenarčič ima besedo.

Poslanec Lenarčič:

Predlagam konec debate!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Lenarčič predlaga konec debate. To je predlog, o katerem se ima takoj glasovati in prosim torej gospode, ki hočejo glasovati za konec debate, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Konec debate je sprejet. Besedo ima še gospod poslanec Hribar, ki je še od prej oglašen k besedi, in sicer ker je bil v finančnem odseku poročevalec o tej točki.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Kot poročevalcu o tej točki, gospoda moja, dovoljeno mi bodi po krasnih besedah, katere je govoril častiti gospod tovariš dr. Tavčar, na

govor gospoda poslanca Kalana le še nekoliko malih opazek.

Častiti gospod tovariš Kalan je govoril danes o gledališči tako, da me je nehote prešinila misel, da on morebiti kandiduje za intendanta slovenskemu gledališču. Akoravno zelo dvomim, da bo kaj iz te candidature, veseli me vendar, da nahajam gospoda predgovornika glede dramatične umetnosti prav na tistem stališči, katero zavzemamo tudi mi, in to je že veliko. Vaša stranka je dosedaj, kadar se je govorilo o gledališči, vedno imela svoje pomisleke. (Poslanec Kalan: — Ugeordneter Kalan: «Je vedno zanj glasovala!») Glasovala je zanj, ali v odseku je imela vedno svoje pomisleke in zunaj te zbornice je vedno ščuvala proti gledališču. To so fakta, ki se ne dajo tajiti. Danes pa je nastopil častiti gospod tovariš Kalan, ki se je kot glavni govornik Vaše stranke naravnost za gledališče zavzel, priznal njega blažilni vpliv in važnost za razvoj naroda, ter s tem dezavoval vse tiste govornike Vaše stranke (Poslanec Kalan: — Ugeordneter Kalan: «Tisto pa ne!»), ki so poprej tako strastno govorili proti gledališču. Ob jednom pa je častiti gospod poslanec Kalan sebi in svojim tovarišem odvzel mogočnost, zabavljati še v prihodnje proti gledališču. (Poslanec Kalan: — Ugeordneter Kalan: «Kader bo slabo, bomo zmiraj proti!») Doslej Vaša stranka ni govorila o slabih igrach, ampak proti gledališču sploh. Sicer pa soglašam s častitim gospodom tovarišem Kalanom v želji, naj bi intendanci slovenskega in nemškega gledališča kolikor mogoče gledali na to, da se prirejajo igre, ki bi poleg zabave služile tudi namenu, da blaže duh in srce gledališče obiskujočega občinstva.

Gospoda moja, ako se je tukaj govorilo, da se prireja preveč modernih iger francoskih in nemških pisateljev, potem bi jaz opozarjal, da mora biti naloga vsakega gledališkega ravnateljstva, seznanjati občinstvo kolikor mogoče s proizvodi modernega dramatičnega slovstva tudi drugih narodov. Dandanes velja povsodi to načelo; zato se nikjer več ne postavljajo v tem oziru na ekskluzivno narodno stališče in ne zahtevajo ekskluzivno narodnih iger; temveč povsodi, kjer niso nepristopni pravemu napredku, predočevajo občinstvu v gledaliških iger modernih pisateljev vseh narodov. Gledališče je v novejših časih postalo nekako mejnarodno, ne z ozirom na besedo, na jezik, ker v tem oziru sme in mora biti le narodno, pač pa je postalo internacionalno z ozirom na umetnost, in v tem oziru mora vsakdo priznavati, da je to jako velik napredek.

Kar se pa tiče tega, da se včasih uprizori kaka slabša igra, ali da kak igralec v načinu igranja kaj zageši, opozarjal bi pa častitega gospoda tovariša Kalana, da se kaj takega more zgoditi tudi drugod, ne samo v gledališči. Priznavam, da se v jedni ali drugi moderni drami ali veseli igri primeri kaka hiba, ali iz lastne skušnje vem povedati slučaj, kateri dokazuje, kako se zelo lascivne stvari dogajajo tudi drugod, ne da bi bilo treba o njih Bog ve kako strogo soditi. Imel sem nekdanj priliko, da sem prisostoval zabavi, katero je priredilo društvo katoliških rokodelskih pomočnikov. Pri tej priliki se je predstavljala igrice, katera prav za prav ni bila nič drugega, kakor igra z besedami. To igrice spisal je katoliški duhovnik, čegar ime

zamolčim. Ves obseg te igre je bil, da je imel gospodar nerodnega slugo, katerega je kakor papigo naučil nekatere besede za njim ponavljati. Poslal je po steklenico vina. Sluga odide, pride nazaj, pa ne prinese vina in ne ve kaj odgovoriti. Gospodar razvidi, da zaradi tega vina ni prinesel, ker je najbrž steklenica razpočila, in mu pravi: Če je steklenica razpočila, ker je bila preveč zamašena, potem reci: Steklenica je razpočila, ker je bila preveč zamašena. Sluga zopet odide, gospodar pa ga pokliče nazaj, in pravi, naj pokliče hišinjjo. Ko se vrne, pa ponavlja besede, ki jih je prej slišal od gospodarja, le da mesto steklenice imenuje hišinjjo. (Veslost — Heiterkeit.) Torej ako se take lascivnosti dogajajo v društvu katoliških rokodelskih pomočnikov in pod nadzorstvom duhovščine, potem se tudi modernim francoskim umetnikom ne more zameriti, če včasih v kakem igrokazu rabijo kak presvoboden izraz.

Gospoda moja, kasno je že, stvar je razgovorjena na vse strani in zato mi bodi dovoljenih le še nekoliko besed.

Častiti gospod tovariš Kalan je izračunil, da hočemo za gledališče 15.000 gld., in je rekel, da je to ravno 1% vse deželne naklade na direktni davek. Gospoda moja, pomislite pa, da vsi dohodki dežele po proračunu znašajo okroglo 1.000.000 gld., in če vzamete, da se bo za gledališče res izdalo 15.000 gld., ako namreč prštejete tistih 3000 gld., ki sedaj niso na razgovoru in o katerih še ni gotovo, da se bodo res morali pokriti iz deželnega zaklada, potem znaša to borih 1.5% denarja, kateri se od deželnih dohodkov plača za tako važni vzgojevalni zavod, kakor je gledališče; torej je tako majhen odlomek, da res ni bilo vredno, o tem govoriti in potem še naglašati, da s tem Bog ve koliko storimo za razvoj dramatične umetnosti.

S tem sklepam in ker je že častiti gospod tovariš dr. Tavčar obširno razložil, kako je prišlo, da so se svoje dni razbila pogajanja glede večje podpore, katero je naša stranka hotela nakloniti slovenskemu gledališču, zato namreč ker gospodje od stranke, v katere imenu je častiti gospod poslanec Kalan danes nastopil kot glavni govornik, niso držali svoje besede, mislim, da smem predlagati, da sprejmi visoka zbornica nasvet finančnega odseka, da se dovoli jednaka podpora za slovensko in nemško gledališče in sicer za vsako podjetje po 6000 gld.

Deželni glavar:

Prosim gospoda poročevalca, da poprime končno besedo.

Poročevalec Klun:

Stališče naše stranke je označil gospod poslanec Kalan. Jaz le omenjam, da sem bil v finančnem odseku za nižji znesek, katerega je nasvetoval gospod tovariš Povše in da sem tam glasoval za podporo 4000 gld. za nemško, in 4000 gld. za slovensko gledališče. Ako torej tudi danes ostanem pri tedanjem načelu in bom glasoval za nižji znesek, prosim, da se ne spodtikate nad tem, da se kot poročevalec ne potezam za številko finančnega odseka, ker zaradi jedne same take razlike vendar človek ne more odložiti poročevalstva.

Kar se tiče političnih opazek, ki jih je pri tej priliki zopet napravil tovariš gospod dr. Tavčar, mu ne bom dosti odgovarjal. Vse, kar je danes on pravil, je bilo od naše strani ovrženo že pri verifikacijski debati in če bi vse eno danes zopet ponavljal in vnovič zavračal trditve gospoda poslanca dr. Tavčarja, prepričan sem, da bo drugo leto ali že pri prvi prihodnji priliki zopet ustal in zopet vse trdil, kar bi se danes zavglo. Odveč bi bilo torej, ako bi mu hotel v tem oziru kaj odgovarjati.

Jedno samo reč hočem pa venderle zavrniti. Gospod poslanec dr. Tavčar je rekel: «Nemška stranka nas še nikdar ni tako napadla, kakor nas je napadala Vaša stranka; ta je nevarna za našo narodnost, ker ste se postavili na stališče skrajnega klerikalizma». Gospod poslanec dr. Tavčar naj se le nekoliko nazaj ozre na zgodovino prejšnjih let in potem bo videl, ali je res, da narodno napredna stranka od nemške še nikdar ni bila tako napadana, kakor sedaj od nas? Prepričan se bo ob enem, ali je res, kar je rekel, da je naša stranka nevarna za slovensko narodnost. Jaz namreč mislim, da je slovenska narodnost v veliko boljših rokah, če jo varujemo mi, kakor če jo varujete Vi — (Smeh in ugovori v središči. — Gelächter und Widerspruch im Centrum. — Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Motite se, prijatelj!» — Deželni glavar pozvoni. — Landeshauptmann gibt das Glockenzeichen: «Prosim, ne motite gospoda govornika!» — Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Ne verjamemo in to nam je dovoljeno!», — ki si iščete zaveznikov na oni (desni — rechten) strani. Le spominjajte se na to, kdo je leta 1873. varoval slovensko narodnost. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «Stara garda!» — Poslanec dr. Majaron: — Abgeordneter Dr. Majaron: «Takrat še ni bilo te stranke!») Le pogledjte «Slovenski Narod» iz tistih časov, pa boste videli, ali je bila ali ne. (Poslanec dr. Majaron: — Abgeordneter Dr. Majaron: «Je jenjala!»)

Drugega ne bom omenjal, ker čas že poteka in je treba priti do glasovanja.

Deželni glavar:

Preidemo torej na glasovanje. Najprej bomo glasovali o spreminjalnem predlogu gospoda poslanca Kalana, zadevajočem podporo dramatičnemu društvu, ki se glasi:

«Visoki zbor skleni:

Dramatičnemu društvu naj se dovoli 6000 gld. in sicer 4000 gld. za tekočo sezono, 2000 gld. v ta namen, da se dobi primernih dramatičnih iger.»

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Kar se tiče drugega predloga gospoda poslanca Kalana, ki se glasi:

«Slavni zbor skleni:

Društvu «Theaterverein» naj se dovoli 3000 gld., ne moremo takoj o njem glasovati, ampak poprej bomo

glasovali o predlogu finančnega odseka, da se društvu «Deutscher Theaterverein» dovoli podpora 6000 gld., ker mora priti višja svota pred na glasovanje. Ako se sprejme predlog finančnega odseka, je s tem padel predlog gospoda poslanca Kalana, če pa predlog finančnega odseka pade, potem pride na vrsto glasovanje o predlogu gospoda poslanca Kalana.

Prosim sedaj glasovati o predlogu finančnega odseka, da se dovoli dramatičnemu društvu podpora 6000 gld. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet. (Klici v središči. — Ruße im Centrum: «Dobro, dobro!»)

Sedaj se bo glasovalo o predlogu finančnega odseka, da se dovoli društvu «Deutscher Theaterverein» podpora 6000 gld. Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in torej odpade glasovanje o drugi točki predloga gospoda poslanca Kalana. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Timeo Danaos et dona ferentes! Ramentlich, wenn sie schwarz sind!»)

Preostaje nam torej še glasovanje o skupni potrebnosti pri poglavju VIII., katero nasvetuje finančni odsek v znesku 272.486 gld.

Gospodje, ki odobrujejo ta postavek, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Klun:

Poglavje IX., troški za občila 114.170 gld.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Priporočam Vam, da blagovolite iz onega kredita, ki je pri tem poglavju pod naslovom 2. lit. a dovoljen za podpore za vzdrževanje in gradnje okrajnih cest in mostov, nakloniti daljši prispevek 2000 gld. za dogradnjo ceste od Spodnjega Brnika v kranjskem do Vodice v kamniškem okraju.

Ta cesta, za katero so bili troški proračunjeni na 13.000 gld., je že toliko gotova, da jej manjka le še odvodnih kanalov in mostov. Tudi jo bo še treba posuti. Ako se vse to zvrši v letošnjem letu, potem bo cesta drugo leto za promet odprta. Za dogradnjo te ceste se je jako veliko trudil načelnik kranjskega cestnega odbora, ki je zares požrtovalno deloval, da so se zgradbena dela tako hitro zvršila.

Gospoda moja, na 13.000 gld. stroškov, znesek 4000 gld. deželne podpore ni prevelik, ako se pomisli, da so se za cestne zgradbe na Notranjskem in Dolenjskem dostikrat že dovolile še veliko višje podpore in

če se pomisli, da Gorenjska le redkokedaj prosi podpore za kako cesto.

Zatorej predlagam:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni odbor se pooblašča, da za dogradnjo ceste od Spodnjega Brnika v kranjskem do Vodice v kamniškem okraju dovoli iz kredita za cestne namene daljši prispevek 2000 gld. Ob jednom se mu naroča ukreniti vse potrebno, da se ta cesta v smislu § 23. cestnega zakona za vojvodino Kranjsko sprejme med okrajne ceste.»

Potem pa prosim še besede.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Gospod poslanec Hribar želi še nadalje besede.

Prosim!

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! Sedaj je znano, da pogajanja med državo in južno železnico niso uspela. V jednom poslednih zasedanj sprejeli smo resolucijo, da se visoka zbornica obrne potom deželnega odbora do visoke vlade s prošnjo, naj bi, če mogoče, stvar k ugodni rešitvi dognala, ker bi bilo to zelo v interesu onih dežel, skozi katere teče južna železnica. Danes je, kakor rečeno, jasno, da so se započeta pogajanja razbila.

Imeli smo proti južni železnici zlasti prebivalci mesta ljubljanskega razne pritožbe in izrekli smo razne želje, katerih pa ni upoštevala, ker ni vedela, ali ostane tudi še za naprej gospodarica na svojej proggi ali ne. Boječ se torej velikih investicij ni južna železnica ničesa storila, da bi med drugim, tudi poslopje za osobni promet na ljubljanskem kolodvoru prezidala, ali pa sedanje poslopje porabila za stanovanja uradnikov, za osobni promet pa sezidala čisto novo poslopje.

Visoka zbornica, ako se pomisli, kako se je povzdignil osobni promet, odkar so dolenske železnice odprte, ako se pomisli, kako od leta do leta narašča osobni promet na gorenjsko stran, zlasti romarjev, ki potujejo na božja pota, in ako kdo vidi, kaka gnječja je dostikrat na kolodvoru, ker nedostaje prostora za sprejem potnikov, mora takoj priznati, da sedanje poslopje nikakor ne odgovarja prometnim potrebam, kakor so se v teku časa razvile.

To je jedna želja, katero goji prebivalstvo mesta ljubljanskega, in prepričan sem, da vsi tisti, ki imajo kedaj na kolodvoru južne železnice kaj opraviti, želijo, da bi se ta nedostatek odstranil.

Druga želja, katero istotako goji prebivalstvo mesta ljubljanskega, je, da bi se vendar že jedenkrat odstranila tista prometna ovira na frekventni Dunajski cesti, katera vedno nastane, kadar se prevažajo vlaki s kolodvora čez Dunajsko cesto. Ker je kolodvor premajhen in južna železnica vsled tega ne more prevažati in ranžirati svojih vlakov po kolodvoru, porablja oni del proge, ki sega čez Dunajsko cesto; ljudje in vozovi pa morajo včasih 5—10 minut in še dalje čakati pred ograjami, dokler se ne odpró. V tem oziru je mestna

občina ljubljanska že prosila pri južni železnici, da bi se odstranila ta zapreka. Odstranitev je mogoča na dvojen način, ali s tem, da se podmosti dotična proga južne železnice in tako omogoči, da bi se promet vršil brez ovire, ali pa s tem, da se izdatno razširi kolodvor južne železnice. Tudi v tem oziru si bom dovolil staviti resolucijo.

Končno pa ne smem pozabiti še neke želje, katera se tiče dolenjske železnice in katera je večini ljubljanskega prebivalstva tudi jako na sreči.

Gospoda moja, v Ljubljani so se živinski sejmovi v poslednjem času tako razvili, da mora to res vsakega stanovnika ljubljanskega veseliti, kajti Ljubljana je zaslovela daleč na okoli, in od vseh strani, posebno pa iz Italije prihajajo kupci kupovat konje, goveda in prašiče. Klavnica, poleg katere se nahaja sejmišče za živino, leži ob progi dolenjske železnice, in zato je mestni zbor ljubljanski že prosil pri upravi dolenjskih železnic, naj bi se napravila na primernem mestu poleg klavnice postaja, na kateri bi zamogli ljudje, ki prihajajo na sejmišče izstopati in odkladati živino. Gospoda moja, da bi bila postaja na tistem mestu za povzdigo sejmišča ljubljanskega velike važnosti, proti temu, mislim, da ne more biti nobenega ugovora. Kakor pa se mi je reklo, zahtevala je uprava dolenjskih železnic prevelik prispevek od mestne občine ljubljanske, zaradi česar so se razbila pogajanja. Gospoda moja, jaz mislim, da bi upravnemu odboru dolenjskih železnic samemu moralo na tem biti, da se napravi taka postaja, kajti gotovo je, da se bo večina sejmovalcev vozila naravnost do sejmišča, in istotako je gotovo, da bi se naprava postaje z dotičnimi priplačili popolnoma dobro amortizovala. Tistim pa, ki obiskujejo sejmišče, bi bilo to jako prikladno zlasti zaradi tega, ker morajo dandanes odkladati živino iz vagonov na kolodvoru dolenjskih ali pa južne železnice, potem pa še najemati si vozove, da prevažajo — zlasti manjšo živino — na sejmišče. V tem oziru bi se jim jako ustreglo, ako bi se napravila postaja blizu sejmišča, in ker je dežela Kranjska tako veliko pripomogla, da je dolenjska železnica bila dograjena — ne sicer materijelno, pač pa moralno s tem, da je prevzela poroštvo za prioritete obligacije — mislim, da sme dežela naša od upravnega odbora dolenjskih železnic venderle zahtevati, da se nekoliko ozirati blagovoli na želje deželnega stolnega mesta.

Z ozirom na ta svoja izvajanja dovoljujem si torej predlagati sledeče štiri resolucije:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča:

1.) obrniti se do generalnega ravnateljstva c. kr. priv. južne železnice na Dunaji z nujno prošnjo, naj za osobni promet na svojej ljubljanskej postaji sezida novo, vedno množčemu se prometu odgovarjajoče in deželnega stolnega mesta vredno poslopje, ali pa naj sedanje postajno poslopje tako temeljito prezida, da bo v vsakem oziru zadostovalo;

2.) obrniti se do istega ravnateljstva s pozivom, naj se z mestno občino ljubljansko kar najhitreje dogovori, kako bi bilo odpraviti velike prometne ovire,

katere prouzoča okolnost, da preseka južno-železnična proga Dunajsko cesto v njenem nivelu;

3.) naznaniti obe ti zadevi visokemu c. kr. železničnemu ministerstvu s prošnjo, naj bi v javnem interesu blagovolilo južnej železnici ukazati, da upošteva upravičene želje deželnega zbora.»

Dalje predlagam še glede ustanovitve železnične postaje poleg mestne klavnice na Poljanah sledečo resolucijo:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča obrniti se do upravnega odbora dolenjskih železnic s prošnjo za ustanovitev postaje za osobni in tovorni promet poleg mestne klavnice na Poljanah.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo te štiri predloge gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlogi so zadostno podprti in torej se bo o njih glasovalo.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Lenarčič ima besedo.

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! K tem resolucijam ne bom govoril, pač pa k neki drugi točki, katera se tudi tiče občil.

Kot poročevalec o § 6. letnega poročila o delovanju deželnega odbora, sprožil bi neko misel glede cestnih odborov in njihovega poslovanja. Pri generalni razpravi o budgetu se je že govorilo o tem, da imajo občine oziroma cestni odbori mnoge troške, katerih bi si nekoliko prav lahko prihranili, ako bi tako poslovali kakor zakon veleva. Ali v tem oziru se je udomačil nek nedostatek in to je, da se iz blagajnice cestnega odbora plačujejo tudi voznine za gramoz, ki se spravlja na ceste. To je po zakonu popolnoma neumestno in večinoma ravno vsled tega so pri cestnih odborih tako visoke priklade. Ako bi deželni odbor nekoliko pozornosti obrnil na to stvar, bi se ta nedostatek kmalu odpravil in prepričan sem, da bi se pri marsikaterem cestnem odboru, ki ima sedaj visoko cestno naklado, ta številka zdatno zmanjšala.

Prosim torej, naj bi deželni odbor na to stvar obrnil svojo pozornost in cestne odbore primerno poučil, ako v tem oziru ne ravnajo pravilno.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Glede prvega predloga gospoda poslanca Hribarja moram omeniti, kar je gospodu poslancu Hribarju itak znano iz marg. št. 34, § 6. iz letnega poročila, da se je za občinsko cesto Vodice-Spodnji Brnik od lani

dovoljenega zneska 2000 gld. že izplačalo 1000 gld., to je polovica, druga polovica pa se bo izplačala, kadar bo deželni odbor vedel, da so vsi pogoji zvršeni.

Da bi se sedaj zopet 2000 gld. dovolilo, mislim, bi bilo vendar nekako odveč. Sploh je pa stvar premisliti, ker je cesta komaj 5 km dolga, vrh tega pa z ozirom na to, da je gospod poslanec Hribar tudi predlagal, da se ta občinska cesta uvrsti v okrajne ceste.

Glede na to, da stvar v finančnem odseku še ni bila v razpravi, da gospod poslanec Hribar ni navedel nobenih dat, ki so pa potrebne, če se gre za take podpore, in ker tudi ne vemo, ali se taki podatki nahajajo v prošnji ali ne, tako da visoki zbornici ni mogoče informovati se, ali je daljna podpora res potrebna ali ne, predlagam, da bi se stvar izročila finančnemu odseku v posvetovanje, da bi o njej poročal in stavil svoj predlog.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Izrekam, da umaknem svoj predlog in se strinjam s predlogom častitega gospoda tovariša dr. Papeža.

Deželni glavar:

Ker se gospod poslanec Hribar strinja s predlogom gospoda poslanca dr. Papeža, bomo glasovali o predlogu gospoda poslanca dr. Papeža. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo nasvetu gospoda poslanca dr. Papeža, izvolijo ustati.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Predlog je sprejet.

Predlog gospoda poslanca Hribarja, ki se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni odbor se pooblašča, da za dogradnjo ceste od Spodnjega Brnika v kranjskem do Vodice v kamniškem okraju dovoli iz kredita za cestne namene daljši prispevek 2000 gld. Ob jednem se mu naroča ukreniti vse potrebno, da se ta cesta v smislu § 23. cestnega zakona za vojvodino Kranjsko sprejme med okrajne ceste, izročil se bo torej finančnemu odseku.

Želi še kdo besede k poglavju IX.?

(Nič se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Ker ne, bomo glasovali o predlogu finančnega odseka, da se odobri poglavje IX. s potrebnostjo 114.170 gld. Gospodje poslanci, ki hočejo sprejeti ta predlog, izvolijo ustati.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Sprejeto.

Preidemo k X. poglavju.

Poročevalec Klun:

Poglavje X. Troški za pripravo in vojaške namene 11.100 gld.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Poglavje XI. Primanjkljaj deželnega posojilnega zaklada 203.344 gld.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Poglavje XII. Razni troški 33.500 gld.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Visoki deželni zbor! Kakor smo danes že večkrat slišali, bila je lani jako slaba letina. To je res. Tisti volilni okraj, katerega imam jaz čast zastopati, je kamenit in neproduktiven. Letine so bile že nekaj let sem slabe, izredno slaba pa je bila lanska letina. Zima je bila huda ter je ozimino uničila; jarovina tudi ni uspevala; sečni pridelki so bili skoraj popolnoma od črva uničeni, jesenske pridelke pa je suša avgusta in septembra meseca v rasti zadržala, tako da kmet v tistih pokrajinah, namreč v logaškem in postojnskem okraju skoraj ničesa ni pridelal; osobito ne kisave, kar je tembolj občutno, ker kmetič skoraj poglavitno od kisave živi. Poudarjalo se je sicer danes v visoki zbornici tudi, da ljudstvo ni tako revno, kakor se govori in da se mu ne godi tako slabo, ker ima tudi postranskega zaslužka. To je res, nekoliko postranskega zaslužka imajo, pa jako malo. Vzemite pa davke, ne samo cesarske davke in naklade, ki jih sklepamo v tej visoki zbornici, ampak koliko pa znašajo šolske, cestne, občinske in druge priklade in zlogi. Poglejte, kako so ljudje oblečeni: Vsi imajo samo bela krilca — *Weißmantel* — za obleko, in naj bi še jednaka pokrivala dobili, po bodo uniformirani, kakor vojaki. To vse je prišlo od siromaštva. In pogledajte, kako hrano imajo! Ni treba gledati, kaj jedo, ali kaj večerjajo, zadosti, če se vidi tiste kumrne obrazce. Po mestih vidite same okrogle obrazce, ljudje so dobro oblečeni in vidi se jim, da jim nič ne manjka.

Dalje, kako je z živinorejo? Slišali ste že od tovariša na tej (levi — *linfen*) strani, kako naše kmetijstvo tudi v tem oziru peša; in to je res. Kmet, ki je imel prej po šest, osem ali deset repov v hlevu, jih ima sedaj štiri ali samo dva, in tako se godi, da se morata po dva gospodarja zavezati, da uprežeta živino v plug. (Poslanec Lenarčič: — *Abgeordneter Lenarčič: «Ker seno prodajate!»*) Seno prodajajo ljudje, da pokrivajo potrebe, ki od vseh strani pritiskajo. Kaj bodo kamenje prodajali? (Veselost. — *Heiterkeit.*) Posledica temu žalostnemu položaju je ta, da se ljudje začenjajo izseljevati v Ameriko.

Častiti gospod sotovariš Schweiger je zadnjič spominjal na pesem o Avguštinu. Tudi pri nas se bo kmalu reklo, denar je preč, ljudstvo je preč, vse je preč.

Iz vseh teh ozirrov bi se počastil, najtopleje priporočati veleslavnemu deželnemu odboru in visokorodnemu gospodu deželnemu predsedniku, da naj bi blagovolil prepričati se o žalostnem stanju prebivalcev Logaškega in Postojnskega okraja, in ako se izkaže,

da je res, kar sem navajal, delati na to, da se tem okrajem iz dotičnega kredita, ki se sklepa v državnem zboru za po uimah prizadete dežele, odkaže kolikor mogoče izdatna podpora. (Odobrovanje na levi. — Beifall links.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o predlogu finančnega odseka. Gospodje, ki odobre poglavje XII. s potrebsčino 33.500, gld. izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

S tem, da je visoka zbornica sprejela posamezna poglavja, je potrjena redna in izredna potrebsčina v skupnem znesku 1,157.891 gld.

Prekinem sejo in naznanjam, da se bo nadaljevala danes ob 4. uri popoldne.

(Seja prestane ob 2. uri 45 minut popoldne in se nadaljuje ob 4. uri 20 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 2 Uhr 45 Minuten nachmittags unterbrochen und um 4 Uhr 20 Minuten aufgenommen.)

Deželni glavar:

Konstatujem sklepčnost visoke zbornice in prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje svoje poročilo.

Poročevalec Klun:

Prestopam k pokritju.

Poglavje I. Prihodki iz deželnega posestva 61.882 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poglavje II. Prihodki iz javnih naslovov 3.633 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poglavje III. Razni prihodki 64.354 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pokritje znaša torej skupaj 129.869 gld. in zatorej se v primeri s skupno potrebsčino 1,157.891 gld. kaže primankljaj v znesku 1,028.022 gld.

V imenu finančnega odseka predlagam sledeče:

«I. Skupna potrebsčina deželnega zaklada za leto 1896. v znesku 1,157.891 gld., in skupno pokritje v znesku 129.869 gld., torej s primankljajem 1,028.022 gld. se potrjuje.

II. V pokritje primankljaja v znesku 1,028.022 gld. naj se za l. 1896. pobira:

1.) 40% priklada na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta in mesa v znesku 137.969 gld.

2.) Nastopne naklade:

a) od porabljenih likêrjev in vseh poslajenih opojnih tekočin brez razločka na stopinje alkoholovine od hektolitra po 6 gld.;

b) od vseh porabljenih žganih opojnih tekočin po stopinjah 100delnega alkoholometra za vsako hektolitersko stopinjo 30 kr.;

obe v skupnem znesku 305.000 gld.

c) od vsacega hektolitra použitega piva ne gledé na saharometersko stopinjo po celi deželi po 1 gld. v skupnem znesku 100.000 gld.

Ta deželna naklada sme zadevati samo porabo, in ne sme zadeti ne izdelovanja in ne trgovine.

V Ljubljani, katera velja za zaprto mesto, pobirati je deželna naklada pri uvozu kakor tudi pri izdelovanju piva; povračati je pa naklado pri izvozu piva iz Ljubljane v oni meri, po kateri je mestna občina ljubljanska zavezana po obstoječih predpisih povračati mestne doklade.

V ostalem ozemlju, se ta naklada ne sme pobirati ne pti izdelovanju in ne pri uvozu v ozemlje dežele ali v kateri kraj zunaj Ljubljane.

3.) 28% priklada na vso predpisano svoto vseh neposrednih davkov z vsemi državnimi prikladami vred v znesku 419.155 gld.

III. V pokritje še ostalega primankljaja, pooblašča se deželni odbor, da sme v pridobitev potrebnega denarja po potrebi prodati nekaj obligacij glavinskega deželnega premoženja do najvišjega denarnega zneska 66.000 gld.

Dalje se deželni odbor pooblašča, da sme v pokritje že prej dovoljenih, pa dozdej še ne porabljenih kreditov po potrebi najeti posojilo do najvišjega zneska 50.000 gld., v dotacijo deželne blagajne pa še drugo posojilo do najvišjega zneska 100.000 gld., torej oboje skupaj do najvišjega zneska 150.000 gld., od katerih naj bi se plačevale največ do 4 $\frac{1}{2}$ % obresti, in ki naj se prilično vračajo iz povračil in blagajničnih preostankov.

IV. Deželnemu odboru se naroča, da pridobi sklepom pod št. II. in III. Najvišje potrjenje.

V. V VIII. poglavji, 5. naslovu «Potrebsčine», dovoljuje se deželnemu odboru pri točkah d), e) in f) virement.

I. Das Gesamterforderniss des Landesfondes im Jahre 1896 im Betrage von 1,157.891 fl. und die Gesamtbedeckung von 129.869 fl., somit mit dem Abgange von 1,028.022 fl., wird genehmigt.

II. Zur erforderlichen Bedeckung des Abganges von 1,028.022 fl. sind einzuhoben:

1.) Ein 40% Zuschlag zur Verzehrungssteuer von Wein, Wein- und Obstmost und Fleisch im Betrage von 137.969 fl.

2.) folgende Auflagen:

a) von dem Verbrauche von Liqueuren und verjühten geistigen Flüssigkeiten ohne Unterschied der Gradhaltigkeiten per Hektoliter 6 fl.;

b) von dem Verbrauche aller übrigen gebrannten geistigen Flüssigkeiten nach Grad des 100theiligen Alkoholometers vom Hektolitergrad 30 kr., beide im Gesamtbetrage von 305.000 fl.;

c) von jedem Hektoliter verbrauchten Bieres unabhängig von der Gradhaltigkeit desselben im ganzen Lande 1 fl., im Gesamtbetrage von 100.000 fl.

Diese Landesauflage darf bloß den Verbrauch treffen, und darf durch dieselbe weder Production, noch der Handel getroffen werden.

In der geschlossenen Stadt Laibach findet die Einhebung der Landesauflage sowohl bei der Einfuhr, als bei der Erzeugung von Bier statt; es hat jedoch die Rückvergütung der Auflage bei der Ausfuhr von Bier aus Laibach in jenem Maße zu erfolgen, nach welchem die Stadtgemeinde

Laibach die städtischen Zuschläge nach den bestehenden Vorschriften zu restituiren verpflichtet ist.

In den übrigen Landestheilen darf diese Auflage weder bei der Erzeugung, noch bei der Einfuhr von Bier in das Landesgebiet oder in einem Orte außer Laibach eingehoben werden.

3.) Ein 28 % Zuschlag auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern sammt Staatszuschlägen im Betrage von 419.155 fl.

III. Zur Deckung des noch erübrigenden Abganges wird der Landesauschuß ermächtigt, daß er im Bedarfsfalle die erforderlichen Geldmittel durch Verkauf von Obligationen aus dem Stammvermögen des Landes bis zum höchsten Betrage von 66.000 fl. beschaffen darf.

Weiters wird der Landesauschuß ermächtigt, zur Deckung der bereits bewilligten, bisher jedoch noch nicht zur Verwendung gelangten Credite im Bedarfsfalle ein Darlehen bis zum Höchstbetrage von 50.000 fl., zur Dotation der Landescaffa aber ein weiteres Darlehen bis zum Höchstbetrage von 100.000 fl., demnach zusammen bis zum Höchstbetrage von 150.000 fl. aufzunehmen, welches höchstens bis zu 4½ % verzinst werden darf und aus den Rückkäufen sowie aus Cassaüberschüssen zurückzahlen ist.

IV. Der Landesauschuß wird beauftragt, den Beschlüssen sub II. und III. die Allerhöchste Genehmigung zu erwirken.

V. Bei Capitel VIII., Titel 5, des «Erfordernisses» wird dem Landesauschuß bei den Paragraphen d), e) und f) das Virement bewilliget.»

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod poslanec Luckmann.

Abgeordneter Luckmann:

Hoher Landtag! Bei der Bedeckung erlaube ich mir das Wort zu nehmen bei der Post 2.) a): «von dem Verbräuche von Liqueuren und versüßten geistigen Flüssigkeiten ohne Unterschied der Gradhaltigkeit per Hektol. 6 fl.»

Nun, meine geehrten Herren, ich glaube, daß das auf einem Versehen des Finanzausschusses beruht, sowohl in der letzten Sitzung, wo eine Auflage von 30 fl. per Hektoliter und 100 Grad, wie auch feinerzeit, als die Auflage mit 6 fl. beschlossen worden ist. Diese Post trägt zwar eine Kleinigkeit ein, weil bei Cognac und Rum nur ein geringer Verbrauch stattfindet, aber in Consequenz des Beschlusses, daß wir den Spiritus mit 30 fl. per Hektoliter und 100 Grad besteuern wollen, müssen wir diese Post auch ändern. Denn es ist zu beforgen, daß, wenn der Spiritus so hoch besteuert wird, dann sehr viele versüßte und mit gebranntem Zucker gefärbte — mit 1 Kilo Zucker kann man z. B. ein Hektoliter Spiritus färben — geistige Getränke eingeführt werden, welche dann an die Stelle des gewöhnlichen Brantweines treten würden. Ueberdies würden dadurch unsere Gewerbetreibenden, welche sich mit der Erzeugung von Liqueuren und Rosoglio befassen, empfindlich geschädigt und vielleicht nicht so concurrenzfähig werden gegen diejenigen, welche z. B. in Steiermark Liqueure erzeugen und sie dann nach Krain importiren.

Aus diesen Gründen erlaube ich mir zu beantragen, daß auch diese Steuer verhältnismäßig erhöht werde, weil die Consumenten von feineren Liqueuren, Rum und Cognac wie die Brantwein consumirende ärmere Bevölkerung auch verhältnismäßig herangezogen werden sollen, Ich beantrage daher sonst die unveränderte Annahme dieses Punktes, jedoch soll es statt «per Hektoliter 6 fl.» heißen: «per Hektoliter 15 fl.», so daß dieser Punkt lauten würde:

«2.) folgende Auflagen:

a) von dem Verbräuche von Liqueuren und versüßten geistigen Flüssigkeiten ohne Unterschied der Gradhaltigkeiten per Hektoliter 15 fl.

2.) nastopne naklade:

a) od porabljenih likêrjev in vseh poslajenih opojnih tekočin brez razločka na stopinje alkoholovine od hektolitra po 15 gld.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Luckmanna, izvolijo ustatì.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je dovolj podprt in je v debati.

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglesi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca.

Poročevalec Klun:

Visoka zbornica! Po sklepu finančnega odseka naj bi bila za likerje in za poslajene žgane opojne pijače ostala dosedanja naklada 6 gld. od vsakega hektolitra. Častiti gospod tovariš Lukmann se pa boji, da bi se vsled te določbe utegnulo morebiti zgoditi, da bi se navadno žganje pobarvalo ali posladilo in da bi se potem to navadno žganje vpeljalo kot poslajena opojna tekočina. Meni se pa zdi, da bi to ne bilo lahko mogoče, ker našim organom, ki to naklado prejemajo, ne bo težko določiti, ali je dotična tekočina navadna pijača, ali pa spada med tiste poslajene žgane tekočine, na katere se državni in deželni zakon ozirata. Ne bojim se torej, da bi se na ta način mogla veliko oškodovati deželna naklada na žgane opojne pijače, zato se mi tudi ne zdi potrebno povišati naklade na poslajeno žganje od 6 gld. na 15 gld. in to zaradi tega ne, ker se takih tekočin tako malo použije, da prav za prav ne dajejo nobenega posebnega dokodka. Poučil sem se pri vodji naše deželne direktcije za pobiranje užitninskega davka, ki mi je rekel, da se zamore dohodke naklade od poslajenih žganih tekočin v najugodnejšem slučaju za eno leto računiti na 5000 gld. To je tako ničevo, da skoraj ni treba nobenega razgovora. Z ozirom na izjavo prečastitega gospoda deželnega predsednika, da bomo to povikšano naklado na žganje imeli samo za tekoče leto, mislim, da naj bi glede poslajenih žganih opojnih pijač ostali pri sklepu finančnega odseka. Gledé na to, da najbrž prodere nasvet gledé povikšanja deželne naklade na direktni davek za 2 %, bi bilo po moji misli celo previdnejše, ako bi šli z naklado na žganje nazaj, ker bi se sicer utegnulo zgoditi, da bi se povikšanje deželne naklade na 30 kr. ne potrdilo.

In če moramo itak že v prihodnjem letu naklado na žganje zopet znižati, potem bi bilo skoraj bolj, da je sploh ne povikšamo, ker je laglje obdržati, kar imamo, kakor pa pozneje zopet pridobiti, kar od višjih dohodkov zgubimo. Kot poročevalec finančnega odseka seveda nimam pravega povoda in tudi ne mandata, izreči se o tej stvari, zato jo prepuščam visoki zbornici v razsojo, za svojo osebo pa se s predlogom gospoda poslanca Luckmanna ne morem strinjati.

Abgeordneter Luckmann:

Ich bitte ums Wort zu einer factischen Berichtigung, betreffend meinen früher gestellten Antrag.

Diese factische Berichtigung geht dahin, daß bei verführten geistigen Getränken und Liqueuren die Gradhaltigkeit überhaupt nicht erhoben werden kann, und weil diese nicht erhoben werden kann, so liegt bei einer niedrigen Besteuerung derselben und einer sehr hohen Spiritussteuer die Gefahr vor, daß verführte geistige Flüssigkeiten zu entsprechend billigeren Preisen in größeren Mengen eingeführt werden könnten. Dieses letztere soll damit vermieden, nicht aber dem Lande eine Einnahme verschafft werden. Daß erlaube ich mir factisch zu berichtigen, erbitte mir aber für später das Wort bezüglich der weiteren Bemerkungen des Herrn Referenten.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svètnik Murnik:

Iz nasveta častitega gospoda tovariša Luckmanna se že razvidi, da finančnemu odseku ni bilo mogoče, o tej stvari se posvetovati. Iz govora prečastitega gospoda poročevalca zopet razvidim, da se informacije, katere imamo, jaz, gospod poslanec Luckmann in gospod poročevalec, ne strinjajo popolnoma, ampak da so nekoliko različne. Iz govora gospoda poročevalca se pa tudi razvidi, da je nekako v zadregi in da ne ve prav, na kako stališče naj bi se v imenu finančnega odseka postavil, bodisi glede naklade 15 gld. ali 6 gld. na poslajeno žganje, bodisi glede povišanja naklade na navadno žganje na 30 kr.

Z ozirom na to nasvetujem, da naj bi se predlog II., točka 2., črka a, odstopila finančnemu odseku, ki naj bi se ponovljeno o tej stvari posvetoval in potem v visoki zbornici po gospodu poročevalcu izrazil svoje stališče.

Deželni glavar:

Želi kdo besede k predlogu gospoda poslanca Murnika?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Z ozirom na kratko dobo, katera nam še preostaje za naše zborovanje, protivim se predlogu gospoda poslanca Murnika, ker je stvar tako jasna, da bi jo finančni odsek tudi ne mogel še bolj raz-

jasniti. Čudim se le, da častiti gospod poročevalec ne ve, na kako stališče naj bi se postavil, in ali bi glasoval za povišanje naklade na 30 kr. ali ne. (Poročevalec Klun: — Berichterstatter Klun: «Pač gotovo!») V finančnem odseku se je to povišanje sklenilo. Kar se pa tiče predloga častitega gospoda tovariša Luckmanna, je pa že on sam stvar tako dobro pojasnil, da si vsak sam lahko napravi sodbo, ali naj glasuje za to povišanje ali ne.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o predlogu gospoda poslanca Murnika, da se predlog II., točka 2., črka a, izroči finančnemu odseku v ponovljeno posvetovanje. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prekinem torej sejo za kratek čas in prosim častite gospode članove finančnega odseka, da se takoj snidejo v posvetovanje.

(Seja prestane ob 4. uri 45 minut in se nadaljuje ob 5. uri 5 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 4 Uhr 45 Minuten unterbrochen und um 5 Uhr 5 Minuten wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

Seja se nadaljuje.

Prosim gospoda poročevalca.

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Finančni odsek je pretresal predlog častitega gospoda poslanca Luckmanna, da naj se od poslajenih žganih opojnih tekočin pobira deželna naklada 15 gld. namesto 6 gld. ter je sklenil, pritrđiti temu predlogu in visoki zbornici nasvetovati, da naj za take poslajene žgane tekočine določi naklado na 15 gld. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Dobro, dobro!») Efekt sicer ne bo jako velik, ker je dosedaj znašala cela naklada od takih pijač samo okoli 5000 gld. na leto in bi se torej pomnožila le na kakih 7500 gld., kolikor je mogoče soditi po dosedanjih uspehih; ali na drugi strani pa vender finančni odsek sodi, da bi se s tem povišanjem preperečili nekateri nedostatki, ki bi se zamogli dogoditi, ako bi se pustila naklada na poslajene žgane tekočine v sedanji visokosti. Zlasti se je poudarjalo, da bi se mesto pravega špirta in žganja utegnili uvažati tako poslajeno žganje, ki bi bilo ljudstvu morebiti v zdravstvenem oziru še bolj na kvar.

Predlagam torej v imenu finančnega odseka, da visoka zbornica sprejme II. predlog finančnega odseka v sledeči, v zmislu predloga častitega gospoda tovariša Luckmanna spremenjeni obliki:

«II. V pokritje primankljaja v znesku 1,028.022 gld. naj se za l. 1896. pobira:

1.) 40 % priklada na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta in mesa v znesku 137.969 gld.

2.) nastopne naklade:

- a) od porabljenih likêrjev in vseh poslajenih opojnih tekočin brez razločka na stopinje alkoholovine od hektolitra po 15 gld.;
- b) od vseh porabljenih žganih opojnih tekočin po stopinjah 100delnega alkohometra za vsako hektolitersko stopinjo 30 kr. obé v skupnem znesku 305.000 gld.;
- c) od vsacega hektolitra použitega piva ne gledé na saharometersko stopinjo po celi deželi po 1 gld. v skupnem znesku 100.000 gld.

Ta deželna naklada sme zadevati samo porabo, in ne sme zadeti ne izdelovanja in ne trgovine.

V Ljubljani, katera velja za zaprto mesto, pobirati je deželna naklada pri uvozu kakor tudi pri izdelovanju piva; povračati je pa naklado pri izvozu piva iz Ljubljane v oni meri, po kateri je mestna občina ljubljanska zavezana, po obstoječih predpisih povračati mestne doklade.

V ostalem ozemlju se ta naklada ne sme pobirati ne pri izdelovanju in ne pri uvozu v ozemlje dežele ali v kateri kraj zunaj Ljubljane.

3.) 28 % priklada na vso predpisano svoto vseh neposrednjih davkov z vsemi državnimi prikladami vred v znesku 419.155 gld.

II. Zur erforderlichen Bedeckung des Abganges von 1,028.022 fl. sind einzubeheben:

1.) Ein 40 % Zuschlag zur Verzehrungssteuer von Wein, Wein- und Obstmost und Fleisch im Betrage von 137.969 fl.

2.) folgende Auflagen:

- a) von dem Verbrauche von Liqueuren und verführten geistigen Flüssigkeiten ohne Unterschied der Gradhaltigkeiten per Hektoliter 15 fl.;
- b) von dem Verbrauche aller übrigen gebrannten geistigen Flüssigkeiten nach Gradem des 100theiligen Alkohometers vom Hektolitergrad 30 fr., beide im Gesamtbetrage von 305.000 fl.;
- c) von jedem Hektoliter verbrauchten Bieres, unabhängig von der Gradhaltigkeit desselben, im ganzen Lande 1 fl., im Gesamtbetrage von 100.000 fl.

Diese Landesauflage darf bloß den Verbrauch treffen, und darf durch dieselbe weder die Production noch der Handel getroffen werden.

In der geschlossenen Stadt Laibach findet die Einhebung der Landesauflage sowohl bei der Einfuhr als bei der Erzeugung von Bier statt; es hat jedoch die Rückvergütung der Auflage bei der Ausfuhr von Bier aus Laibach in jenem Maße zu erfolgen, nach welchem die Stadtgemeinde Laibach die städtischen Zuschläge nach den bestehenden Vorschriften zu restituieren verpflichtet ist.

In den übrigen Landestheilen darf diese Auflage weder bei der Erzeugung, noch bei der Einfuhr von Bier in das Landesgebiet oder in einem Orte außer Laibach eingehoben werden.

3.) Ein 28 % Zuschlag auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern sammt Staatszuschlägen im Betrage von 419.155 fl.

Razun tega pa si usojam v imenu finančnega odseka predlagati, da naj se podaljšajo naslednji krediti:

1.) Za uravnavo Bistrice pri Bregu	900 gld.
2.) » » Kolpe pri Osilnici	2.400 »
3.) » osuševalna dela v Ribniški in Kočevski dolini	3.600 »
4.) » vodovod v Ambrusu	11.000 »
5.) » » Kočevji	6.000 »
6.) » zgradbo nove bolnice v Ljubljani	42.939 »
7.) » deželno cesto Litija-Pluska	1.000 »
8.) » okrajno cesto Gomila-Kamnivrh	6.500 »
9.) » preložitev okrajnih cest v Mokronoškem okraji	3.000 »
10.) » preložitev okrajne ceste Kočevje-Črnomelj-Nemška Loka	3.950 »
11.) » ostanek od kredita, dovoljenega za cesto Hrib-Soderšica s	5.000 »
12.) za okrajno cesto pri Selih	3.000 »
skupaj	89.289 gld.

Po pravokrepnih sklepih visokega deželnega zbora podaljšani so že naslednji krediti:

1.) za napravo gledé namakanja travnikov na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu	2.400 gld.
2.) » uravnavo Vipavščice	15.000 »
3.) » razstavo v Logatcu	500 »
skupaj	17.900 gld.

Deželni glavar:

Ker predlog obstoji iz več toček, otvarjam v zmislu § 52. opravilnega reda splošno razpravo.

Gospod poslanec Luckmann ima besedo.

Abgeordneter Luckmann:

Hohes Haus! Unter Bezugnahme auf die Ausführungen, die ich bereits zu Beginn der heutigen Debatte über das Landesbudget vorzubringen mir erlaubt habe, möchte ich nur ganz kurz erklären, daß ich aus allgemeinen socialpolitischen Rücksichten und weil unser Staat die indirecten Steuern schon sehr hervorragend in Anspruch genommen hat, es sehr wünschen würde, daß wir in der Lage wären, bei unserm Landesbudget die Bedeckung aus den indirecten Steuern möglichst herunterzusetzen und namentlich sage ich das bezüglich die 40 % Umlage auf Wein und Fleisch und bezüglich der Biersteuer. Einer anderen Ansicht bin ich nur bezüglich der Steuer auf Spiritus und Brantwein, und zwar deshalb, weil ich glaube, daß der Staat gerade diese Artikel bisher außerordentlich geschont hat, und weil ich weiters sehe, daß in unserm engeren Vaterlande der Consum des Brantweines in geradezu erschreckender Steigerung begriffen ist, in einer Steigerung, der wir mit allen Mitteln und soweit es in unsern Kräften liegt, entgegenarbeiten müssen. Der Rechenschaftsbericht des Landesauschusses belehrt Sie über die Steigerung, wie sie in jedem Jahre vorkommt. Es ist ja richtig, daß wir von dieser Steuer einen größeren finanziellen Effect haben, und ich muß sogar besorgen, daß durch die Erhöhung dieser Steuer der finanzielle Effect sich vielleicht vermindern wird, aber ich muß zum ewigen Gedächtnis hier feststellen, daß ich die Erhöhung dieser Steuer durchaus nicht aus finan-

ziellen Rücksichten in Antrag gebracht habe, denn ich bin der Ansicht, daß wir bezüglich des Landesbudgets, nicht aber bezüglich des Reichsbudgets, die indirecten Steuern möglichst vermeiden müssen. Wenn ich also trotzdem dafür bin, daß wir die Brantweinsteuer erhöhen sollen, so geschieht dies nicht aus finanziellen Rücksichten, denn einen finanziellen Effect erwarte ich ja nicht, ich besorge sogar, daß wir die Summe, die wir im Voranschlage als Bedeckung eingesetzt haben, nicht erreichen werden und, meine Herren, ich wünsche das auch aus sanitären und ethischen Gründen und im Interesse unserer Volkswirtschaft. Ich bin verhältnismäßig zu jung, um den schädlichen Einfluß, den der gesteigerte Brantweingenuss auf die Bevölkerung ausüben kann, genau beurtheilen zu können, aber ich habe doch Erfahrungen aus meiner dreißigjährigen Wirksamkeit im Radmannsdorfer Bezirke, wo vor dreißig Jahren, abgesehen von Kropf, Steinbüchel, der Schnaps noch ein so gut wie unbekanntes Genußmittel war und da kann ich mit Bedauern constatiren, daß der früher wirklich edle Menschen Schlag gegenwärtig thatsächlich in der Degeneration begriffen ist. Ich möchte mich nun allerdings nicht der Hoffnung hingeben, daß diejenigen, die an den Brantweingenuss schon gewöhnt sind, sich von jetzt ab einem verminderten Consume hingeben werden, aber die Hoffnung wenigstens hege ich, daß eine Steigerung, wie sie jetzt zu constatiren ist, nicht mehr vorkommen wird.

Aus diesen Gründen bin ich vollkommen für die Erhöhung der Brantweinsteuer, obwohl ich andererseits nicht der Meinung bin, daß wir damit einen besonderen finanziellen Erfolg erreichen werden. Ich bin nun dem geehrten Herrn Landespräsidenten außerordentlich dankbar dafür, daß er bei der hohen Regierung sich angefragt und uns die Zusicherung gegeben hat, daß für heuer diese erhöhte Steuer wahrscheinlich genehmigt werden wird, und ich gebe mich auch der Hoffnung hin, daß er, wenn wir auch bezüglich der Umlage zu den directen Steuern etwas verschiedener Meinung sind, uns dies nicht nachtragen, sondern sich trotzdem dafür bemühen werde, uns die Erhöhung der Brantweinauflage bei der hohen Regierung zu verschaffen, wie ich mich weiters auch der Hoffnung hingabe, daß die Erhöhung der Umlagen, wie ich sie beantrage, unseren Finanzminister nicht abhalten wird, das zu thun, was wir wünschen, nämlich die Spiritussteuer zu erhöhen. Unsere Finanzminister arbeiten seit jeher dahin, das Gleichgewicht im Staats-Haushalte herbeizuführen, und haben das mit vieler Mühe auch erreicht. Wenn sie nun den nämlichen Grundsatz per analogiam auf unseren Haushalt anwenden, dann werden sie sagen: Ein armes Land, wie Krain, will sogar das Opfer bringen, die Umlagen zu den directen Steuern zu erhöhen, hat aber trotzdem noch immer einen Ausfall, so ein armes Land thut sein Möglichstes, um in seinem Budget das Gleichgewicht herzustellen, also dasjenige, was wir bezüglich des Reichsbudgets immer angestrebt haben, folglich kann man das nämliche Bestreben bezüglich des Landesbudgets nicht tabeln, vielmehr muß man daselbe als berechtigt ansehen, wenn das Land, voraussehend, daß es mit den regelmäßigen Einnahmen aus den gegenwärtigen Umlagen das Auslangen nicht findet, schon jetzt eine kleine Erhöhung derselben vornimmt, um nicht auf einmal einen zu hohen Sprung nach oben, der sonst unvermeidlich wäre, machen zu müssen. Ich hoffe also, daß der hochverehrte

Herr Landespräsident, der sich heute wirklich als ein warmer Vertreter der Interessen des Landes gezeigt hat, uns bezüglich der Erhöhung der Brantweinsteuer deshalb nicht minder unterstützen wird, weil wir in diesem einem Punkte verschiedener Ansichten sind.

Ich erlaube mir daher ad 3) der Bedeckung den Antrag zu stellen:

«3.) Ein 30% Zuschlag auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern sammt Staatszuschlägen im Betrage von 450.000 fl.»

«3.) 30% priklada na vso predpisano svoto vseh neposrednih davkov z vsemi državnimi prikladami vred v znesku 450.000 gl.»

Unsere gesammte Steuervorschreibung ist 1,546 985 fl.; 30% hievon machen also nach Abzug von 14.000 fl., den ich conform dem Antrage des Herrn Berichterstatters vornehme, rund 450.000 fl. aus.

Dann aber möchte ich noch das eine bemerken und sagen, — denn Ziffern, meine Herren, sprechen ja überzeugender als die schönsten Worte, — von 1890 auf 1893 sind die ordentlichen Ausgaben in unserem Landesbudget um mehr als 200.000 fl. gestiegen, aber ich bitte dabei das eine zu erwägen, daß wir pro 1893 den Ertrag der 28% Umlage mit 441.000 fl. präliminirt haben, jetzt aber wird diese Einnahme nach dem Antrage des Herrn Referenten nach Abzug der Summe von 14.000 fl., welche mit Rücksicht auf das Erdbeben in Abschreibung gebracht wird, mit 419.000 fl. präliminirt! Die Staatssteuern sind also nicht gestiegen und das ist der beste Beweis, daß unser Land inzwischen keine bedeutenden Fortschritte gemacht hat, denn die Steuerbehörden sind gewiß eifrig bemüht, wo nur möglich, die Einnahmen des Staates zu erhöhen. Wenn also die Staatssteuern nicht steigen, unsere Bedürfnisse aber so außerordentlich im Zunehmen begriffen sind, so werden Sie zugeben, daß wir trotz der schlechten Zeiten, trotz der verschiedenen Schäden und trotz aller ungünstigen Umstände darnach trachten müssen, uns wenigstens zum Theile selbst zu helfen, denn klagen allein hilft in der Regel nicht und bringt nur schlechte Früchte. Ich sage also: helfen wir uns selbst, soviel als wir nur können, dadurch, daß wir jene Steuerträger heranziehen, die nicht so stark beschädigt worden sind und nicht soviel zu klagen haben, dann können wir aus dem Landesfädel leichter wieder geben. Sie alle haben das Bestreben geben zu können, aber wenn man nur geben könnte, ohne nehmen zu müssen, dann wären die Abgeordnetenstellen viel gesuchter als jetzt, der Kampf um die Mandate ein viel lebhafterer, als unter den gegenwärtigen Verhältnissen! (Živahno odobranje na desni. — Lebhafter Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Luckmanna, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Ker je predlog zadosti podprt, bo prišel na glasovanje.

Želi še kdo besede v splošni razpravi?

(Ničče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Klun :

Odrekam se besedi, ker sem zjutraj o tej stvari že zadosti govoril in nimam dotičnim razlogom ničesa več dostavlјati.

Deželni glavar :

Preidemo torej na glasovanje. Mislim, da posameznih predlogov ni treba še jedenkrat prečitati, ker jih je itak gospod poročevalec že prečital in jih imajo gospodje poslanci tiskane pred seboj.

(Nihče ne nasprotuje. — Niemand erhebt Widerspruch.)

Ker nihče ne nasprotuje, prosim glasovati, in sicer o predlogu I. finančnega odseka.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim glasovati o odsekovem predlogu II., točka 1.

Gospodje, ki se strinjajo s to točko, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Na vrsto pride točka 2, črka a), ki se ima, kakor je gospod poročevalec ravno prej predlagal, sedaj glasiti:

a) od porabljenih likêrjev in vseh poslanih opojnih tekočin brez razločka na stopinje alkoholovine od hektolitra po 15 gld.;

a) von dem Verbrauche von Liqueuren und verjûhten geistigen Flüssigkeiten ohne Unterschied der Gradhåftigkeiten per Hektoliter 15 fl.»

Gospodje poslanci, ki glasujejo za ta nasvet, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim glasovati o točki b).

Gospodje, ki odobrujejo ta predlog, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka c) se glasi:

c) od vsacega hektolitra použitega piva ne gledé na saharometersko stopinjo po celi deželi po 1 gld. v skupnem znesku 100.000 gld.

Ta deželna naklada sme zadevati samo porabo, in ne sme zadeti ne izdelovanja in ne trgovine.

V Ljubljani, katera velja za zaprto mesto, pobirati je deželna naklada pri uvozu kakor tudi pri izdelovanji piva; povračati je pa naklado pri izvozu piva iz Ljubljane v oni meri, po kateri je mestna občina ljubljanska zavezana, po obstoječih predpisih povračati mestne doklade.

V ostalem ozemlji se ta naklada ne sme pobirati ne pri izdelovanji in ne pri uvozu v ozemlje dežele ali v kateri kraj zunaj Ljubljane.

c) von jedem Hektoliter verbrauchten Bieres, unabhängig von der Gradhåftigkeit desselben, im ganzen Lande 1 fl., im Gesamtbetrage von 100.000 fl.

Diese Landesauflage darf bloß den Verbrauch treffen, und darf durch dieselbe weder die Production, noch der Handel getroffen werden.

In der geschlossenen Stadt Laibach findet die Einhebung der Landesauflage sowohl bei der Einfuhr als

bei der Erzeugung von Bier statt; es hat jedoch die Rückvergütung der Auflage bei der Ausfuhr von Bier aus Laibach in jenem Maße zu erfolgen, nach welchem die Stadtgemeinde Laibach die städtischen Zuschläge nach den bestehenden Vorschriften zu restituiren verpflichtet ist.

In den übrigen Landestheilen darf diese Auflage weder bei der Erzeugung, noch bei der Einfuhr von Bier in das Landesgebiet oder in einem Orte außer Laibach eingehoben werden.»

Gospodje poslanci, ki glasujejo za ta predlog, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj pride na vrsto odsekovega predloga II. točka 3. K tej točki je stavil gospod poslanec Luckmann spreminjalni predlog, ki se glasi:

«3.) Ein 30% Zuschlag auf die volle Voranschreibung aller directen Steuern jammmt Staatszuschlägen im Betrage von 450.000 fl.;

3.) 30% priklada na vso predpisano svoto vseh neposrednih davkov z vsemi državnimi prikladami vred v znesku 450.000 gld.»

Ker ta predlog spreminja nasvet finančnega odseka, pride prvi na glasovanje in če bi padel, potem glasujemo o predlogu finančnega odseka.

Poslanec dr. Papež :

Prosim besede k glasovanju.

Deželni glavar :

Gospod poslanec dr. Papež si je izprosil besedo k glasovanju.

Poslanec dr. Papež :

Predlagam glasovanje po imenih.

Deželni glavar :

Gospod poslanec dr. Papež predlaga glasovanje po imenih. Prosim gospoda zapisnikarja, da izvoli prečitati imenik gospodov poslancev. Gospode poslance, ki glasujejo za predlog gospoda poslanca Luckmanna, prosim, da glasujejo z «da», drugi z «ne».

Diejenigen Herren, welche dem Antrage des Herrn Abgeordneten Luckmann ihre Zustimmung ertheilen wollen, bitte ich mit «Ja», die übrigen mit «Nein» zu stimmen.

Tajnik Pfeifer :

(bere: — ließt:)

Herr Erwin Graf Auersperg.
Graf Erwin Auersperg: «Ja.»
Herr Leo Graf Auersperg.
Graf Leo Auersperg: «Ja.»
Gospod Janez Azman.
Azman: «Ne.»
Herr Graf Anton Barbo.
Graf Barbo: «Ja.»

Gospod Oton Detela.
 Detela: «Ne.»
 Gospod Viktor Globočnik.
 Globočnik: «Da.»
 Gospod Peter Grasselli.
 Grasselli: «Da.»
 Gospod Ivan Hribar.
 Hribar: «Da.»
 Gospod Gabrijel Jelovšek.
 Jelovšek: «Ne.»
 Gospod Tomaž Kajdiž.
 Kajdiž: «Ne.»
 Gospod Andrej Kalan.
 Kalan: «Ne.»
 Gospod Janko Kersnik.
 Kersnik: «Da.»
 Gospod Karol Klun.
 Klun: «Ne.»
 Gospod Franc Košak.
 Košak: «Ne.»
 Herr Franz Langer Ritter v. Podgoro.
 Ritter v. Langer: «Ja.»
 Gospod Matej Lavrenčič.
 Lavrenčič: «Ne.»
 Gospod Jožef Lenarčič.
 Lenarčič: «Da.»
 Herr Felix v. Lenth.
 Lenth, von: (Odsoten. — Abwesend.)
 Herr Leopold Freiherr v. Lichtenberg.
 Freiherr v. Lichtenberg: «Ja.»
 Herr Alois Loy.
 Loy: «Ja.»
 Herr Karl Lufmann.
 Lufmann: «Ja.»
 Gospod dr. Danilo Majaron.
 Dr. Majaron: «Da.»
 Ekszellenca gospod knezoškof dr. Jakob Missia.
 (Odsoten. — Abwesend.)
 Gospod Fran Modic.
 Modic: «Ne.»
 Gospod Ivan Murnik.
 Murnik: «Da.»
 Gospod Primož Pakiž.
 Pakiž: «Ne.»
 Gospod dr. Franc Papež.
 Dr. Papež: «Ne.»
 Gospod Janez Perdan.
 Perdan: «Da.»
 Gospod Viljem Pfeifer.
 Pfeifer: «Ne.»
 Gospod Franc Povše.
 Povše: «Ne.»
 Herr Dr. Adolf Schaffer.
 Dr. Schaffer: «Ja.»
 Excellenz Herr Josef Freiherr von Schwegel.
 Freiherr v. Schwegel: «Ja.»
 Gospod Franc Schweiger.
 Schweiger: «Ne.»
 Gospod dr. Ivan Tavčar.
 Dr. Tavčar: «Da.»

Herr Alfons Freiherr von Wurzbach.
 Freiherr v. Wurzbach: «Ja.»
 Gospod Jožef Zelen.
 Zelen: «Ne.»
 Gospod dr. Ignacij Žitnik.
 Dr. Žitnik: «Ne.»

Glasovalo je 35 gospodov poslancev, dva sta odsotna. Z «da» je glasovalo 19 gospodov poslancev, z «ne» 16. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «To smo že naprej vedeli!»)

Deželni glavar:

Predlog gospoda poslanca Luckmanna je sprejet in torej odpade glasovanje o odsekovem predlogu II, točka 3.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Klun:

Vsled tega, da je visoka zbornica sprejela predlog manjšine v finančnem odseku, ima se v zmislu ravnokar sprejetega predloga gospoda poslanca Luckmanna III. predlog finančnega odseka glasiti takole:

«III. V pokritje še ostalega primanjkljaja, pooblašča se deželni odbor, da sme v pridobitev potrebnega denarja po potrebi prodati nekaj obligacij glavinskega deželnega premoženja do najvišjega denarnega zneska 35.000 gld.

Dalje se deželni odbor pooblašča, da sme v pokritje že prej dovoljenih, pa dozdej še ne porabljenih kreditov po potrebi najeti posojilo do najvišjega zneska 50.000 gld., v dotacijo deželne blagajne pa še drugo posojilo do najvišjega zneska 100.000 gld., torej oboje skupaj do najvišjega zneska 150.000 gld., od katerih naj bi se plačevale največ do 4½% obresti, in ki naj se prilično vračajo iz povračil in blagajničnih preostankov.

III. Zur Deckung des noch erübrigenden Abganges wird der Landesauschuß ermächtigt, daß er im Bedarfsfalle die erforderlichen Geldmittel durch Verkauf von Obligationen aus dem Stammvermögen des Landes bis zum höchsten Betrage von 35.000 fl. beschaffen darf.

Weiters wird der Landesauschuß ermächtigt, zur Deckung der bereits bewilligten, bisher jedoch noch nicht zur Verwendung gelangten Credite im Bedarfsfalle ein Darlehen bis zum Höchstbetrage von 50.000 fl., zur Dotation der Landescaffa aber ein weiteres Darlehen bis zum Höchstbetrage von 100.000 fl., demnach zusammen bis zum Höchstbetrage von 150.000 fl. aufzunehmen, welches höchstens bis zu 4½% verzinst werden darf und aus den Rückflüssen sowie aus Cassaüberschüssen zurückzuzahlen ist.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati in prosim gospode, ki pritrjujejo temu predlogu, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim nadalje glasovati o predlogu IV. Gospodje, ki se strinjajo s tem nasvetom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Želi kdo k V. predlogu besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, glasujemo. Gospodje, ki pritrdijo predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Poročevalec Klun :

Dalje predlaga finančni odsek k proračunu deželnega zaklada še sledeče resolucije:

I. Z ozirom na ugodni uspeh deželne naklade na žgane opojne tekočine odmeri se za leto 1895. poslujočemu osebju posebna nagrada v znesku 5 % od vsega čistega dohodka, kateri po odbitih remanencah presega znesek 100.000 gld. Deželni odbor se pooblašča, da po svoji previdnosti razdeli to svoto med one pri pobiranju deželne naklade poslujoče osebe, katere se odlikujejo po posebni spretnosti in točnosti. Iz istega zneska naj se eventualno tudi primerno nagradi Zvonimir Zor. Ob enem pooblašča se deželni odbor, da sme prav kakor lani, plodonosno naložiti neki del tega zneska.

II. Deželnemu odboru se naroča, da se udeleži zakupne dražbe užitinskega davka na Kranjskem kot ponudnik imenom dežele, in sicer pri vseh zakupnih dražbah, katere se bodo vršile do prihodnjega deželnozbornskega zasedanja.

III. Deželnemu odboru se naroča, da naj skuša pri najemanju posojil doseči kolikor mogoče nizko, k večjemu $4\frac{1}{4}$ % obrestovanje.

IV. Deželnemu odboru se naroča, da pravočasno izgotovi za deželni zbor namenjene predloge in jih kolikor mogoče vsaj 14 dni pred pričetkom deželnega zbora gospodom poslancem pošlje na dom.

Dalje se deželnemu odboru naroča, da stenografični posel v deželnem zboru uravna v smislu § 15 opravilnega reda, po katerem se imajo od gospodov govornikov pregledati v 24 urah po vsaki seji, potem pa nemudoma natisniti.

V. Deželni odbor se pooblašča, s c. kr. vlado dosejdanjo, provizorično pogodbo glede agrarskih operacij za tekoče leto podaljšati.

VI. Da se doseže in ohrani ravnovesje v deželnem budžetu, deželno prebivalstvo pa obvaruje prevelikih davčnih bremen, izreka deželni zbor, da je podpore in posojila za podjetja in naprave, katerih važnost v narodnogospodarskem, zdravstvenem in prosvetnem oziru se priznava, urediti tako, da se bodo dovoljevale le do nekega gotovega zneska, kateri prekoračiti bo mogoče le s posebnim sklepom deželnega zbora.

Nedotikajoč se podjetij in naprav, katerih izvršitev je že zagotovljena s kakim dosedanjim sklepom deželnega zbora, za katere je torej višji kredit eo ipso že dovoljen, določajo se za dobo sedanjega zasedanja kot najvišji dopustni krediti: pri poglavju IV. nasl. 3—5, 10.000 gld., pri poglavju IV. nasl. 6., 20.000 gld., pri poglavju IV. nasl. 11, 20.000 gld., pri poglavju VIII.

nasl. 8 točka a) in b) 10.000 gld., pri poglavju VIII. nasl. 9, točka h) 15.000 gld. in pri poglavju IX. nasl. 2, 20.000 gld.; deželnemu odboru pa se naroča, naj vsakoletne proračune upoštevajoč vedno važnost in nujnost podjetij in naprav, ki se imajo podpirati, sestavlja strogo v okviru teh kreditov.

VII. Glede na veliko gospodarsko važnost pogozdenja Krasa, čegar lega v bližini najvažnejšega državnega trgovskega pristanišča je zlasti za lesno trgovino jako ugodna; dalje glede na to, da prebivalstvo Krasa od leta do leta bolj spoznava koristi, ki izvirajo iz pogozdovanja in si zato samo želi hitrejšega in intenzivnejšega delovanja v tem oziru; končno glede na to, da bo pogozdenje Krasa prav izdatno povzdignilo davčno zmožnost prebivalstva: pozivlja se visoka vlada zvišati kar najizdatneje vsakoletni prispevek za pogozdovanje Krasa.

VIII. Za leto 1896. proračunjeni nedostatek gledališkega zaklada v znesku 2.912 gld. pokrije naj se, v kolikor bi v to ne zadostovali blagajnični prihranki iz deželnega zaklada.

Končno nasvetuje finančni odsek, da so s posameznimi točkami proračuna vred rešene dotične finančnemu odseku izročene prošnje.

(Vse resolucije obveljajo brez debate. — *Sämmtliche Resolutionen werden ohne Debatte angenommen.*)

Razun tega imamo še glasovati o mnogih drugih, med današnjo sejo sproženih resolucijah, o katerih mi ni treba dalje govoriti. Samo glede obilnih resolucij gospoda poslanca Hribarja bi omenjal, da bi bilo venderle prav, ako bi jih bil sprožil že v finančnem odseku. Gospod poslanec Hribar je član finančnega odseka, in zaradi tega bi bil želel, da bi se bile te resolucije v interesu stvari same sprožile v finančnem odseku. Sicer pa nimam razloga, da bi resolucijam gospoda poslanca Hribarja oporekal, in mislim, da so take, da jih visoka zbornica lahko sprejme razun nekaterih, katere je pa gospod poslanec Hribar že sam umaknil.

Najprvo imam prečitati resolucijo gospoda poslanca Hribarja, proti kateri nimam nobenega ugovora, ker ničesar ne prejudicira. Glasi se:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj:

1.) stopi v dogovor z deželnimi odbori v Pragi, v Brnu, v Opavi, na Dunaji, v Lincu, v Lvovu in v Poreču v ta namen, da poizvé, kakošen vpliv je v dotičnih deželah imela ustanovitev in kakošen dosedanje poslovanje deželnih hipotečnih zavodov na kreditne razmere in zlasti na realni kredit; in imajo li te dežele od svojih hipotečnih zavodov pričakovati tudi kako direktno korist;

2.) da se obrne do deželnega odbora kraljestva češkega s prošnjo, naj mu poroča, kako se je razvilo poslovanje češke deželne banke, zlasti kar se tiče melioracijskih in občinskih posojil;

3.) da se z jednako prošnjo obrne do deželnega odbora v Lvovu gledé poslovanja deželne banke za kraljevino Galicijo in Lodomerijo ter veliko vojvodino Krakovsko;

4.) da se obrne do ravnateljstva hipotečne banke češkega kraljestva v Pragi, deželne hipotečne banke Nižjeavstrijske v Lincu, «towarzystwa kredytowego

ziemskiego v Lvovu», «Istituto del credito fondiario del Margraviato d' Istria» v Poreču in «Oesterr.-schles. Boden-Credit-Anstalt v Opavi» s prošnjo, da mu sporoče, kakšen vpliv je njihovo dosedanje poslovanje imelo zlasti gledé na zboljševanje in potentakem tudi na ceno kmetskih posestev, ter da mu pripošljejo tabelarične izkaze o svojem poslovanji;

5.) da na podlagi teh poizvedeb poda deželnemu zboru v bodočem zasedanji končne svoje obrazložene nasvete.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, preidemo na glasovanje in prosim gospode poslance, ki pritrjujejo tem predlogom, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti.

Poročevalec Klun:

Dalje imamo resolucijo gospoda poslanca Kersnika, ki se glasi:

«Slavni deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča pospešiti izdaje zdravstvenega zakona in službenega navodila za okrožne zdravnike na Kranjskem z vsemi dosedaj izdanimi poznejšimi zakoni in naredbami, ter se mu v ta namen dovoli porabiti primeren znesek iz za tiskovine in nepavšalirane pisarniške potrebe proračunjene svote.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim za glasovanje. Gospodje, ki se strinjajo s to resolucijo, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Poročevalec Klun:

Potem pride resolucija gospoda poslanca Hribarja, ki se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Visoka vlada se pozivlja, da pri izvedbi davčne reforme deželam za pokritje potrebščin odkaže realne davke.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki glasujejo za ta predlog, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Poročevalec Klun:

Dalje imamo resolucijo gospoda poslanca Hribarja, ki se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželni odbor se resno pozivlja, da vender že reši v XII. seji deželnega zbora dne 10. maja 1893 odkazano mu prošnjo županstev občin Studenec, Iška loka, Iška vas, Vrbljene, Tomišlje, Pijava gorica in Zelimlje za izločitev iz šmarijskega zdravstvenega okrožja v političnem okraji ljubljanske okolice.»

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.), preidemo na glasovanje. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Klun:

Nadaljna resolucija gospoda poslanca Hribarja se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča:

1.) obrniti se do c. kr. zaloge šolskih knjig na Dunaji z nujno prošnjo, naj izda: a) slovensko berilo za štirirazredne ljudske šole po mestih s posebnim ozirom tudi na dekliške šole, b) slovensko slovnico in slovensko berilo za več ko štirirazredne ljudske šole, c) prvo, drugo in tretjo računico;

2.) izposlovati na pristojnem mestu, da se potrdi Fr. Orožnovega «zemljepisja II. del» in Ant. Nedvedova knjiga «Početni nauk o petji»;

3.) izdati v svojej založbi ali pa s primernimi prispevki podpirati privatno založbo sledečih slovenskih učnih knjig za ljudske in meščanske šole: a) geometrijo, b) prirodopisje za sedmi in osmi razred, c) zemljepisja III. del, d) prirodoslovje za sedmi in osmi razred, e) atlant za ljudske šole, f) stilistiko in poetiko, g) računsko knjigo za obrtno-nadaljevalne šole.

V ta namen stopi naj v dogovor s pisatelji, ki imajo za jeden ali drugi teh predmetov že prirejene rokopise, ali pa so pripravljene spisati jih.»

Deželni glavar:

K tretji točki te resolucije je stavil gospod poslanec dr. Schaffer sledeči nasvet:

«Der Landesauschuß wird beauftragt zu erheben, welche von den angeführten Büchern und sonstigen Lehrbehelfen schon derzeit als nothwendig erscheinen und bezüglich der Herstellung dieser die geeigneten Schritte einzuleiten.»

Nato je gospod poslanec Hribar umaknil tretjo točko svojega predloga in torej se bo glasovalo samo o prvi in drugi točki predloga gospoda poslanca Hribarja in potem o predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja.

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o prvi in drugi točki predloga gospoda poslanca Hribarja. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tema dvema točkama, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim sedaj še glasovati o predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja k točki tretji, naveta gospoda poslanca Hribarja.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog gospoda poslanca dr. Schafferja je sprejet.

Poročevalec Klun:

Potem je stavil gospod poslanec Hribar resolucijo, ki se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča obrniti se do upravnega odbora dolenjskih železnic s prošnjo za ustanovitev postaje za osobni in tovorni promet poleg mestne klavnice na Poljanah.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, glasujemo in prosim gospode poslance, ki odobrujejo ta predlog, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Poročevalec Klun:

Končno prosim prečastitega gospoda deželnega glavarja, da dá na glasovanje še sledeče tri resolucije gospoda poslanca Hribarja:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča:

1.) obrniti se do generalnega ravnateljstva c. kr. priv. južne železnice na Dunaji z nujno prošnjo, naj za osobni promet na svojej ljubljanskej postaji sezida novo, vedno množičnemu se prometu odgovarjajoče in deželnega stolnega mesta vredno poslopje ali pa naj sedanje postajno poslopje tako temeljito prezida, da bo v vsakem oziru zadostovalo;

2.) obrniti se do istega ravnateljstva s pozivom, naj se z mestno občino ljubljansko kar najhitreje dogovori, kako bi bilo odpraviti velike prometne ovire, katere prouzroča okolnost, da preseka južnoželeznična proga Dunajsko cesto v njenem nivelu;

3.) naznaniti obe ti zadevi visokemu c. kr. železničnemu ministerstvu s prošnjo, naj bi v javnem interesu blagovolilo južnej železnici ukazati, da upošteva upravičene želje deželnega zbora.»

Predlagam, da se tudi te tri resolucije sprejmejo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrde vsem tem trem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti.

S tem so resolucije rešene.

Poročevalec Klun:

Sedaj predlagam še, da se proračun z vsemi predlogi sprejme v celoti.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga, da visoka zbornica sprejme proračun in predloge v tretjem branji.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in s tem je rešen proračun deželnega zaklada.

Poročevalec Klun:

Prosim prečastitega gospoda deželnega glavarja razglasiti, da so s tem ob enem rešene vse prošnje, ki so bile izročene deželnemu zboru in so v zvezi z deželnim proračunom.

Deželni glavar:

Izjavljam, da so s sprejetjem proračuna ob enem tudi vse prošnje rešene, ki so v zvezi z deželnim proračunom.

Na vrsto pride sedaj:

4. Ustno poročilo finančnega odseka o izvršitvi sklepov, katere je storil visoki deželni zbor v seji dne 29. julija 1895. l. vsled potresne katastrofe (k prilogi 48).
4. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Durchführung der vom hohen Landtage in der Sitzung vom 29. Juli 1895 in Folge der Erdbebenkatastrophe gefassten Beschlüsse (zur Beilage 48).

Poročevalec dr. Papež:

Visoki zbor! V imenu finančnega odseka imam čast poročati o prilogi 48., to je o poročilu deželnega odbora o izvršitvi sklepov, katere je storil deželni zbor vsled potresne katastrofe.

Kakor je gospodom znano iz stenografičnih poročil o dotičnih sklepih z dne 29. julija l. 1895., ki so tudi v predležči prilogi 48. zopet navedeni, sklenil je visoki deželni zbor:

«1.) Ukrepi in naredbe, katere je storil deželni odbor po predloženem poročilu kakor: zavarovanja in

poprave deželnih poslopij, preložitev kuhinje v prisilni delavnici in priprava stanovanj za tamošnjega stražnega nadzornika in za učitelja, podelitev doklad deželnim uradnikom, slugam in paznikom ter tudi ljudskim učiteljem po okrajih, katere je prizadel potres, slednjič dovolitev prispevka 10.000 gld. za napravo barak v Ljubljani se posledobno odobrujejo.»

To bi bilo sicer samo vzeti v vednost, ali v zvršitvi tega naročila je deželni odbor vendar storil važne ukrepe, ki so tudi navedeni v predležeči prilogi in iz katerih posnamem le najpoglavitejše točke.

Tako se je deželna hiša morala popraviti v enem traktu na Turjaškem trgu. Za to popravo je bilo proračunjenih 28.000 gld., moral je pa deželni odbor tudi skleniti, da se podere tisti trakt, katerega se s prva ni mislilo podreti, to je trakt v gospodskih ulicah, kajti pokazale so se take razpoke in disformacije, da ni bilo mogoče drugega storiti, nego ta trakt podreti. Troški za to podiranje so znašali 10.000 gld. in deželni odbor, oziroma deželni stavbni urad, je stržil za material 4000 gld., ne glede na to, da je tudi od tega materiala, kar je bilo uporabljivega, v vrednosti 5000 gld. uporabil pri popraviljanji sprednjega trakta. Vsi troški za podiranje in popravo skupaj znašali so torej 41.000 gld.

Pri muzeji se je tudi proračunjeni znesek prekoračil, kajti proračunjenih je bilo okroglo 7000 gld., troški so pa znašali 14.250 gld. Pri gledališči so znašali 13.000 gld., tako da je pri obeh poslopijih preoračena bila 11.250 gld.

Pri prisilni delavnici so natančni računi že znani in so troški znašali 7287 gld. 25 $\frac{1}{2}$ kr. Pri prisilni delavnici je bilo pa tudi treba ukreniti druge poprave, katerih ni prouzročil potres, marveč to so one poprave, katere je deželni zbor že dne 29. julija l. 1895. dovolil. Te so znašale 11.950 gld. Opomnim le, da se je tam napravil telefon in električna osvetljava.

Poprava domobranske vojašnice je stala 1286 gld. 47 kr.; popraviljanja pri umobolskem zavodu na Študentci pa je prouzročilo 6742 gld. 69 kr. stroškov. Napravili sta se tam tudi dve baraki in sicer za hišnega zdravnika in za usmiljene sestre, ki sta stali 4000 gld. — Poprava bolnišnične podružnice na Poljanah je stala 894 gld.

Deželni dvorec, potem stara bolnica, takozvana Pogačnikova hiša in redutna poslopja, to so bile sicer več ali manj ruine, vendar je bilo treba začasno zavarovati zidovje s podporami, in dotični zneski, ki so dokaj neznatni, so navedeni na strani četrti.

Tudi nova bolnišnica je nekoliko trpela po potresu in dotični troški so znašali 2416 gld.

Kar se tiče redute, bom si kasneje usojal poročati in staviti dotični predlog.

Potem je točka 2. sklepa z dne 29. julija l. 1895., s katero se je deželnim uradnikom, slugam in paznikom prisilne delavnice in ljudskim učiteljem do konca meseca julija podeljena potresna doklada podaljšala do konca meseca decembra. Dotični izdatki so navedeni na strani šesti predležeče priloge in sicer je potresna doklada za deželne uradnike, sluge in paznike znašala 9411 gld., potresna doklada za ljudske učitelje pa 8173 gld.

Točka 3. omenjenega deželnozborskega sklepa se je zvršila v tem zmislu, da se je kot odškodnina za stanovanje deželnemu glavarju določil na strani šesti navedeni znesek, namreč 1000 gld.

Glede točke 4., ki je važna in ki se je glasila:

«4.) Deželni odbor se pooblašča, da sme v pokritje stroškov za ukrepe in naredbe, navedene pod št. 1., ter v pokritje nastalih odpadkov pri vsakovrstnih deželnih dohodkih, kakor tudi v pokritje vsled potresa nastalih izvenrednih potrebščin najeti posojilo, katero bi znašalo največ 200.000 gld. in od katerega bi bilo plačevati največ po 4 $\frac{1}{2}$ %, eventualno 200.000 gld. rente v notah prodati, ako bi izkupila iz te prodaje bi bilo bolje kakor nasvetovani nezaloženi dolg.»

To se je zgodilo, in sicer je deželni odbor bil tega mnenja, da je boljše najeti posojilo, kakor pa prodati dotične papirje ali obligacije.

Končno je za deželni odbor nastalo vprašanje, kako izvesti točko 5. predležeče priloge, to je namreč izvrševanje sklepa, ki se glasi:

«5.) Deželnemu odboru se naroča, temeljito pretehtati vprašanje, kje je v bodoče nastaniti deželne urade, ki so dosedaj poslovali v deželnem dvorec, kakor tudi vprašanje, kje naj se napravi deželna zbornica in stanovanje deželnega glavarja. V to svrhu mu je izdelati vse potrebne načrte in proračune z dostavkom, da se mu je pri tem posebno ozirati tudi na to, bi se li v označeni namen ne dala prezidati deželna hiša v zvezi s takoimenovano Pogačnikovo hišo, in z daljšim dostavkom, da ima glede načrtov in proračunov zaslišati tudi mnenje zasebnih zvedencev.

Glede slučajne prodaje deželnih poslopij, oziroma glede slučajnih novih stavb naj deželni odbor svoje konkretne predloge v definitivno rešitev predloži prihodnjemu deželnemu zboru.»

Dobil je deželni odbor že nalog, da dá izdelati načrt in da mora tudi pretehtati, ali kaže, da bi se prizidalo deželni hiši poslopje s Pogačnikovo hišo vred. Deželni odbor je dal izdelati dotični načrt in naročil je deželnemu inženirju Hraskemu, da izdela ta načrt za deželno hišo; in program za ta načrt se glasi tako, da naj se ozira na potrebo, da bo v deželni hiši prostora za vse deželne uradnike, za deželno zbornico, pa tudi za stanovanje deželnega glavarja. Deželni inženir Hrasky je izdelal ta načrt, ali akoravno je vzel tudi Pogačnikovo hišo zraven, tako da se razteza na obe parceli deželne hiše, dale so se sicer načrtati vse za deželne urade potrebne sobe in prostori in tudi prostori za deželni zbor, ali za deželnega glavarja potrebnih lokalitet ni bilo mogoče spraviti v načrt.

Potem je dal deželni odbor gospodu Jeblingerju, znanemu arhitektu iz Linca, nalogo, da izdela načrt za deželni dvorec na tistem mestu, kjer je stari dvorec. Jeblinger je izdelal dotični načrt jako natančno in lepo in je proračunil stroške na 375.000 gld. Poprej omenjeni Hraskyjev načrt ima pa proračun samo za 200.000 gld.

Omenjam le, da je bilo v finančnem odseku uvaževano, da se ta dva proračuna v enakih cenah ne ujemata, kajti gospod Hrasky je 1 m² zazidane površine proračunil samo na 130 gld., Jeblinger pa na 200 gld. in ta svota se je tudi finančnemu odseku primernejša

zdelo. Ako bi bil gospod Hrasky tudi za podlago vzel svoto 200 gld. za 1 m², potem bi se njegov proračun povišal že za 50.000 gld., torej na 250.000 gld. Potem je gospod Hrasky cenil oni kos Recherjeve hiše, ki moli v deželno hišo, ako bi se ga hotelo kupiti in podreti, da se nekako arondira dvorišče deželne hiše, na 10.000 gld. Pogajanj v tem oziru še ni bilo nobenih, mislim pa, da je ta svota prenizka in da bi bilo primernejše, tukaj vzeti 20.000 gld.

Stanovanje deželnega glavarja se je v finančnem odseku sicer cenilo na 25.000 gld. kapitala, z ozirom približno na 1000 gld. najemnine. Ako pa uvažujemo, da mora to stanovanje vendar biti dostojno, dostojno z ozirom na to, da mora v deželnem dvorcu pripravljeno biti stanovanje za presvetlega našega cesarja — pravica za to stanovanje Njegovega Veličanstva je namreč intabulirana, če bi pa tudi ne bila intabulirana, je to pisano v srca naša, da mu pripravimo, če imamo srečo, da pride k nam v Ljubljano, primerno stanovanje — ako vse to premislimo, potem moramo računati na kapital najmanj 50.000 gld. za tako stanovanje.

Ako se tako naprej šteje, približamo se svoti, katero je Jeblinger vestno in natanko izračunal in katera znaša, kakor sem prej rekel, 375.000 gld.

Finančni odsek je pač vpogledal te načrte in proračune in izrekel svoje mnenje, katero sem prej omenil, vendar pa je obžalovati, da ni bilo mogoče prej posvetovati se o tej stvari in sicer to zato ni bilo mogoče, ker je dotični operat in poročilo k prilogi 48. prekasno došel. Z ozirom na to, da torej finančnemu odseku ni bilo mogoče temeljito presojati, ali naj bi se izrekel za ta ali oni načrt, z ozirom pa še bolj na to, da finančni odsek ni imel nobene gotovosti, ali se bo sploh dovolilo to, za kar je deželni odbor napravil prošnjo do visoke vlade, namreč za 200.000 gld. subvencije in 400.000 gld. brezobrestnega posojila, z ozirom na vse to je bil finančni odsek mnenja, da se za sedaj ne more meritorno za zgradbo odločiti, posebno pa ne za to, ali se ima pritrjevati enemu ali drugemu načrtu in proračunu. Dotični predlog, katerega je finančni odsek sklenil v tej zadevi, bom pozneje stavil.

Glede redute imam poročati, da se je deželni odbor obrnil do mestnega magistrata in do farnega urada pri Št. Jakobu, ali reflektujeta na to posestvo, in ali reflektujeta na celo zemljišče ali pa samo na del. Pod besedo «reduta» jaz ne menim samo redutnega poslopja, marveč tudi obe hiši, ki sta mu prizidani v Florijanskih ulicah. Mestni magistrat je prijavil deželnemu odboru, da je bil župan pooblaščen, stopiti v tej zadevi v dogovor z deželnim odborom. Dosedaj stvar še ni prišla naprej, vsaj kolikor je deželnemu odboru znano. Vendar pa mora finančni odsek priznati, da naj bi se deželni odbor pooblastil, prodati reduto in dotični poslopji v Florijanskih ulicah hišna številka 4 in 5.

Kar se tiče onih predlogov, katere sem prej omenil, da jih bom stavil, je finančni odsek sklenil, da predlagam, visoki deželni zbor naj sklene:

«1.) Predstoječe poročilo deželnega odbora se jemlje na znanje ter se v njem navedeni ukrepi in z istimi spojeni stroški odobré.

2.) Sedanji deželni dvorec naj se podre in deželni odbor se pooblašča, da odredi takojšnje podiranje. V ta namen potrebni kredit se mu dovoljuje.

3.) Na prostoru, na katerem stoji sedanji dvorec, sezidati se ima novo poslopje po načrtu, kateri odobriti si pridržuje deželni zbor v letošnjem izrednem zasedanju.

4.) Istotako ima se dozidati podrti del deželne hiše v Gospodskih in Salenderskih ulicah in zidati Pogačnikova hiša v Salenderskih ulicah po načrtu, ki se kasneje odobri.

5.) Z ozirom na to, da bo sezidava teh poslopjij prouzročila najmanje 700.000 gld. troška in da je dežela vsled potresa imela že 131.803 gld. 99¹/₂ kr. izrednih izdatkov, naprosi se visoka vlada, da nakloni deželi kranjskeje 200.000 gld. nepovratne podpore in 400.000 gld. brezobrestne ponapredščine.

6.) Deželni odbor se pooblašča, da sme prodati redutno poslopje in obe sosednji hiši v Florijanskih ulicah št. 4 in 6 za primerno ceno.»

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! Jako nevhvaležna uloga je, v tako pozni uri, ko nikdo več rad ne posluša, mučiti visoko zbornico z govorom. Bili so tudi tovariši, ki so me naravnost prosili, da bi ne govoril. Vendar pa ne smatram dolžnosti deželnih poslancev tako, da bi imel molčati, ako je vse utrujeno in je ura kasna, temveč tako, da se mora poslanec oglasiti vselej k besedi, kadar pride prilika, da more varovati koristi svojih volilcev. To ravno je povod, da se pri tej priliki oglasim k besedi kot poslanec mesta Ljubljanskega, ki je vsled potresa trpelo več kakor vsi drugi okraji in kraji v naši deželi skupaj.

Gospoda moja, dne 6. julija l. 1895. zadobil je veljavo zakon, s katerim je bila dovoljena za deželo Kranjsko in za one kraje na Štajerskem, ki so vsled potresa trpeli, državna podpora 4.000.000 gld.; deloma nepovratnega, deloma pa brezobrestnega posojila. Za mesto Ljubljano je bilo določenih samo 1.700.000 gld. nepovratne podpore in brezobrestnega posojila, ki se daje hišnim posestnikom Ljubljanskim proti temu, da se posojilo zemljeknjižno zavaruje na njihovih posestvih. Razumel sem stvar tako — in mislim, da jo je tudi zakonodajalec tako razumel, — da se te nepovratne podpore in brezobrestna posojila dovoljujejo pred vsem zato, da se ohranijo cene zemljišč, na katerih stoje poslopja, ki so trpela vsled potresa, in da se zlasti tudi ohrani vrednost hipotek s tem, da se omogoči hišnim posestnikom, da zamorejo zopet sezidati ali popraviti po potresu porušena poslopja. V tem slučaju torej bi bilo opravičeno in mislim, da bi imela oblastva tako postopati, da bi, če je kak hišni posestnik iz razlogov, ki jih ni sam zakrivil, primoran, prodati hišo, na katero se mu je bila dovolila državna podpora — bodisi nepovratno bodisi brezobrestno posojilo, — smel to nepovratno

podporo, respective to brezobrestno posojilo cedirati nasledniku, ki je od njega hišo kupil. Vender se to v Ljubljani ne dopušča; temveč je deželno predsedništvo izreklo načelo, da se taka brezobrestna posojila dovoljujejo samo ad personam lastniku po potresu prizadetega poslopja; če pa dotična oseba svojo hišo naprej proda, da naslednik njen v posestvu nima nikake pravice do državnega brezobrestnega posojila. To tolmačenje se mi zdi krivično in naravnost kvarno za interes mestnega prebivalstva Ljubljanskega. Da bodete stvar dobro razumeli, popisati Vam hočem zgodbo takega siromaka, kateremu je potres porušil hišo, ki je čez in čez zadolžen in kateremu je bilo v jedino tolažbo dovoljeno državno brezobrestno posojilo; ki pa, ker ne stanuje v Ljubljani, ni imel interesa hiše na novo sezidati, temveč jo je prodal. Čujte torej, častiti gospodje tovariši, kako mi ta siromak — hišni posestnik — popisuje svoj žalostni položaj. Prečastiti gospod deželni glavar naj mi dovoli, da prečitam njegovo pismo.

Deželni glavar:

Prosim gospoda poslanca, da ga ne prečita, ker to, kar govori, sploh ne spada k stvari. Mi imamo sedaj obravnavati o rekonstrukciji deželnih poslopij, s tem predmetom pa stvari, katere razpravlja gospod govornik, niso v nikaki zvezi. O tem bi bil on lahko govoril pri proračunu deželnega zaklada, sedaj pa imamo pred saboj točko o deželnih poslopijih, pri kateri naj se govori samo o predlogih finančnega odseka.

Poslanec Hribar:

Po mojem mnenju je častiti gospod deželni glavar popolnoma napačnega mnenja, če pravi, da to, kar govorim, ne spada k stvari. O Ljubljani ne bo prišla nobena potresna predloga več, in torej mislim, da je ravno pri tej točki prava prilika, da se govori o potresnih stvareh. Častiti gospod deželni glavar je rekel, naj bi bil o teh stvareh govoril v razpravi o proračunu deželnega zaklada, češ, da je tam prilika govoriti de omnibus rebus et quibusdam aliis. Ker se pa v proračunu deželnega zaklada nikjer ne nahaja nobena potresna točka, tedaj je opravičeno, da danes omenjam nekaterih potresnih zadev, ko gre za rekonstrukcijo deželnih poslopij. Sicer pa, če gospod deželni glavar misli, da spada to, o čemer govorim, k predlogi o oprostitvi deželne naklade, o kateri se bomo kasneje razgovarjali, se pokoravam njegovemu mnenju in si bom izprosil takrat besedo, da nadaljujem svoj govor. Rečem pa, da gospod deželni glavar nima pravice, mi sedaj jemati besedo, ker to, kar sem govoril, prav zares spada k stvari.

Deželni glavar:

Ne «mislim», ampak konstatujem, da to, kar je gospod poslanec Hribar govoril, ne spada k stvari.

Poslanec Hribar:

To napačno konstatujete. Na dnevnem redu je potresna točka in jaz moram samo obžalovati, da gospod

deželni glavar na tak način interpretuje pravilni red. Sicer se pa sedaj odrekam besedi in se bom oglasil pri kasnejši točki.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati, in da se glasovanje kolikor mogoče skrajša, bi prosil, da se glasuje skupno v vseh predlogih 1. — 6. upravnega odseka.

(Priljubljuje se. — Zustimmung.)

Ker je visoka zbornica s tem zadovoljna, prosim gospode, ki pritrjujejo predlogom 1. — 6. finančnega odseka, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti.

S tem je rešena ta točka. Na vrsto pride:

5. Ustno poročilo finančnega odseka o samostalnem predlogu g. poslanca Hribarja glede oprostitve po potresu poškodovanih poslopij od deželnih priklad (k prilogi 19.) in o prošnji mestnega magistrata Ljubljanskega za sprejem tega predloga.

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Hribar, betreffend die Befreiung der durch das Erdbeben beschädigten Gebäude von den Landesumlagen (zur Beilage 19.) und über die diesbezügliche Petition des Stadtmagistrates Laibach.

Poročevalec dr. Majaron:

Visoka zbornica! Gospod poslanec Hribar in tovariši so stavili sledeči samostalni predlog:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnih naklad oprosté se vsa ona poslopja in na isto dobo, katera in kakor so oproščena v smislu zakona z dne 23. junija 1895 od hišnorajemniškega in hišnorazrednega davka.»

Ta predlog je gospod poslanec Hribar v seji dne 9. januarja t. l. obširno in prepričevalno utemeljeval in visoka zbornica ga je odkazala finančnemu odseku v pretres in poročanje.

Došla je dalje peticija magistrata deželnega stolnega mesta Ljubljane, v kateri se prosi, da bi se predlogu gospoda poslanca Hribarja in tovarišev ugodilo vsaj v toliko, v kolikor zadeva mestno občino ljubljansko. Tudi ta peticija se je izročila finančnemu odseku, v čegar imenu imam sedaj čast poročati o predlogu gospoda poslanca Hribarja in tovarišev in o peticiji mestnega magistrata Ljubljanskega.

Finančni odsek se je postavil na stališče dobrohotnosti nasproti samostalnemu predlogu in peticiji. Sploh je pripoznaval, da je tudi naša dežela zavezana in da je deželni zbor opravičen, vstopiti v pomožno

akcijo, ki se je pričela in se še nadaljuje v pomoč tistim posestnikom, katerim je zadnji velikonočni potres napravil toliko škode. Smatral je finančni odsek to kot moralno dolžnost dežele. Kakor je dosedaj pomagal deželni zbor z izdatnimi zneski pogorelcem, po toči in drugih uimih prizadetim deželanom, tako smatraj tudi sedaj za svojo dolžnost, da tudi izdatno pomore tistim, ki so vsled potresne katastrofe poškodovani na poslopijih, to pa tembolj, ker je ta škoda nepregledna, jako velika in pa zato, ker se proti škodi, ki je lani zadela našo deželo, ne da tako zavarovati, kakor proti požaru in drugim uimam.

Kaj pa tendira samostalni predlog gospoda poslanca Hribarja in tovarišev? On tendira, da bi se vse tiste davčne olajšave, ki so se z državnim zakonom z dne 23. junija 1895. podelile glede hišnonajemninskega in hišnorazrednega davka, razširile in sicer za celo dobo, ki je v državnem zakonu določena, tudi na deželno naklado pri hišnonajemnem in hišnorazrednem davku. Torej vse popolne in delne prezidave po potresu porušeni poslopij, bodisi v mestu Ljubljanskem, bodisi po deželi, naj bodo po analogiji državnega zakona oproščene od deželne naklade na hišnonajemni in hišnorazredni davek za prihodnjih 25 let! To je prva točka. Druga pa je ta, da naj bodo vse prezidave in nove stavbe v mestni občini Ljubljanski, ki se zvrše tekom prihodnjih 5 let, proste od deželne naklade za 18 let, kakor jih oprošča državni zakon od hišnonajemninskega in hišnorazrednega davka. In tretjič, da naj bodo vsi tisti posestniki poslopij, ki so morali bistvene spremembe in poprave izvršiti na svojih poškodovanih poslopijih, oproščeni v tisti meri od deželne naklade, kakor se jim dovoljuje odpis, oziroma popust hišnonajemninskega in hišnorazrednega davka v zmislu državnega zakona in to pa ne samo za Ljubljano, ampak tudi za vse tiste kraje v deželi, kjer so se sploh morale izvršiti take bistvene poprave, prouzročene po velikonočnem potresu.

Finančnemu odseku se je zdelo, da predlog, ki namerava oprostitev od deželne naklade v tako obilnem obsegu, kakor jo ima v mislih državni zakon, venderle nekoliko predaleč sega. Zategadelj je menil, da je pač ugoditi predlogu gospoda poslanca Hribarja, da pa je za sedaj dovoliti samo 5 letno oproščenje od deželne naklade po analogiji oproščenja v §§ 1. in 2. navedenega državnega zakona, v ostalem pa ves popust in oproščenje naklad v vseh slučajih davčnega popusta, oziroma oproščenja, dovoljenega po § 3. omenjenega državnega zakona.

Usojam si torej v imenu finančnega odseka priporočati in predlagati:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Načrt zakona o oprostitvi poslopij na Kranjskem, katerim so temeljem zakona z dne 23. junija 1895, drž. zak. št. 88, podeljene davčne ugodnosti, od deželnih doklad k hišnonajemninskemu in hišnorazrednemu davku pod ./. se potrdi.

Dem Gesetzentwurfe betreffend die Befreiung der im Grunde des Gesetzes vom 23. Juni 1895, R.-G.-B. Nr. 88, eine Steuerbegünstigung genießenden Gebäude in Krain

von den Landeszuflügen zur Hauszins- und Hausclaffensteuer in ./. wird die Zustimmung ertheilt.

2.) Deželnemu odboru se naroča, temu zakonu pridobiti Najvišjo sankcijo.

Der Landesauschuß wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzes zu erwirken.

3.) S tem je tudi rešena peticija magistrata deželnega stolnega mesta Ljubljane pr. 18. januarja 1896, dežb. št. CVI.

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Nadaljujem torej, visoka zbornica, govor, kateri sem prej moral prekiniti vsled odločbe gospoda deželnega glavarja, proti kateri bi bil sicer mogel apelovati do visoke zbornice, česar pa nisem hotel storiti, ker je gospod deželni glavar sam dejal, da bom pri poznejši točki lahko prišel do besede.

Gospod deželni glavar naj mi sedaj dovoli, da prečitam prej omenjeno pismo, ki se takole — omissis omittendis — glasi:

«Bil sem par let posestnik hiše v Ljubljani. Potres mi je hišo tako močno poškodoval, da so vse stranke iz nje zbežale. Na hiši sem bil v toliki meri zadolžen, da se kar sramujem povedati. Delo popravkov sem že meseca maja oddal podjetniku g. Faleskini-ju, kateri se ga je takoj lotil in vse popravke zvršil že do avgusta brez male izjeme. — Ves obupan prosim za 500 gld. nevračljive podpore in za 1000 gld. brezobrestnega posojila. V svojo tolažbo dobil sem priznanih 300 gld., nevračljive podpore in 1000 gld. brezobrestnega posojila. — Sit tolikih sitnosti in odgovornosti, ter boječ se še kake daljne katastrofe, prodam hišo sredi meseca avgusta. S kupcem skleneva pogodbo, da prevzame vso podporo brezobrestno in nevračljivo, da pa zato plača tudi vse stroške podjetniku in drugim, ki so mogli nastati vsled potresa. — In res: nevračljivo podporo je kupec po mojih rokah prejel; ne tako pa 1000 gld. brezobrestnega posojila. Prosil je sam in visoka vlada mu je to posojilo odrekla sklicuje se na to, da je v kupni pogodbi se obvezal vse troške sam poravnati (menda mislé si: kdor hišo kupuje, naj le plača). Potem sem prosil jaz sam za onih 1000 gld.; a tudi meni jih je vlada odklonila, rekoč: da hiša ni več moja in se to ne more zgoditi. — Kupec je enako hudo zadolžen, kakor sem bil jaz, ker ima po kupni pogodbi 6200 gld. vknjiženega dolga in poleg tega mora podjetniku šteti za popravila še čez 1000 gld. in to na hiši, katere kupna cena je 7700 gld. — tako, da ubogi revež sedaj ne more ne naprej in ne nazaj.

Mislil, gospoda moja, da to pismo dovolj karakterizuje žalostno stanje takih, ki so kot hišni posestniki večji reveži, kakor če bi ne imeli hiše, ki je čez in čez zadolžena, in kateri so imeli jedino oporo v tem, da so mislili, da jim bo država pomagala. Toda dasiravno jim je na jedni strani podala pomočno roko, odvzela jim je na drugi strani zopet ono, s čemer bi si bili

mogli pomagati. Siromak, od katerega sem prejel pismo, katero sem si dovolil prečitati, sam ne stanuje v Ljubljani in zaradi tega mu ni kazalo, da bi bil tukaj hišo popravljaj, temveč njemu se je boljše zdelo, da jo proda. Deželna vlada pa tolmači zakon z dne 6. julija l. 1895 tako, da se brezobrestna posojila dovoljujejo hišnim gospodarjem ad personam, da se tako brezobrestno posojilo torej ne da prenesti na kupca. To, gospoda moja, zdi se mi — preblagorodni gospod deželni predsednik naj mi ne zameri te besede — naravnost krivično, kajti ako je prejšnji lastnik dobil brezobrestno posojilo, in je to brezobrestno posojilo intabulirano na dotičnem poslopji, potem je prav gotovo opravičeno, če hišo proda in nobenega dobička ne išče, da bi se moralo brezobrestno posojilo prenesti na kupca. In taki slučajji, da bo kak uboženi posestnik hišo prodal, se bodo primerili večkrat. Tisti, ki je v stanu sam zidati, sicer hiše ne bo prodajal, temveč jo bo z ozirom na 25 letni oziroma 18 letni davčni popust sam zidal; pač pa se bo zgodil marsikak slučaj, da bo tak siromak, ki si sam ne more pomagati, hišo prodal. Abstrahujem od tega, ako bi se n. pr. pojavila kaka špekulacija od zunaj in bi kak konzorcij s tujim kapitalom hotel po Ljubljani hiše kupovati in špekulirati; v tem slučajji bi deželno predsedstvo čisto prav ravnalo, če bi se držalo načela, da se državno brezobrestno posojilo ne sme prenesti na kupca. Toda v večini slučajev se tega ni bati in zato bi prosil preblagorodnega gospoda deželnega predsednika, kateri je v dnevih stisk in težav, ki so prišli čez Ljubljano in deželo našo v lanskem letu, pokazal toliko dobrega srca in naklonjenosti do prebivalstva, ki je trpelo vsled potresa, da bi v takih slučajjih postopal mileje in samo slučajje, katere sem označil kot špekulacijo, zmatral za take, kjer se državno brezobrestno posojilo ne sme prenašati na kupca.

Druga zadeva, o kateri sem danes nameraval govoriti, tiče se odpisa davkov v zmislu § 3. državnega zakonika z dné 23. julija l. 1895. Čitalo se je po časnikih, in ko sem povprašal pri lokalni davčni komisiji, se mi je to potrdilo, da se po nekem nalogu davki v zmislu § 3. citovanega zakona ne smejo odpisavati v polni meri, temveč da je v ozir jemati nepovratna podpora in brezobrestno posojilo, katero je stranka dobila od države. Jaz sodim, da je zakonodajalec imel namen, v polni meri pomagati siromakom, ki so vsled potresa prišli v tako nesrečo in mislim, da nikdar ni imel namena, izreči, da tisti, ki bi vsled zakona z dné 6. julija l. 1895. po kasnejšem zakonu — dasiravno velja sicer načelo, da lex posterior derogat priori — izgubili potem pravico do odpisa davkov v polni meri v zmislu § 3. zakona z dné 23. julija l. 1895.

Tudi v tem oziru apelujem v imenu prebivalstva v Ljubljani in v drugih po potresu prizadetih krajih naše dežele na dobrohotnost preblagorodnega gospoda deželnega predsednika. Dalje bi imel pa v imenu Ljubljanskega prebivalstva opozoriti še na neko drugo zadevo. O tem ne bom obširno govoril, ker je nam vsem stvar jasna. Vse to vemo namreč že iz prejšnjih obravnav, ki so se vršile v tej zbornici in jaz sam sem naglašal, ko sem utemeljeval predlog, o katerem je danes poročal gospod poročevalec dr. Majaron, kako

so se v Ljubljani cenile škode. Vsem častitim gospodom tovarišem je znano, da cenitve, ki so se vršile v Ljubljani, nikakor niso dognale prave škode, katero je trpelo Ljubljansko prebivalstvo vsled potresa. Zato je mestni zbor, dobro poznavajoč nadloge in težave prebivalstva Ljubljanskega in v svesti si svoje naloge kot zastopnik tega prebivalstva, lanskega leta poslal do vseh hišnih posestnikov Ljubljanskih cirkular, s katerim jih je pozval, da izogibajoč se vsakemu pretiravanju, naznanijo, koliko škode so trpeli vsled potresa po cenitvi, kakeršno morejo podpreti z računi stavbnih mojstrov, dalje koliko so dobili podpore in koliko bi jim bilo še podpore potreba, da bi jim bilo mogoče sezidati oziroma popraviti poškodovana poslopja. Na podlagi prošenj, ki so došle mestnemu magistratu, je razvidno, da je 561 takih hišnih posestnikov, ki so trpeli toliko škode, da bi bilo po njihovih izjavah treba še 608.418 gld. nepovratne podpore, 1.333.493 gld. neobrestne ponapredščine in 853.074 gld. 3% posojila, na katero se je državni zbor že sam oziral s tem, da je pooblastil vlado, da sme deliti tako posojilo. Vsega skupaj prosijo torej ljubljanski hišni posestniki še za 2.794.985 gld. podpore.

Pomožni odsek, posvetujoč se o teh prošnjah, je prišel do prepričanja, da bi bilo umestno in popolnoma utemeljeno, ako bi se priporočalo vladi, da dovoli še 1.500.000 gld. brezobrestnega posojila. Taka prošnja se je od strani mestnega odbora vladi že poslala in jaz bi samo prosil, da deželno predsedstvo, oziroma preblagorodni gospod deželni predsednik blagovoli v polni meri ozirati se na petit te prošnje.

Končno, gospoda moja, je pa še neka druga zadeva, ki je v tesni zvezi z ljubljanskim potresom in je velike važnosti, kako se bo rešila. Naš grad je, kakor znano, skoraj popolnoma razdejan, ali vsaj tako razdejan, da se je justično ministerstvo čutilo primorano, opraviti kaznilnico ter jo premestiti drugam. Tega gradu erar ne misli več rabiti. Vpraša se pa, kaj se bo sedaj z njim storilo. Čul sem, da je justični erar ponudil mestu ljubljanskemu, da ga kupi. Mi vsi, ki poznamo lego gradu in zemljišča, ki spadajo k posestvu, smo prepričani, da mesto ljubljansko nima nikakega interesa, da bi količkaj žrtvovalo za to posestvo. Če namreč mesto dobi grad zastonj, imelo bi take troške, — naj bi ga že hotelo podreti ali popraviti — da bi ne bili v nobeni primeri s koristjo, ki bi jo zamoglo od gradu uživati.

Oglejmo si stvar natančneje. Zakaj bi se grad mogel dandanes še porabiti? Sedanje poslopje, to mi boste pritrdili, ni za nikako rabo več. Moralo bi se torej pustiti, da razpade samo od sebe. Njega razvaline služile bi potem le v označenje in okrasek lepe okolice. Moglo bi se pa tam gori s časom napraviti kako letovišče, do katerega bi se prišlo z dvigalnico. Toda tako podjetje bi stalo veliko denarja, za kar bi bilo jako težko pridobiti privaten kapital, ki vedno išče dobička. Bilo bi torej zopet le mesto poklicano, odločiti se za žrtve. Res da bi bila za mesto taka naprava velike koristi, ker bi se na ta način pritegovali tujci in bi jih morda vsled tega več zahajalo v Ljubljano; ali da bi moralo mesto glede na nadaljnje žrtve za grad še

kupnino plačati, je neopravičeno in zato bi bilo umestno, izreči se v posebni resoluciji, da se obračamo do justičnega erarja, naj bi on iz javnih ozirov prepustil grad mestu ljubljanskemu brezplačno v last. Mislim, da je deželni zbor popolnoma opravičen, da sklene tako resolucijo. Zgodovina tega gradu, gospoda moja, nam ni popolnoma znana. Valvasor pripoveduje, da so grad bržkone posestovali vojvode koroški ali mejni grofje kranjski; gotovega pa tudi on ničesar ne ve. V 11. knjigi na strani 669. pripoveduje namreč Valvasor: »Im Jahr 1579 und 1580 hat man, auf diesem Schloß, den Wall aufgeführt: darüber Herr Weyfhard, Freyherr von Muerzberg, damaliger Land-Hauptmann in Crain, Incumbentz gehabt. Die Unkosten seynd, aus hiesigem Bizdom-Hause, darzu gereicht worden, und haben sich, laut bestwegen gethaner Rechnung, auf dreytausend Gulden erstreckt.« Na strani 670. pa piše: »Die Erbauung und Ergänzung der Mauern und Schloß-Pasteyen stehet dem Stadt-Rath und der Burger-schafft; die Wohnung aber dem Land-Hauptmann zu: der es jedannoch viel Jahre hero nicht bewohnt, sondern, besserer Bequemlichkeit halber, sich in der Stadt enthält. Sonst hatten auf diesem Schloß, auch die Landsfürsten ihren Hof-Sitz: wie dann, im Jahr 1260, Ulrich, Herzog in Karnten, so zu dieser Zeit, Ober-Crain, und einen Theil von dem Untern im Besitz hatte, sich zuweile auf diese Laybachischen Schloß aufgehalten.«

Iz tega torej razvidimo, da je ljubljanski grad svoje dni služil deželnemu glavarju kranjskemu v stanovišču. (Veselost. — Weiterfeit.) Naš prečastiti gospod deželni glavar bi najbrž nikakor več ne hotel gori stanovati, tudi če bi se deželni zbor za to potegnil, da mu vlada zopet tam gori odkáže rezidenco. (Veselost. — Weiterfeit.) Ali iz teh podatkov, gospoda moja, je pa, mislim, razvidno, da ima deželni zbor vendar nekoliko pravice, govoriti o tej stvari. Vsaj se ne ve, kako je grad prišel v last države. Morebiti, da ga jej je dežela svoje dni prepustila v prsto porabo, in država ga je potem, ne da bi se bila sklenila kaka formalna pogodba, obdržala v svojej posesti. To ni jasno in to preiskovati bi predaleč segalo in tudi moj namen ni, kaj takega nasvetovati. Glavna stvar je, da grad za državo nima nikake vrednosti več, za deželo Kranjsko pa tudi ne. Zato si bom dovolil staviti resolucijo, da bi se deželni zbor izrazil, naj bi justični erar grad brezplačno prepustil mestni občini ljubljanski v last. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Vsaj ne veš, če ga hoče!») Če ga noče, bo pa odrekla.

S tem sklepam in predlagam sledeče resolucije:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja mestne občine ljubljanske, da se hišnim posestnikom ljubljanskim za škode, katere jim je povzročil potres leta 1895. poleg podpor, dovoljenih jim z zakonom z dne 6. julija 1895, drž. zak. št. 94, nakloni še daljša državna podpora 1,500.000 gld. brezobrestne ponapredščine in 1,000.000 gld. 3% nega posojila, spoznava se z ozirom na način cenjevanja potresnih škod v mestu ljubljanskem in na škode, ki so se šele kasneje konstatovati zamogle, za popolnoma opravičeno, in visoka c. kr. vlada se naprosi, da jo uvaževati blagovoli.»

«Visoki deželni zbor skleni:

Da se ne omejujejo dobrote, katere so se nameravale z zakonom z dne 6. julija 1895, drž. zak. št. 94 nakloniti prebivalstvu Ljubljane in drugih vsled potresa 1895 zadetih krajev na Kranjskem in Štajerskem, pozivlja se visoka c. kr. vlada nujno in z vsem naglasom, da:

1.) ne odreka v § 2. imenovanega zakona dovoljenih brezobrestnih ponapredščin v tacihih slučajih, v katerih je prvotni lastnik prodal svoje poškodovano ali razdejano poslopje drugemu z namenom, da ga le-ta popravi ali na novo sezida;

2.) prizna davčne olajšave v smislu § 3. zakona z dne 23. junija 1895, drž. zak. št. 88. v polnej dopustnej meri tudi onim hišnim posestnikom, ki so za popravilo svojih poškodovanih poslopij dobili zagotovljeno ali izplačano državno nepovratno podporo ali brezobrestno ponapredščino.»

«Visoki deželni zbor skleni:

Visoka c. kr. vlada se naprosi, naj iz javnih ozirov blagovoli ljubljanski grad in k istemu spadajoče posestvo odstopiti brezplačno v last mestni občini ljubljanski, predpostavljajoč, da jih ista sprejme.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo ravnokar prečitane resolucije, izvolijo ustati.

(Se podpro. — Werden unterstützt.)

Resolucije so dovolj podprte in so torej v razpravi. Želi kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Ker je častiti gospod predgovornik Hribar stavil predlog, da naj se visoka zbornica nekako principijelno izreče o prošnji zastopa mesta ljubljanskega glede nadaljnega državnega prispevka, brezobrestnega posojila in 3% posojila, menim, da mi nihče ne bo v zlo štel, ako kot poslanec okolice ljubljanske, v kateri so vsled potresa nastale ravnotako slabe in žalostne razmere, kakor v mestu samem, poudarjam važnost, da bi bilo, ako bo vlada, kar upam, res dovolila ta denar, deželno predsedstvo opravičeno, en del uporabiti v to, da usliši tudi prošnje prebivalcev iz dežele iz takih krajev, ki so bili po potresu poškodovani, kajti ne da se tajiti, ako se tudi priznava, da se marsikakemu hišnemu posestniku v Ljubljani ni toliko podpore dalo, da bi mogel ž njo popraviti si svojo hišo, da je vendar tudi na deželi ogromno število takih gospodarjev, katerim se je le deloma pomagalo, in ki so ravnotako opravičeni, prositi za nadaljno podporo, kakor hišni posestniki v Ljubljani: Ako visoka zbornica pritrudi temu načelu, bi jaz pač prosil, da sprejme resolucijo, katero si bom dovolil staviti, po kateri naj bi bilo predsedstvo tudi opravičeno, pri razdelitvi te svote ozirati se tudi na kraje po deželi, ki so vsled potresa trpeli.

Predlagam torej:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Od svote, katera se bo dovolila v to svrhu, bodi c. kr. deželno predsedstvo pooblaščno tudi pri razdelitvi te nove podpore oziroma posojil ozirati se na prosilce iz po potresu poškodovanih okrajev.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo ta amendement, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je v razpravi.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Majaron:

Visoka zbornica! Ker nasvetovane resolucije niso bile finančnemu odseku predložene, se s stališča kot poročevalec v imenu finančnega odseka ne morem o njih izraziti, za svojo osebo pa jim pritrjujem, in priporočam visoki zbornici, da jih sprejme. V drugem prosim, da visoka zbornica izvoli prestopiti v specijalno razpravo glede nasvetovanega zakonskega načrta, ki se glasi:

(Bere: — Ließt:)

Zakon

z dné ,

o oprostitvi poslopij na Kranjskem, katerim so temeljem zakona z dné 23. junija 1895, drž. zak. št. 88, podeljene davčne ugodnosti, od deželnih doklad k hišnonajemninskemu in hišnorazrednemu davku.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

§ 1.

V § 1. zakona z dné 23. junija 1895, drž. zak. št. 88, zaznamenovane prezidave na Kranjskem, za katere je temeljem navedenega zakona dovoljena oprostitvev od hišnonajemninskega in hišnorazrednega davka za 25 let, oproščene so prvih pet let te dobe tudi od plačevanja deželnih doklad k imenovanim državnim davkom.

§ 2.

Nove stavbe in prezidave na ozemlju mestne občine ljubljanske, za katere § 2. zakona z dne 23. junija 1895, drž. zak. št. 88, določa 18letno oproščenje od davka, oproščene so prvih pet let te dobe tudi od plačevanja deželnih doklad k hišnonajemninskemu davku.

§ 3.

Vsem tistim poslopijem na Kranjskem, katerim § 3. zakona z dne 23. junija 1895, drž. zak. št. 88, priznava popust od hišnonajemninskega in hišnorazrednega davka do visokosti treh zadnjih četrtletnih obrokov leta 1895.,

kakor tudi oproščenje od hišnonajemninskega in hišnorazrednega davka do pet let, podeljuje se za iste dobe tudi popust, odnosno oproščenje od deželnih doklad k imenovanim državnim davkom.

§ 4.

Mojemu ministru za finance je naročeno izvršiti ta zakon, kateri stopi v moč z dnevom razglašenja.

Gesetz

vom ,

betreffend die Befreiung der im Grunde des Gesetzes vom 23. Juni 1895, R.-G.-B. Nr. 88, eine Steuerbegünstigung genießenden Gebäude in Krain von den Landeszuschlägen zur Hauszins- und Hausclassensteuer.

Ueber Antrag des Landtages Meines Herzogthums Krain finde Ich anzuordnen wie folgt:

§ 1.

Die im § 1 des Gesetzes vom 23. Juni 1895, R.-G.-B. Nr. 88, bezeichneten Umbauten in Krain, für welche auf Grund des vorbezeichneten Gesetzes die Befreiung von der Hauszins- und Hausclassensteuer auf 25 Jahre bewilligt wird, sind während der ersten fünf Jahre dieses Zeitraumes auch von der Entrichtung der Landeszuschläge zu den genannten Staatssteuern befreit.

§ 2.

Die Neu- und Umbauten im Gebiete der Stadtgemeinde Laibach, für welche im Grunde des § 2 des Gesetzes vom 23. Juni 1895, R.-G.-B. Nr. 88, eine 18 jährige Steuerfreiheit ausgesprochen wird, sind während der ersten fünf Jahre dieses Zeitraumes auch von der Entrichtung der Landeszuschläge zur Hauszinssteuer befreit.

§ 3.

Allen jenen Gebäuden in Krain, welchen im Grunde des § 3 des Gesetzes vom 23. Juni 1895, R.-G.-B. Nr. 88, ein Nachlaß von der Hauszins- und Hausclassensteuer bis zur Höhe der drei letzten Quartalsraten des Jahres 1895, sowie eine Befreiung von der Hauszins- und Hausclassensteuer bis zu fünf Jahren zugestanden wird, wird für die gleichen Zeiträume auch der Nachlaß, beziehungsweise die Befreiung von den Landesumlagen zu den genannten Staatssteuern gewährt.

§ 4.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes, welches mit dem Tage der Kundmachung in Wirksamkeit tritt, ist Mein Finanzminister betraut.»

Deželni glavar:

Otvorjam nadrobno razpravo.

Ker je gospod poročevalec ravnokar prečital načrtani zakon, mislim, da ni treba, da bi še enkrat prečital posamezne paragrafe. (Klici: — Rufo: «Ni treba!»)

Ker gospodje poslanci ne žele, da bi se paragrafi še enkrat čitali, vprašam samo, ali kdo želi besede k § 1. načrtanega zakona?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo § 1., izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Želi kdo besede k § 2.?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s § 2., da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Želi kdo govoriti o § 3.?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki hočejo sprejeti § 3., izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 3. je sprejet.

Želi kdo besede k § 4.?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker nihče ne želi govoriti, prosim za glasovanje. Gospodje, ki hočejo glasovati za § 4., izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim, še glasovati o uvodu in naslovu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Uvod in naslov sta sprejeta.

Poročevalec dr. Majaron:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Prosim gospode, ki pritrjujejo ravnokar v drugem branji sprejetemu načrtu zakona v celoti, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Načrtani zakon je sprejet v celoti, in s tem je sprejet prvi predlog stavbnega odseka.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita drugi predlog.

Poročevalec dr. Majaron:

(bere: — liešt:)

«2.) Deželnemu odboru se naroča temu zakonu pridobiti Najvišjo sankcijo.

2.) Der Landesaussschuß wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dießes Gesetzes zu erwirken.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospoda poročevalca prečitati tretji predlog.

Poročevalec dr. Majaron:

(bere: — liešt:)

«3.) S tem je tudi rešena peticija magistrata deželnega stolnega mesta Ljubljane pr. 18. januarja 1896, dežb. št. CVI.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Glasovati nam je sedaj o resolucijah gospoda poslanca Hribarja in o dodatnem predlogu gospoda poslanca Povšeta, katerega je stavil k prvi resoluciji gospoda poslanca Hribarja.

Prosim gospoda poročevalca, da izvoli prečitati prvo resolucijo gospoda poslanca Hribarja.

Poročevalec dr. Majaron:

(bere: — liešt:)

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja mestne občine ljubljanske, da se hišnim posestnikom ljubljanskim za škode, katere jim je pruzročil potres leta 1895, poleg podpor, dovoljenih jim z zakonom z dne 6. julija 1895, drž. zak. št. 94, nakloni še daljna državna podpora 1,500.000 gld. brezobrestne ponapredščine in 1,000.000 gld. 3% nega posojila, spoznava se z ozirom na način cenjevanja potresnih škod v mestu ljubljanskem in na škode, ki so se šele kasneje konstatovati zamogle, za popolnoma opravičeno in visoka c. kr. vlada se naprosi, da jo uvaževati blagovoli.»

Deželni glavar:

K tej resoluciji je stavil gospod poslanec Povše sledeči amandement:

«Od svote, katera se bo dovolila v to svrho, bodi c. kr. deželno predsedstvo pooblaščno, tudi pri razdelitvi te nove podpore, oziroma posojil, ozirati se na prosilce iz po potresu poškodovanih okrajev.»

V prvi vrsti nam je glasovati o resoluciji gospoda poslanca Hribarja.

Gospodje, ki se strinjajo s to resolucijo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Sedaj nam je glasovati o dodatnem predlogu gospoda poslanca Povšeta.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dodatek gospoda poslanca Povšeta je sprejet.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita drugo resolucijo gospoda poslanca Hribarja.

Poročevalec dr. Majaron:

(bere: — liešt:)

«II. Visoki deželni zbor skleni:

Da se ne omejujejo dobrote, katere so se nameravale z zakonom z dne 6. julija 1895, drž. zak. št. 94, nakloniti prebivalstvu Ljubljane in drugih vsled potresa 1895 zadetih krajev na Kranjskem in Štajerskem, pozivlja se visoka c. kr. vlada nujno in z vsem naglasom, da:

1.) ne odreka v § 2. imenovanega zakona dovoljenih brezobrestnih ponapredščin v tacihi slučajih, v katerih je prvotni lastnik prodal svoje poškodovano ali razdejano poslopje drugemu z namenom, da ga le-ta popravi ali na novo sezida;

2.) prizna davčne olajšave v smislu § 3. zakona z dne 23. junija 1895, drž. zak. št. 88, v polnej dopustni meri tudi onim hišnim posestnikom, ki so za popravo svojih poškodovanih poslopij dobili zagotovljeno ali izplačano državno nepovratno podporo ali brezobrestno ponapredščino.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija II. je sprejeta.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita še tretjo resolucijo gospoda poslanca Hribarja.

Poročevalec dr. Majaron:

(bere: — liešt:)

«III. Visoki deželni zbor skleni:

Visoka c. kr. vlada se naprosi, naj iz javnih ozirov blagovoli ljubljanski grad in k tistemu spadajoča posestva odstopiti brezplačno v last mestni občini ljubljanskej, predpostavljajoč, da jih ista sprejme.»

Deželni glavar:

Prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija III. gospoda poslanca Hribarja je sprejeta in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Daljna točka je:

6. Ustno poročilo stavbinskega odseka o § 9. in 10. stavbinskega reda za mesto Ljubljano.

6. Mündlicher Bericht des Bauauschusses über § 9 und 10 der Bauordnung für die Stadt Laibach.

Poročevalec dr. Majaron:

Visoka zbornica! Včeraj se je vsled mojega predloga sklenilo, da se §§ 9. in 10. načrtanega stavbinskega reda odkažeta zopet stavbinskemu odseku v posvetovanje in poročanje. Ta stavbinski odsek se je tudi imel baviti z mojimi navseti, katere sem včeraj imel čast zastopati v visoki zbornici in o katerih se je vršila obširna debata z razlogi «pro» in «contra».

Visoka zbornica mi gotovo pritrđi, ako kolikor mogoče kratko označim stališče, katero je sedaj zavzel stavbinski odsek, in to vsled tega, ker so ure našega zborovanja že štete.

Stavbinski odsek se je postavil na stališče, da je potrebno v načrtu stavbinskega reda določilo v prvi vrsti glede zaznambe razlastitve v zemljeknjižnem vložku, če je bil predmet razlastitve vpisan v zemljiško knjigo, to pa radi potrebne evidence v zemljiški knjigi in radi posledic, katere bi imeli poznejšnji vpisi, ako bi ne bilo razlastitveno razsodilo zaznamenovano v zemljiški knjigi.

Nadalje je smatral odsek za potrebno, da se predpiše, kako in v kakem obsegu se ima razlastitveni predmet ceniti, ker je bil prepričanja, da naj eksproprijat iz razlastitve ne trpi nikake materialne izgube. Osobito se je postavil na stališče, če se samo del kakega zemljišča razlasti, da je treba ozirati se tudi na večjo vrednost, katero je imelo zemljišče vsled tega, da se je na poseben način rabilo. Nadalje je večina stavbinskega odseka sklenila, da je potreben predpis za način, kako se odškodnina objektivno in definitivno dožene, ali dogovorno med eksproprijantom in eksproprijatom, ali pa sodnim putem, s pomočjo treh izvedencev; nadalje, da so potrebna določila o postopanju v tem slučaju, ako ima odškodnina služiti tretjim osebam vsled stvarnih pravic, katere imajo na dotičnem objektu, in nazadnje o razdelitvi odškodnine med upravičence.

Da se vse to določi, sklenil je stavbinski odsek, da je glede razlastitev za Ljubljano analogno uporabljati predpise iz državnega zakona glede eksproprijacije za gradenje železnic, torej določila, ki rešujejo vsa ravnokar navedena vprašanja in določujejo postopanje, katero določiti se je večini stavbinskega odseka potrebno videlo.

Vsled tega si usojam v imenu stavbinskega odseka predlagati in priporočati, da bi visoka zbornica sprejela § 9. in v konsekvenci tega tudi § 10. v naslednjem besedilu:

Razlastitveno postopanje in oblastvo.

§ 9.

V tistih slučajih, v katerih ima po tem zakonu razlastitev nastopiti, je najprej poskusiti dogovor med udeleženci o izmeri in ceni tistega predmeta, ki ga je odstopiti.

Kadar se ta dogovor ne doseže izlepa, tedaj razsodi c. kr. deželna vlada po teh določilih in po sicer za razlastitev veljavnih zakonih, če in v koliko je zasebno lastnino ali ulično zemljišče razlastiti.

Če je predmet razlastitve vpisan v zemljiško knjigo, naj c. kr. deželna vlada po pravokrepnosti razlastitvenega razsodila zaprosi pri zemljeknjižnem sodišči, da zaznamuje razlastitev, priobčivši mu za identifikacijo zemljišča potrebne pripomočke. Zemljeknjižno sodišče naj zaznambo zvrši v dotičnem zemljeknjižnem vložku. Moč zaznambe je ta, da se nihče, ki je pozneje dosegel kak vpis, ne more izgovarjati, da mu razlastitev ni bila znana.

C. kr. deželni vladi je tudi o vprašanji brezplačnega zemljiškega odstopa v razpornem slučaju pridržana razsodba.

Ko bi se tudi po izrečenem razlastitvenem razsodilu ne dosegel iz lepa dopusten dogovor o visokosti odškodninskega zneska, ki ga je povrniti, tedaj je odškodnino dognati sodnim putem.

V postopanju v ta namen je smiselno uporabljati predpise v §§ 5. do vštetega 7., 22. do vštetega 26., 29. in 30., 33. in 34. zakona o razlastitvi za gradnje železnic z dné 18. februvarija 1878, drž. zak. št. 30. V slučaju § 6. navedenega zakona se je ozirati tudi na večjo vrednost, katero je imelo zemljišče za lastnika vsled tega, da se je na poseben način rabilo.

Expropriations-Verfahren und Behörde.

§ 9.

In denjenigen Fällen, wo gemäß dieses Gesetzes die Enteignung einzutreten hat, ist zunächst das Uebereinkommen der Interessenten über das Ausmaß und den Preis des abzutretenden Objectes zu versuchen.

Läßt sich dieses gültliche Uebereinkommen nicht erzielen, so entscheidet die k. k. Landesregierung nach Maßgabe dieser Bestimmungen und der sonst für die Enteignung geltenden Gesetze, ob und inwieferne eine Enteignung des Privateigenthums oder Cassengrundes stattzufinden hat.

Wenn der Gegenstand der Enteignung im Grundbuche eingetragen ist, so hat die k. k. Landesregierung nach dem Eintritte der Rechtskraft eines Enteignungserkenntnisses das Grundbuchsgericht unter Mittheilung der zur Identificirung des Grundstückes erforderlichen Behelfe um die Anmerkung der Enteignung zu ersuchen. Das Grundbuchsgericht hat die Anmerkung in der betreffenden Grundbucheinlage zu vollziehen. Diese Anmerkung hat die Wirkung, daß sich niemand, der eine derselben nachfolgende Eintragung erwirbt, auf die Unkenntnis der Enteignung berufen kann.

Der k. k. Landesregierung ist auch über die Frage der unentgeltlichen Grundabtretung im Streifefalle die Entscheidung vorbehalten.

Sollte auch nach gefälligem Enteignungserkenntnisse über die Höhe des zu leistenden Entschädigungsbetrages ein zulässiges Uebereinkommen nicht zustande kommen, so ist die Entschädigung gerichtlich festzustellen.

In dem diesfälligen Verfahren sind die in den §§ 5 bis einschließlic 7, 22 bis einschließlic 26, 29 und 30, 33 und 34 des Gesetzes über die Enteignung zum Zwecke der Herstellung und des Betriebes von Eisenbahnen vom 18. Februar 1878, Nr. 30 R. G. B., enthaltenen Vorschriften sinngemäß anzuwenden. Im Falle des § 6 des vorbezeichneten Gesetzes ist auch auf den Mehrwert Rücksicht zu nehmen, welchen das Grundstück durch die besonders Benützungsort für den Eigenthümer gehabt hat.

Upotenje v posest razlaščenega predmeta:

Stroški postopanja.

§ 10.

Kadar je po sodni odločbi ali po dogovoru dognani odškodninski znesek plačan ali dan v sodno hrambo, tedaj se v izvršitev razlastitvenega razsodila nastopajoče upotenje v posest, ki se zvrši politično-upravnim putem, in uporaba razlaščenega predmeta ne more ovirati s tem, da se odločba, katera dožene odškodnino, izpodbija z rekurzom.

Stroske razlastitvenega postopanja in sodne določitve odškodninskega zneska trpi eksproprijant, v kolikor jih ne povzroči kaka stranka z neopravičenimi zahtevami in ugovori.

Einweisung in den Besitz des enteigneten Objectes:

Kosten des Verfahrens.

§ 10.

Ist der durch gerichtliche Entscheidung oder durch Uebereinkommen festgesetzte Entschädigungsbetrag bezahlt oder gerichtlich hinterlegt worden, so kann die in Vollziehung des Enteignungserkenntnisses erfolgende, im politisch-administrativen Wege durchzuführende Einweisung in den Besitz und die Benützung des enteigneten Objectes dadurch nicht aufgehalten werden, daß die Entscheidung, welche die Entschädigung feststellt, mittelst des Recurses angefochten wurde.

Die Kosten des Enteignungsverfahrens und der gerichtlichen Feststellung der Entschädigung sind, soweit sie nicht durch ein ungerechtfertigtes Einschreiten einer Partei hervorgerufen wurden, von dem Exproprianten zu bestreiten.

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Tavčar.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Jaz se ne bom spuščal v daljši razgovor, ker mislim, da se je cela zadeva že zadostno razpravljala ne samo v odseku, ampak tudi v visoki zbornici sami. V odseku je predlog gospoda poslanca dr. Majarona prodril s tako neznatno večino glasov, da se mi vender zdi primerno, če zastopam v zbornici

stališče manjšine odsekov, dasiravno v to nimam nika-
koga pooblastila.

Stvar, za katero se potegujem, zdi se mi važna
zategadelj, ker se bojim, da bi se vsled novih dostavkov,
sprejetih po večini stavbinskega odseka, ne preprečila
ali zavlekla Najvišja sankeija. Še vedno stojim na sta-
lišči, da je za hišne posestnike bolj skrbjeno z vladnim
načrtom oziroma s §§ 9. in 10. tega načrta, in še vedno
stojim tudi na stališči, da bodo hišni posestniki, ako se
sprejme novi nasvet, veliko na slabšem pri ekspropria-
cijah, kakor bi bili tedaj, če se sprejme besedilo vlad-
nega načrta, kakor je tiskano v vladni predlogi.

Opozarjam še vedno na to, da imajo čisto jednaka
zakona v Pragi in v Brnu, ki veljata tudi še za celo
drugo vrsto moravskih in čeških mest. Če torej zakon
tam zadošča, ne vem, zakaj bi ne zadoščal tudi za naše
razmere! Iz vseh teh razlogov stavljam predlog, da se
§§ 9. in 10. sprejmeta v tistem besedilu, kakor je tis-
kano v vladni predlogi.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr v. Hein.

Das hohe Haus ist ermüdet und ich glaube daher den
allgemeinen Wünschen zu entsprechen, wenn ich, dem Bei-
spiele des Herrn Vorredners Dr. Tavčar folgend, mich
möglichst kurz fasse. Ein paar Bemerkungen muß ich aber
doch über den Gegenstand noch vorbringen. Die Regierungsvor-
lage hat bezüglich der Bewertung der expropriirten
Grundstücke einfach auf die gerichtliche Schätzung hin-
gewiesen, und der Herr Abgeordnete Dr. Tavčar hat bereits
erörtert, daß in den Bauordnungen aller übrigen Städte
ausnahmslos dieselbe Bestimmung aufgenommen erscheint
und daß man sich überall damit begnügt. In den einzelnen
Bauordnungen heißt es entweder, daß das Ausmaß der
Entschädigung durch gerichtliche Schätzung oder durch gericht-
liche Entscheidung festgestellt wird; dies ist der einzige Unter-
schied, eine specielle Vorschrift bezüglich des Verfahrens aber
ist bisher noch in keiner derartigen Vorlage enthalten.
Nun fragt es sich hier doch in erster Reihe um das Ziel,
welches man damit erreichen will. Das Ziel welches
damit erreicht werden soll, ist das, daß der Gerechtigkeit
Rechnung getragen wird; es soll die Gemeinde nicht dazu
verhalten werden, übermäßigen Anforderungen der Haus-
besitzer zu erliegen und dieselben befriedigen zu müssen,
andererseits aber sollen auch die Hausbesitzer im Falle einer
Expropriation nicht zu Schaden kommen. Die gegenwärtige
Bestimmung enthält für beide Parteien sozusagen ein doppel-
tes Schutzmittel; zunächst die gerichtliche Schätzung, welche
schon an und für sich allen Anforderungen Rechnung zu
tragen geeignet ist, denn sie soll durch unbefangene, local-
kundige Sachverständige erfolgen, welche vom Gerichte zu
dieser Schätzung herangezogen werden. Das zweite Moment,
welches dazu führen soll, dem Principe der Gerechtigkeit
Rechnung zu tragen, besteht darin, daß außerdem noch,
wenn diese gerichtliche Schätzung erfolgt ist und sich der eine
oder der andere Theil dennoch verletzt fühlt, demselben der
gerichtliche Weg offen bleibt. In dem Principe, welches in
dem gegenwärtigen Ausschussantrage gelegen ist, ist dieser

doppelte Schutz sowohl der Gemeinde als auch des Expro-
priirten nicht enthalten, denn es soll hier einzig nur das
Verfahren gelten, wie es in dem Eisenbahnexpropriations-
Gesetze vorgegeschrieben ist, mit Ausschluß eines jeden weiteren
Rechtsweges. Es wird also hier nur ein einfacher, nach der
Regierungsvorlage aber ein doppelter Schutz gewährt. Ich
betone dies besonders, weil der Ausschuss mit seinen Anträ-
gen von der Ansicht ausgegangen ist, daß der Schutz, den
die Regierungsvorlage gewährt, ein unzureichender sei, was
aber unrichtig ist, denn die Regierungsvorlage gewährt, wie
bereits dargethan, einen doppelten, der gegenwärtige Ausschuss-
antrag aber nur einen einfachen Schutz. Ich muß weiter
noch bemerken, daß die Bestimmung des § 9, falls das
enteignete Grundstück im Grundbuche vorkommt, wörtlich
dem Eisenbahnexpropriationsgesetze entnommen ist. Ich
selbst hätte dagegen keine Einwendung zu erheben, nur scheint
es mir, daß diese Eventualität hier in der Stadt nicht
vorkommen kann, weil es solche Häuser, die im Grundbuche
nicht eingetragen wären, hier nicht gibt. In dem Eisenbahn-
gesetze hat diese Bestimmung eine Berechtigung, weil sich
dasselbe auf die sämtlichen Kronländer bezieht, und be-
kanntlich in gewissen Kronländern, insbesondere in Tirol,
Grundbücher nicht vorkommen. Indes bildet dies hier kein
Hindernis, denn es wäre immerhin ein Grundstück denkbar,
welches aus Versehen im Grundbuche nicht vorkommt, und
darum will ich gegen die Stilisirung dieses Paragraphen
keine Einwendung erheben. Im übrigen muß ich nur noch
das Eine kurz bemerken, daß die Bestimmung des § 10.
nunmehr in Einklang gebracht ist mit § 9 und ich glaube,
daß principielle Bedenken, soweit die menschliche Voraussicht
reicht und mein schwaches Wissen die Sache zu beurtheilen
im Stande ist, gegen diese Bestimmung nicht vorliegen, mit
Ausnahme dessen, daß die Bestimmung der Regierungsvor-
lage die praktischere und bessere ist.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca, da poprime
končno besedo.

Poročevalec dr. Majaron:

Tudi jaz bom jako kratek. Naslanjam se na zadnje
besede preblagorodnega gospoda deželnega predsednika,
ki je rekel, da je načrt, kakor ga je vlada predložila
in kakor ga je odsek prej zastopal, bolj praktičen in
tudi boljši in sicer boljši radi tega, ker daje intere-
sentom — po besedah gospoda deželnega predsednika
— dvojno varnost. Jaz moram to na dostojen način
zanikati. Kak razložek je med nasvetom sedanjim in
pa med določili, ki se nahajajo v vladnem načrtu?
Gre tukaj za sodno cenitev. Vzemimo prvotni načrt.
Na kaj naj se cenilec pri določitvi vrednosti ozira, ako
veljaj § 9. po vladnem načrtu? Čuli smo že, da ima
nastopiti cenitev v zmislu civilnopravnega reda, ali s
tem, gospoda moja, ni nič določeno, kako naj se škoda
ceni, na kaj naj se prav za prav cenilec ozira pri do-
ločitvi vrednosti. Ker s tem ni nič določenega, mora
veljati navadna cena. Pri tej cenitvi se torej cenilec

ni ozirati na nič drugega, kakor na navadne cene in splošne koristi, ki prihajajo iz ceničvenega predmeta, ne pa tudi na tisto, na kar se ima ozirati pri eksproprijaciji za železnice, ko je eksproprijatu povrniti vse, kar je sploh imel koristi iz konkretnega položaja svojega zemljišča.

Gospoda moja, to je velik razloček! Gospod poslanec dr. Tavčar naj se le postavi na stališče hišnega posestnika — a vprašam ga, kaj je bolj, ali da se vzame za podlago navadna cena, ali pa če se ceni vrednost kakega zemljišča vpošteva vsestranske koristi, katere je donášalo dotičniku, kakor velja to pri razlastitvi za grajenje železnic? To je torej jedna bistvena razlika, katera me opravičuje, ako rečem, da je novi predlog veliko ugodnejši za posestnike zemljišč.

Potem pa pride v poštev še druga stvar. Pri sodni ceničvi v zmislu prvotnega vladnega načrta cenita samo dva zvedenca, in šele, ako se ta dva ne ujemata, pride tretji cenilec, katerega imenuje sodišče. Jednega zvedenca bi imenovala mestna občina; ta zvedenec bo gotovo tiščal s ceno nizdoli. Drugega pa imenuje nasprotni interesent in ta si gotovo zopet izbere zvedenca, ki bo glede odškodnine segal kolikor le mogoče kvišku. Ker se ne bosta zjediniła, treba bo pritegniti tretjega cenileca, katerega imenuje sodišče.

Kako pa je pri sodni ceničvi, katero po analogiji železniškega eksproprijacijskega zakona jaz tukaj priporočam? Tam imenuje sodišče tri zvedence in ako veljaj tudi v tem oziru analogija, da se bodo ti cenilci izbrali iz imenika, ki se vsako leto sestavlja od višjega deželnega sodišča v dogovoru s c. kr. deželno vlado, potem imamo vse garancije, da bomo imeli na vse strani zanesljive zvedence. Sklicujem se na odredbo trgovinskega ministerstva, ki ukazuje, da je za razlastitvene slučaje predlagati samo take zvedence, ki so posebno kvalificirani, ki se odlikujejo po inteligentnosti, izkušnji in nezavisnosti.

Moja gospoda, ako samo to vzamete, da imajo v zmislu novega nasveta tako kvalificirani zvedenci ceniti, in da se morajo ti cenilci ozirati na vse okolnosti, potem nikakor ne morete dvomiti, da je sodna cenitev, katero ima stavbinski odsek sedaj pred očmi, veliko ugodnejša za hišne posestnike, kakor sodna cenitev v zmislu vladnega načrta. Jaz bi pa sploh svaril, da se zakonodavec postavlja na stališče izključno jednega ali drugega interesenta. Jaz pravim, da je treba tacih zvedencev, ki bodo objektivno in popolnoma pravično zvrševali cenitve, ne da bi se pri tem postavljali na stališče jedne ali druge stranke, bodisi eksproprijanta ali eksproprijata.

In potem še nekaj. Opozarjam Vas, častiti gospodje tovariši, da je cenitev po načelih, ki jih priporoča novi načrt, ako se vrši po analogiji razlastitve za železnice, javna in da so cenilci zavezani razodeti svoje motive, česar pri nasvetovani «sodni cenitvi» ne bodo vezani storiti. To je tako važen moment, da za nas ne more biti dvoma o tem, ali naj se odločimo za jedno, mari za drugo cenitev.

Kar se tiče tiste dvojne varnosti, katero po besedah gospoda deželnega predsednika ponuja vladni načrt hišnim posestnikom, moram reči, da je ne vidim. Po zvršeni «sodni cenitvi» ne more se začeti nikaka

pravda niti z najmanjšim upanjem na uspeh, kajti nasprotnik se bo skliceval na zapisnik, ki je pri sodišči in občni sodni red govori, da ni nobenega mnenja več nad zvedenci, ki so jedenkrat govorili. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «V pravdi!») In tako bo uspešna pravda izključena. Ako se pa odobri načrt, kakor ga sedaj predlaga stavbinski odsek, tedaj pravda ni izključena, ampak naravnost zapovedana. Kakor hitro mestna občina nastopi s prošnjo, naj se cenitev zvrši, zaslišijo se stranke, in sodišče potem po vsestranskem preudarku mnenja, katero so podali zvedenci, o stvari odloči. To je faktično pravda, ker imajo stranke priliko razgovarjati se pred sodiščem in staviti svoje pripombe in ker imajo končno tudi pravico, pritožiti se do višjega deželnega sodišča. To je faktično pravda, in nikakor ne morem odobravati trditve, da je pravda po mojem predlogu oziroma po novem načrtu stavbinskega odseka izključena.

Jaz sem za svojo osebo prepričan in se moram v imenu večine stavbinskega odseka izreči, da bi bilo dobro, ako visoka zbornica akceptira moje predloge. Tudi ni nikakega pomisleka glede sankcije, kajti paragrafi so vzeti iz državnega zakona in ako se ne bo iskala dlaka v jajci, se ni bati, da bi se zakon ne potrdil. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «To imenuje kratek govor!»)

Deželni glavar:

Preidemo na glasovanje.

Gospod poslanec dr. Tavčar je segel po prvotnem predlogu odsekom. Ker ta predlog preminja današnji predlog stavbinskega odseka, pride prvi na glasovanje. Gospodje, ki pritrjujejo predlogu g. poslanca dr. Tavčarja, da se sprejmeta §§ 9. in 10. načrtanega stavbinskega reda po, besedilu tiskanem v prilogi 45., izvolijo ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in torej odpade glasovanje o predlogu stavbinskega odseka.

S tem je načrtani zakon rešen v drugem branji. Prosim gospoda poslanca dr. Tavčarja, da zavzame mesto poročevalčevo, da se reši načrtani zakon takoj še v tretjem branji.

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! §§ 9. in 10. sta sedaj sprejeta in torej ne preostaja drugaz, nego da načrt zakona potrdimo še v tretjem branji.

Naprej pa še prosim popraviti neko malenkostno pomoto. V slovenskem napisu § 61. je izostalo na konci «i. t. d.» To prosim popraviti, v drugem pa predlagam, da visoka zbornica izvoli potrditi zakonski načrt v tretjem branji.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo načrtu stavbinskega reda z navedenim popravkom v tretjem branji izvolijo ustati

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poslanec Hribar:

Prosim besede v formlanem oziru!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Sprejetjem načrta stavbinskega reda v tretjem branji se je storil jako važen korak, ki bo zlasti prebivalstvu mesta ljubljanskega in ljubljanskemu mestu v veliko korist.

Stvar je pa, ker pride kmalu čas, ko se bo pričelo zidanje in ker je skrajni čas, da se v mestnem zboru prične sklepati gledé eksproprijacij, silno nujna in zaradi tega bi jaz mislil, naj bi deželni odbor gledé stavbinskega reda postopal drugače, kakor v drugih slučajih, ko gre za izvršitev deželnozborskih sklepov, čakajoč namreč, da se natisnejo stenografični zapisniki in da potem šele izroči deželni vladi dotično zadevo. Tukaj je potrebno napraviti izjemo in zato si dovoljujem staviti resolucijo, s katero naj bi se deželnemu odboru naročilo, naj vso dotično obravnavo takoj izroči slavni c. kr. deželni vladi, da nemudoma predloži v Najvišjo sankcijo danes sprejeti stavbinski red.

Pri tej priliki naj mi bo dovoljeno napraviti še neko opazko.

Da je prišel načrt novega stavbinskega reda v visoki zbornici v razpravo in da je bil sprejet, zato gre gotovo največja zasluga prečastitemu gospodu deželnemu predsedniku, kateri je lanskega leta takoj po potresu izprevidel potrebo novega stavbinskega reda za deželno stolno mesto, ker sedaj obstoječi stavbinski red ne zadoštuje sedanjim potrebam glavnega mesta. Zaradi tega mislim, da je nekako naša dolžnost, zlasti pa dolžnost zastopnikov mesta ljubljanskega, da to hvaležno priznamo v visoki zbornici.

Istega priznanja vredno pa je tudi mudno in težavno delo, katero je imel gledé tega zakonskega načrta gospod poročevalec dr. Tavčar. Prepričan sem, da mu je stvar vzela marsikako noč spanja in mu proužročila marsikaj težav in britkih ur, ko se je moral posvetovati z izvedenci in je takorekoč v permanenci moral poročati v odseku.

Zaradi tega mislim, da bi se spodobilo, da visoka zbornica visokorodnemu gospodu deželnemu predsedniku in gospodu referentu na njih izredno težavnem in mučnem delovanju izreče svoje priznanje.

Dovoljujem si torej predlagati nastopno:

«Visoki deželni zbor skleni:

1.) Deželnemu odboru se naroča, da na stavbinski red za občinsko ozemlje deželnega stolnega mesta Ljubljane nanašajoči se del tesnopisnega zapisnika današnje seje izroči c. kr. deželnemu predstvedstvu kar najhitreje mogoče.

2.) Zahvala deželnega zbora izreka se:

a) preblagorodnemu gospodu deželnemu predsedniku na predložitvi zakonskega načrta in na požrtvovalnem pospeševanji posvetovanj odsekovih;

b) častitemu gospodu poročevalcu na temeljitem, vsestransko premišljenem in z izredno skrbnostjo sestavljenem poročilu.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predloge gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlogi so zadostno podprti in pridejo torej na glasovanje.

Gospod poslanec dr. Schaffer se je k besedi oglasil. Prosim!

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Hohes Haus! Lediglich von dem Standpunkte ausgehend, daß kein Präjudiz geschaffen werde, möchte ich mich gegen den ersten Punkt der Resolution aussprechen, weil es eine mißliche Sache wäre, wenn im hohen Landtage damit begonnen würde, bezüglich der Erledigungen einzelner Geschäftsstücke dem Landesausschusse gewissermaßen Directiven zu geben. Ich bitte überzeugt zu sein, daß ich, nachdem ich die Ehre habe, im Landesausschusse in dieser Sache Referent zu sein, mir der Wichtigkeit derselben vollkommen bewußt bin und ich unter allen Umständen mit der größten Beschleunigung diesen Act der hohen Regierung vorlegen werde. Ich würde dabei nur wünschen, daß dieselbe dem Gesetzentwurf zur Allerhöchsten Sanction vorlegen möge, ohne daß sie den Anschluß der stenographischen Protokolle verlangen würde, indem wir schon leider wiederholt Fälle erlebt haben, daß wichtige Angelegenheiten, die sofort im Wege der Landesregierung zur Sanction unterbreitet wurden, zurückgekommen sind, weil keine stenographischen Protokolle beigelegt wurden. Ich bitte also von der Resolution, betreffend die unverzügliche Vorlage der Bauordnung zur Allerhöchsten Sanction, abzusehen.

Poslanec Hribar:

Jaz ravno predlagam, da naj se stenografični zapisniki o tistih sejah, v katerih se je razpravljajal načrt stavbinskega reda, najprej spišejo in potem takoj izroče visoki c. kr. deželni vladi, da jih predloži v Najvišjo sankcijo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Dann wird selbstverständlich auch in dieser Richtung der Resolution entsprochen werden. Ich hatte mich gegen den ersten Theil derselben nur deshalb ausgesprochen, weil es immerhin eine mißliche Sache ist, in den internen Geschäftsgang des Landesausschusses betreffs einzelner Geschäftsstücke einzugreifen, die, wenn sie auch noch so wichtig sein mögen, doch nichts anderes als Geschäftsstücke des Landesausschusses sind.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prestopimo na glasovanje. Mislim, da posameznih predlogov gospoda poslanca Hribarja ni treba še enkrat prečitati, ker so gospodom še itak v spominu. (Klici: — Rufo: «Ni treba!» — «Nicht nothwendig!»)

Prosim torej gospode, ki se strinjajo s prvim predlogom gospoda poslanca Hribarja, naj izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Sedaj prosim glasovati o drugem predlogu, v katerem se gospodu deželnemu predsedniku izreka zahvala na trudu, ki ga je imel glede načrta stavbinskega reda.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Končno imamo glasovati še o nasvetu gospoda poslanca Hribarja, s katerim se ista zahvala izreka gospodu poročevalcu stavbinskega odseka dr. Tavčarju.

Gospodje, ki hočejo glasovati za ta predlog, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta stvar; daljna točka je:

7. Ustno poročilo upravnega odseka o § 6., marg. št. 135 letnega poročila: Železnica Celovec-Trst.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über § 6, Marg. Nr. 135 des Rechnungsjahresberichtes: Eisenbahn Klagenfurt-Triest.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Nadaljevaje poročilo o § 6. letnega poročila «Občila», omeniti mi je to, da sta se zadnjič izročili upravnemu odseku v posvetovanje dve resoluciji, jedna je bila resolucija upravnega odseka, druga pa gospoda poslanca ekscelence barona Schwegelja. Zadnjič sem se na tem mestu izrekel, da je umestno, da se zadeva še jedenkrat odstopi upravnemu odseku v pretresanje, ker je važna in ker je mnogo na tem ležeče, da se uvažujejo tudi razlogi, katere je imel gospod poslanec ekscelence baron Schwegel in ker je na tem ležeče, da bi se mnenja zjediniła, ker je le na ta način mogoče, da ima sklep visoke zbornice tem večji ugled, ako se je storil v sporazumljeni cele zbornice.

Razložek obeh resolucij, ki sta v tej zadevi stavljeni, je le ta, da je jedna resolucija, namreč resolucija gospoda poslanca ekscelence barona Schwegelja splošna, ker se glasi tako, da naj bi se visoka zbornica potegovala za zvezo čez Karavanke, ne da bi se določila kaka progá, med tem ko se resolucija upravnega odseka glasi tako, da naj bi se dotična železnica, kadar pride do grajenja, gradila po oni progí, za katero se je deželni zbor že v prejšnjih zasedanjih izrekel.

Zakaj se sploh misli na dotično zvezo, je uzrok ta, ker mora v prvi vrsti državi ležeče biti na tem, da se zgradi neka druga zveza s Trstom in omogoči s tem Trstu napredek, kakoršnega je vredna naša državna polovica. Pri tem pridejo v poštev tudi deželni

interesi. Dežela je prvič engazirana, da se taka progá sploh gradi, drugič pa je dežela ves čas zastopala načelo, da naj bi se gradila ona železnica, ki bi tekla po večjem delu dežele in torej zamogla v večji meri deželi koristiti. Do leta 1893. ni bilo v tem oziru nikakega nasprotnega mnenja in jaz mislim, da še dandanes ni mnenje različno, ali v letu 1893. se je pojavila neka bojazen, da bi se sploh ne gradila ona železnica tako, kakor se je prvotno mislilo in ker se je reklo, da loška železnica nima toliko šans zase in ker je deželnemu zboru vender le na tem ležeče, da bi se kaj gradilo, sprejel se je nujni predlog, da naj se študira tudi vprašanje zveze čez Bohinj.

Resolucija gospoda poslanca ekscelence barona Schwegelja se ne izreče ne za eno ne za drugo železnico, ampak le v obče za železnico, in sicer iz uzroka, ker gospod poslanec ekscelence baron Schwegel misli, da bi bilo umestno, ako se sploh gradi kaka železnica; ker se pa ne more gotovo izreči, katera bi imela več uspeha, torej naj bi se v obče izrekla neka želja visoke zbornice, katera naj bi se potem na višje mesto naznanila.

Resolucija upravnega odseka pa meri na to: zastopajmo mi vedno tisto stališče, katero je deželni zbor od nekdanj zavzemal, da naj se namreč zgradi železnica Divača-Loka, kot del železnice čez Karavanke in v odseku se je pojavilo mnenje, da ako bi ta projekt ne bil izpeljiv, da se potem zadovoljimo tudi z manjšo dobroto.

Mislim, da si je visoka zbornica že napravila svoje mnenje in torej ni treba, nadalje spuščati se v podrobnosti in zato si usojam le še na kratko prečitati dotični resoluciji, da bo visoka zbornica vedela, kako se glasita.

Resolucija gospoda poslanca ekscelence barona Schwegelja se glasi:

«Der Landesauschuss wird beauftragt:

Die wiederholten Beschlüsse des Landtages inbetreff einer zweiten Verbindung von Triest mit dem Hinterlande — durch Krain zum Anschlusse an die Rudolfsbahn in Klagenfurt im Auge zu behalten und sich nachdrücklichst für die Durchführung dieses Projectes und insbesondere auch für eine Eisenbahnverbindung zwischen Neumarkt und einem geeigneten Punkte der Rudolfsbahn zwischen Laibach und Tarvis sowohl bei der hohen Regierung zu verwenden als im eigenen Wirkungskreise dafür alles Erforderliche ohne Verzug zu veranlassen.»

Resolucija upravnega odseka se pa glasi:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Ker bi bilo za kronovino Kranjsko in tudi za celo državo velike koristi, če bi se Trst kot najvažnejše naše trgovoško pristanišče zvezal po drugi samostojni in krajši železnični progí, kakor je sedanja, s severnimi deželami, izreka deželni zbor sklicujoč se na svoj sklep v seji dne 20. januvarija 1886 željo, da bi se c. kr. avstrijske državne železnice dopolnile s progó Divača-Loka in s progó Kranj-Celovec preko Karavank.

Deželnemu odboru se naroča, da ta sklep prijavi visokemu c. kr. ministerstvu v blagovoljno uvaževanje.»

Deželni glavari:

Želi kdo besede?

Seine Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Es ist bereits von Seite verschiedener Herren Voredner auf die vorgerückte Stunde und auf die Ermüdung des hohen Hauses hingewiesen worden. Diesen Rücksichten Rechnung tragend, werde ich mich lediglich auf einige kurze Bemerkungen beschränken, was mir umso leichter fällt, als diese Frage schon in den letzten Sitzungen eingehend erörtert worden ist und ich damals in der Lage war, die Gesichtspunkte zu präzisiren, welche mich bei Stellung dieses Antrages geleitet haben. Dieser Gegenstand ist auch früher schon wiederholt und eingehend behandelt worden und ich kann daher meine Auffassung ganz kurz dahin resumiren, daß ich glaube, es empfehle sich für Krain, nicht weiter zu gehen, als der hohen Regierung den Wunsch und die Nothwendigkeit einer zweiten Verbindung mit Triest nahezu legen, welche von Klagenfurt ausgehend und die Karawanken überschreitend nach Triest führen würde. Es steht außer Frage, daß die Gründe für die Entscheidung, in welcher anderen Richtung dies geschehen solle, ausschließlich nur durch Staatsrücksichten bestimmt werden, ja ich behaupte sogar, daß das Hervorkehren localer Interessen der Sache nicht nur nicht förderlich, sondern eher abträglich wäre. In der vorliegenden Frage erinnere ich die Herren an dasjenige, was hier wiederholt betont worden ist und was vielleicht von niemandem bestritten werden kann, nämlich, daß der Hauptgrund, warum diese langersehnte und nothwendige zweite Verbindung mit Triest nicht bereits hergestellt worden ist, darin gelegen ist, daß über die Richtung dieser Verbindung in den maßgebenden Kreisen der Interessenten verschiedene Meinungen herrschen. Die Unterstützung einseitiger Anschauungen ist in solchen Fragen immer von Uebel, und wenn Sie heute die einseitige Anschauung derjenigen unterstützen, welche nur die Verbindung über Divača-Lack und den Voibl im Auge haben, so werden Sie, ohne es vielleicht zu wollen, mitschuldig daran, daß diese Verbindung, wenn nicht überhaupt vereitelt, so doch verzögert wird. Meine Herren! Ich hatte einen Moment die Absicht, über diesen Gegenstand auch sachlich zu sprechen, habe aber diese Absicht aus dem Grunde aufgegeben, weil ich getreu dem Grundsätze, daß die Entscheidung über die Gründe für oder gegen die eine oder die andere Linie unserer Competenz sich entzieht, weder für die eine noch für die andere Linie, weder zu Gunsten der einen, noch zum Nachtheil der anderen etwas anführen möchte. Es wäre sehr leicht, in diesen Kampf sich einzulassen. Es liegt ein Blatt vor mir, die «Edinost» aus Triest vom 8. d. M., welches die triftigsten Argumente enthält, die Sie vielleicht eher überzeugen würden, als ich, daß, wenn diese Darlegungen, für die ich nicht verantwortlich bin, irgendwie begründet sind, Sie etwas thun, was Sie mit Ihren Anschauungen nicht vereinbaren können. Ich empfehle Ihnen die Lectüre dieses Blattes, aus welchem ich übrigens auch nicht ein Wort citire, aber glaube, daß eine Rücksicht, die darin betont wird, Sie davon abhalten sollte, einen durchaus überflüssigen Beschluß zu fassen, einen Beschluß, wodurch

Sie unbedingt den Zwiespalt zwischen denjenigen vermehren, welche für eine Verbindung mit Triest in der einen Richtung sprechen und denjenigen, die eine andere Richtung fördern. Die eine oder die andere Linie wird dann gebaut werden, sobald die Regierung eine Entscheidung darüber gefällt haben wird, weil hierüber in erster Reihe nur allgemeine Staatsinteressen zu entscheiden haben. Wenn aber die Regierung, sei es aus eigenen Antriebe, sei es mit Rücksicht auf die finanzielle Lage des Staates, sich nicht bestimmt finden sollte, hierüber rascher einen Entschluß zu fassen, so wird diese Disposition wesentlich dadurch gefördert, daß die einzelnen Landtage sie in eine Richtung drängen, wo sie dem Widerspruche der anderen Kreise begegnet; es heißt das eine beschleunigte Lösung dieser Frage nur erschweren und nicht erleichtern. Und wenn Sie sagen: wir haben immer diesen Standpunkt vertreten, so erlaube ich mir Sie darauf aufmerksam zu machen, daß dem nicht so ist. Wir haben in einem früheren Zeitpunkt allerdings den Standpunkt vertreten, daß die Linie Lack-Divača gebaut werden soll und ich selbst war vielleicht der erste, der diesen Standpunkt vertreten hat; es gab aber auch eine Zeit, wo einer vielleicht besseren Erkenntnis die frühere Anschauung weichen mußte, nicht so sehr bezüglich der Richtung der Linie sondern nur bezüglich der praktischen Haltung, welche ein Land einzunehmen hat, um die Entscheidung an maßgebender Stelle nicht zu erschweren oder gar zu vereiteln; denn es ist ein großer Unterschied, ob man gegen eine bestimmte Linie oder nur gegen eine Haltung, welche die ganze Sache in Frage stellt, Stellung nimmt. Meine Herren! Ich glaube, wir stehen unter dem Eindrucke des Leitmotivs, welches bis zu einem gewissen Grade in den Worten: «Poznam razmere» seinen Ausdruck findet. Dem muß ich mich allerdings beugen, denn ich kenne diese «razmere» nicht. Sie werden wahrscheinlich nach dem Antrage des Verwaltungsausschusses entscheiden; ich halte jedoch eine solche Entscheidung im Interesse des Landes nicht für zweckmäßig und rathe deshalb davon ab, denn nützen wird dieser Beschluß unter keinen Umständen, Schaden aber kann er. Erwägen Sie daher diese Bemerkungen eines wohlwollenden Freundes dieses Unternehmens, der ganz gewiß, heiße die Linie Lack-Divača oder Wocheiner Bahn, mit dem gleichen Interesse dafür eintreten wird. Die Verantwortung für die Entscheidung aber, wie sie immer ausfallen möge, werden ausschließlich Sie zu tragen haben. Ich bleibe dabei, daß das, was ich Ihnen vorschlage, genügt. Wenn aber der Antrag des Verwaltungsausschusses angenommen wird, so möchte ich Sie bitten, von einer jeden weiteren Verhandlung über meine Resolution abzusehen. Selbst wenn keine Resolution angenommen wird, ist alles geschehen, was in dieser Richtung heute nothwendig ist. Und warum? Aus dem einfachen Grunde, weil aus dem Rechenschaftsberichte zu entnehmen ist, daß der vorjährige Beschluß, der mit demjenigen, den Sie jetzt fassen wollen, nicht in Einklang zu bringen ist, erst vor kurzer Zeit der hohen Regierung vorgelegt worden ist. Fassen Sie jetzt einen neuen Beschluß, so kommen wir dadurch in die eigentliche Lage, daß wir in der kurzen Zeit von ein paar Monaten zweierlei sich widersprechende Beschlüsse der hohen Regierung zur Würdigung empfehlen. Ich bitte, meine Herren, aus diesem Grunde dem Antrage des Verwaltungsausschusses die Zustimmung nicht zu geben.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Globočnik ima besedo.

Poslanec Globočnik:

Visoka zbornica! Ker je že pozna ura in ker vem, da so častiti gospodje tovariši po današnji dolgočasni debati utrujeni, omejil se bom na nekatere čisto kratke opombe.

Ko se je sprejela v odseku resolucija, katero danes upravni odsek priporoča, nisem mislil, da bo ta stvar prouzročila sploh kak odpor v visoki zbornici, kajti dotična resolucija se je v odseku pri prvem glasovanju jednoglasno sprejela. Ko pa je prišla v zbornico, prijavila se je od strani gospoda poslanca ekscelence barona Schwegla druga resolucija, katera se v zadevi, za katero se gre, ne izrazi o nikaki striktni progji. Jaz bi mislil, častita gospoda, da to stališče ni pravilno in v interesu dežele, in ker je gospod poslanec ekscelence baron Schwegel omenjal v zadnji seji, da se ta resolucija, katero predlaga upravni odsek, ne strinja s prejšnjimi sklepi, poučil sem se iz stenografičnih zapisnikov prejšnjih zasedanj in sprevidel sem, da je bila stvar že davno sprožena, namreč prvič l. 1872., da je bila sprožena deloma l. 1881. in posebno temeljito povdarjena l. 1886., v seji dne 20. januarija l. 1886. na predlog njegove ekscelence gospoda poslanca barona Schwegla. Takrat je bilo namreč sklenjeno kot nujni predlog, da naj se Rudolfova železnica dopolni s tem, da se napravi zveza iz Trsta čez Hernelje, Divačo, Razdrto, Loko in potem od Kranja čez Tržič do Celovca. Torej to je prav tista proga, na katero se glasi današnja resolucija upravnega odseka in za ta predlog se je takrat prav živahno ogreval ravno gospod poslanec ekscelence baron Schwegel.

Stvar je prišla potem l. 1890. zopet v razgovor. Dne 28. julija l. 1890. so imeli v Celovci posvetovanje interesenti iz Češkega in drugih krajev, namreč odposlanci trgovinskih zbornic iz Prage, Budjejevic, Heba, potem Linca, Celovca, Ljubljane in nadalje deželni odborniki iz Gorenje Avstrije, iz Koroške, Kranjske, Trsta in Istre, in na tem shodu se je sklenilo sledeče: «da se zgradi neodvisna, samostojna, kolikor mogoče kratka železnična zveza mej pristaniščem tržaškim in obrtovitimi severnimi deželami avstrijskimi; da to ne zahtevajo samo koristi mesta tržaškega, ampak tudi gospodarstveni interesi zahodne polovice države avstrijske; da bi bila taka najkrajša zveza železnica od Divače do Loke in preko Karavank skozi Rožno Dolino do Celovca, katero bi bilo najprej zgraditi; in da se c. kr. državna vlada prosi, da bi gradnjo proge od Divače do Loke in preko Karavank do Celovca razpravljala kot nujno in kar najprej mogoče ukazala zadnjo trasirati.»

V poročilu deželnega odbora od leta 1890. je omejen ta sklep, poročalo se je, da se je shoda udeležil tudi odposlanec našega deželnega odbora in v seji visoke zbornice z dne 28. oktobra l. 1890. odobril je deželni zbor to postopanje deželnega odbora in je izrekel, da

se popolnoma strinja s sklepi zborovanja v Celovci z dne 28. julija l. 1890.

Leta 1894. in sicer v seji z dne 15. februvarija 1894. je zadeva v visoki zbornici zopet prišla v razgovor. Takrat je šlo za prošnjo občin Škofja Loka, Žiri, Poljane, Javorje, Trata in Senožeče za zgradbo železnice Trst-Divača-Razdrto-Loka, in takrat je bila zopet velika debata in sklenilo se je, da se prošnja za Škofjeloško progo s toplim priporočilom odstopi trgovinskemu ministerstvu.

To so torej izjave visoke zbornice v tej zadevi.

Kar se tiče Bohinjske proge, ni bila nikoli priporočena in nikoli se deželni zbor ni odločil za to progo. Jedino le leta 1893. se je povdarjala ta proga, ampak le v tem zmislu, da deželni zbor sklene, da naj se projekt Bohinjske proge študira, oziroma da naj on te študije priporoča osrednji vladi na Dunaji.

To se je storilo zaradi tega, da se tudi ta nova proga, ki je takrat prišla na dan, prouči. To se je zgodilo in dandanes vemo, kak rezultat je imelo to proučevanje. Rezultat namreč je ta, da je železnica Bohinjska in Medvedjedolska iz Gorice do Celovca veliko dražja, kot pa železnica Škofjeloška in Ljubeljska, dražja za okolu 16 milijonov goldinarjev, in gospoda moja, to je velika, imenitna svota. Z ozirom pa na to, da je Loška in Ljubeljska železnica tudi našim deželnim interesom veliko bolj ugodna kot Bohinjska, prvič ker bi šla skozi jako obljudene, rodovitne, industrijelne kraje, n. pr. Tržič, Kranj, Loka, Idrija, Vipava, Razdrto, Senožeče, in drugič zaradi tega, ker bi kranjski deželi koristila taka proga v tem zmislu, da bi ne bilo treba zidati lokalne železnice na Tržič; zato je ta proga Loško-Ljubeljska veliko bolj priporočljiva za naše deželne razmere, kakor proga čez Bohinj. Če je torej proga že iz deželnih ozirih bolj ugodna, moramo jo pa tembolj podpirati in izražati svoje mnenje za to progo, ker je ta proga tudi iz državnih ozirih posebno ugodna zato, ker je veliko boljši kup, kakor Bohinjska proga.

Kar se tiče drugih razlogov, omenjal sem jih že v seji dne 8. tega meseca ter se nanje sklicujem. Danes mi je poudarjati samo to, da je proga Škofjeloška-Ljubeljska tista, ki je najbolj ugodna za deželo, državo in za koristi mesta Trsta, glavnega našega trgovskega pristanišča. Ako se odločimo za to ali ono progo, to vlade še ne sili, da se tudi ona zanjo odloči in zatorej nam ne more vlada nikakor v zlo šteti, ako se jasno izrečemo za to progo sedaj, ko imamo razjasnila.

Jaz torej to resolucijo toplo v sprejem priporočam.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Modic se je oglasil k besedi.

Poslanec Modic:

Visoka zbornica! Razvidno je, da ima železnična proga Trst-Divača-Loka-Kranj-Celovec rayno tisto daljavo kakor ona čez Bohinj, pri tem pa prednost,

da je veliko cenejša in da bi vodila po bolj obljudenih krajih. Ker so ti kraji jako obrtni in ker bi ta proga tekla po večjem kranjskem ozemlju kakor ona in bi dokaj koristneje vplivala na razvoj obrtnosti in kupčije, zatorej si kot zastopnik Notranske usojam najtopleje priporočati predlog upravnega odseka.

Deželni glavar:

Gospod poslanec ekszellenca baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich muß das hohe Haus um Entschuldigung bitten, wenn ich noch einmal das Wort ergreife, um die Behauptung zu widerlegen, als ob der hohe Landtag den Standpunkt, den ich soeben dargelegt und als zweckmäßig vertreten habe, nicht schon früher getheilt habe. Diesbezüglich erlaube ich mir einfach den Herren den Text der Resolution vorzulesen, welche am 16. Februar v. J. von dem hohen Landtage gefaßt worden ist und auf welche sich die betreffende Marginal bezieht, aus welcher Sie entnehmen können, daß dieser Beschluß erst in allerjüngster Zeit der hohen Regierung vorgelegt worden ist. Die Resolution, welche die Anschauungen des hohen Landtages in dieser Frage resumirt, lautet folgendermaßen:

«Gestützt auf die Erwägungen, denen der Landtag bezüglich der dringenden Nothwendigkeit einer zweiten selbstständigen Bahnverbindung Triests mit dem Hinterlande unter voller Würdigung der gesammstaatlichen Interessen und der Bedeutung der Karawankenbahn für die Hebung von Handel, Industrie und Gewerbe in den Hinterländern von Triest sowie des Exportes über Triest überhaupt und für die Förderung der Verkehrsbeziehungen von Krain mit seinen Nachbarländern, insbesondere durch seine Beschlüsse wiederholt Ausdruck gegeben hat und an denen er festhält, und in Uebereinstimmung mit den conformen Beschlüssen der Vertretungen der anderen, an dieser Frage gleichmäßig interessirten Kronländer beschließt der Landtag des Herzogthums Krain:

Die hohe Regierung wird aufgefordert, noch im Laufe dieses Jahres die Erbauung einer Eisenbahn über die Karawanken, die, von Klagenfurt ausgehend, auf dem geeigneten Wege über Krain und auf der dem Verkehre mit den industriereichen nördlichen Ländern am besten entsprechenden Linie nach Triest geführt werden soll, verfassungsmäßig sicherzustellen.»

Dieser Antrag widerlegt alles und jedes, was gegen meine Behauptung vorgebracht wurde; dieser Antrag ist in der Sitzung vom 16. Februar 1895 einstimmig angenommen worden und ich überlasse die Abstimmung über die vorliegende Resolution mit aller Beruhigung dem hohen Hause, welches sich vielleicht mit dem im vorigen Jahre einstimmig gefaßten Beschlusse doch nicht ohne Grund in Widerspruch setzen wird.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Visoka zbornica! V zadnji seji, ko je bila govorica o tej železnici, o kateri se že toliko let govori v tej visoki zbornici, primerjala se ji je i proga skozi Bohinj v Gorico, ne da bi se bilo povedalo, kake koristi bi imela železnica skozi Bohinj v Gorico za kranjsko deželo. Jaz mislim, da mi tukaj zastopamo jedino le kranjsko deželo in nič drugega. Častiti gospod tovariš Globočnik je že pojasnjeval, kake koristi bi donášala za deželo Kranjsko in za tržaško pristanišče železnica Loka-Divača. Po črti Bohinj-Gorica, katero je zadnjič gospod poslanec ekszellenca baron Schwegel priporočal, bi kraji kakor Tržič, Kranj in Loka i. t. d. takorekoč na strani ostali. On tudi ni povedal najmanje koristi te proge za kranjsko deželo, ker je v istini tudi ni. Po črti pa, katero nasvetuje resolucija upravnega odseka, bi se ne oziralo samo na te tri obljudene in druge gorenjske obrtne in rodovitne kraje, ampak proga bi tekla skozi rodovitno poljansko in žirsko dolino, Rovte, Idrijo, Godovič, poleg Hotedersice, sploh obgozdeni in rodovitni kraji, Bukuje in Gorenje, kjer je v strokovnjaško gospodarjenih gozdih kneza Windischgraetza veliko kupčijskega lesa, in nadalje mimo Predjame, kamor zahaja dosti ljudi iz inozemstva gledat čarobni predjamski grad in njega čudovite, z lepimi kapniki napolnjene jame ter divno okolico; čez Št. Mihel in s senom bogato občino Hrenovice, potem Senožeče, kjer je pivovarna, v kateri se producira do 10.000 hl piva na leto.

Pa še nekaj drugega važnega je, ako se zgradi železnica Divača-Loka, dá se ta proga potem dopolniti z železnico do Gorice in bi vezala tudi vipavsko dolino z Gorico, ki bi imela poleg drugih koristi tudi to prednost, da bi bila za 10—15 km krajša kakor sedanja proga iz Divače čez Nabrežino v Gorico. Proga Divača-Loka bi imela teči od Senožeč po dolini Raša, potem Branica, Rifenberg-Dornberg-Prvačina-Gorica, stranska proga pa v vipavsko dolino iz gorenje Branice na Goče, Mauče, Vipavski trg, Ajdovščino, Žablje do Dornberga, kjer bi se sklenila zopet z glavno progo. Ta glavna proga bi s svojo stransko progo odprla najrodovitnejše in najbogatejše vino- in sadorodne kraje avstrijske do širnega sveta.

Dalje se mora pomisliti, da bi se s to železnico zelo okrajšala tudi daljava v Reko in Pulj, kar bi bilo v stratežičnem oziru jako važno. Če bi se zgradila bohinjska železnica, tekla bi pa proga iz Gorice do Trsta po južni železnici in tam je izpostavljena železnica v daljavi 40 km topovom vojnega brodovja sovražnikov iz Jadranskega morja, med tem ko je škofjelosko-divaška in senožeško-goriška proga skrita in daleč od morja, da se ne more s topovi do nje seči.

Ko se je leta 1891. odpravila prosta luka tržaška, prišli so meseca maja inženirji v Divačo in so rekli, da so prišli načrte popravljati, da se bo železnica pričela še tekom leta graditi. Ali Tržačani so precej pogodili, da je to sama demonstracija, pesek v oči, da bi tržaški prebivalci ne zrogovili, ker se jim je prosta luka vzela. In v Trstu se sploh tako misli, da

delničarji južne železnice ne želijo imeti železnice Loka-Razdrto-Divača, kajti potem bi se na južni železnici promet zmanjšal in dosledno zmanjšale bi se tudi dividende delnic južne železnice, kar je tudi največja ovira, da se železnica Loka-Divača ne gradi.

To so moje misli, in v imenu svojih sotovarišev in svojih volilcev prosim, da bi visoka zbornica blagovolila sprejeti resolucijo upravnega odseka.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Klun se je oglasil k besedi.

Poslanec Klun:

Visoki zbor! Ne bi se bil oglasil k besedi, ako bi se ne bil oglasil gospod poslanec ekscelenca baron Schwegel in dokazoval (Poslanec ekscelenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel: «Da ima prav!»), da je resolucija upravnega odseka v nasprotju s sklepom, katerega je deželni zbor lansko leto storil v tej zadevi.

Prosim, častiti gospodje tovariši, da si dotični sklep nekoliko natančneje ogledate in potem boste videli, da današnja resolucija upravnega odseka ni v nobenem nasprotju z lanskim sklepom, ampak da ž njo vzdržujemo ne le lanski, ampak vse tiste sklepe, ki smo jih v prejšnjih letih storili o tej stvari.

Častiti gospod tovariš Globočnik je naštel prejšnje sklepe visoke zbornice, v katerih smo se vselej izrekli za železnico Loka-Divača. Če danes zopet storimo sklep, v katerem se odločno potegujemo za to progno, se s tem ne postavljamo v nobeno nasprotje s prejšnjimi našimi sklepi. Kar smo sklepali lani in leta 1893., bilo je nekako tako, da smo rekli vladi: «Veš kaj, vlada, mi smo preveč tesnosrčni; ne moremo razločiti, kaj nam je koristneje, razloči torej ti, ali je bolje, če se gradi železnica Loka-Divača ali pa progna skozi Bohinj.»

Če pa sedaj pridemo k spoznanju in pravimo: «Slavna vlada, za našo deželo bo po našem prevdanku najboljša, ako zgradiš progno čez Karavanke in iz Loke v Divačo», mislim, da to ni nobeno nasprotje s prejšnjimi sklepi, vladi pa smo vender le pokazali, kaj da hočemo.

Še neko reč moram omenjati. Ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel se je skliceval na «Edinost», ki je prinesla — če sem prav razumel — članek, katerega sicer nisem bral, ki se je pa nekako tako glasil, da bi bila železnica na korist samo iredentistični stranki. (Poslanec ekscelenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel: «Ich habe davon kein Wort gesagt!») Gospoda moja, ta železnična progna je bila na dnevnem redu že dosti prej, predno so se v Trstu začele pojavljati tiste iredentovske prikazni in na dan spravljati svoj vpliv. Mislim torej, če je tudi «Edinost» prinesla tak članek, da nas to nikakor ne sme odvracati od sklepa, katerega priporoča upravni odsek.

Ker je odločno v našem interesu, da se poganjamo za progno Loka-Divača, prosim Vas tudi jaz, da se odločite za predlog upravnega odseka.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Spregovoriti hočem samo nekoliko besed in sicer zategadelj, ker sem bil leta 1893., 1894. in lansko leto poročevalec o tej stvari, kakor je častitim gospodom tovarišem znano. Deželni zbor kranjski je bil vedno za to, da se ima v interesu dežele izreči za progno Divača-Loka, in to svoje stališče je deželni zbor zmirom varoval, in jaz ne vidim, da bi se postavili v kako nasprotje s prejšnjimi predlogi, ako sprejmemo v istem zmislu se glasečo današnjo resolucijo upravnega odseka. Do leta 1893. je stal deželni zbor vedno na istem stališči, takrat pa se je pričelo misliti, da bi se morda železnica Loka-Divača ne mogla graditi in da bi bilo zato umestno, ako se deželni zbor izreče, če se ta progna ne da doseči, da je dežela zadovoljna tudi z drugo progno — rajši nekaj, kakor nič. Mislim, da je stališče, katero je zavzemal deželni zbor od l. 1893. naprej, ko je ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel stavil znani svoj predlog, popolnoma dobro označil častiti gospod poslanec Luckmann, ki je dné 15. februvarija leta 1894. k predlogom, ki so se stavili glede te železnice, govoril sledeče: «... bin ich stets ein Anhänger der Voiblbahn gewesen, weil ich immer geglaubt habe, wir müßten alles Mögliche thun, damit die zweite Verbindung nach Triest durch unser Land gehe. Es war die Gefahr vorhanden, daß die Predilbahn zustande kommt und da habe ich immer den Standpunkt vertreten, daß die Linie Voibl-Lack-Divača in unserem Interesse vorzuziehen sei, und auch anläßlich der Petition der Görzer Handelskammer habe ich in diesem Sinne die Interessen des Landes vertreten. Leider haben sich die Chancen für das Zustandekommen der Voiblbahn in der letzten Zeit ungünstiger gestaltet, einerseits aus den Gründen, die Seine Excellenz Herr Baron Schwegel dargelegt hat, daß es nicht angezeigt erscheint, der Südbahn eine Concurrrenzbahn zu schaffen, weil man im Jahre 1896 in der Lage sein wird, diese Bahn zu verstaatlichen und der Wille, dies zu thun, entschieden zum Vorschein kommt; andererseits dadurch, daß der Voiblbahn eine Concurrrenz entstanden ist durch die beabsichtigte Fortsetzung der Steiner Bahn bis Zellweg oder Knittelfeld. Die Steiner-Bahn ist aus dem Grunde verstaatlicht worden, weil man sie fortsetzen will, um eine directe Verbindung zwischen Laibach und Obersteiermark herzustellen. An eine andere Bahn-Trace als an die Voibl-Lack oder die Predil-Linie hat man früher gar nicht gedacht; die Idee der Wocheiner-Bahn ist von der Vertretung des Landes Görz ausgegangen. Im Jahre 1889 ist eine Petition der Görzer Handelskammer mit dem Ersuchen hieher gelangt, diese Petition zu unterstützen. Die Görzer hatten im Laufe der Zeit erfahren, daß die Predilbahn von einer Seite den größten Schwierigkeiten begegnet, die

man nicht besiegen kann, nämlich von der Kriegsverwaltung. Nachdem nun die Görzer gesehen haben, daß die Predilbahn mächtige Gegner habe, sind sie auf die Idee der Wocheinerbahn gekommen, theilweise im Interesse für das Land Görz, weil es wichtig wäre, wenn die zweite Verbindung mit Triest das Land berühren würde, vorzugsweise auch aus allgemeinem Interesse. Diese Idee wird nun gegenwärtig ventilirt und studirt. Wir bleiben zwar Anhänger der Laib-Loiblbahn, aber wir sagen uns: Wenn diese keine Aussicht hat, durchgeführt zu werden, wäre es nicht im Interesse des Landes, eventuell für die Wocheiner Bahn einzutreten?»

To je bilo stališče deželnega zbora leta 1894. in to je njegovo stališče tudi letos. Ako ne bi bilo mogoče, da se doseže železnica Loka-Divača, potem se moramo končno sprizajziti tudi z drugo proggo, če bi bila tudi manjše koristi za našo deželo.

Resolucija upravnega odseka je bila v prvi seja odsekovi soglasno sprejeta, vsi gospodje članovi so zanjo glasovali. Potem, ko je stvar vsled resolucije gospoda poslanca ekselence barona Schwegelja vnovič prišla pred odsek, premislilo se je, kak je sedaj položaj, pa upravni odsek je moral ostati na svojem stališču, da naj bi se deželni zbor v prvi vrsti izrekel za proggo Loka-Divača in šele če bi ta ne bila mogoča, za kako drugo proggo. Pomen resolucije gospoda poslanca ekselence barona Schwegelja je pa ta, da naj deželni zbor indiferenten postane nasproti temu vprašanju, to se pravi, ako bi zavrgel resolucijo, katera se je sprejela v upravnem odseku, bi se to nazadnje ne moglo drugače tolmačiti, nego tako, da je deželnemu zboru kranjskemu čisto vse jedno, ali se gradi železnica Loka-Divača ali pa Bohinjska železnica. Tega stališča pa deželni zbor nikdar ni zavzemal, in mislim, tudi nikdar zavzemati ne more in zaradi tega bom glasoval za resolucijo upravnega odseka.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Ker ne, ima končno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Lenarčič:

Gospoda moja! Toliko se je razpravljalo, da mi preostaja le malo kratkih besed. V stvar samo se spuščati, tukaj ni na mestu, ker nimamo nikarih takih podatkov, da bi nam bilo mogoče, računati s številkami, ampak tukaj gre le za to, da ne pridemo v nasprotstvo z dosedanjimi svojimi sklepi. Dosedaj pa je deželni zbor vedno zavzemal stališče, da se je potegovati prvič za zvezo čez Karavanke in drugič za tako proggo, ki bi dlje časa tekla skozi deželo Kranjsko in vsled tega mi ne preostaja nič drugega, kakor da vzdržujem resolucijo upravnega odseka in Vas prosim, da glasujete zanjo.

Deželni glavar:

Glasovati nam je v prvi vrsti o resoluciji, katero je stavil gospod poslanec ekselence baron Schwegel, kajti ta resolucija spreminja predlog upravnega odseka.

Ako ta resolucija pade, potem pride na glasovanje predlog upravnega odseka.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich bitte ums Wort!

Landeshauptmann:

Der Herr Abgeordnete Excellenz Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich habe in meinen früheren Ausführungen ausdrücklich hervorgehoben, daß ich keinen Wert darauf lege, daß über meine heutige Resolution abgestimmt werde, sondern daß die Anschauung des hohen Hauses durch die Abstimmung über die vorliegende Resolution des Verwaltungsausschusses zum Ausdruck gelangen kann. Ich verzichte daher auf jede Abstimmung über meine Resolution.

Deželni glavar:

Ker je gospod poslanec ekselence baron Schwegel umaknil svoj predlog, preostaja nam le še glasovati o resoluciji upravnega odseka.

Prosim torej gospode poslance, ki pritrjujejo temu predlogu, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem je rešena sedma točka.

Na vrsto pride zadnja točka dnevnega reda to je:

8. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu g. poslanca Frana Povšeta in tovarišev o osnovi kmetijskih zadrug (k prilogi 23.).

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Franz Povše und Genossen, betreffend die Bildung von landwirtschaftlichen Genossenschaften (zur Beilage 23.).

Poročevalec Krsnik:

Visoka zbornica! Z ozirom na to, da danes sedimo že skoraj 11 ur in da se je od vseh strani izrekla želja, da naj bom tako kratek kakor mogoče pri utemeljevanju predloga upravnega odseka, zato bom skróčil svoj govor. Sponiram, da je častitim gospodom tovarišem predmet do cela znan, namreč ona predloga o ustanovitvi kmetijskih zadrug in ž njo v zvezi o ustanovitvi obrestnih posestev, katero je vlada pred tremi leti predložila državnemu zboru, in da jim je tudi znano, da je minister pozneje umaknil svojo predlogo z namenom, da se vprašanje še nekoliko študira.

Rodila je tisto predlogo zavest in pa spoznanje, da kmetski stan v Avstriji v istini propada in da mu je

treba na pomoč priskočiti. Segalo se je v tem oziru po sredstvih, ki so se v drugih deželah pokazala kot jako ugodna, in pri tem se je prišlo na princip, na katerem morajo biti ustanovljene take zadruge. Segalo se je že iz principa v pravi namen. Hotel se je vzbuditi v kmetskem ljudstvu tisti duh, ki mu večinoma manjka, duh do skupnega delovanja, zavest do skupnega interesa in s tem se je posredno in neposredno hotelo vplivati tudi na nravnost kmetskega ljudstva, v zvezi s tem pa je bil tudi še drug namen, skrb za materijelni njegov blagor.

Zgodovina je pokazala, da so ravno te velike misli blagodejno vplivale ne le na Angleškem in Francoskem, ampak tudi na Nemškem, in tudi posebno pri jednom oddelku, pri Raiffeisenovih posojilnicah. To je bilo nekaj posebnega. Avstrija do 40 tih ali 50 tih let ni poznala takih zadrug. Prve so bile tiste male obrtne posojilnice, katerih imamo še sedaj in ki se naslanjajo na označeno misel. Skušnja je pa pri vsem tem pokazala, da se mora, ako se hoče doseči namen, na strani pustiti neomejeno poroštvo in seči po omejenem poroštvu in sicer zaradi tega, ker se ljudstvo nerado uda neomejenemu poroštvu. To se je videlo posebno v Schwarzwaldu in v južni Nemčiji, kjer so razmere skoraj slične kakor pri nas, in kjer imate poleg malih posestnikov tudi velike posestnike, ki so se vedno bali velikosti poroštva.

To so bile glavne misli, ki so vodile onega, ki je hotel izdelati načrt zakona, s katerim naj bi se vpeljale tudi v Avstriji kmetijske zadruge. Trebalo pa je ravno z ozirom na ta duh, ki vlada v ljudstvu in na lastnosti, ki splošno žive v našem kmetskem prebivalstvu, pred vsem ozirati se na to, da bodi prvič poroštvo omejeno, in drugič da bodi pristop obligatoren. Na tej podlagi je nastal tisti načrt, po katerem naj bi se za vsak sodni okraj ustanovila jedna zadruga, katere član bi moral biti vsak posestnik dotičnega sodnega okraja — to bi bile okrajne zadruge. Nad temi okrajnimi zadrugami, takorekoč kot nadzorniki v važnejših zadevah, bi bile deželne zadruge, v katerih bi morale zastopane biti vse okrajne zadruge. Namen teh okrajnih zadrug naj bi bil v obče ta, da bi imele skrbeti za ustanovitev skladališč v lažjo prodajo produktov, na drugi strani pa zopet skrbeti za lažjo dobavo poljedelskega orodja, plemenske živine itd. za svoje članove. V tem oziru bi bile zadruge torej distributivne. Ta dva glavna oddelka bi imela biti skrčena jeden v drugega, poleg tega pa bi imele okrajne zadruge tudi namen, skrbeti za hipotečni kredit in za kolikor mogoče dolg personalni kredit.

To so večje poteze, s katerimi sem hotel označiti namen omenjene vladne predloge, ki je itak znana vsem častitim gospodom tovarišem. Naloga upravnega odseka pa je bila jedino le ta, pregledati in prevdariti, v koliko bi zamogle take ustanove koristiti deželi naši in v tem oziru so bili vsi članovi upravnega odseka hvaležni častitemu gospodu predlagatelju, da je sprožil to misel, in jedini v tem, da bodo te ustanove na vsak način koristne, ali razmere v deželi naši so pa zopet jako različne nasproti razmeram v drugih kronovinah naše Avstrije, kakor je to že samo po sebi razumevno. Ne

dajo se primerjati niti z razmerami v Šleziji, niti na Češkem, in kar je tamkaj prav, ne more nam ugajati. Reklo se je tu tudi, da tak načrt ne bi mogel ugajati, ki bi se ne oziral na posebno individualnost ljudstva in na posebne razmere, kakoršne se nahajajo v posameznih krajih vsakega sodnega okraja, ki bi moral ustanoviti svojo zadrugo. Mislili smo na Radoljski okraj, kjer imate Bohinjsko dolino, ki je takorekoč dežela zase, mislili smo na Kamniški okraj, kjer imate v Tuhinjski dolini čisto drugačne razmere, kakor v okolici Mengiški in v pogorji med Šmarno goro in Grintovci.

Nekaj posebnega imate v vsakem okraju, in če se vpelje tak zakon za vse dežele, mora se skrbeti, da se v poštev jemljejo vse te razlike, vse te posebne razmere.

Govorilo se je v odseku tudi o vprašanji, ali naj bi bil pristop obligatoren ali ne, in tu je bil upravni odsek jedini v tem, da je obligatornost potrebna, kajti ako bi bil pristop dan na prosto voljo, bi se vsakdo branil, ker bi se bal troškov. Troški za okrajne zadruge so preliminirani in sicer za ustanovitev na 1% davka in za daljne prispevke na 4% davka. Dasiravno z ozirom na korist zadrug ti troški niso tako veliki, utegnili bi pa vendar jednega ali drugega ustrašiti. Tako so se na Češkem veleposestniki protivili ustanovitvi kmetijskih zadrug. Torej tudi v tem oziru bi se imel zakon ozirati na posebnosti razmer v deželah.

Ta sta bila glavna momenta, na katera smo se ozirali v upravnem odseku. Želimo, da se zakon napravi, ki bo na jedni strani kolikor mogoče generelen, na drugi strani pa prepuščal izvršitveni naredbi, da se v poštev jemljejo vse tiste posebnosti posameznih kronovin in različne želje prebivalstva. To je bil succus našega uvaževanja. Prepričani smo, da direktno ne moremo vplivati na zakon, na drugi strani pa spolnujemo popolnoma svojo dolžnost, ako opozarjamo vlado in zahtevamo od nje, da se ozira na našo individualnost.

Predlog upravnega odseka se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. deželna vlada, oziroma kmetijsko ministerstvo se pozivlja, da predloži državnemu zboru zakonski načrt za osnovo kmetijskih zadrug, ki bodi izdelan s skrbnim ozirom na posebne razmere in individualnosti posameznih kronovin, njih prebivalstva in njihovega posestnega in gospodarskega stanja.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o predlogu upravnega odseka. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu, katerega je gospod poročevalec ravnokar prečital, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem je rešena zadnja točka dnevnega reda.

C. kr. deželni predsednik baron Hein:

Visoka zbornica! Čast mi je naznaniti visoki zbornici, da se vsled Najvišjega naročila Njegovega Veličanstva presvetlega cesarja odloži zasedanje deželnega zbora kranjskega. Prosim zategadelj gospoda deželnega glavarja, skleniti današnjo sejo.

Ich habe dem hohen Hause anzukündigen, daß infolge Allerhöchsten Auftrages die Session des Landtages vertagt

wird und bitte den Herrn Landeshauptmann, die heutige Sitzung zu schließen.

Deželni glavar:

Prihodnjo sejo bom naznanil gospodom deželnim poslancem pismenim potom ter jim ob enem prijavil dnevni red.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 9. uri zvečer. — Schluss der Sitzung um 9 Uhr abends.

Druckfehler-Berichtigung.

Der in der XI. Landtagsitzung vom 31. Jänner 1896 — Seite 256 des stenographischen Protokolles — über die Eingabe der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft, betreffend die Subvention des Bezirksthierarztes in Radmannsdorf für Dienstreisen in die Woche, vom Verwaltungsausschusse gestellte Antrag, beziehungsweise der diesfällige Landtagsbeschluss, lautet richtig, wie folgt:

«Vloga c. kr. kmetijske družbe Kranjske glede podpore okrajnemu živinozdravniku v Radoljci za uradna redna potovanja v Bohinj se izroča deželnemu odboru s priporočilom, da glede tega potrebno ukrene. Ob enem pa se mu naroča, da izposluje pri visoki c. kr. vladi, da bi ona prispevala z državno podporo, da se nastani v Bohinji poseben živinozdravnik, kateremu bi se podelila letna nagrada iz državnih in deželnih prispevkov.»

Popravek tiskovne pomote.

Nasvet upravnega odseka v XI. deželnozbornski seji 1896 — stran 256 stenografičnega zapisnika — o prošnji c. kr. kmetijske družbe Kranjske glede podpore za službeno potovanje okrajnega živinozdravnika Radoljskega v Bohinj, oziroma dotični deželnozbornski sklep, slove pravilno tako-le: